Tussentijds verslag over het beleid dat werd gevoerd overeenkomstig de doelstellingen van de vierde Wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad

Oktober 2014 – december 2016

VOORWOORD

De gelijkheid van vrouwen en mannen is een basisprincipe van moderne democratische samenlevingen en wordt verzekerd door de Grondwet. Sinds de Wereldvrouwenconferentie van 1995 in Peking heeft België zich geëngageerd om de gelijkheid van vrouwen en mannen in de samenleving te versterken door de genderdimensie te integreren in het gehele overheidsbeleid (*gender mainstreaming*). De wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen (B.S. van 13 februari 2007) voorziet in deze integratie op federaal niveau.

In het Regeerakkoord van 9 oktober 2014 staat vermeld: "De regering engageert er zich toe de genderdimensie te integreren in elk beleidsdomein zodat bestaande ongelijkheden worden weggewerkt en het overheidsbeleid geen ongelijkheden tussen vrouwen en mannen creëert of versterkt (*gender mainstreaming*)." Op 3 juli 2015 heeft de Ministerraad een federaal plan *gender mainstreaming* aangenomen, waarin de regering zich engageert om de genderdimensie te integreren in een reeks duidelijk bepaalde beleidslijnen.

Het voorliggende verslag geeft de vorderingen weer die geboekt zijn bij de uitvoering dit federaal plan.

Het verslag bevat *good practices* die duidelijk maken dat *gender mainstreaming* echt tot beter gebalanceerd beleid leidt. Ik hoop dat de lectuur ervan inspireert.

Zuhal DEMIR
Staatssecretaris voor Gelijke Kansen

INHOUDSTAFEL

I. ALGEMENE INLEIDING 6

II. VERSLAG VAN DE REGERING 7

Inleiding 7

Deel I. Ondersteuning voor de uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*' van 12 januari 2007 8

1. *Gender mainstreaming* in het Regeerakkoord van 9 oktober 2014 8
2. Het federaal plan *gender mainstreaming* 8
   2.1. Het opstellen van thematische fiches door het Instituut 9
   2.2. De raadpleging van het middenveld 9
   2.4. De halfjaarlijkse opvolging voor de Ministerraad 10
3. De bijeenkomsten van de ICG 10
   3.1. De bijeenkomst van de ICG van 13 mei 2015 10
   3.2. De bijeenkomst van de ICG van 13 november 2015 11
   3.3. De bijeenkomst van de ICG van 13 april 2016 12
   3.4. De vergadering van de ICG van 17 november 2016 12
4. De opleiding van de leden van de ICG 12
5. De opleiding van de departementen (op aanvraag) 13
6. Doelgerichte ondersteuning van het Instituut 14
   6.1. Steun bij de uitvoering van het expertisewerk met betrekking tot fiscaliteit, justitie, armoede en digitale agenda 14
   6.2. Bilaterale contacten 15
7. De regelgevingsimpactanalyse (RIA) en thema 3 ervan, over de gelijkheid van vrouwen en mannen 15
8. *Gender budgeting* en de opstelling van een handleiding ter ondersteuning van de integratie van de genderdimensie in de toekenningsprocedures voor subsidies 17
9. Sensibilisering rond *gender mainstreaming* op federaal niveau 17

Deel II. De maatregelen die door de verschillende Regeringsleden zijn genomen in het kader van de uitvoering van het federaal plan *gender mainstreaming* 19

Eerste Minister, De heer Charles Michel 20
Vice-eersteminister en minister van Werk, De heer Kris Peeters 23
Vice-eersteminister en minister van Economie, De heer Kris Peeters 29
Vice-eersteminister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, De heer Jan Jambon 33
Vice-Eerste Minister en Minister voor Ontwikkelingssamenwerking, De heer Alexander De Croo 40
Vice-eersteminister en minister van Digitale Agenda en Telecommunicatie, De heer Alexander De Croo 46
Vice-eersteminister en minister van Buitenlandse Zaken en Europese Zaken, De heer Didier Reynders 50
Minister van Begroting, Mevrouw Sophie Wilmès 54
Minister van Justitie, De heer Koen Geens 57
Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, Mevrouw Maggie De Block 61
Minister van Pensioenen, De heer Daniel Bacquelaine 66
Minister van Financiën, De heer Johan Van Overtveldt 68
Minister van Maatschappelijke Integratie, De heer Willy Borsus 71
Minister van Middenstand, Zelfstandigen en KMO's, De heer Willy Borsus 75
Minister van Energie, Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling, Mevrouw Marie Christine Marghem 78
Minister van Defensie, De heer Steven Vandeput 82
Minister belast met Ambtenarenzaken, De heer Steven Vandeput 86

Minister van Mobiliteit, De heer François Bellot 93
Staatssecretaris voor Buitenlandse Handel, De heer Pieter De Crem 100
Staatssecretaris voor Bestrijding van de sociale fraude, De heer Philippe De Backer 103
Staatssecretaris voor Armoedebestrijding, belast met Grote Steden, Mevrouw Elke Sleurs 106
Staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid, Mevrouw Elke Sleurs 111
Staatssecretaris voor Personen met een beperking, Mevrouw Elke Sleurs 117
Staatssecretaris belast met Administratieve Vereenvoudiging, De heer Theo Francken 120
Staatssecretaris voor Asiel en Migratie, De heer Theo Francken 123

Deel III. De maatregelen die door de verschillende federale administraties zijn genomen in het kader van de uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*' van 12 januari 2007 132
FOD Kanselarij van de Eerste Minister 133
FOD Personeel en Organisatie 134
FOD Budget en Beheerscontrole 135
FOD Informatie en Communicatietechnologie 137
FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking 138
FOD Binnenlandse Zaken 141
FOD Financiën 142
FOD Mobiliteit en Vervoer 143
FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg 145
FOD Sociale Zekerheid 149
FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu 151
FOD Justitie 152
FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie 154
Ministerie van Landsverdediging 156
POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie 158
Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling 159
POD Wetenschapsbeleid 161

Conclusie 166
1. De politieke verbintenissen van het plan 166
1.1. Vooruitgang en opportuniteiten 166
1.2. De andere acties door de leden van de regering 168
1.3. De nieuwe verbintenissen 169
2. De uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*' door de FOD's, de POD's en het Ministerie van Defensie 169
3. Ondervonden moeilijkheden en voorstellen om deze te verhelpen 171

III. VERSLAG VAN DE STAATSSECRETARIS VOOR GELIJKE KANSEN OVER HET BELEID DAT WERD GEVOERD IN OVEREENSTEMMING MET DE DOELSTELLINGEN VAN DE VIERDE WERELDVROUWENCONFERENTIE DIE IN SEPTEMBER 1995 IN PEKING HEEFT PLAATSGEHAD 174

1. Inleiding 174

2. Acties in de verschillende domeinen van het actieplatform van Peking 174
Doelstelling A. Vrouwen en armoede 174
Doelstelling D. Geweld tegen vrouwen 175
Doelstelling E. Vrouwen en gewapende conflicten 180
Doelstelling F. Vrouwen en de economie 181

Doelstelling G. Participatie en besluitvorming 182
Doelstelling H. Institutionele mechanismen voor de verbetering van de positie van de vrouw 183
Doelstelling I. Mensenrechten van vrouwen 183
Doelstelling K. Vrouwen en het milieu 185

3. Conclusie 185

IV. Verslag van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking over het beleid dat werd gevoerd in overeenstemming met de doelstellingen van de vierde Wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad 186

1. Inleiding en achtergrond 186
1.1. Juridisch kader 186
1.2. Strategienota « Gender in de Belgische ontwikkelingssamenwerking » 187

2. Acties op verschillende actiegebieden van het actieplatform van Peking 187
Doelstelling A. Vrouwen en armoede 188
Doelstelling B. Vrouwen en onderwijs 188
Doelstelling C. Vrouwen en gezondheid 190
Doelstelling D. Geweld tegen vrouwen 193
Doelstelling E. Vrouwen en gewapende conflicten 194
Doelstelling F. Vrouwen en economie 195
Doelstelling G. Participatie en besluitvorming 198
Doelstelling H. Institutionele mechanismen voor de verbetering van de positie van de vrouw 199
Doelstelling I. Grondrechten van vrouwen 200
Doelstelling J. Vrouwen en media 202
Doelstelling K. Vrouwen en milieu 203
Doelstelling L. Jonge meisjes 203

3. Vastgestelde hindernissen 204

4. Conclusie 205

V. BIJLAGEN 206

Bijlage 1 - De 'wet *gender mainstreaming*' van 12 januari 2007 206

Bijlage 2 - Het koninklijk besluit van 26 januari 2010 209

Bijlage 3 - Het federaal plan *gender mainstreaming* 213

Bijlage 4 - De omzendbrief *gender budgeting* 222

Bijlage 5 - De evaluatie *gender budgeting* van het budget 2015 227

I. ALGEMENE INLEIDING

In 1995 keurde de VN tijdens de Wereldvrouwenconferentie in Peking een actieprogramma goed. Dit programma omvat twaalf actiedomeinen, uitgesplitst in doelstellingen en in concrete aanbevelingen met betrekking tot de gelijkheid van vrouwen en mannen. De meeste van deze domeinen hebben geheel of gedeeltelijk te maken met federale bevoegdheden: armoede, gezondheid, geweld, gewapende conflicten, economie, besluitvorming, institutionele mechanismen, fundamentele rechten, milieu.
De belangrijkste vernieuwing van dit internationale engagement is het feit dat *gender mainstreaming* naar voren wordt gebracht als een geïntegreerde aanpak van de gelijkheid van vrouwen en mannen. Deze integratie is gebaseerd op het belang dat men in het kader van de verschillende actiedomeinen hecht aan:

- de specifieke situaties en behoeften van vrouwen;
- de toegang van vrouwen tot bestaansmiddelen;
- hun uitoefening van de fundamentele rechten;
- en *in fine* het feit dat met deze elementen rekening wordt gehouden bij de bepaling van alle beleidslijnen van de overheid.

In 2007 nam het Parlement de wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de doelstellingen van Peking en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen[1] aan. Deze wet, die de uitvoering van *gender mainstreaming* als doel heeft, belast de Regering met de volgende taak: *"waken over de tenuitvoerlegging van de doelstellingen van Peking en meer in het bijzonder over de integratie van de genderdimensie in het geheel van haar beleidslijnen, maatregelen en acties en dit met het oog op het vermijden of corrigeren van eventuele ongelijkheden tussen vrouwen en mannen".*
De wet voorziet eveneens dat de Regering een tussentijds verslag en een verslag op het eind van de legislatuur voorlegt over het beleid dat werd gevoerd overeenkomstig de doelstellingen van de vierde Wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad.

In overeenstemming met artikel 5 van de wet omvat het tussentijds verslag:

- een verslag van de Regering over de tenuitvoerlegging van de 'wet *gender mainstreaming*' van 12 januari 2007;
- een verslag van de Staatssecretaris voor Gelijke Kansen over het beleid gevoerd in overeenstemming met de doelstellingen van de vierde Wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad;
- een verslag van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking over het beleid gevoerd in overeenstemming met de doelstellingen van de vierde Wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad.

[1] Wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen. B.S. van 13 februari 2007. Zie bijlage 1.

II. VERSLAG VAN DE REGERING

Inleiding

Gender mainstreaming is een aanpak die als doel heeft de gelijkheid van vrouwen en mannen in de maatschappij te versterken door de genderdimensie te integreren in de inhoud van het overheidsbeleid, m.a.w.: door ervoor te zorgen dat het overheidsbeleid wordt opgesteld rekening houdend met de bestaande verschillen tussen de respectieve situatie van vrouwen en mannen en in functie van hun mogelijke impact op de gelijkheid van vrouwen en mannen. Deze aanpak is transversaal (betreft alle domeinen), preventief (beoogt het vermijden van ongelijkheden) en structureel (permanente) en is gebaseerd op de kennis van de situatie van de betrokken personen en op de beoordeling (*ex ante* en *ex post*) van de effecten van het overheidsbeleid. Hij draagt dan ook bij tot een versterking van de doeltreffendheid en de doelmatigheid en kadert in een streven naar de versterking van het goede bestuur.

De wet van 12 januari 2007 beoogt de uitvoering van *gender mainstreaming* op federaal niveau en is gebaseerd op de duur van een legislatuur. Een federaal plan *gender mainstreaming* werd in juli 2015 aangenomen door de Ministerraad. De leden van de regering hebben zich geëngageerd om de genderdimensie prioritair te integreren in de 75 beleidslijnen die opgenomen zijn in het plan.
Deze wet omvat een reeks bepalingen die bedoeld zijn om de structurele integratie van de genderdimensie op politiek en administratief niveau te stimuleren. Deze bepalingen gaan van de integratie van de genderdimensie in beleidsdocumenten zoals algemene beleidsnota's of managementplannen tot diezelfde integratie in de procedures met betrekking tot overheidsopdrachten en subsidies, over de implementatie van *gender budgeting* en de opmaak van een analyse van de impact van de reglementeringsprojecten op de respectieve situatie van vrouwen en mannen, de zogenaamde 'gendertest'.

Dit verslag bestaat uit vier delen:

1. Ondersteuning voor de uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming'* van 12 januari 2007
2. De maatregelen die door de verschillende Regeringsleden zijn genomen in het kader van de uitvoering van het federaal plan *gender mainstreaming*
3. De maatregelen die door de verschillende FOD's, POD's en het ministerie van Defensie zijn genomen in het kader van de uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*' van 12 januari 2007
4. Conclusies

Het verslag heeft betrekking op de periode die voor de administraties gaat van oktober 2014 (vorming van de regering) tot december 2016 en voor de regeringsleden van juli 2015 (aanname federaal plan *gender mainstreaming*) tot december 2016.

Deel I. Ondersteuning voor de uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*' van 12 januari 2007

Het artikel 7 van de wet '*gender mainstreaming*' van 12 januari 2007 belast het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen met het begeleiden en ondersteunen van het proces van de integratie van de genderdimensie op federaal niveau[2].
Het artikel 6 van deze wet en het koninklijk besluit van 26 januari 2010[3] voorzien de oprichting van een Interdepartementale Coördinatiegroep (ICG), samengesteld uit leden van de beleidscel van elk regeringslid en ambtenaren van niveau A van elke federale overheidsdienst, van het ministerie van Landsverdediging en van elke programmatorische federale overheidsdienst. De groep wordt voorgezeten door een lid van de directie van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (Instituut), dat instaat voor het secretariaat.

De opdrachten van de ICG bestaan met name uit:

- het opstellen van een ontwerp van federaal plan dat ten doel heeft de genderdimensie in het geheel van de beleidslijnen te integreren met het oog op het vermijden of corrigeren van eventuele ongelijkheden tussen vrouwen en mannen;
- het voorbereiden en coördineren van het ontwerp van tussentijds verslag en het verslag op het eind van de legislatuur voorzien door de 'wet *gender mainstreaming*' van 12 januari 2007;
- het opstellen van een halfjaarlijks opvolgingsverslag dat gaat over de tenuitvoerlegging van het federaal plan en dat wordt verzonden naar het regeringslid bevoegd voor Gelijke Kansen.

1. *Gender mainstreaming* in het Regeerakkoord van 9 oktober 2014

In het Regeerakkoord van 9 oktober 2014 staat vermeld: *"De regering engageert er zich toe de genderdimensie te integreren in elk beleidsdomein zodat bestaande ongelijkheden worden weggewerkt en het overheidsbeleid geen ongelijkheden tussen vrouwen en mannen creëert of versterkt (gender mainstreaming)."* Het Akkoord verduidelijkt eveneens: *"Er zal bijzondere aandacht gaan naar de verschillende situatie van vrouwen en mannen in het kader van socio-economische hervormingen."*

2. Het federaal plan *gender mainstreaming*

Tijdens de vorige regeerperiode (2012-2014) werd elk regeringslid verzocht om twee beleidslijnen onder zijn of haar bevoegdheden te kiezen om op te nemen in het federaal plan *gender mainstreaming*. Nadat *gender mainstreaming* werd uitgelegd door het Instituut werden de beleidslijnen vrij gekozen, wat vaak leidde tot de keuze voor beleidslijnen die betrekking hadden op

[2] Voor meer informatie, zie: http://igvm-iefh.belgium.be/nl/activiteiten/gender_mainstreaming.
[3] Koninklijk besluit van 26 januari 2010 tot vastlegging van de samenstelling, de opdrachten en de werkingsregels van een interdepartementale coördinatiegroep alsook van het niveau van minimale kwalificaties van zijn leden in uitvoering van artikel 8 van de wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen. B.S. van 8 februari 2010. Zie bijlage 2.

de interne werking van de departementen en voor specifieke gelijkheidsmaatregelen. Voor deze legislatuur stelde het Instituut voor om de keuze van de beleidslijnen in het plan beter te omkaderen.

2.1. Het opstellen van thematische fiches door het Instituut

Om de keuze van de beleidslijnen van het plan te vergemakkelijken en te omkaderen, heeft het Instituut een fiche opgesteld voor de verschillende bevoegdheden van de regeringsleden.
De fiches werden opgesteld na een screening van alle beleidsverklaringen van de regeringsleden en bestonden uit vier onderdelen:

1. Een korte inleiding.
2. Enkele cijfers met betrekking tot de verschillen die bestaan tussen vrouwen en mannen in het bevoegdheidsdomein van het regeringslid, of in de daaraan verbonden domeinen.
3. De beleidslijnen die betrekking hebben op vrouwen en mannen die zich in verschillende situaties bevinden en die dus in het federaal plan *gender mainstreaming* opgenomen konden worden als beleidslijn waarin de genderdimensie geïntegreerd moet worden.
4. De beleidslijnen die op zich beschouwd konden worden als gunstig voor de gelijkheid van vrouwen en mannen en dus geen onderwerp moesten uitmaken van een integratie van de genderdimensie.

In totaal werden 26 fiches opgesteld. Eind mei 2015 werden ze verstuurd naar alle ICG-leden. De keuze van de beleidslijnen in het plan moest dus in principe gebeuren uit degene die in de fiches vermeld werden.

2.2. De raadpleging van het middenveld

De Staatssecretaris heeft het middenveld geraadpleegd in het kader van de goedkeuring van het federaal plan *gender mainstreaming*. De voornaamste organisaties die rond de gelijkheid van mannen en vrouwen werken, werd gevraagd welke beleidslijnen van de regering volgens hen deel moesten uitmaken van het plan. De documenten met de antwoorden van de middenveldorganisaties werden bezorgd aan de leden van de ICG als aanvulling op de themafiches van het Instituut.

2.3. De goedkeuring van het federaal plan gender mainstreaming door de Ministerraad

Op basis van de antwoorden van de ICG-leden die de regeringsleden vertegenwoordigen stelde het Instituut in de loop van juni een ontwerp van plan op, dat goedgekeurd werd door de ICG. Daarna werd het aan de Staatssecretaris voor Gelijke Kansen bezorgd, die het op 10 juli 2014 ter goedkeuring voorlegde aan de Ministerraad.
Het goedgekeurde federaal plan bestrijkt de volledige regeerperiode. Het bevat een eerste deel over het engagement van de regeringsleden voor de toepassing van *gender mainstreaming* en van de wet van 12 januari 2007 (ontwikkelen of verbeteren van de productie van naar geslacht uitgesplitste statistieken en van genderindicatoren, toepassing van *gender budgeting* in overeenstemming met de omzendbrief 29 april 2010, de integratie van genderdimensie in de instrumenten voor strategische planning…) en een tweede deel met de verschillende beleidslijnen van de regering (75) die prioritair het voorwerp zullen uitmaken van een integratie van de genderdimensie in de loop van de legislatuur.

De integratie van de genderdimensie in een beleidslijn verloopt in principe in 4 fases:

1. Analyseren van de naar geslacht uitgesplitste doelgroepen van de beleidslijnen.
2. Identificeren van de verschillen die bestaan tussen de respectieve situaties van vrouwen en mannen.
3. Bepalen in welke mate deze verschillen problematisch zijn.
4. Opstellen van beleidslijnen die rekening houden met de resultaten van de uitgevoerde genderanalyse en die eventuele ongelijkheden vermijden of corrigeren.

De Eerste Minister heeft zich eveneens geëngageerd om, in nauwe samenwerking met de Staatssecretaris voor Gelijke Kansen, de uitvoering van het plan te ondersteunen via het uitnodigen van de Staatssecretaris voor Gelijke Kansen de besprekingen binnen de Ministerraad over beleidslijnen die een duidelijke impact hebben op de gelijkheid van vrouwen en mannen.

2.4. De halfjaarlijkse opvolging voor de Ministerraad

Het koninklijk besluit van 26 januari 2010 voorziet dat een halfjaarlijks opvolgingsrapport over de uitvoering van het plan wordt bezorgd aan het regeringslid dat bevoegd is voor Gelijke Kansen. In zijn nota van 26 maart 2015 vroeg de Ministerraad de Staatssecretaris bevoegd voor Gelijke Kansen expliciet om op de hoogte te worden gehouden over de uitvoering van het dossier *gender mainstreaming*.

Het Instituut heeft rapportagefiches opgesteld en verspreid voor alle bevoegdheden van de regeringsleden. Deze fiches bestonden hoofdzakelijk uit vragen met betrekking tot de verantwoordelijken voor de beleidslijnen in het plan, over de vorm van die beleidslijnen en over de acties om er de genderdimensie in te integreren.
Op basis van de informatie die via de rapportagefiches werd ingezameld werden twee halfjaarlijkse opvolgingsrapporten opgesteld, respectievelijk met betrekking tot het tweede semester van 2015 en het eerste van 2016.

Deze rapportage is bedoeld om de betrokken partijen te informeren en te stimuleren met betrekking tot het federaal plan en *gender mainstreaming* in het algemeen.

3. De bijeenkomsten van de ICG

3.1. De bijeenkomst van de ICG van 13 mei 2015

Volgend op de aanduiding van de vertegenwoordigers van de regeringsleden voor de ICG vond op 13 mei 2015 een eerste vergadering plaats.

Tijdens deze vergadering legde de Staatssecretaris bevoegd voor Gelijke Kansen met name de nadruk op het volgende:

- De gelijkheid van vrouwen en mannen is een basisprincipe van een moderne democratische samenleving dat wordt verzekerd door de Belgische Grondwet.

- De doelstelling van *gender mainstreaming* is om de gelijkheid van vrouwen en mannen te versterken via de ontwikkeling van een voorafgaande denkoefening over de impact van de beleidslijnen van de overheid op de respectievelijke gelijkheid van vrouwen en mannen. *Gender mainstreaming* is geen strategie die enkel op vrouwen gericht is.
- Er wordt een federaal plan *gender mainstreaming* opgesteld om te bepalen in welke beleidslijnen van de regering prioritair de genderdimensie zal worden geïntegreerd.
- *Gender mainstreaming* mag niet verward mag worden met de uitvoering van een specifiek gelijkekansenbeleid.
- De eigenlijke integratie van de genderdimensie in de beleidslijnen zelf moet uitgevoerd worden door de personen die verantwoordelijk zijn voor de opmaak en uitvoering van deze beleidslijnen.
- De beleidscel van de Staatssecretaris voor Gelijke Kansen en het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen zullen de uitvoering van *gender mainstreaming* coördineren en ondersteunen.

Het Instituut verduidelijkte hierbij het volgende:

- Het was van belang om voor het plan 'substantiële' beleidslijnen te selecteren die zich nog niet in het proces van opstelling of aanname bevonden. Voor de uitvoering van *gender mainstreaming* moet het nadenken over de gevolgen van de voorziene beleidslijnen op de situatie van vrouwen en mannen immers zo vroeg mogelijk in het besluitvormingsproces van start gaan.
- Het proces van de integratie van de genderdimensie moet uitgevoerd worden door de personen die verantwoordelijk zijn voor de dossiers en dus niet noodzakelijk door de coördinatoren-trices zelf. De keuze van de beleidslijnen voor het plan moest dus gemaakt worden in het kader van intern overleg binnen de beleidscellen.

3.2. De bijeenkomst van de ICG van 13 november 2015

De tweede vergadering van de ICG volgde op de goedkeuring van het federaal plan *gender mainstreaming* en de opleiding van de leden en ging hoofdzakelijk over de uitvoering van het federaal plan en het halfjaarlijks rapporteringsproces. De voornaamste lessen uit de evaluatie van het thema 3 van de RIA over de gelijkheid van vrouwen en mannen werden ook voorgesteld. Tot slot kregen een aantal departementen de gelegenheid om hun goede praktijken met betrekking tot de toepassing van *gender mainstreaming* en het federaal plan voor te stellen. De voornaamste punten die tijdens deze vergadering werden aangehaald:

- Het federaal plan *gender mainstreaming* is een politiek engagement. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het plan ligt dus bij de politieke coördinatoren-trices.
- De administraties hebben een belangrijke rol te spelen bij de uitvoering van het plan, zowel in het kader van de maatregelen ter ondersteuning ervan (statistieken, taskforce,…) als bij de andere in het plan vermelde beleidslijnen (expertenrol bij de tenuitvoerlegging van de beleidslijnen).
- De politieke en administratieve coördinatoren-trices moeten een verbindende en ondersteunende rol spelen ten aanzien van de verantwoordelijken voor de in het plan vermelde beleidslijnen.

3.3. De bijeenkomst van de ICG van 13 april 2016

De derde vergadering van de ICG na de goedkeuring van het federaal plan *gender mainstreaming* was vooral gewijd aan het belichten van de goede praktijken bij de uitvoering van het federaal plan.
De eerste daarvan betrof het engagement van de minister van Binnenlandse Zaken om de genderdimensie te integreren in de bestrijding van radicalisering. De initiatieven om deze doelstelling te bereiken werden voorgesteld door twee leden van de Unit Radicalisme van de FOD Binnenlandse Zaken.
De tweede goede praktijk was het engagement van de minister van Justitie om de genderdimensie te integreren in de hervorming van de huwelijksstelstels en het erfrecht. Prof. dr. Dimitri Mortelmans van de Universiteit Antwerpen stelde de resultaten voor van zijn werkzaamheden over de "Financiële gevolgen van relatiebreuken met een vergelijking van huwelijken en samenwoonsten, vanuit genderperspectief". Dit werk werd voorgelegd aan de beleidscel van de minister van Justitie om te helpen bij de hervorming.

Deze vergadering was voor het Instituut ook de gelegenheid om zijn handleiding voor te stellen over het integreren van de genderdimensie in de toekenning van subsidies op federaal niveau en om de verspreiding ervan te organiseren.
Tot slot de stelde het Instituut de planning voor het opstellen van dit halfjaarlijks verslag voor.

3.4. De vergadering van de ICG van 17 november 2016

Deze vergadering was in de eerste plaats de gelegenheid voor verschillende federale actoren (de Algemene Directie Statistiek van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, de beleidscel van de minister van Digitale Agenda en de POD Maatschappelijke Integratie) om hun goede praktijken met betrekking tot naar geslacht uitgesplitste statistieken voor te stellen.
De vertegenwoordigster van de Staatssecretaris en het Instituut hebben vervolgens het proces voor het opstellen van een tussentijds verslag aan het Parlement uitgelegd.
Tot slot stelde het Instituut een evaluatie voor van de toepassing van *gender budgeting* op federaal niveau in het kader van de begroting 2015.

4. De opleiding van de leden van de ICG

In uitvoering van artikel 8 van de wet van 12 januari 2007, dat vermeldt dat een zeker niveau van minimale kwalificaties moet worden verzekerd voor de leden van de ICG, krijgt het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen in artikel 3 van het koninklijk besluit van 26 januari 2010 tot vastlegging van de samenstelling, de opdrachten en de werkingsregels van de interdepartementale coördinatiegroep de opdracht om voor alle leden van de groep een opleiding te organiseren over de geïntegreerde genderaanpak.

De voornaamste doelstellingen van de opleiding waren dat de leden van de ICG:

- zich bewust zouden worden van het thema 'gelijkheid van vrouwen en mannen' en de uitdagingen die dit thema stelt en de onderliggende concepten ervan beheersen;
- de *gender mainstreaming* aanpak zouden kunnen afbakenen en begrijpen;

- in staat zouden zijn om de genderdimensie te integreren in de overheidsbeleidslijnen die onder hun bevoegdheid vallen;
- in staat zouden zijn om actief mee te werken aan de uitvoering van alle bepalingen van de wet van 12 januari 2007 en van het koninklijk besluit van 26 januari 2010 die rechtstreeks of onrechtstreeks op hen betrekking hebben.

Na een offerteronde vertrouwde het Instituut de aanpassing van de inhoud van de opleiding en het verstrekken ervan toe aan de vzw Engender. Rekening houdend met de soms drukke agenda van de ICG-leden en meer in het bijzonder van de leden van de beleidscellen, werden hen ditmaal twee mogelijkheden voorgesteld: een bondige opleiding van één dag en een meer uitgewerkte tweedaagse variant. De organisatie van een opleiding van één dag was bedoeld om het aantal deelnemers op te drijven. Bij de tweedaagse variant was de eerste dag gewijd aan de theoretische en conceptuele aspecten van de gelijkheid van vrouwen en mannen, terwijl de tweede dag bestond uit praktische oefeningen rond de integratie van de genderdimensie in beleidslijnen. Bij de opleiding van één dag werden deze twee aspecten voor en na de middag behandeld.

De opleidingen vonden plaats in de loop van oktober 2015. Door het grote aantal voorziene sessies besliste het Instituut om de opleidingen ook open te stellen voor andere personen die betrokken zijn bij de toepassing van *gender mainstreaming* (federale ambtenaren die geen deel uitmaken van de ICG, ambtenaren van de deelstaten, leden van beleidscellen van de deelstaten, academici).
In totaal volgden 33 personen de opleidingen. 18 ervan waren lid van de ICG, waarvan de helft uit de beleidscellen en de andere helft uit de administraties. Een groot aantal federale ambtenaren werd al opgeleid tijdens de vorige sessies (2011, 2012). De 15 andere deelnemers kwamen dus van buiten de ICG. Over alle sessies samen (FR/NL, 1 dag/2 dagen) en op een schaal van 1 (slecht) tot 5 (zeer goed) kreeg de opleiding een globale score van 4,3/5.

5. De opleiding van de departementen (op aanvraag)

Parallel met de opleiding van de ICG-leden bood het Instituut ook aan opleidingen te financieren en organiseren bij de departementen die dat wensten. Tijdens deze opleidingen van één dag was de inhoud vooral gericht op het bevoegdheidsdomein van het departement in kwestie. Eind 2014 werd een dergelijke opleiding georganiseerd voor de FOD Justitie (22 deelnemers) en in november 2015 bij de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (43 deelnemers) en bij de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu (11 deelnemers).

Aan het begin van het jaar 2016 vroeg de Staatssecretaris bevoegd voor Gelijke Kansen aan het Instituut om alle federale beleidscellen korte opleidingen (2 uur 30) te geven rond *gender mainstreaming*.
Het Instituut ontving begin 2016 reeds verschillende aanvragen van beleidscellen voor opleiding/sensibilisering rond *gender mainstreaming*. Zo werden in de periode januari-maart 2016 opleidingen gegeven in de beleidscellen van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, de Minister van Financiën en de Staatssecretaris voor Armoedebestrijding, Gelijke Kansen, Personen met een beperking en Wetenschapsbeleid.

Vervolgens stelde de Staatssecretaris op de Ministerraad van 4 maart 2016 het eerste halfjaarlijkse opvolgingsverslag van het federaal plan *gender mainstreaming* voor. Ook riep de Staatssecretaris al haar collega's op om deze opleidingen te promoten bij hun medewerkers.
Daarom lanceerde het Instituut in de loop van mei 2016 een oproep om offertes voor het verstrekken van opleidingen in de beleidscellen. Van september tot december 2016 heeft de vzw Engender opleidingen rond *gender mainstreaming* verstrekt aan de leden van de volgende beleidscellen:

- De beleidscel van de Eerste Minister.
- De beleidscel van de Minister van Werk, Economie en Consumenten.
- De beleidscel van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking, Digitale Agenda, Telecommunicatie en Post.
- De beleidscel van de Minister van Financiën.
- De beleidscel van de Minister van Energie, Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling.
- De beleidscel van de Minister van Mobiliteit.
- De beleidscel van de Staatssecretaris voor Armoedebestrijding, Gelijke Kansen, Personen met een beperking, en Wetenschapsbeleid, belast met Grote Steden.
- De beleidscel van de Staatssecretaris voor Asiel en Migratie, belast met Administratieve Vereenvoudiging.

Er vonden ook opleidingen plaats in de volgende administraties:

- De FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.
- De FOD Financiën.
- Het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling.
- De POD Wetenschapsbeleid.

6. Doelgerichte ondersteuning van het Instituut

6.1. Steun bij de uitvoering van het expertisewerk met betrekking tot fiscaliteit, justitie, armoede en digitale agenda

Het Instituut heeft het initiatief genomen om een studie rond 'gender en fiscaliteit' te laten uitvoeren in het kader van zijn ondersteunende en begeleidende rol. Het rapport dat werd opgesteld door professor Danièle Meulders, economiste aan de ULB, bestond enerzijds uit de genderanalyse van de fiscale maatregelen in de beleidsverklaring en de algemene beleidsnota die in november 2014 door de Minister van Financiën werden voorgesteld, en vestigde anderzijds de aandacht op arbeidsgerelateerde maatregelen die de toegang van vrouwen tot de arbeidsmarkt beperken. Het werd begin september 2015 bezorgd aan de ICG-leden bevoegd voor financiën (beleidscel van de Minister van Financiën en vertegenwoordigers van de FOD Financiën).

Een tweede gerichte steun hield verband met een beleidslijn uit het plan: de hervorming van de huwelijksstelsels en het successierecht. Na een contact met de coördinatoren van de FOD Justitie werd het voorstel tot het opstellen van een advies over de integratie van de genderdimensie in deze beleidslijn besproken tussen de dossierverantwoordelijken bij de administratie en bij de beleidscel van de Minister. Het Instituut stelde vervolgens een overeenkomst op met Dimitri Mortelmans van de Universiteit Antwerpen. Hij stelde het advies getiteld 'Financiële gevolgen van relatiebreuken met

een vergelijking van huwelijken en samenwoonsten, vanuit genderperspectief' op en bezorgde het midden december aan de betrokken partijen.

Om te helpen bij de integratie van de genderdimensie in het toekomstige plan armoedebestrijding vroeg het Instituut tot slot aan de vzw Engender om een kritische nota op te stellen over de integratie van de genderdimensie in het federaal plan armoedebestrijding van 2012. Onder impuls van de Staatssecretaris voor Armoedebestrijding werd de doelstelling van de integratie van de genderdimensie vermeld in het derde armoedebestrijdingsplan en is het Instituut voortaan lid van het netwerk van federale armoedeambtenaren.

Ten slotte heeft het Instituut een studie besteld om een beter zicht te krijgen op de situatieverschillen tussen mannen en vrouwen bij de toegang tot het gebruik van digitale technologieën. Deze analyse door de VUB werd bezorgd aan de Minister van Digitale Agenda en Telecommunicatie. Ze maakte het mogelijk om de bestaande cijfergegevens samen te brengen om zo de situatie van vrouwen en mannen in het digitale domein te vergelijken, de studies over de toegang van vrouwen (en in het bijzonder sociaal kwetsbare vrouwen) tot nieuwe technologieën te verzamelen, de goede praktijken om de digitale uitsluiting van vrouwen aan te pakken te identificeren, en tot slot om nuttige aanbevelingen te formuleren om concrete acties uit te werken.

6.2. Bilaterale contacten

Na de goedkeuring van het federaal plan vonden een aantal bilaterale contacten (vergaderingen, telefoongesprekken, e-mails) plaats tussen het Instituut, de beleidscellen en de federale administraties over de uitvoering van het federaal plan en de toepassing van de wet van 12 januari 2007.
Gezien het transversale karakter van de aanpak bestonden de begeleiding en de ondersteuning van het Instituut voornamelijk uit het leggen van een verband tussen het thema van de gelijkheid van vrouwen en mannen en de verschillende bevoegdheidsdomeinen die in het federaal plan worden aangehaald.
Concreet bestond de begeleiding en de ondersteuning van het Instituut hoofdzakelijk uit:

- verduidelijken wat *gender mainstreaming* wel en niet is;
- de personen en instanties identificeren die nuttig kunnen zijn bij de uitvoering van de aanpak;
- de nadruk leggen op de noodzaak van het aanmaken en gebruiken van naar geslacht uitgesplitste statistieken;
- de genderdimensie, dat wil zeggen het bestaan van verschillen tussen de situaties van vrouwen en mannen, identificeren in materies waarvoor beleidsprojecten worden opgesteld;
- aanbevelingen en voorstellen formuleren met betrekking tot de uitvoering van de verbintenissen.

7. De regelgevingsimpactanalyse (RIA) en thema 3 ervan, over de gelijkheid van vrouwen en mannen

Ter herinnering, de RIA, ingesteld door de wet van 15 december 2013 houdende diverse bepalingen inzake administratieve vereenvoudiging omvat een luik gewijd aan de Gelijkheid van vrouwen en

mannen. Dit luik is de concretisering van het evaluatieverslag van de impact van de voorstellen van regelgeving op de respectieve situatie van vrouwen en mannen ('gendertest'), voorzien in de wet van 12 januari 2007.

Parallel aan het werk rond het federaal plan *gender mainstreaming*, en in het kader van het jaarlijkse verslag van het Impactanalysecomité voorzien in artikel 7 van het koninklijk besluit van 21 december 2013 houdende uitvoering van de wet van 15 december 2013 houdende diverse bepalingen inzake administratieve vereenvoudiging, werkte het Instituut mee aan de evaluatie van de uitvoering van de RIA en meer in het bijzonder van thema 3 ervan over de gelijkheid van vrouwen en mannen. Dit rapport had betrekking op 2014, het eerste jaar van de toepassing van de RIA, en het jaar waarin een nieuwe regering tot stand kwam.
Op enkele uitzonderingen na werd de RIA over het algemeen slecht uitgevoerd door de auteurs van regelgeving. De slechte kwaliteit van deze impactanalyse illustreert dat de RIA niet goed geïntegreerd is in de politieke besluitvorming. Hij wordt zeer oppervlakkig ingevuld en wordt meestal als een verplichte formaliteit beschouwd.

Ter herinnering, thema 3 over de gelijkheid van vrouwen en mannen bestaat uit 5 open vragen. De bedoeling van de eerste drie is om de auteur van regelgeving vertrouwd te maken met de respectieve situatie van vrouwen en mannen. De vierde beoogt de evaluatie van de reglementering op basis van die kennis.
Vraag 1 – identificatie van de personen waarop het voorstel van regelgeving (rechtstreeks en onrechtstreeks) betrekking heeft + naar geslacht uitgesplitste samenstelling.
Vraag 2 – identificatie van de eventuele verschillen tussen de respectieve situatie van vrouwen en mannen binnen de materie waarop het project betrekking heeft.
Vraag 3 – identificatie van de eventuele problematische verschillen (op basis van de toegang tot bestaansmiddelen of de uitoefening van fundamentele rechten).
Vraag 4 – evaluatie van de impact van het project op basis van de antwoorden op vragen 1, 2 en 3.
Vraag 5 – compenserende maatregelen (eventuele aanpassingen).

Wat betreft thema 3 van de RIA valt een gebrek aan het gebruik van naar geslacht uitgesplitste statistieken op. Ook wordt de logica van de gestelde vragen maar zelden gerespecteerd en maken de auteurs er zich meestal vanaf met te zeggen dat het ontwerp van regelgeving geen onderscheid maakt of mannen en vrouwen niet verschillend behandelt, zonder de impact van het ontwerp van regelgeving op de situatie van vrouwen en mannen correct te evalueren.
Het rapport, dat de ontwikkeling van een cultuur van ex ante evaluatie op federaal niveau en een beter gebruik van de beschikbare middelen aanbeveelt, werd in september 2015 bezorgd aan de regeringsleden die bevoegd zijn voor een van de vijf materies van de RIA (duurzame ontwikkeling, gelijkheid van vrouwen en mannen, kmo's, administratieve vereenvoudiging en ontwikkelingssamenwerking).
Dit rapport werd op 19 februari 2016 voorgesteld aan de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen.

Het rapport van het Impactanalysecomité (IAC) over de uitvoering van de RIA in de loop van 2015 was klaar in november 2016. Het Instituut stelde geen significante evolutie vast van de uitvoering van thema 3 tussen 2014 en 2015.

In het kader van artikel 7, §2 van de wet houdende diverse bepalingen inzake administratieve vereenvoudiging van 15 december 2013 (B.S. van 31 december 2013) heeft het Instituut bovendien meegewerkt aan het opstellen van verschillende adviezen over de kwaliteit van de gemaakte impactanalyses. Deze adviezen worden opgesteld door het IAC op vraag van de auteurs van regelgeving.

8. *Gender budgeting* en de opstelling van een handleiding ter ondersteuning van de integratie van de genderdimensie in de toekenningsprocedures voor subsidies

In 2016 werd de toepassing van *gender budgeting* op het budget 2015 geëvalueerd: de analyse had als doel te weten of de omzendbrief *gender budgeting* door de verschillende FOD's, POD's en het Ministerie van Landsverdediging correct toegepast werd (categorisering van de basisallocaties, toevoeging van de 'gendernota' en de 'gendertoelichting' indien nodig).
Deze evaluatie werd gecommuniceerd naar de leden van de ICG. Deze werden opnieuw gesensibiliseerd over de te gebruiken methode en bestaande goede praktijken.

Daarnaast werden een 'Handleiding voor de integratie van de genderdimensie in de procedures voor de toekenning van subsidies'[4] en een bijhorende checklist opgesteld. Ze werden gepubliceerd in 2016 en leggen uit hoe openbare instellingen ervoor kunnen zorgen dat eventuele verschillen tussen vrouwen en mannen in aanmerking genomen worden bij de toepassing van subsidies. De doelstelling van deze publicatie is dat de subsidies die door de federale overheid toegekend worden bijdragen tot de versterking van de gelijkheid van vrouwen en mannen via een betere identificatie van het doelpubliek. De handleiding en de checklist geven duidelijke instructies en concrete voorbeelden ter bevordering van de toepassing van deze aanpak. Er werden eveneens informatiesessies georganiseerd over deze twee documenten.

9. Sensibilisering rond *gender mainstreaming* op federaal niveau

Het Instituut nam deel aan een seminarie dat werd georganiseerd door de Unit Radicalisme van de FOD Binnenlandse Zaken om uit te leggen wat de integratie van de genderdimensie precies omvat aan de stakeholders bij de uitvoering van het plan tegen radicalisering.

Samen met de coördinatrice van de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking heeft het Instituut ook een presentatie gegeven over *gender mainstreaming* bij de DG Multilaterale Zaken.

In het kader van zijn ondersteunende rol bij de toepassing van *gender mainstreaming* op federaal niveau heeft het Instituut aan andere federale organen voorgesteld en uitgelegd waaruit de integratie van de genderdimensie in de beleidslijnen van de overheid precies bestaat. Het heeft zo bijvoorbeeld de aanpak voorgesteld aan verschillende instellingen die zich toeleggen op het respect voor de mensenrechten. Daarnaast heeft het op basis van artikel 4 van de 'wet *gender mainstreaming*' van 12 januari 2007 geijverd voor de uitsplitsing naar geslacht van statistieken en

[4] Zie http://igvm-iefh.belgium.be/nl/activiteiten/gender_mainstreaming/toepassing/subsidies_toelagen_en_dotaties.

indicatoren in het kader van verschillende Coormultivergaderingen (Buitenlandse Zaken) over duurzame ontwikkeling.

Het deel van de website over *gender mainstreaming* is een belangrijke bron van informatie over deze aanpak en over de uitvoering van de verschillende bepalingen van de wet van 12 januari 2007. De rubriek *gender mainstreaming* kan geraadpleegd worden via de volgende link: http://igvm-iefh.belgium.be/nl/activiteiten/gender_mainstreaming.

Deel II. De maatregelen die door de verschillende Regeringsleden zijn genomen in het kader van de uitvoering van het federaal plan *gender mainstreaming*

Eerste Minister

De heer Charles Michel

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. Voortzetten van de integratie van de genderdimensie in de communicatie van de federale overheid gericht aan de burger
***Wanneer** werd deze maatregel uitgevoerd?* De uitvoering van deze maatregel is verbonden met de realisatie van ons tweede engagement. Deze maatregel kan immers worden uitgevoerd op basis van de lessen en de goede praktijken die naar voor komen wanneer de federale communicatie wordt gescreend vanuit de genderdimensie (zie ons tweede engagement hieronder).
*Welke **acties** zijn er ondernomen om deze maatregel uit te voeren?* Verbonden met de uitvoering van ons tweede engagement.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?* Verbonden met de uitvoering van ons tweede engagement.

2. De communicatiecampagnes van de federale overheid screenen vanuit genderoogpunt
***Wanneer** werd deze maatregel uitgevoerd?* Momenteel worden er stappen ondernomen om de actie te realiseren. De concretisering ervan is gepland vanaf eind 2017 en in de loop van 2018.

*Welke **acties** zijn er ondernomen om deze maatregel uit te voeren?*
 	
- Opstellen van een bestek met het oog op de lancering van een oproep tot mededinging voor de realisatie van een screening van de communicatie van de federale overheid vanuit genderoogpunt. Deze screening beoogt meer bepaald:
  o de communicatie van de federale overheid (campagnes, websites, intranet, jaarverslagen, evenementen etc.) te analyseren vanuit genderoogpunt;
  o goede praktijken en interne procedures die bruikbaar zijn voor de federale communicatiediensten te publiceren;
  o bewustmakingsopleidingen (NL/FR) te organiseren ten behoeve van de federale communicatieverantwoordelijken.
- Lancering en publicatie van de openbare aanbesteding op 7 november 2016 (gesloten procedure met mededinging van de gespecialiseerde eenheden binnen de universiteiten die gespecialiseerd zijn in genderkwesties).

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de gevoerde acties om de genderdimensie te integreren in dit beleid?* • Er werd contact opgenomen met verschillende potentiële academische partners gespecialiseerd in genderkwesties. • Er werd een bestek opgesteld en de procedure voor oproep tot mededinging is aan de gang.

*Wenst u vóór het einde van deze legislatuuur **nieuwe engagementen** aan te gaan betreffende de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?*
Zo ja, dewelke?

/

II. Andere acties voor de uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen voor de uitvoering van de 'wet gender mainstreaming' en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

/

Vice-eersteminister en minister van Werk

De heer Kris Peeters

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De sensibilisering en vorming aangaande de preventie van psychosociale risico's op het werk.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Deze actie vindt plaats tegen de achtergrond van de wetgeving over het welzijn op het werk, inzonderheid de preventie van psychosociale risico's, en tegen de achtergrond van de antidiscriminatiewetten.
Discriminatie is nefast voor de goede werking van ondernemingen. Vaak ontstaat ze uit vooroordelen en stereotype opvattingen. Om deze te bestrijden alsook discriminatie te voorkomen is het nodig de preventieadviseurs psychosociale aspecten, de arbeidsgeneesheren, de vertrouwenspersonen, de werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers,... te sensibiliseren rond de algemene aspecten van het gendervraagstuk.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

In 2016 en 2017.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Twee vergaderingen (11/2 en 15/6/2016) vonden plaats met het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen om het programma voor te bereiden van de sensibiliseringsdagen in 2016.

De eerste halve sensibiliseringsdag heeft plaatsgevonden op 3/10/2016 met als thema "Hoe gelijkheid tussen mannen en vrouwen verbinden aan welzijn op het werk?" Het programma en de voorstelling van de studiedag van 3/10/2016 zijn beschikbaar op de evenementenwebsite van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg: https://www.evenementen.werk.belgie.be/nl/evenementen-FOD/hoe-gelijkheid-tussen-mannen-en-vrouwen-verbinden-aan-welzijn-op-het-werk

Twee andere halve dagen hebben plaatsgevonden op 8/12/2016 en 10/01/2017 met de netwerken van preventie-adviseurs voor psychosociale aspecten en de vertrouwenspersonen.

Twee begeleidingscomités van het onderzoek naar het 'welzijn van de leidinggevenden van ZKO en de impact op de werknemers' vonden plaats (1/2 en 11/4/2016) tijdens dewelke meer bepaald de genderdimensie werd aangekaart (produceren van genderstatistieken). Het onderzoek is lopende.

Daarnaast werden de Belgische gegevens van de Europese Stichting tot verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden EUROFOUND (EWCS 2015) geanalyseerd op vraag van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg om een beeld te krijgen van de arbeidskwaliteit in België, en dit onder meer vanuit een genderperspectief. De analyseresultaten van de Belgische gegevens van Eurofound zijn beschikbaar op de website van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg: http://www.werk.belgie.be/moduleDefault.aspx?id=44596.

In 2016 werd gewerkt aan de voorbereiding en de redactie van een webpagina over gender en welzijn op het werk. De inhoud zal in 2017 online gezet worden op www.beswic.be.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Het is onmogelijk om de impact te meten van onze sensibiliseringsacties losgekoppeld van de andere factoren die de integratie van de genderdimensie in het beleidsdomein werk beïnvloeden. De resultaten zullen zichtbaar worden op lange termijn, bijvoorbeeld doordat er beter rekening gehouden wordt met gender bij de risicoanalyse in ondernemingen.

2. De modernisering van het arbeidsrecht met inbegrip van de glijdende arbeidsuren, de herziening van CAO 85 inzake telewerken en het opstarten van een algemene denkoefening over de loopbaan, loopbaanrekening en werkbaar werk.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Aangezien hij de arbeidsmarkt snel wil voorbereiden op de uitdagingen van de 21ste eeuw (ontwikkeling van de nieuwe technologieën, telecommunicatie, nieuwe arbeidsvormen, enz...), heeft de Minister van Werk verscheidene **rondetafels** georganiseerd om de aandacht te vestigen op de noden van de betrokken partijen.

Deze rondetafels hebben het mogelijk gemaakt om **verscheidene pistes** naar voren te brengen voor hervorming van het arbeidsrecht.

Een van de pistes die werd overwogen was het invoeren van een systeem voor het sparen van arbeidstijd in België. Een **haalbaarheidsstudie** werd uitgevoerd en de resultaten werden voorgesteld tijdens een studiedag georganiseerd bij de FOD WASO. Bovendien wordt het volledig verslag gepubliceerd op de site van de FOD WASO.

Uiteindelijk heeft geheel dit werk de vorm aangenomen van een **wetsontwerp** over werkbaar en wendbaar werk. De doelstelling van het wetsontwerp is het *moderniseren van het arbeidsrecht, het creëren van bijkomende flexibiliteitsmogelijkheden voor de ondernemingen en het begunstigen van werkbaar werk voor de werknemers.* Om hiertoe te komen is dit wetsontwerp *enerzijds samengesteld uit algemene en onmiddellijk toepasbare regels door de ondernemingen, en anderzijds uit een menu van maatregelen die kunnen worden geactiveerd op sectoraal niveau.*

In het ontwerp over werkbaar en wendbaar werk hebben een reeks maatregelen met name als doel om een betere verzoening tussen privéleven en beroepsleven mogelijk te maken en op die manier ook de gelijke behandeling tussen mannen en vrouwen te verbeteren.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Van 2015 tot begin 2016: verkenningsfase (organisatie van rondetafels, haalbaarheidsstudie).
Zomer 2016: uitwerking van een ontwerpwettekst
Herfst 2016: raadpleging van de adviesorganen (Nationale Arbeidsraad en Raad van State).
Winter 2016: indiening van het dossier bij de Kamer

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

De **modernisering** van het arbeidsrecht staat centraal in het wetsontwerp over werkbaar en wendbaar werk. Dit wetsontwerp heeft als doelstelling om een wettelijk kader te

bieden voor een reeks maatregelen die in het bijzonder een betere verzoening mogelijk maken tussen privéleven en beroepsleven en aldus de gelijkheid tussen mannen en vrouwen te voltooien. Bij het uitwerken van het tekstontwerp werd bijzondere aandacht besteed aan de genderdimensie. Bovendien werd teneinde het wetsontwerp voor te leggen aan de Ministerraad, de procedure inzake analyse van de impact van de reglementering nageleefd.

Een van de maatregelen van het ontwerp gaat over de **glijdende werkuren:**

Er wordt immers een wettelijk kader gecreëerd om glijdende werkuren in te voeren in de ondernemingen door middel van ofwel een collectieve arbeidsovereenkomst ofwel een wijziging van het arbeidsreglement. Een systeem van glijdende werkuren maakt het voor de werknemer mogelijk om het begin en het einde van zijn arbeidsprestaties vast te stellen met naleving van de vaste en glijdende werktijden bepaald door de collectieve arbeidsovereenkomst of het arbeidsreglement.

Over het algemeen zou de invoering van glijdende werktijden in de ondernemingen een positieve impact kunnen hebben op de gelijkheid tussen mannelijke en vrouwelijke werknemers en de work life balance. De invoering van dergelijke werktijden biedt immers een grotere flexibiliteit aan de werknemer voor het organiseren van zijn dag. Zo kan hij zijn werktijden beter aanpassen in functie van de uren van de scholen en/of crèches. Hij kan eveneens zijn mobiliteit optimaal beheren (bijvoorbeeld sommige verplaatsingen verschuiven om de files de vermijden). Tenslotte kan hij bepaalde dagen meer uren presteren en minder op andere dagen. Deze maatregel kan een impact hebben op de deeltijdse arbeid. Sommige werknemers maken immers de "keuze" voor deeltijdse arbeid om hun werkuren te kunnen aanpassen aan de noden van de organisatie van het gezin. Het wetsontwerp waarvan sprake zal voor sommige van deze werknemers een voldoende oplossing bieden om te voorkomen dat zij hun arbeidstijd moeten verminderen.

Het wetsontwerp voorziet eveneens in een kader voor **occasioneel telewerk:**

De CAO 85 betreffende het telewerk werd aangenomen door de NAR op datum van 9 november 2005. Deze CAO is van toepassing op de werknemers die regelmatig telewerk doen. Het is wenselijk gebleken om aan de werknemers eveneens een kader te bieden waarin zij occasioneel telewerk kunnen doen wanneer dit nodig blijkt. Het kader waarin voorzien is door het wetsontwerp over werkbaar en wendbaar werk kan enkel worden toegepast als de sociale partners bijeengekomen in de NAR een gelijkaardig systeem aannemen bij collectieve arbeidsovereenkomst voor een bepaalde datum die door de wet is vastgesteld.

Het wetsontwerp over werkbaar en wendbaar werk bepaalt dat om occasioneel telewerk uit te voeren, de werkgever en de werknemer tot een akkoord moeten komen over verschillende punten zoals het ter beschikking stellen van een uitrusting, het ten laste nemen van eventuele onkosten, de bereikbaarheid van de werknemers tijdens het occasioneel telewerk,... Het occasioneel telewerk kan eveneens worden ingevoerd door een collectieve arbeidsovereenkomst of door het arbeidsreglement.

"Het telewerk maakt het voor de ondernemingen mogelijk om de arbeidsorganisatie te moderniseren en, dit, zodanig dat de werknemers hun beroepsleven beter kunnen verzoenen met hun privéleven en dat zij meer autonomie kunnen genieten bij het uitvoeren van hun taken. Teneinde volop voordeel te halen uit de informatiemaatschappij, moet deze nieuwe vorm van arbeidsorganisatie zodanig worden aangemoedigd dat flexibiliteit en veiligheid samengaan."

Wat een algemenere denkoefening betreft over **de loopbaan**, heeft de Minister een haalbaarheidsstudie besteld over het loopbaansparen in België. Het bestek van deze studie omvatte een specifieke eis opdat de socio-juridische studie de genderdimensie in

rekening zou nemen. Overigens werd het Instituut verzocht om deel te nemen aan het begeleidingscomité. Tijdens de studiedag die werd georganiseerd voor de voorstelling van de resultaten van deze studie, werden de sociale partners uitgenodigd om deel te nemen om hun standpunten uit te wisselen. Bovendien werden workshops georganiseerd met de deelnemers en de genderkwestie werd uitdrukkelijk aangekaart.

Op basis van deze studie werd een sectie van het wetsontwerp over werkbaar en wendbaar werk gewijd aan de invoering van een 'loopbaanrekening' die het voor de werknemer mogelijk maakt om tijd te sparen om later verlof te nemen in de loop van zijn tewerkstellingsperiode. Op die manier heeft de werknemer de mogelijkheid om zelf een deel van zijn loopbaan te beheren en om de tijd te nemen om uit te blazen in zijn beroepsleven. Het zijn de sectoren en/of de ondernemingen die het initiatief kunnen nemen voor de invoering van de loopbaanrekening, maar de werknemer kan niet worden verplicht om eraan deel te nemen. Meer specifiek moeten de invoering en de omkadering van de loopbaanrekening worden uitgevoerd door een collectieve arbeidsovereenkomst, gesloten op sectoraal niveau en, bij gebreke van initiatief op dit niveau, door een collectieve arbeidsovereenkomst, gesloten op het niveau van de onderneming.

Er wordt uitdrukkelijk bepaald in het wetsontwerp dat in de collectieve overeenkomst tot vaststelling van het kader rekening zal moeten worden gehouden met de genderdimensie. De doelstelling zou moeten zijn dat vrouwen evenveel mogelijkheden hebben om tijd te sparen dan mannen. Bijvoorbeeld, als in een bepaalde sector de mannen over het algemeen meer overuren doen dan hun vrouwelijke collega's, moet dit gegeven in rekening worden genomen bij het bepalen van de tijdsperiodes die kunnen worden gespaard in deze bijzondere sector of in deze onderneming. In een dergelijke situatie, kunnen, met andere woorden, de vastgestelde modaliteiten niet enkel worden beperkt tot de gepresteerde overuren.

Overigens is het belangrijk op te merken dat de bepalingen inzake tijdsparen waarin voorzien is in dit wetsontwerp geen enkele uitwerking zullen hebben als de Nationale Arbeidsraad hierover een collectieve arbeidsovereenkomst ondertekent binnen een periode van 6 maanden na de inwerkingtreding van het wetsontwerp. Op die manier hebben de sociale partners de mogelijkheid om een harmoniserende rol te spelen om, op intersectoraal niveau, een systeem van tijdsparen vast te stellen.

Ten slotte zal het systeem van loopbaansparen worden geëvalueerd door de Nationale Arbeidsraad.

*Wat zijn de **eventuele** bereikte resultaten in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

De genderdimensie werd gedurende het gehele denkproces betreffende de modernisering van de arbeid in overweging genomen. Het is dus mogelijk geweest om bepaalde pistes naar voren te brengen om de verzoening privéleven en beroepsleven te verbeteren, die een waarborg is voor de gelijke behandeling van mannelijke en vrouwelijke werknemers. Het resultaat is een wetsontwerp dat een evenwicht nastreeft tussen de behoeften inzake flexibiliteit van de werkgevers en die van de werknemers.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?*
Zo ja, welke?

De genderdimensie zal zoveel mogelijk worden meegenomen bij eventuele nieuwe initiatieven rond de toekomstige uitdagingen van de arbeidsmarkt in het kader van de Future of Work (digitalisering & robotisering, vergrijzing, deeleconomie), loopbaantransities en de autonome medewerker, bij de eventuele verdere oefeningen in het kader van de harmonisering arbeiders-bedienden, en bij de uitvoering van het Interprofessioneel Akkoord en de besteding van de welvaartsenveloppe (in het bijzonder de verhoogde uitkering voor thematische verloven voor alleenstaanden met kinderlast).

I. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming'*

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

De beleidscel van de Minister van Werk volgde op voorstel van het Instituut een opleiding *gender mainstreaming* van de vzw Engender. Naast een algemene inleiding over *gender mainstreaming*, werd tijdens de opleiding doelgericht ingegaan op de twee beleidslijnen die voor de Minister van Werk zijn opgenomen in het Federaal plan *gender mainstreaming*, met name : 1. "De sensibilisering en vorming aangaande de preventie van psychosociale risico's op het werk" en 2. "De modernisering van het arbeidsrecht met inbegrip van de glijdende arbeidsuren, de herziening van CAO 85 inzake telewerken en het opstarten van een algemene denkoefening over de loopbaan, loopbaanrekening en werkbaar werk".

Vice-eersteminister en minister van Economie

De heer Kris Peeters

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De productie van statistieken (analyse van statistieken in functie van de domeinen, om deze naar geslacht uit te splitsen indien dit niet het geval is, wanneer het relevant is en voor zover dit niet tegen de richtlijnen van Eurostat ingaat).
Wanneer *werd deze maatregel uitgevoerd?* Deze beleidslijn zal tijdens de ganse duur van de legislatuur worden uitgevoerd.
Welke ***acties*** *werden ondernomen om deze maatregel uit te voeren?* **(1)** De medewerkers die instaan voor de productie van statistieken en de verspreiding worden gemobiliseerd om de genderdimensie meer te integreren in geschreven publicaties (persberichten, studies, rubriek 'in de kijker' van de website). Dit gebeurt onder andere door de variabele geslacht daar waar technisch en methodologisch mogelijk zo veel mogelijk op te nemen en te rapporteren over mogelijke verschillen naar geslacht. In de validatie wordt er eveneens aandacht geschonken aan dit gegeven. **(2)** In het kader van de modernisering van statistieken wordt er aandacht geschonken aan de keuze van de referentiepersoon. Deze wordt nu vaak gekozen op grond van niet-genderneutrale criteria zoals bv. het inkomen. Wijzigingen in de methodologie van de keuze van referentiepersonen dient evenwel te gebeuren in samenspraak met Eurostat, dit om de vergelijkbaarheid van de gegevens over verschillende landen te waarborgen. Het is dan ook beter dit eerst op Europees niveau aan te kaarten. Statistici van Statistics Belgium zullen bijgevolg gestimuleerd worden de problematiek ter sprake te brengen in Europese vergaderingen en werkgroepen. **(3)** Voor de enquête ICT-gebruik bij huishoudens zal er een kubus worden gepubliceerd op de website waarbij verschillende variabelen gekruist zullen kunnen worden. Dit zal het mogelijk maken om de variabele geslacht te kruisen met andere variabelen en inzicht geven of er significante verschillen zijn. **(4)** In het kader van dag van de vrouw (8 maart) werd een publicatie over gender gepland op de website in de rubriek 'in de kijker'.
Wat zijn de eventuele ***bereikte resultaten*** *in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?* **(1)** Terwijl de meeste statistische tabellen onderscheid maken tussen mannen en vrouwen indien mogelijk, is dit aspect vaak onderbelicht in de persberichten. Om hieraan te verhelpen werd er in eerste instantie gefocust op onderwerpen waar gender een belangrijk aspect is, namelijk de statistieken over lonen en arbeidsmarkt. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan de genderdimensie voor de gegevens die onder de vorm van open data beschikbaar zijn. Voor bepaalde sociale enquêtes, zoals over de arbeidsmarkt en de lonen werden de persberichten aangepast en deze rapporteren nu ook waar mogelijk over de situatie van de vrouw en man. **(2)** Op het internationale vlak (Eurostat) is de problematiek af en toe aangekaart tijdens vergaderingen in 2016. Meerdere landen moeten overtuigd worden van de noodzaak om aanpassingen te doen om niet meer bv. de persoon met het hoogste inkomen als referentiepersoon te gebruiken. Dit is een werk van enkele jaren dat op Europees niveau moet uitgevoerd worden zodat de vergelijkbaarheid en de continuïteit van de statistische

reeksen behouden blijft.

Op nationaal vlak is er vooruitgang geboekt. Voor de enquêtes die 1 of 2 personen ondervragen in een huishouden, zoals de enquête naar het ICT-gebruik bij huishoudens en AES (Adult Education Survey), wordt de respondent gekozen volgens de methode van de laatste verjaardag. Dit is een genderneutrale methode. Voor de andere sociale enquêtes is deze kwestie niet aan de orde voor de steekproeftrekking, omdat in deze enquêtes het huishouden (en er is dan géén referentiepersoon) of alle personen in het huishouden ondervraagd worden.

(3) Deze actie is nog lopende en er wordt gestreefd om deze te realiseren in de loop van 2017.

(4) De publicatie werd op 7 maart 2016 op de website geplaatst en had als titel : 'Voor het eerst werken meer vrouwen vier vijfde dan halftijds' en als ondertitel ' Op dertig jaar tijd is het aantal deeltijdse jobs spectaculair gegroeid maar deeltijds werken blijft vooral een vrouwelijke aangelegenheid'.
http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/organisatie/statbel/informatie/statbel/in_de_kijker_archief/In_de_kijker_2016/Voor_het_eerst_werken_meer_vrouwen_vier_vijfde_dan_halftijds.jsp

De dag van de vrouw zal blijven aan bod komen op de website. In de komende jaren wordt de inhoud verder gediversifieerd en zou kunnen focussen op bv. arbeidsmarkt/armoede/ICT-gebruik.

2. Het bestand van de Centrale voor kredieten aan particulieren (uitsplitsing naar geslacht van de gegevens met betrekking tot de kredieten aan particulieren).

Wanneer *werd deze maatregel uitgevoerd?*

Jaarverslag 2015 en 2016

Welke ***acties*** *werden ondernomen om deze maatregel uit te voeren?*

De NBB publiceert jaarlijks haar statistisch verslag over de centrale voor kredieten aan particulieren. In de verslagen 2015 en 2016 werd een opsplitsing gemaakt van het aantal nieuwe kredieten op jaarbasis naar krediettype (nieuwe leningen op afbetaling, nieuwe kredietopeningen, nieuwe verkopen op afbetaling, nieuwe hypothecaire kredieten) en naar geslacht.
Hieruit leren we bijvoorbeeld dat in 2016 de meeste kredieten op afbetaling worden afgesloten door vrouwen alleen (45%) terwijl nieuwe kredietopeningen hoofdzakelijk door mannen exclusief gebeuren (44,4%) terwijl het merendeel van de hypothecaire kredieten door man en vrouw tezamen worden aangegaan (66,5%).

Wat zijn de eventuele ***bereikte resultaten*** *in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?*

Belangrijk bij het aangaan van kredieten is dat dat de financiële situatie correct wordt ingeschat door kredietgevers en kredietbemiddelaars. Daarbij dient rekening gehouden te worden met de gendergelijkheid, en mag dit niet beperkt worden tot de financiële draagkracht van een van beiden.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?*
Zo ja, welke?

Er zal aandacht besteed worden aan de principes van *gender mainstreaming* in de externe communicatie van de FOD Economie. Daarnaast zal in 2017 een studiedag georganiseerd worden over het economisch belang van gendergelijkheid in het professionele leven.

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming'*

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

/

Vice-eersteminister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken

De heer Jan Jambon

I. Uitvoering van de politieke verbintenissen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De preventie en de bestrijding van radicalisering – FOD Binnenlandse Zaken

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Nationaal normatief kader

In België is een wet aangenomen om de gelijkheid tussen mannen en vrouwen te bevorderen door de genderdimensie te integreren in beleid. *Gender mainstreaming* is dus verplicht, ook binnen het thema van Counter Violent Extremism (CVE).

In het kader van het federaal plan *gender mainstreaming* (2015-2019) ingevoerd door het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (IGVM), werd door de Minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken voorgesteld om binnen het kader van de strijd tegen gewelddadige radicalisering de genderdimensie op te nemen. Unit Radicalisme kreeg de opdracht een gendersensitief beleid te ontwikkelen bij haar preventie van radicalisme.

Internationaal normatief kader

Naast de wet *gender mainstreaming* in België bestaat het fundament voor de uitvoering van VN resolutie 1325 erin dat België een constante inspanning moet doen om de sociale, politieke en economische emancipatie van vrouwen in (pre- en post-) conflictgebieden te verbeteren en te versterken.

Plan van aanpak *gender mainstreaming* Unit R

Een nationaal CVE strategisch plan werd opgesteld dat de verschillende rollen van vrouwen bij CVE erkent met als doel preventie strategieën te ontwikkelen gericht op:

- de beschermende rol van vrouwen tegen VE
- de actieve rol van vrouwen tegen VE
- het promoten door vrouwen van een VE ideologie tegengaan
- de rekrutering door vrouwen bij VE groeperingen tegengaan

Als federaal coördinerend orgaan faciliteert Unit R de dialoog rond gender en CVE bij regionale en lokale autoriteiten door:

- bevraging steden en gemeenten over gender en CVE (detectie noden en behoeften)
- organisatie expertmeetings gender en CVE met lokale en regionale overheden (ontwikkeling know how)
- verhogen 'awareness' gender en CVE (integratie genderdimensie in beleid)
- uitwisseling good practices gender en CVE (support/versterking expertise)
- aanreiking 'awareness' en trainingstools gender en CVE (support/versterking expertise)
- versterking civil society (grassroots) bij CVE door logistieke ondersteuning en toekenning van fondsen (family support programma's)

Het IVGM neemt een ondersteunende rol en rapporteert over de uitvoering van het actieplan gender en CVE van Unit R.

Wanneer *werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Juni 2015.

Welke ***acties*** *werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

- Deelname 'CVE Global Women's Network Brainstorming Meeting' ICAN (international Civil Society Action Network) op 26 en 27 augustus 2015 in Brussel.
- Literatuuronderzoek gender en CVE: resulteerde in een factsheet over de rol van meisjes/vrouwen bij radicalisering en voor CVE.
- Deelname seminariereeks 'Omgaan met gewelddadige radicalisering: steun aan families', Koning Boudewijnstichting, september 2015- januari 2016, Brussel.
- Overleg IGVM op 10 oktober 2015: voorstelling federaal plan *gender mainstreaming* door het IGVM en reflectie over integratie genderdimensie in beleid Unit R.
- Websurvey gender en CVE: in november 2015 werd een websurvey verstuurd naar de 21 steden/gemeenten die binnen hun strategische preventie en veiligheidsplannen radicalisme hebben opgenomen voor detectie van de noden en behoeften.
- Overleg IGVM op 10 maart 2016: in kader van haar halfjaarlijkse opvolgingsverslag van de interdepartementale coördinatiegroep van het IGVM vond op 10 maart 2016 een overleg plaats tussen Unit R en het IGVM voor een stand van zaken met betrekking tot gender en CVE in het beleid van Unit R.
- ISF- Project Family Support: het project werd op 15 maart 2016 goedgekeurd door de Minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken. Op grond van expertise van een Adviesteam bestaande uit een VZW zal in samenwerking met Unit R een generieke methodologie worden ontwikkeld voor een model Family Support-best practice guide voor België. Dit model zal ertoe leiden dat expertise van eerstelijnswerkers die familieondersteuning inzake radicalisering aan de basis toepassen (grass root level) wordt versterkt. Dit project biedt mogelijkheden om mannen en vrouwen uit kwetsbare families vatbaar voor radicalisering te empoweren.
- Overleg Interdepartementale Coördinatiegroep voor *gender mainstreaming*: Het gevoerde genderbeleid door Unit R werd door het IGVM positief onthaald en werd als goede praktijk voorgesteld op deze meeting van 13 april 2016.
- Expertmeeting gender en CVE: op 28 april 2016 werd als follow up op de resultaten van de websurvey een eerste expertmeeting gender en CVE georganiseerd voor lokale en regionale overheden alsook voor onze federale partners (Federale Politie, Buitenlandse Zaken, het OCAD).
- Impulsbeleid: een aantal van de 15 steden en gemeenten ondersteunen in het kader van de eenmalige impulssubsidie projecten familie ondersteuning bij radicalisering. Op de volgende werkgroep impuls zal gevraagd worden naar een inventaris van deze projecten en overgemaakt aan het IGVM. Tevens zal bij de 15 impuls steden en gemeenten het belang worden onderstreept van integratie van de genderdimensie bij ondersteuning en- of ontwikkeling van projecten radicalisering.
- Deelname Expert Workshop on the role of families in preventing and countering Violent Extremism, Hedayah and the Global Counterterrorism Forum, 23- 25 mei 2016, Abu Dhabi.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

- Opbouw know how en expertise over gender en CVE door deelname studiedagen/conferenties.
- Factsheet over verschillende rollen die vrouwen kunnen spelen bij radicalisering en voor CVE.
- Respons op de websurvey van 12 van de 21 steden en gemeenten die in hun preventieve en strategische veiligheidsplannen radicalisme hebben opgenomen en verwerking van de resultaten.
- Eerste expertmeeting gender en CVE als follow up op de resultaten van de websurvey met als doel verhoging van de 'awareness' rond gender en CVE en voorstel van 'good practices'.
- Beleid gender en CVE door het IGVM geselecteerd als 'good practice' tijdens de halfjaarlijkse opvolgingsvergadering van de Interdepartementale Coördinatiegroep voor *gender mainstreaming*.
- ISF-project Family Support goedgekeurd door de Minister van Veiligheid en Binnenlandse zaken en binnenkort uitgerold in partnerschap met een Adviesteam bestaande uit een VZW.

2. De Algemene Nationale Gegevensbank (vermelding van het geslacht, zowel van de daders als van de slachtoffers) – Federale Politie

***Wanneer** werd deze maatregel uitgevoerd?*

/

*Welke **acties** werden ondernomen om deze maatregel uit te voeren?*

/

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?*

/

3. De opname van de genderdimensie in de informatie- en aanwervingscampagnes

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

In 2016 lanceerde de Algemene Directie Civiele Veiligheid een nationale campagne om de hulpverleningszones bij te staan bij de aanwerving van vrijwillig brandweerpersoneel. Eén van de doelstellingen was de diversiteit van de profielen te versterken, met name via een betere verdeling van het evenwicht mannen/vrouwen binnen dit zeer gegenderde

beroep. De zones hebben de mogelijkheid gekregen om het campagnemateriaal dat door de FOD Binnenlandse Zaken voorgesteld werd, te personaliseren. Zes van deze zones hebben een vrouw gekozen als ambassadrice voor het beroep van vrijwillig brandweerpersoneel (FR: 1/10 – NL: 5/15). Zij zijn het gezicht geworden van de campagne op lokaal niveau. Voor de evenementen die op nationaal niveau georganiseerd worden (21 juli, Spartacus Run) werden een vrouw en een man gekozen uit deze ambassadeurs om communicatiemateriaal te maken. Een film die het beroep tentoon moet stellen, heeft eveneens een brandweervrouw als sleutelpersonage.

Dit beeldmateriaal werd verspreid op de website www.ikwordbrandweer.be, op sociale netwerken, op de ondersteuningsmedia van de zones en offline op lokaal niveau (affiches, flyers, banners, …)

Wij hopen zo de identificatie van vrouwen binnen het beroep van vrijwillige brandweer te versterken, de carrièremogelijkheden die hen aangeboden worden in de verf te zetten en het percentage kandidates te verhogen voor het federaal geschiktheidsattest.

Wanneer *werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Deze campagne werd ontwikkeld in 2016 en de instrumenten werden vanaf 13 juli 2016 ter beschikking gesteld van de hulpverleningszones en het publiek. Vanwege het tijdloze karakter kan deze carrière ongeveer vijf jaar gevoerd worden.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

- Aanmoedigen van de hulpverleningszones om vrouwen als ambassadrices te kiezen voor het beroep van vrijwillig brandweerpersoneel.
- Verzekeren van het evenwicht man-vrouw op de nationale communicatie-instrumenten.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Een eerste algemene evaluatie van de impact van de campagne op het aantal kandidaten is voorzien een jaar na de lancering, dus in de zomer van 2017.
Tussen 13 juli 2016 en 4 januari 2017, kan de efficiëntie van de campagne gemeten worden dankzij het aantal bezoekers op de website http://www.ikwordbrandweer.be (114.758 bezoeken van 63.327 personen) en dankzij de sollicitaties (1.084 FR+1.381 NL= 2.465), die een weergave vormen van de kandidaten die mogelijk geïnteresseerd zijn in een carrière bij de brandweer. We beschikken nog niet over precieze statistieken over het percentage vrouwen dat in contact is gekomen met de campagne.

4. De opname van het gendergegeven in de "slachtoffer"-rubriek in de interventieverslagen

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Rond dit beleidspunt werd eerst een denkoefening georganiseerd om de gendergegevens te integreren in de interventieverslagen van de brandweerdiensten.
Uit deze denkoefening bleek dat deze toevoeging realistisch en relevant zou zijn teneinde genderinformatie te verkrijgen. De implementatie van deze wijziging vergt echter juridische aanpassingen (aanpassing van een omzendbrief), alsook de aanpassing van het programma waarmee de statistieken van de brandweerdiensten opgemaakt worden (aanpassing van het programma Abifire, ontwikkeld door een privé-firma).

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

De desbetreffende denkoefening vond plaats in 2016.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Naast de interne denkoefeningen vonden eveneens besprekingen plaats met bepaalde hulpverleningszones (met name met betrekking tot de «haalbaarheid» van dergelijke verandering).

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

/

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?* *Zo ja, welke?* */*

II. Andere acties die de uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming'* tot doel hebben

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?* */*

Vice-Eerste Minister en Minister voor Ontwikkelingssamenwerking

De heer Alexander De Croo

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De twee centrale assen van de hervorming van de hervorming van het ontwikkelingsbeleid :
   - de rechtenbenadering ;
   - de duurzame economische groei.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Rechtenbenadering:

- Beleidsbeslissingen aangaande mensenrechten (opschorting gouvernementele hulp Burundi, niet uitbetalen incitatieve schijf Rwanda, opschorten budgethulp Oeganda,…).
- Programmering van de bilaterale programma's volgens de rechtenbenadering
- Opnemen van gender in de nieuwe samenwerkingsprogramma's met Burkina Faso, Guinée, Marokko, Mali en Niger.
- Uitschrijven van call for proposals voor mensenrechtenprojecten in 2016.
- Sterke politieke tussenkomsten en beleidsdialoog op vele niveaus omtrent mensenrechten.
- Financiering van internationale organisaties in 2015 en 2016.
- Financiering humanitaire hulp in totaal voor 150 mio Euro in 2015 en 177 miljoen in 2016.

Duurzame economische groei:

- Ondersteuning van de lokale privé-sector (BIO, BTC).
- Verbeteren van een enabling business environment.
- Investeren in innovatieve initiatieven.
- Mobiliseren van de Belgische privé-sector.
- Verbeteren van de belastingsbasis in ontwikkelingslanden.
- Ontwikkelen van een SDG Charter met de private sector en de civiele maatschappij

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Ze is momenteel in uitvoering.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Structureel

- Opleiding rechtenbenadering voor DGD, BTC en BIO: op 3-4 november 2015 en 13-14 december 2016, met bijzondere aandacht voor gender
- Opleiding *gender mainstreaming* voor de leden van mijn beleidscel
- In 2016: Uitschrijven van een strategienota Gender in de Belgische ontwikkelingssamenwerking en van een specifiek gender-actieplan (+ acties rond holebirechten) dat de structurele integratie binnen de acties van ontwikkelingssamenwerking moet bevorderen.
- Uitvoeren van het actieplan '1325/Vrouwen in gewapend conflict' met focuslanden DRC en Mali (en Afghanistan). In DRC werd 2 mio Euro voorzien voor UN Women (uitvoering NAP 1325 in DRC) en 4 mio USD voor UNWomen/UNDP/UNICEF/UNFPA (programma SGBV in Oost-Congo).
- Aanwezigheid genderexpert binnen DGD en binnen BTC.

Rechtenbenadering:

- De samenwerkingsprogramma's leggen bijzondere nadruk op de mensenrechten en op de genderdimensie. In Mali en Niger gaat er bijzondere aandacht naar programma's rond seksuele en reproductieve rechten. In Niger wordt er

bijkomende aandacht gegeven aan de strijd tegen de kindhuwelijken. In Guinée werd in 2016, in het kader van het nieuwe samenwerkingsprogramma, een programma van gedelegeerde samenwerking opgezet met UNFPA, getiteld "Bijdrage tot de realisatie van de rechten op seksuele en reproductieve gezondheid voor vrouwen, adolescenten en jongeren in de regio's Kindia, Mamou en Conakry". Dit programma loopt over een periode van drie jaar en heeft als doel de toegang te verbeteren tot gezinsplanning, bindt de strijd aan tegen gender gerelateerd geweld, inclusief vrouwelijke genitale verminking en draagt bij tot betere toegang tot informatie en diensten rond seksuele en reproductieve gezondheid.

- De voorstellen gekregen na de *Call for proposals* voor mensenrechtenprojecten werden geanalyseerd en een aantal voorstellen werden weerhouden. Betrokken landen: Vietnam, Palestina, RDC en Tanzania. In de projectoproep werd gevraagd dat de projecten een *strategie voor de gelijkheid tussen mannen en vrouwen* ontwikkelen. De weerhouden projecten hebben allen een specifieke aandacht ontwikkeld voor de betrekking van vrouwen bij het project en voor hun integratie als begunstigden van de projecten.
- Sterke politieke tussenkomsten en beleidsdialoog op vele niveaus:
    - Bilateraal: 14 partnerlanden.
    - EU: voornamelijk in de CODEV rond EU gender actieplan en seksuele en reproductieve rechten.
    - Multilateraal: bv. UNFPA, UN Women, UNICEF, ILO, GPE, … waarbij systematisch nadruk wordt gelegd op gender, gelijke kansen, seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en waar relevant ook holebi-rechten, geweld tegen vrouwen, sociale bescherming voor vrouwen, economische versterking, aangepaste humanitaire hulp,…
- Financiering van internationale organisaties in 2015 en 2016:
    - UN Women
    - UNFPA
    - GPE (onderwijs voor meisjes).
    - UNICEF (naast core bijdrage, ook humanitaire hulp en 4.5 mio Euro voor kinderen in gewapende conflicten).
    - UNDP (governance, politieke participatie van vrouwen).
    - FAO, WHO, ILO, IOM,…
- In alle bilaterale consultaties met de multilaterale en humanitaire organisaties is gender een apart agendapunt. In alle bestuurraden waar België lid van is, wordt actief gepleit voor de genderdimensie. Indien België geen lid is van een bestuurraad, steunt België andere landen en/of de EU die wel lid zijn op dat ogenblik. Noot: alle organisaties die we steunen, werken actief tot zeer actief rond de genderdimensie.
- Financiering humanitaire hulp in totaal voor 150 mio Euro in 2015 en 177 miljoen in 2016: 70% van alle vluchtelingen zijn vrouwen en kinderen.
  In de Belgische positiepaper voor de World Humanitarian Summit in Istanbul werd prominent een paragraaf opgenomen over '*sexual and gender-based violence*'. De Belgische humanitaire hulp hecht bovendien in al haar interventies een groot belang aan de bijzondere genderaspecten binnen humanitaire situaties. Zoals voorzien door de wet, wordt bij het verstrekken van humanitaire hulp rekening gehouden met het transversale thema van de genderdimensie.

Duurzame economische groei:

- Ondersteunen van vrouwelijke ondernemers.
- Mobiliseren van de Belgische privésector, in het bijzonder de farmaceutische industrie met betrekking tot familieplanning, SOA's, HIV.
- In het kader van de klimaatsonderhandelingen pleiten voor analyse van de impact van de klimaatverandering op vrouwen (en kinderen).
- Onderzoek van cash transfer, voornamelijk bestemd voor female-headed households.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Als concreet resultaat geven we als voorbeeld het werk uitgevoerd door het Belgische Diplomatieke Bureau in Mali, dat in samenwerking met het Ministerie voor de Promotie van de Vrouw, het Kind en de Familie, een herlezing laten uitvoeren heeft van het Vredes- en verzoeningsakkoord in Mali, vanuit de invalshoek gender. Elk artikel van het akkoord werd geanalyseerd en herzien vanuit deze invalshoek. Er werden aanbevelingen geformuleerd en gevalideerd door de civiele maatschappij. Deze zullen dienen als bijdrage van het Ministerie voor de Promotie van de Vrouw tot de uitvoering van het akkoord.

2. Het geïntegreerd beleid en de verwachte impact door grotere concentratie en samenwerking van nationale en internationale actoren.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Hervorming wettelijk kader samenwerking NGA's, operationalisering op het terrein door grotere afstemming tussen gouvernementele en niet gouvernementele ontwikkelingssamenwerking.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Aangenomen en in uitvoering.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?*

- NGO's financieren die werken rond gender, zowel horizontaal als verticaal.
- Aandacht voor gender in gemeenschappelijke contextanalyses en gezamenlijke strategische kaders.
- Doel om te werken rond de rechtenbenadering, waar vrouwenrechten integraal deel vanuit maken.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

De nieuwe programma's van de actoren van het maatschappelijk middenveld, uitgewerkt op basis van de ondernomen hervormingen, werden ontvangen in de herfst van 2016. Zij bevatten een 'gender' marker. In februari 2017 zal een beslissing genomen worden over de financiering van de programma's.

Meerdere Belgische NGO's hebben specifieke programma's gericht op gender, wat onmogelijk is om hier in detail te hernemen. Ter illustratie halen we hier de NGO *Plan* aan in Niger met hun actie tegen vroegtijdige huwelijken van jonge meisjes, de NGO *Solidarité Socialiste* in Marokko, die werkt met het Netwerk van vrouwen van de associaties van het kwartier Casablanca, de NGO *Le monde selon les femmes* en hun werk met een lokale partner in de Democratische Republiek Congo (DRC), CONAFED, die de versterking van vrouwelijk leiderschap beoogt in de landbouwsector en de strijd tegen seksueel geweld in oostelijk Kasaï en in Kinshasa. Deze voorbeelden zijn niet exhaustief.

3. De methodologie georiënteerd op resultaten, transparantie en wederzijdse verantwoording waarbij het 'more for more' principe kan worden toegepast.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

De bedoeling is om case by case te bekijken hoe landen en organisaties die vooruitgang boeken, extra ondersteund kunnen worden.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Aangenomen en in uitvoering

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?*

- **Marokko:** nieuw samenwerkingsakkoord bevat ondersteuning van het ministerie voor gelijke kansen.
- **Oeganda:** tijdelijke opschorting van budgethulp voor gezondheidszorg na Oegandese beslissing om groot aantal van medisch professioneel corps uit te sturen naar Trinidad en Tobago, waaronder bijna alle Oegandese gynaecologen en pediaters. Door onze opschorting hebben we deze beslissing kunnen omkeren.
- **Burkina Faso :** Om de politieke en democratische evolutie in het land te ondersteunen, werd een nieuw samenwerkingsprogramma opgezet, inclusief een gedelegeerde samenwerking met UNFPA in het domein van seksuele en reproductieve rechten.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?*

Door de opschorting van onze budgethulp hebben we deze beslissing van Oeganda kunnen omkeren.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?*
Zo ja, welke?

In mijn beleidsnota van november 2016 werden vrouwen- en kinderrechten weerhouden als één van de vier prioriteiten. In de loop van 2017 zullen acties ondernomen worden.

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **acties** werden ondernomen ter uitvoering van de 'wet gender mainstreaming' en welke zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

- Crescendo: zowel de coördinatrice *gender mainstreaming* als verschillende leden van de task force *gender mainstreaming* lieten de opdrachten die zij vervullen in het kader van *gender mainstreaming* opnemen in hun functiebeschrijving.
- Verder werd de genderdimensie geïntegreerd in de bestuursovereenkomst(2016-2018) en het bestuursplan.
- De bepalingen in de omzendbrief met betrekking tot *gender budgeting* worden correct opgevolgd en uitgevoerd.
- De FOD Buitenlandse Zaken besteedt veel aandacht aan het opsplitsen van statistieken naar geslacht, recent werd het mogelijk de klachten die de FOD behandelt naar geslacht te analyseren. Bij de creatie van nieuwe databases wordt aandacht besteed aan de analyseerbaarheid van de gegevens.
- Bij de organisatie van vorming voor onze personeelsleden is een toenemende aandacht voor de nood aan opleiding en sensibilisering m.b.t. *gender mainstreaming*.
- De FOD Buitenlandse Zaken beschikt sinds 2013 over een interne coördinatiestructuur *gender mainstreaming*: de task force *gender mainstreaming*.

Vice-eersteminister en minister van Digitale Agenda en Telecommunicatie

De heer Alexander De Croo

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De bevordering van de deelname van iedereen aan het digitale, het verlenen van toegang tot internet en ICT in een beveiligde omgeving voor alle burgers en ondernemingen en het dichten van de digitale kloof.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

De regering onderzoekt verder of zij, samen met de gemeenschappen en het middenveld e-inclusie kan bevorderen, zowel op vlak van toegankelijkheid en toegang als op vlak van het gebruik van ICT in het dagelijkse leven. De genderdimensie wordt hierbij in acht genomen.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

De beleidslijn zal worden uitgevoerd doorheen de volledige duur van deze legislatuur.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Bij de publicatie van de Barometer van de Informatiemaatschappij op 5 juli 2016 werd de beschikbare informatie over de verschillen tussen vrouwen en mannen inzake de toegang tot en het gebruik van ICT zo veel mogelijk in de verf gezet en verduidelijkt.

Uit deze barometer blijkt dat 12,6 % van de 16-74-jarigen in België in 2015 nooit gebruik heeft gemaakt van het internet. Voor de vrouwen is dit percentage hoger en heeft 13,8 % nooit gebruik gemaakt van het internet. Voor de mannen is het percentage lager en gaat het om 11,5 %. Verder blijkt uit de cijfers dat de digitale kloof is iets minder aanwezig is bij vrouwen van 25 tot 54 jaar dan bij mannen van dezelfde leeftijdsgroep. Het omgekeerde is merkbaar bij de andere twee leeftijdsgroepen (16-24 jaar, 55-74 jaar): daar is de digitale kloof minder aanwezig bij mannen dan bij vrouwen. Ook voor wat betreft het opleidingsniveau is er een duidelijk verschil tussen mannen en vrouwen: de digitale kloof is meer voelbaar bij vrouwen (33,4 %) met een laag opleidingsniveau dan bij mannen met datzelfde opleidingsniveau (25,5 %).

Voor de komende Barometers wordt gekeken hoe de genderdimensie nog beter weergegeven kan worden en welke belangrijke cijfers eventueel ontbreken.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Met het oog op een optimale integratie van de genderdimensie in deze beleidslijn werd, met ondersteuning van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, een studie besteld die moet toelaten om over de relevante gegevens te beschikken die nodig zijn om rekening te houden met verschillen tussen vrouwen en mannen bij de opstelling van het beleid. Hierbij zal worden nagegaan welke belangrijke cijfers eventueel ontbreken in de jaarlijkse Barometer van de Informatiemaatschappij.

De studie zal volgende elementen bevatten:

1. een beschrijving van de Belgische situatie inzake Digitale Agenda vanuit genderperspectief (verschillen tussen vrouwen en mannen) en de vermelding van eventueel beschikbare naar geslacht uitgesplitste statistieken binnen dit domein
2. een aanvullende beschrijving met inzichten uit kwalitatieve studies die specifiek focussen op de digitale uit- en insluiting van vrouwen in het bijzonder; specifieke aandachtspunten hierbij zijn digitale uitsluiting bij vrouwen in een sociaal kwetsbare situatie en bij vrouwen met een migratie-achtergrond;

3. een quick-scan analyse van initiatieven en beste praktijken die in het buitenland op nationaal niveau, vanuit een top-down aanpak, geïmplementeerd worden en inspelen op de digitale insluiting van vrouwen. Bijzondere aandacht zal hierbij gaan naar de transfereerbaarheid van deze beste praktijken naar de Belgische beleidscontext;
4. de formulering van aanbevelingen op basis van de inzichten verkregen uit de oefeningen in punt 1, 2 en 3 met het oog op de integratie van de genderdimensie in de Belgische Digitale Agenda.

2. De voorbereiding van de bevolking op de digitale jobs van morgen.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

In navolging van de Grote Coalitie voor ICT-jobs op Europees niveau heeft België in september 2015 een Nationale coalitie rond ICT-vaardigheden en jobs gelanceerd, 'Digital Champions.be'. Digital Champions.be is een alliantie die stakeholders uit de verschillende overheden, onderwijs en de privésector samen brengt en initiatieven neemt opdat alle burgers, ongeacht hun leeftijd en achtergrond, de kans krijgen hun digitale competenties te versterken. Door de handen in elkaar te slaan, verzekeren overheden, onderwijs en de privésector dat wie wil, een 'digitaal bad' kan nemen. Workshops maken kinderen vertrouwd met programmeren en digitale veiligheid. Digitale technologieën krijgen een centrale plaats in leeromgevingen en studenten kunnen digitale stages volgen. Voor volwassenen en senioren is het van belang dat zij op elk moment nog kunnen bijleren.

Digital Champions.be betreft een nationaal actieplan dat zich niet enkel richt op jobs maar ook op ICT-vaardigheden in het algemeen. De focus ligt op levenslang leren. Er zullen specifieke acties voor specifieke doelgroepen worden genomen. Er wordt hierbij aandacht besteed aan alle leeftijdsfasen. Meer informatie over de beleidsplannen inzake vaardigheden en jobs en de Nationale coalitie die hierrond werd gelanceerd is terug te vinden op http://www.digitalchampions.be

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

De beleidslijn zal worden uitgevoerd doorheen de volledige duur van deze legislatuur.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

De genderdimensie wordt in acht genomen bij de uitvoering van de hierboven vermelde acties. Meer specifiek in verband met coding werd door de coalitie als doelstelling voorop geplaatst om tegen 2020 20.000 kinderen waaronder minstens 40% meisjes te motiveren om deel te nemen aan een coding event.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

/

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?*
Zo ja, welke?

/

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

/

Vice-eersteminister en minister van Buitenlandse Zaken en Europese Zaken

De heer Didier Reynders

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De coördinerende en ondersteunende rol van Buitenlandse Zaken bij het uitwerken van een multidimensionale, technische, politieke en strategische aanpak.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Het betreft hier geen nieuwe beleidslijn. De FOD BUZA vertolkt reeds sinds lang een coördinerende en ondersteunende rol. Het betreft hier een toevoeging van de genderdimensie in de reeds bestaande werkzaamheden.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* /
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* De mogelijke acties maken nog het voorwerp uit van verkennend onderzoek met de betrokken diensten. Algemeen gezien valt een opleiding/sensibilisering van de verantwoordelijken zeker te overwegen.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Momenteel zijn er nog geen resultaten.

2. De bescherming van de mensenrechten, de actieve verdediging van onze waarden op het internationaal vlak en de ontplooiing van het eerste nationale plan 'bedrijven en mensenrechten'.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Het betreft hier geen nieuwe beleidslijn. De FOD BUZA vertolkt reeds sinds lang een leidende rol binnen deze materie. Het betreft hier een toevoeging van de genderdimensie in de reeds bestaande werkzaamheden.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* /
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* <u>Met betrekking tot het nationaal plan 'bedrijven en mensenrechten:</u> Het plan werd in de loop van 2015 opgesteld. Een consultatie met de bedrijven, het middenveld en de vakbonden vond plaats. De Nationale adviesraden werden eveneens geconsulteerd. In het plan wordt opgeroepen tot het rekening houden met de genderdimensie bij de uitwerking van de verschillende acties opgenomen in het plan. <u>Met betrekking tot de bescherming van de mensenrechten en de actieve verdediging van onze waarden op het internationaal vlak:</u> de mogelijke acties maken nog het voorwerp uit van verkennend onderzoek met de betrokken diensten.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Effectieve integratie van de genderdimensie in het nationaal plan 'bedrijven en mensenrechten'.

3. De ontwikkeling van het Gemeenschappelijk veiligheids-en defensiebeleid (GVDB), waaronder het luik 'civiel beheer van de crisissen'.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Het betreft hier geen nieuwe beleidslijn. De genderdimensie zal toegevoegd worden in de reeds bestaande werkzaamheden.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

/

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Binnen deze beleidslijn kadert onder andere de *basic generic training*. De genderdimensie maakt hier reeds deel van uit.
De integratie van de genderdimensie binnen andere aspecten die deze beleidslijn behelst maakt nog het voorwerp uit van verkennend onderzoek met de betrokken diensten.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Momenteel zijn er nog geen concrete resultaten.

4. De werking van de diensten van de FOD zoals bepaald in het intern actieplan *gender mainstreaming*.

***Wanneer** werd deze maatregel uitgevoerd?*

Het eerste intern actieplan *gender mainstreaming* kende een looptijd van september 2014 tot augustus 2016 en werd recent afgesloten. Binnenkort zal het Directiecomité zich uitspreken over een voorstel tot nieuw actieplan met looptijd 2017-2019.

*Welke **acties** werden ondernomen om deze maatregel uit te voeren?*

Het actieplan bestond uit 2 soorten acties: gemeenschappelijke acties die hun oorsprong vonden in de wet van 2007 en directie-specifieke acties die vertrokken van de dagdagelijkse bezigheden van de verschillende directies.

Zo werd er onder andere werk gemaakt van:

- Sensibilisering omtrent *gender mainstreaming* en hoe de genderdimensie te integreren binnen één thematische directie.
- Sensibilisering omtrent *gender mainstreaming* en het verschil met

diversiteitsbeleid bij de stafdirectie P&O.
- Het opsplitsen van gegevens naar geslacht binnen verschillende databases, beheert door verschillende directies
- Integratie van de genderdimensie in de communicatie de FOD, zowel intern als extern
- De integratie van de genderdimensie in dossiers en nota's
- ...

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?*

De directie-specifieke acties werden bijna allemaal volledig uitgevoerd (35/43), de uitvoeringsgraad voor de gemeenschappelijke acties lag opvallend lager (13/34). Voor een deel ligt dit aan het feit dat directies vlugger actie kunnen ondernemen in materies die binnen hun eigen competenties liggen, maar ook dat de algemene acties vaak zeer abstract bleven voor de directies. Daarnaast is het ook zo dat de uitvoering van de directie-specifieke acties reeds veel tijd vergde van de directies, die steeds meer moeten doen met steeds minder middelen. Het geheel van acties opgenomen in het eerste actieplan bleek dan ook te ambitieus en veeleisend. Desalniettemin is het van belang dat de wet systematisch ten uitvoer wordt gelegd.
Daar zal aan gewerkt worden in een nieuw actieplan dat zal lopen van 2017 tot 2019.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?*

/

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

- Crescendo: zowel de coördinatrice *gender mainstreaming* als verschillende leden van de task force *gender mainstreaming* lieten de opdrachten die zij vervullen in het kader van *gender mainstreaming* opnemen in hun functiebeschrijving.
- Verder werd de genderdimensie geïntegreerd in de bestuursovereenkomst (2016-2018) en het bestuursplan.
- De bepalingen in de omzendbrief met betrekking tot *gender budgeting* worden correct opgevolgd en uitgevoerd.
- De FOD Buitenlandse Zaken besteedt veel aandacht aan het opsplitsen van statistieken naar geslacht, recent werd het mogelijk de klachten die de FOD behandelt naar geslacht te analyseren. Bij de creatie van nieuwe databases wordt aandacht besteed aan de analyseerbaarheid van de gegevens.
- Bij de organisatie van vorming voor onze personeelsleden is een toenemende aandacht voor de nood aan opleiding en sensibilisering m.b.t. *gender mainstreaming*.
- De FOD Buitenlandse Zaken beschikt sinds 2013 over een interne coördinatiestructuur *gender mainstreaming*: de task force *gender mainstreaming*. Deze is samengesteld uit vertegenwoordigers van alle directies en beide beleidscellen.

Minister van Begroting

Mevrouw Sophie Wilmès

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De ondersteuning voor de opmaak van de algemene uitgavenbegroting, conform aan de richtlijnen van de omzendbrief met betrekking tot de uitvoering van *gender budgeting*.
2. De ontwikkeling en implementatie van de interne controle en de initiatieven om hierin vooruitgang te boeken.
3. Het beleid rond integriteit en de uittekening en het actueel houden van een waardenkader.

*Welke **vorm** zal deze beleidslijn aannemen?*

De minister van Begroting oefent momenteel het voogdijschap uit over de FOD Budget en Beheerscontrole. Het betreft een horizontale FOD. Zijn opdracht bestaat hoofdzakelijk uit het waken over de naleving van het begrotingsbeleid dat de regering wil voeren. Daarom heeft ze gekozen om haar actie toe te spitsen op één enkel aspect van *gender mainstreaming*, de integratie van de genderdimensie in de voorbereiding van begroting.

***Wanneer** zal deze beleidslijn worden aangenomen/uitgevoerd?*

Doorlopend – gedurende de hele begrotingscyclus.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?*

De FOD Budget en Beheerscontrole:

- voegt reeds meerdere jaren een specifieke instructie met betrekking tot de integratie van de genderdimensie in de voorbereiding van het budget toe aan de richtlijnen van de regering aan de FOD's en POD's over de uitwerking van de begrotingsvoorstellen en het aanpassingsblad van de federale Staat.
- heeft dit jaar nog contact opgenomen met het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen om deze specifieke instructie te actualiseren in het kader van de aan de gang zijnde uitwerking van het begrotingsvoorstel 2017.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?*

Elk voorstel van algemene uitgavenbegroting of aanpassingsblad voor de algemene uitgavenbegroting bevat een kolom die betrekking heeft op de genderdimensie van alle uitgavenposten van de FOD's en POD's. Alle FOD's en POD's hebben deze kolom ingevuld in de budgetten neergelegd bij het Parlement.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?*
Zo ja, welke?

Er zal verder werk worden gemaakt van de verbetering van de toepassing van de *gender budgeting* – methode, en dit in nauwe samenwerking met het Instituut van gelijkheid van vrouwen en mannen.

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

Vastlegging van de kredieten

De wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen (B.S. van 13 februari 2007) verplicht het vermelden van specifieke kredieten voor de gelijkheid van mannen en vrouwen. In dit kader vindt bij het opstellen van de begroting al een voorafgaande (ex ante) genderanalyse plaats.

Concreet worden de kredietaanvragen geklasseerd naargelang de eventuele impact ervan op de genderdimensie. Indien nodig moet dit behandeld worden in de budgettaire rechtvaardigingen.

Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen heeft een checklist opgesteld die dossierbeheerders een idee geeft van de mogelijke informatie in de gendercommentaar.

Het Instituut kan achteraf evalueren of de klassering van de allocaties, de gendernota's en het gendercommentaar correct werden uitgevoerd.

In het kader van het opstellen van de begroting 2017 lijkt het mij noodzakelijk om, in samenwerking met het Instituut, een evaluatie van het gevoerde beleid te voorzien om indien nodig de noodzakelijke correcties aan te brengen.

Audit en interne controle

Hoewel elk departement individueel verantwoordelijk is voor de uitvoering van de interne controle, is de interne audit een collectieve verantwoordelijkheid van de regering. De centrale dienst voor de interne audit wordt binnenkort operationeel. De minister van Begroting is van plan om, binnen de grenzen van haar bevoegdheden, *gender mainstreaming* van bij de start op de agenda te zetten in het kader van de bepaling van de managementdoelstellingen van de dienst.

Bureau voor ambtelijke ethiek en deontologie

De minister van Begroting is verantwoordelijk voor het Bureau voor ambtelijke ethiek en deontologie. Het beginsel van de gelijkheid van mannen en vrouwen is natuurlijk een onderliggende waarde bij de werkzaamheden van het Bureau.

Naast de nauwkeurige opvolging van alle dossiers van het Bureau voor ambtelijke ethiek en deontologie is het inhoudelijke werk rond de uitwerking van een ethisch en deontologisch kader voor de overheid momenteel klaar. Dit toekomstige kader zal vanzelfsprekend rekening houden met de nationale en internationale richtlijnen met betrekking tot de gelijkheid van vrouwen en mannen.

Nationale Loterij

Er wordt over gewaakt dat de Loterij geen stereotypen of clichés gebruikt in zijn communicatie, in het bijzonder wat het beeld van de vrouw betreft.

In het kader van het subsidiebeleid werd al een inspanning geleverd voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, getuige de subsidies voor het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (96.500 EUR) en voor verenigingen die slachtoffers van mensenhandel bijstaan, zoals de opvangcentra Sürya (Luik), Payoke (Antwepen) en Pag-Asa (Brussel), voor een totaal van 446.990 EUR. Er werden ook andere projecten ondersteund, zoals bijvoorbeeld de campagnes en acties om het geweld tegen vrouwen aan de kaak te stellen van de Conseil des femmes francophones de Belgique en de Nederlandstalige Vrouwenraad (tweemaal 15.000 EUR).

Minister van Justitie

De heer Koen Geens

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. Het penitentiair beleid en het beleid tegenover geïnterneerden.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Opening van een high risk afdeling voor geïnterneerde vrouwen op de campus van het psychiatrisch ziekenhuis St-Jan Baptist te Zelzate. Het betreft een afdeling van 20 plaatsen waar geïnterneerde vrouwen, onder het statuut van plaatsing (art 14 WBM) en zonder exclusie op basis van feiten en/of pathologie, kunnen opgenomen worden uit de gevangenis, met als finaliteit ze verder te laten stromen in het zorgcircuit.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Op 20 juni 2016 opende de afdeling voor vrouwelijke geïnterneerden met een hoog risicoprofiel in het psychiatrisch ziekenhuis St-Jan Baptist te Zelzate. Diezelfde week namen de eerste drie patiënten er hun intrek.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Tot voorheen was er een discrepantie tussen geïnterneerde mannen en vrouwen met een gecompliceerde problematiek en hoger risicoprofiel. Voor geïnterneerde mannen was een externe opvangplaats voorzien. Er werd beslist een high risk afdeling te openen waardoor geïnterneerde vrouwen met dergelijk profiel niet per definitie in de gevangenis dienen te verblijven.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Er is een opvangplaats voorzien voor geïnterneerde vrouwen met gecompliceerde problematiek en hoger risicoprofiel zoals dit reeds voorzien is voor geïnterneerde mannen met een gelijkaardig profiel.

2. De hervorming van het relatievermogensrecht en het erfrecht.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Wetgeving tot hervorming van het relatievermogensrecht en het erfrecht
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* De hervorming van het relatievermogensrecht wordt momenteel besproken binnen de Werkgroep familiaal vermogensrecht en zal begin 2017 uitmonden in één of meer wetgevende initiatieven. Een concreet wetsvoorstel tot hervorming van het erfrecht werd op 23 december 2016 ter principiële goedkeuring voorgelegd aan de Regering.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Prof. Dr. Dimitri Mortelmans werd gevraagd een advies te schrijven over de “Financiële gevolgen van relatiebreuken met een vergelijking van huwelijken en samenwoonsten, vanuit genderperspectief”. Het is immers belangrijk te zien waar er eventuele

maatschappelijke noden liggen waarmee bij het opstellen van nieuwe wetgeving terzake in de mate van het mogelijke rekening kan worden gehouden.

Een eerste draft van dit advies d.d. 15 december 2015 werd na interne validatie verspreid onder de leden van de Werkgroep. Dit advies werd bovendien door de professor toegelicht aan de Werkgroep op de vergadering van 16 april 2016. De leden van de Werkgroep kregen na deze toelichting de kans om in debat te treden met de professor. De bevindingen en aanbevelingen van de professor worden meegenomen bij de verdere werkzaamheden van de Werkgroep en beïnvloeden de keuzes die worden gemaakt zoals blijkt uit de verslagen van de werkgroep. De eerstvolgende Werkgroep staat gepland op 21 januari 2017.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

De werkzaamheden van de Werkgroep resulteerden voor het relatievermogensrecht in volgende krachtlijnen:

- grotere nadruk op de verantwoordelijkheid en solidariteit binnen het huwelijk;
- evenwicht tussen de belangen van de echtgenoot en de kinderen;
- bescherming voor partners in een buitenhuwelijkse samenwoning.

Een bijzonder aandachtspunt bij de hervorming van het relatievermogensrecht is de bescherming van de financieel zwakkere echtgenoot of partner, in de praktijk vaak de vrouw. Indien de echtgenoten gehuwd zijn onder een stelsel van zuivere scheiding van goederen, leidt dit vaak tot onbillijkheden bij de ontbinding van het huwelijk, wanneer de echtgenoten in ongelijke mate een vermogen hebben kunnen opbouwen (bv. omdat een van de echtgenoten de beroepsactiviteiten heeft afgebouwd voor de kinderen, het huishouden of wegens ziekte). De financieel zwakkere echtgenoot wordt in dat geval benadeeld en heeft geen recht op deelname in het vermogen dat de andere echtgenoot tijdens het huwelijk heeft opgebouwd, maar enkel op een onderhoudsvordering in geval van behoeftigheid. De aanbevelingen van de Werkgroep remediëren op twee manieren aan deze onbillijkheden: (i) er wordt een nieuw stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten in de wet ingeschreven, dat recht geeft op deelname in het opgebouwde vermogen; (ii) de benadeelde echtgenoot bij een zuivere scheiding van goederen krijgt de mogelijkheid om een rechterlijke billijkheidscorrectie te vorderen bij manifeste onbillijkheden. Er wordt onderzocht in welke mate deze maatregelen ook kunnen worden geïmplementeerd voor de wettelijke en feitelijke samenwoning.

Verdere concretisering van de aanbevelingen inzake het relatievermogensrecht zal begin 2017 uitmonden in één of meer wetgevende initiatieven.

Krachtlijnen bij de hervorming van het erfrecht zijn:

- Flexibilisering van het erfrecht door een grotere beschikkingsvrijheid voor de erflater;
- Behoud van de familiale solidariteit;
- Vereenvoudiging van de techniciteit in het licht van de rechtszekerheid en de kenbaarheid van het recht;
- Modernisering van het erfrecht in lijn met internationale tendensen.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?*
Zo ja, welke?

/

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

Het nieuwe naamrecht werd op initiatief van de Minister van Justitie en de Staatssecretaris bevoegd voor Gelijke Kansen bij wet van 25 december 2016 tot wijziging van de artikelen 335 en 335ter van het Burgerlijk Wetboek betreffende de wijze van naamsoverdracht aan het kind (BS 30 december 2016) aangepast in het licht van het arrest van het Grondwettelijk Hof van 14 januari 2016.

Bij arrest van 14 januari 2016 (nr. 2/2016) vernietigde het Grondwettelijk Hof artikel 335, § 1, tweede lid, derde zin van het Burgerlijk Wetboek zoals vervangen bij artikel 2 van de wet van 8 mei 2014 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met het oog op de invoering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen bij de wijze van naamsoverdracht aan het kind en aan de geadopteerde.

Concreet oordeelde het Hof dat de keuze van de wetgever voor de naam van de vader wanneer er onenigheid is tussen de ouders of afwezigheid van keuze, een niet te verantwoorden verschil in behandeling tot gevolg heeft tussen mannen en vrouwen en bijgevolg het gelijkheidsbeginsel schendt.

Een verschil in behandeling dat uitsluitend gegrond is op het criterium van het geslacht van de ouders kan volgens het Hof enkel op basis van zeer sterke overwegingen verantwoord worden. Noch de traditie, noch de wil om geleidelijk vooruitgang te boeken kunnen aldus het Hof geacht worden zeer sterke overwegingen te zijn die dit verschil in behandeling kunnen verantwoorden. Bovendien zou de vernietigde bepaling tot gevolg hebben dat aan de vader van een kind een vetorecht wordt gegeven.
Teneinde rechtsonzekerheid te vermijden, inzonderheid gelet op de noodzaak om de naam van het kind vanaf zijn geboorte te bepalen, handhaafde het Hof de gevolgen van de vernietigde bepaling tot 31 december 2016.

De wet bepaalt dat ingeval de ouders het niet eens zijn over de naamkeuze, het kind voortaan de dubbele naam verkrijgt in alfabetische volgorde in plaats van de naam van de vader. Ingeval een ouder reeds een dubbele naam heeft, mag deze zelf kiezen welke naam wordt doorgegeven. Dezelfde regeling is van toepassing ingeval de ouders weigeren om een naam te kiezen. Met deze regeling wordt de gelijkheid van mannen en vrouwen ook daadwerkelijk verwezenlijkt in de naamgeving.

Omdat de regeling die van toepassing is ingeval de afstamming gelijktijdig langs moederszijde en meemoederszijde wordt vastgesteld, gelijkaardig is aan de regeling die werd nietig verklaard, werd ook artikel 335ter van het Burgerlijk Wetboek in de aangehaalde zin gewijzigd.
Er is een overgangsregeling opgenomen die de mogelijkheid biedt de naam te veranderen van de kinderen aan wie de naam van de vader werd toegekend met toepassing van het nietig verklaarde artikel 335, § 1, tweede lid, wegens onenigheid tussen de ouders of afwezigheid van naamskeuze. Elke ouder kan in dat geval tot uiterlijk 30 juni 2017 aan de ambtenaar van de burgerlijke stand vragen een dubbele naam in alfabetische volgorde toe te kennen. De regeling is ook van toepassing in geval van meemoederschap.

Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid

Mevrouw Maggie De Block

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De uitbouw van de geestelijke gezondheidszorg.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Een groep geïnterneerden verblijft tot op vandaag in de gevangenis zonder de gepaste zorg. Er werden verschillende initiatieven genomen om die groep geïnterneerden ook zorg op maat te kunnen aanbieden buiten de gevangenis. Voor de groep die op vandaag nog overblijft werd er in december 2016 een masterplan internering goedgekeurd. Alle initiatieven en het masterplan focussen zich rond het voorzien van meer aanbod, maar ook meer doorstroming en samenwerking tussen het categorale en reguliere circuit.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Een aantal initiatieven werden uitgerold in de loop van 2016. Het masterplan werd goedgekeurd eind 2016 en de uitvoering is gefaseerd voorzien vanaf midden 2017.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* De vorige legislatuur werd er een Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC) te Gent geopend. Dit betreft de eerst high security afdeling in Vlaanderen. Er geldt in dit FPC geen enkel exclusie criteria, m.a.w. alle geïnterneerden moeten daar terecht kunnen, behalve…. Vrouwen. Om ook voor deze groep vrouwen een aangepast aanbod te voorzien werden twee acties ondernomen. Enerzijds werd er in het bestek voor de exploitatie van het FPC Antwerpen voorzien dat er ook vrouwen terecht kunnen en anderzijds is er in juni 2016 een afdeling high security specifiek voor vrouwen geopend in het PC Zelzate (capaciteit 20 geïnterneerde vrouwen). Langs Waalse zijde, zijn er momenteel gesprekken lopende om de afdeling in het psychiatrisch centrum te Chaînes aux Haies uit te breiden zodat alle Franstalige geïnterneerde vrouwen zorg op maat kunnen krijgen buiten de gevangenis. De bedoeling is om deze uitbreiding te realiseren voor eind 2018.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Het FPC te Antwerpen is nog niet geopend dus daarvan is er nog geen impact voelbaar op het terrein (opening voorzien vanaf juli 2017). Idem voor de uitbreiding te Chaînes aux Haies. De afdeling in het PC Zelzate is volledig operationeel. In het Penitentiair Complex te Brugge is men hierdoor van twee afdelingen voor geïnterneerde vrouwen kunnen terugvallen op één afdeling. Er is dus een duidelijke daling van vrouwelijke geïnterneerden in de gevangenissen.

2. Het gebruik van concrete gezondheidsdoelstellingen bij de opmaak van het beleid.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Aan het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) werd een studie gevraagd omtrent de methodologie voor het ontwikkelen van gezondheidsdoelstellingen op federaal niveau. Deze studie zal midden 2017 worden opgeleverd. Vervolgens zullen prioritaire gezondheidsdoelstellingen worden gekozen en voorgelegd aan de interfederale IKW gezondheidsdoelstellingen.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

In de loop van 2016, met uitrol voorzien in 2017 en vastleggen van gezondheidsdoelstellingen voor 2018.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

De in het Regeerakkoord opgenomen twee absoluut prioritaire doelstellingen, m.n. (1) verhoging van het aantal gezonde levensjaren en (2) verkleining van de gezondheidsongelijkheden, worden steeds meegenomen in de evaluatie van de te kiezen doelstellingen. De problematiek van socio-economisch zwakke en laaggeschoolde vrouwen zal bijzondere aandacht krijgen in de keuze van de indicatoren en in de acties die zullen worden voorgesteld .

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Vraag is prematuur aangezien we nog niet gestart zijn.

3. De aanpassing van het systeem aan de noden van de samenleving en in het verzekeren van een kwaliteitsvolle, betaalbare en toegankelijke gezondheidszorg voor alle burgers, aangepast aan de evoluerende noden van de patiënt.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Een van de belangrijkste doelen van het regeerakkoord is om te komen tot kwaliteitsvolle, betaalbare en toegankelijke gezondheidszorg. Hiervoor zetten we op de eerste plaats in op maatregelen die de “de meest kwetsbare begunstigden/verzekerden” beschermen.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

2016

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Ondertussen loopt al een procedure voor een ontwerp-KB hieromtrent waarbij in de volgende twee maatregelen wordt voorzien:

- Raadplegingen door een huisarts of specialist bij kinderen jonger dan 18 jaar, die houder zijn van een globaal medisch dossier met het statuut chronische aandoeningen, beperken tot 1 euro.
- Huisbezoeken door een huisarts bij patiënten die houder zijn van een globaal medisch dossier met het statuut chronische aandoeningen met 30% doen

afnemen.
De specifieke maatregelen ten voordele van kinderen zijn vooral gunstig voor eenoudergezinnen, die meestal uit alleenstaande moeders bestaan.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

/

4. De implementatie van de 'post-2015 duurzame ontwikkelingsagenda' en de herziening van de 'EU 2020 doelstellingen'.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Sustainable development goals
Goal 3 : Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages

- By 2030, reduce the global maternal mortality ratio to less than 70 per 100,000 live births
- By 2030, end preventable deaths of newborns and children under 5 years of age, with all countries aiming to reduce neonatal mortality to at least as low as 12 per 1,000 live births and under-5 mortality to at least as low as 25 per 1,000 live births
- (…)

Een bijdrage tot het bereiken van deze doelstelling kan worden geleverd binnen de uitvoering van aanbevelingen binnen actielijn II, investeren in preventie en gezondheidspromotie van het 'Witboek over de toegankelijkheid van de gezondheidszorg in België'. De globale aanpak van de gezondheid van moeder en kind en een adequate preventieve zorg voor populaties met risicogedrag wordt specifiek beoogd.
De zwangerschap creëert een opportuniteit voor het identificeren van kwetsbare vrouwen waarvoor de toegang tot het gezondheidszorgsysteem niet vanzelfsprekend is

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

In 2017

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Het RIZIV is een consultatie begonnen, waarbij mogelijke partners en experten zullen worden bevraagd.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Op lange termijn is het de doelstelling van het project om

- Het foetaal sterftecijfer te doen dalen
- Het kindersterftecijfer te doen dalen
- Kindermishandeling te voorkomen en/ of vroeger te detecteren
- Morbiditeit bij neonaten te vermijden
- Integratie van moeder en kind in het reguliere gezondheidssysteem te faciliteren
- Ongelijkheid in kansen voor kinderen te doen dalen

De zwangerschap wordt beschouwd als een window of opportunity voor het integreren van vrouwen in het regulier zorgcircuit. Dit project moet bijgevolg hierop inzetten.

5. Het onderzoek van de investeringen voor de toegang tot geneesmiddelen.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Het onderzoek door de administratie is lopende.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Planning uitvoering is in de loop van 2017, rekening houdend met prioriteiten van procedures waarvoor reglementaire deadlines gelden.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* De administratie werd belast met het onderzoek van potentiële te ondernemen actiepunten voor verbetering van de toegang tot geneesmiddelen.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Het onderzoek ter hoogte van de administratie is lopende.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?* *Zo ja, welke?* */*

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?* */*

Minister van Pensioenen

De heer Daniel Bacquelaine

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De modernisering van de gezinsdimensie van de pensioensystemen (split van de rechten, afgeleide rechten, wettelijk samenwonen).
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Wetswijzigingen in de wetsteksten.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Tijdens de legislatuur.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Een werkgroep van de Academische Raad onderzoekt momenteel de kwestie.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Een werkgroep van de Academische Raad onderzoekt momenteel de kwestie.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?* *Zo ja, welke?* */*

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?* */*

Minister van Financiën

De heer Johan Van Overtveldt

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De taskforce '*gender mainstreaming*' binnen FOD Financiën doen heropleven om: - het beleid te analyseren en eventueel concrete voorstellen te doen en te budgetteren naar aanleiding van de socio-economische hervormingen (met bijzondere aandacht voor de fiscale werkbonus, de aftrekbare beroepskosten, de aanmoediging van pensioensparen …); - het WIB 92 te evalueren met focus op de genderdimensie en voorstellen doen tot bijsturing indien er nog verschillen worden vastgesteld.
Wanneer *werd deze maatregel uitgevoerd?* In de loop van deze legislatuur
Welke ***acties*** *werden ondernomen om deze maatregel uit te voeren?* Er werd meermaals overleg gepleegd tussen de verantwoordelijken bij de Beleidscel en bij de administratie met het oog op de samenstelling van de taskforce. De betrokken diensten werden aangeschreven, zowel rechtstreeks, via de Voorzitter, als via de beleidscel, om hun expertise ter beschikking te stellen van de taskforce.
Wat zijn de eventuele ***bereikte resultaten*** *in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?* /

2. De genderdimensie te integreren in: - de opstelling van het managementplan en de operationele plannen van de FOD Financiën; - de productie van statistieken (analyse van de statistieken in functie van de domeinen, om deze naar geslacht uit te splitsen indien dit niet het geval is en het relevant is).
Wanneer *werd deze maatregel uitgevoerd?* Het huidige managementplan (Horizon 2012-2017) loopt tot 2017. Bijgevolg moet het de bedoeling zijn dit te integreren in het volgende managementplan. De productie van de statistieken wordt meegenomen in de werkzaamheden van de taskforce *gender mainstreaming* en zou binnen de huidige legislatuur moeten kunnen worden gerealiseerd.
Welke ***acties*** *werden ondernomen om deze maatregel uit te voeren?* Er werd meermaals overleg gepleegd tussen de verantwoordelijken bij de Beleidscel en bij de administratie met het oog op de samenstelling van de taskforce. De betrokken diensten werden aangeschreven, zowel rechtstreeks, via de Voorzitter, als via de beleidscel, om hun expertise ter beschikking te stellen van de taskforce.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?*

/

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden? Neen*
Zo ja, welke?

/

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming'*

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

Op vraag van de beleidscel van de Minister van Financiën werd er een vergadering georganiseerd met leden van het Instituut om een stand van zaken op te maken. Vervolgens werd er op vraag van de beleidscel een infosessie georganiseerd over wat *gender mainstreaming* is en hoe dit op het domein 'Financiën' toegepast kan worden.

Minister van Maatschappelijke Integratie

De heer Willy Borsus

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. Het activeringsbeleid en de hervorming van de instrumenten van socio-professionele activering die de OCMW's ter beschikking hebben, zoals de socio-professionele vrijstelling en het Geïndividualiseerd Project voor Maatschappelijke Integratie (GPMI).

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

- GPMI: Door de uitbreiding van het GPMI tot andere categorieën van begunstigden van OCMW-steun
- SPV: Door de flexibilisering van de toekenningsvoorwaarden
- De hervorming van de socio-professionele activeringsinstrumenten heeft de vereenvoudiging tot doel van de tools/fondsen die ter beschikking staan van het OCMW. Dit wil zeggen dat de OCMW's op termijn meer faciliteiten zullen hebben om maatschappelijke activeringsprogramma's te ontwikkelen voor de specifieke doelgroepen.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

- De hervorming van het GPMI is in werking getreden op 1 november 2016. Zij voorziet in de veralgemening van dit instrument naar alle begunstigden van het recht op maatschappelijke integratie.
- De hervorming van de SPV wordt nog bestudeerd.
- De hervorming van de tools/fonds die ter beschikking staan van de OCMW's voor de sociale activering en participatie hebben geleid tot de integratie van de fondsen "participatie en sociale activering", "grote steden" en "OCMW-clusters". Deze administratieve vereenvoudiging geeft de OCMW's meer vrijheid, maar waarborgt eveneens een toelage van 25 % van de geïnvesteerde fondsen voor kinderarmoedebestrijding, hetgeen zo de continuïteit waarborgt van het actieve kinderarmoedebestrijdingsbeleid. Deze hervorming is in werking getreden op 1 januari 2017.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Het GPMI, een begeleidingsinstrument op maat, werd uitgebreid naar elke nieuwe begunstigde van het leefloon. Ook al werd de doelgroep niet afgebakend in termen van gender, zorgt de aard van dit instrument, dat de maatschappelijk werkers in staat stelt samen met hun cliënten een project op maat uit te werken in functie van hun persoonlijke situatie en hun sterke punten, ervoor dat er een aangepast beleid inzake maatschappelijke integratie kan worden gevoerd. De maatschappelijk werker, die op individueel niveau zal werken, zal rekening kunnen houden met de genderdimensie.

De integratie en de vereenvoudiging van de fondsen ter beschikking van de OCMW's en de toewijzing van 25 % van de fondsen gebruikt voor kinderarmoedebestrijding steunt gezinnen met kinderen en in het bijzonder een belangrijke doelgroep onder de OCMW-begunstigden, alleenstaande vrouwen (zij vertegenwoordigen 70 % van de leefloners in de categorie "gezinslast").

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Nihil.

2. De vereenvoudiging en harmonisering van de reglementering met betrekking tot verschillende categorieën van begunstigden.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Het oorspronkelijke doel van deze hervorming was de aanpassing van de huidige categorieën van leefloners, voorzien door de wet, om te beantwoorden aan de nieuwe situaties en/of via een nieuwe definiëringswijze van de rechten van de betrokkenen en/of van de categorieën.

Deze hervorming ging uit van de vaststelling dat de huidige categorieën niet of niet meer voldoende beantwoorden aan de nieuwe vormen van organisatie / van samenstelling van de gezinnen:

- Gescheiden en/of nieuw samengestelde gezinnen
- Verschillende soorten huisvestingen : solidaire huisvesting, kangoeroewoningen, samen huren, campings
- Verschillende situaties inzake plaatsing (ouderen, kinderen, kwetsbare personen)

De definitie van de huidige categorieën komt niet tegemoet aan de huidige situaties. In andere gevallen brengt het OCMW de aanvrager 'willekeurig' onder door hem in een weinig of zelfs niet aangepaste categorie te plaatsen.

Wij weten trouwens dat de doelgroep van de gescheiden en/of nieuw samengestelde gezinnen (met kinderen) die het recht op maatschappelijke integratie genieten, hoofdzakelijk vertegenwoordigd wordt door vrouwen en het zal, bijgevolg, van belang zijn in de ontwikkeling van toekomstige wetten en/of regelgeving om dit profiel in aanmerking te nemen.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

De hervorming wordt, overeenkomstig het regeerakkoord, momenteel bestudeerd.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Deze beleidslijn heeft het voorwerp uitgemaakt van een studie over de nieuwe en de verschillende situaties waarmee de OCMW's geconfronteerd worden ter gelegenheid van de aanvragen van het recht op maatschappelijke integratie zoals bedoeld in de wet van 25.5.2002. Er worden voorstellen van wijzigingen van het steunsysteem verwacht in de conclusies van de studie, met name wat betreft de types van gezinssamenstelling.

De referentiepersoon *gender mainstreaming* van de POD Maatschappelijke Integratie heeft deelgenomen aan twee vergaderingen van het begeleidingscomité van de studie.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

De voortgang van het dossier maakt het momenteel niet mogelijk om commentaar te geven bij de verkregen resultaten en de voorstellen van de studie. De resultaten van de studie bieden geen concrete pistes in verband met de toekomstige richting van de aanpassing van de categorieën van begunstigden.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?*
Zo ja, welke?

Nihil

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming'*

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?* */*

Minister van Middenstand,

Zelfstandigen en KMO's

De heer Willy Borsus

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De omvorming van het statuut van meewerkende echtgenoot tot een co-ondernemerscontract.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Er is een studie voorzien om de mogelijkheid te onderzoeken om het statuut van meewerkende echtgenoot om te zetten in een co-ondernemerscontract.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* In de loop van 2018.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Overeenkomstig het regeerakkoord heeft de minister van Zelfstandigen het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen (ABC) gevraagd deze problematiek te onderzoeken.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* De studie is net van start gegaan, de conclusies worden verwacht in de loop van 2018.

2. De goedkeuring van een wettelijk kader waarin de redenen worden opgesomd die toelaten om een vrijstelling van bijdragen te verkrijgen;
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Het regeerakkoord voorziet de verbetering van de procedure voor de vrijstelling van het betalen van sociale bijdragen en een opsomming van de gronden waarop een vrijstelling verkregen kan worden. De uitvoering van deze beleidslijn zal zich vertalen in een wijziging van het KB nr. 38 van 27 juli 1967 en zijn uitvoeringsbesluit.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* De uitvoering van deze beleidslijn is voorzien tegen 2017 – 2018. Er werd al een nota aan de sociale verzekeringsfondsen voor zelfstandigen opgesteld op 30.06.2015 om de zelfstandigen die dat willen de mogelijkheid te geven om een regularisatiebijdrage te betalen en op die manier pensioenrechten te kunnen opbouwen voor de betrokken kwartalen.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Er werd een gemengde werkgroep DG Zelfstandigen – RSVZ opgericht om verschillende pistes te bestuderen voor de hervorming van de Commissie voor vrijstelling van bijdragen. Het fundamentele element om de vrijstelling van bijdragen toe te kennen, is de staat van behoefte waarin de zelfstandige (man of vrouw) zich bevindt die ze aanvraagt.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

De stand van zaken van het dossier laat momenteel niet toe commentaar te leveren op de verkregen resultaten en de voorstellen van de studie.

3. De gegevens over de vrijstelling van bijdragen (uitsplitsing naar geslacht, cf. Actieplan «Ondernemerschap 2020» van de Europese Commissie).

***Wanneer** werd deze maatregel uitgevoerd?*

De implementatie van de uitsplitsing naar geslacht van de gegevens over de vrijstellingen van bijdragen werd gerealiseerd in 2016.

*Welke **acties** werden ondernomen om deze maatregel uit te voeren?*

De nodige statistische tools werden geïntegreerd in de informaticatoepassing.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?*

De uitsplitsing naar geslacht van de dossiers voor de aanvraag van een vrijstelling en de genomen beslissingen door de Commissie voor Vrijstelling van bijdragen is beschikbaar vanaf 2016.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?*
Zo ja, welke?

/

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

/

Minister van Energie, Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling

Mevrouw Marie Christine Marghem

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De evaluatie van de sociale tarieven voor gas en elektriciteit.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* De AD Energie is belast met de automatische toepassing van het sociaal tarief dat bepaald wordt door de sociale instellingen (OCMW, FOD SZ DGPH of RVP).
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* De evaluatie hiervan is afgerond.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* In januari 2016 vond er een vergadering plaats tussen het IGVM, de coördinator GM van de FOD Economie en de AD Energie om de mogelijke integratie van de genderdimensie in de beleidslijnen in kwestie te bespreken.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Het resultaat van de automatisering is dat een (eventueel) genderonevenwicht vanwege gebrek aan informatie weggewerkt wordt.

2. De evaluatie (en eventuele herstructurering/aanpassing) van de sociale energiefondsen.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Het Sociaal Verwarmingsfonds Stookolie, Propaan in Bulk en Lamppetroleum is een vzw die, via het OCMW, instaat voor de uitbetaling van een verwarmingstoelage aan bepaalde categorieën van rechthebbenden, om een deel van hun verwarmingsfactuur te compenseren.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* De evaluatie hiervan is afgerond.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* In januari 2016 vond er een vergadering plaats tussen het IGVM, de coördinator GM van de FOD Economie en de AD Energie om de mogelijke integratie van de genderdimensie in de beleidslijnen in kwestie te bespreken.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* De vzw heeft de wettelijke verplichting om te communiceren over de maatregel die zij organiseert. Integratie van de genderdimensie in de communicatie van de vzw aan de

hand van de toepassing van de brochure (IGVM) over gendergevoelige communicatie.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?*
Zo ja, welke?

ENERGIE:
De minister van Energie verbindt zich ertoe, bij de aanvraag tot advies, aan de specifieke adviesorganen te vragen, via een standaardzin toegevoegd aan de adviesaanvraag, om desgevallend bij de formulering van het advies rekening te houden met de eventuele verschillen tussen vrouwen en mannen, zodat zij op basis van dat advies een zo efficiënt mogelijk beleid kan opstellen.

DUURZAME ONTWIKKELING:
De genderdimensie integreren in de coördinatie van de werkzaamheden rond de uitvoering van de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling en de Sustainable Development Goals.

LEEFMILIEU:
Teneinde de doelstelling inzake administratieve vereenvoudiging voort te zetten, zal de minister in 2017 drie projecten lanceren :

1) In het kader van de wet van 5 augustus 2006 betreffende de toegang van het publiek tot milieu-informatie, zal er een platform ontwikkeld worden met indicatoren van het Federaal Milieurapport teneinde de uitvoering van het beleid regelmatiger op te volgen. Bij de opmaak van deze indicatoren zal rekening gehouden worden met de genderdimensie ;
2) In het kader van de bijwerking van de wet van 13 februari 2006 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's en de inspraak van het publiek bij de uitwerking van de plannen en programma's in verband met het milieu zal ook de genderdimensie geïntegreerd worden ;
3) Bij de herziening van de procedure voor de toekenning van de jaarlijkse verleende toelage aan de koepels van niet-gouvernementele organisaties die actief zijn op het vlak van leefmilieu zal de genderdimensie geïntegreerd worden.

Waarbij de gewenste resultaten zijn :

1) Gendergevoelige indicatoren binnen het platform ;
2) Integratie genderdimensie in wet van 13 februari 2006 ;
3) Inachtname van genderdimensie bij de toekenning van de jaarlijks verleende toelagen.

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming'*

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

- In december 2016 organisatie vergaderingen kabinet one to one met respectievelijk de coördinatoren van de FOD Economie, FIDO en FOD Volksgezondheid.
- In november 2016 volgen opleiding *gender mainstreaming* nieuw aangestelde coördinator kabinet.
- In november 2016 opname nieuwe coördinator GM kabinet in ICG en bijwonen vergadering.
- Contact kabinet met externe stakeholders met het oog op bepaling toekomstige aandachtspunten GM.

ENERGIE:
- De FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie beschikt over een werkgroep *gender mainstreaming* met vertegenwoordigers uit alle Algemene Directies.
- -Het organiseren van opleidingen *gender mainstreaming*, onder andere voor de leden van de werkgroep binnen de FOD Economie.
- -In de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie oprichting van een sharepoint *gender mainstreaming* voor de leden van die werkgroep, waar alle relevante documentatie gedeeld wordt.
- -De Bestuursovereenkomst van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie bevat een engagement om de genderdimensie te integreren in het geheel van de activiteiten van de FOD.

DUURZAME ONTWIKKELING:
- FIDO wil transversale benadering van duurzame ontwikkeling doorheen verschillende dimensies, waaronder gender. Het is een uiterst belangrijk punt en dus hernomen in de strategische projecten zoals de lange termijn duurzame ontwikkeling, federaal plan DO of nationale strategie DO.
- FIDO opname genderdimensie in overheidsopdrachten.

Minister van Defensie

De heer Steven Vandeput

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De deelname aan missies zoals de EU Training Mission in Mali, aan de operatie Resolute Support Mission (RSM) in Afghanistan, aan de NAVO opdracht van Baltic Air Policing, alsook aan het Militair Partnership Programma (MPP) in Afrika en de planning van operationele inzet.

Wanneer *werd deze maatregel uitgevoerd?*

Is van toepassing

Welke ***acties*** *werden ondernomen om deze maatregel uit te voeren?*

In de operaties die de Belgische Defensie in een multinationaal kader uitvoert zoals EUTM Mali, RSM Afghanistan, EUNAVFORMED, enz. wordt het operationeel kader door de overkoepelende structuur (EU, NAVO, UN, enz.) bepaald via een strategisch, operationeel en Tactisch operationeel plan (OPLAN). De plannen die de Belgische Defensie maakt (CHODOPORD) zijn nationale richtlijnen/orders die het mogelijk maken dat de Belgische detachementen hun opdrachten binnen dit kader kunnen uitvoeren. Deze OPLANNEN bevatten specifieke richtlijnen over het genderaspect als ook de problematiek rond kindsoldaten (Children Affected by Armed Conflict (CAAC)) die deels hetzij in het CHODOPORD worden overgenomen of via een appendix over de 'Rules of conduct and behaviour' (gedragsregels) worden verstrekt.
Tijdens de paraatstelling van de detachementen voor zowel nationale als internationale opdrachten wordt er ook een 'Cultural Awareness Briefing' gegeven. In deze briefing, die volledig georiënteerd is naar het operationeel theater waar de detachementen zullen opereren, wordt het genderaspect volledig behandeld.
Gender Focal Points (GFP) worden op de laagste echelons ontplooid in cumulfunctie. Naast het adviseren van de commandanten van de ontplooide detachementen, zorgen zij voor de praktische integratie van gender in de dagelijkse activiteiten (doorzoekingen, patrouilles, checkpoints).
Er is geen richtlijn om het percentage vrouwen van een detachement te bepalen. De deelname van vrouwen aan operaties hangt af van het soort operatie (opdracht) en het soort eenheid dat aan deze operatie deelneemt.
Voorbeelden:

- In totaal waren er tijdens het tweede semester van 2016 buiten de operatie OVG (Homeland), 807 Mil in het buitenland ontplooid waarvan 61 vrouwen wat overeenkomt met 7,5%
- Voor de Operatie EUNAVFOR MED SOPHIA waaraan BEL met een Fregat (BNS Louise-Marie) heeft deelgenomen waren er op een totaal van 164 bemanningsleden 15 vrouwen aan boord.
- Sinds 03 juli 2016 heeft BEL het commando over de Europese Trainingsmissie in Mali (EUTM Mali). In deze missie is er een 'international human rights/Gender team' die door Britse adviseurs ingevuld wordt.

Wat zijn de eventuele ***bereikte resultaten*** *in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?*

N/A

2. De versterking van de geloofwaardigheid van Defensie binnen de NAVO.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Voorzitterschap in het NATO Committee on Gender Perspectives (NCGP).
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Opname van het vicevoorzitterschap in het NCGP op 05 Jun 2015. Voorzitterschap opnemen in het NCGP van Jun 2017 tot Jun 2019.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* In 2015 heeft Defensie zich kandidaat gesteld om het voorzitterschap van het NCGP op zich te nemen. Op vrijdag 05 Jun 15 werd Luitenant-kolonel Stafbrevethouder D'HERT verkozen tot Chair-Elect, wat twee jaar engagement betekent als Chair-Elect (2015-2017) en twee jaar engagement als Chairperson (2017-2019). Ter vervanging van de LtKol SBH D'HERT heeft Defensie de Luitenant-kolonel Stafbrevethouder VANHEE, Alain als National Delegate in het NCGP benoemd.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Gezien LtKol SBH D'HERT pas in juni 2017 de Chairperson wordt van het NCGP en voor het ogenblik slechts een beperkte invloed heeft op de agendapunten van het huidige committee kan een stand van zaken van de bereikte resultaten niet worden opgesteld.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?* *Zo ja, welke?* Het ter beschikking stellen van tools voor de sollicitant voor een militair beroep ter voorbereiding van de fysieke ingangsproeven. Netwerk oprichten om ervaringen uit te wisselen.

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming'*

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

Op 16 Nov 15 is de Stuurgroep Diversiteit met de gender advisors van de verschillende componenten samengekomen met als doel de coherentie garanderen van de acties, resultaat van de genderstudie van 2014 die recent aan het Parlement werd overgemaakt, en dit conform het genderbeleid van Defensie.
De Koninklijke Militaire School heeft een vergelijkende studie uitgevoerd in het kader van '40 jaar vrouwen bij de Belgische Defensie: En waar staan wij?'. Basis van deze studie was een vragenlijst, die in 2000 werd verspreid onder het toenmalig vrouwelijk personeel. Aan de hand van de resultaten van 2000 en de antwoorden van 2016 werd het mogelijk om de verbeteringen en de lacunes in het gevoerde beleid te kunnen vaststellen.
De genderstudie 2014 en de studie 2016 werden geëvalueerd, mogelijke actielijnen gedefinieerd en waar nodig zullen in 2017 aanpassingen aan het beleid worden uitgevoerd.
De Koninklijke Militaire School heeft samen met de KULeuven een longitudinale studie over gender bij Defensie uitgewerkt.
In deze vragenlijst werden vragen gesteld over de verwachtingen van een sollicitant (V & M) voor een opleiding en job (als officier, onderofficier of vrijwilliger) binnen Defensie.
De studie werd op 29 juni 2016 opgestart en de eerste resultaten van de studie worden verwacht voor februari 2017.

Minister belast met Ambtenarenzaken

De heer Steven Vandeput

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De vereenvoudiging/wijziging van het statuut.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Ter gelegenheid van iedere aanpassing van de regelgeving wordt er systematisch een analyse gedaan met het oog op *gender mainstreaming*. De nodige aanpassingen worden voorgesteld. In de eerste plaats zal gewerkt worden rond de thema's: - de tuchtregeling, - de uitbreiding van de verantwoordelijkheden van de leidende ambtenaren, - de loopbaan van de ambtenaar, - de mobiliteit van overheidspersoneel in de eigen administratie, - de elektronische kennisgeving mogelijk voor bevordering binnen niveau A, - de aanwerving contractueel personeel, - de technische verbeteringen aan de 'nieuwe geldelijke loopbaan'. Nadien zullen nog andere thema's volgen.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Deze thema's werden omgezet in regelgeving door deze koninklijk besluiten, die in werking traden op 1 oktober 2016: - Koninklijk besluit van 3 augustus 2016 tot wijziging van diverse bepalingen betreffende het Rijkspersoneel; - Koninklijk besluit van 3 augustus 2016 tot wijziging van diverse tuchtrechtelijke bepalingen betreffende het Rijkspersoneel.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Bij elke analyse van een thema of elk regelgevend dossier wordt de genderdimensie bevraagd: gelijke voorwaarden creëren gelijke kansen.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* In een eerste fase betrof het enkel technische materies waar er geen impact was op gender, maar in alle toekomstige dossiers zal er bij elk toekomstig reglementair initiatief systematisch een analyse gedaan worden over de mogelijke implicaties op de gender dimensie.

2. De vereenvoudiging van de regelingen voor deeltijds werken.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* De verschillende stelsels van deeltijds werk worden geregeld in verschillende wetten en Koninklijke Besluiten. Momenteel wordt er gewerkt aan de analyse van de verschillende stelsels met het oog op het vaststellen van een aantal beleidsopties. Hierbij wordt gezocht naar mogelijkheden om de *Work Life Balance* te verbeteren voor alle

medewerkers, ongeacht de levenskeuzes die men gemaakt heeft en rekening houdend met de genderdimensie.

Wanneer *werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Tijdens het najaar 2015 werd gewerkt aan de analyse en conceptualisering van een aantal wettelijke en reglementaire bepalingen. Het ontwerp van koninklijk besluit ligt sinds 12 januari 2017 voor advies voor bij de Raad van State. Uiteindelijk is het de bedoeling om deze reglementaire bepalingen bekend te maken in het Belgisch Staatsblad in het voorjaar van 2017.

Welke ***acties*** *werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

De Federale Overheidsdienst Personeel en Organisatie heeft een analyse uitgevoerd van de bestaande verlofregeling rekening houdend met de Europese richtlijnen en rechtspraak en de regelingen die bestaan voor de werknemers uit privésector maar ook met de aanbevelingen uit de academische literatuur en de resultaten van de bevragingen van de verschillende belanghebbenden.

In de analyse- en conceptfase werd er rekening gehouden met aanbevelingen uit verschillende academische studies rond Work Life Balance en de resultaten van de bevragingen van de belanghebbenden.

Wat zijn de eventuele ***bereikte resultaten*** *in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Er wordt voorgesteld om de verlofregeling en telewerkregeling voor federale ambtenaren aan te passen met als doel:

1) het onbezoldigd ouderschapsverlof ook deeltijds mogelijk te maken; vaders zullen misschien daarom ook sneller kiezen voor dit verlof;
2) het invoeren van een 90%-regeling zodat ambtenaren de opvang van hun kinderen beter kunnen afstemmen op hun noden (bijv. co-ouderschap);
3) het regelen van een duidelijkere procedure voor het vaststellen van de werkkalender bij deeltijdwerk;
4) het zorgverlof te regelen voor iedereen;
5) het uitbreiden van het onbezoldigd verlof van 2 naar 4 jaar;

3. De ontwikkeling van het wettelijk kader tot het regelen van uitzendwerk in de federale administratie.

Welke ***vorm*** *heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Momenteel wordt onderzocht wat de verschillende pistes kunnen zijn om uitzendwerk mogelijk te maken voor de openbare sector. Op basis van de analyse zullen een aantal beleidskeuzes gemaakt worden die de basis zullen vormen van een reglementair initiatief.

Wanneer *werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Er werd in 2016 informeel overleg gepleegd met de representatieve vakorganisaties en kabinetten (Minister van Ambtenaren en Minister van Werk).

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Bij elke analyse van een thematiek of elk regelgevend dossier zal de genderdimensie worden bevraagd: gelijke voorwaarden creëren gelijke kansen.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Het dossier is momenteel nog niet ver genoeg gevorderd, maar er zal er bij elk toekomstig reglementair initiatief systematisch een analyse gedaan worden over de mogelijke implicaties op de gender dimensie.

4. Het rekening houden met het EVC-principe (erkenning van elders verworven competenties) en de erkenning van gecertificeerde competenties, ervaring en opleiding bij de rekrutering of aanwerving van personeel.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Het optimaliseren en structureel uitbouwen van het reeds bestaande systeem waarbij enerzijds personen die - om welke reden dan ook - niet over het vereiste diploma beschikken de mogelijkheid krijgen om via een examen aan te tonen dat ze wel over de nodige competenties beschikken (EVC-procedure met instapkaart). Anderzijds is in dit systeem ook de mogelijkheid voorzien om voor knelpuntfuncties af te stappen van de diplomavereiste en ook personen toe te laten tot de selectie die niet over het diploma beschikken maar wel over een aantal jaren relevante ervaring (procedure schaarste op de arbeidsmarkt). Dit competentie-en talentgericht systeem valoriseert ervaring en competenties voor iedereen.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Het gaat om het optimaliseren en structureel uitbouwen van een richtlijn die al eerder werd opgenomen in wetgeving. In 2009 werd de afwijking op het diploma-niveau toegevoegd aan het statuut Camu (KB van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het Rijkspersoneel)(naast de reeds bestaande afwijking op diploma via 'schaarste'):

Het Koninklijk Besluit van 29 januari 2013 bepaalde dat de instapkaart ook voor contractuele functies mogelijk werd (publicatie in het Belgisch Staatsblad op 4 februari 2013). De afwijkingsmogelijkheid via 'schaarste' is tot op heden nog niet mogelijk voor contractuele functies.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Het onderzoeken van concrete pistes met het beleid om dit systeem te optimaliseren en structureel uit te bouwen.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Bij elke analyse van een thema of elk regelgevend dossier wordt de genderdimensie bevraagd en dit zal ook voor toekomstig reglementaire initiatieven gebeuren.

5. De herziening van het verloningsbeleid (prestatiegericht).
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Momenteel wordt onderzocht wat de verschillende pistes kunnen zijn om het verloningsbeleid aan te passen. Indien uit de analyse blijkt dat er aanpassingen dienen te gebeuren dan zal er een reglementair initiatief genomen worden.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* De analyse is nog aan de gang.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Bij elke analyse van een thematiek of elk regelgevend dossier zal de genderdimensie worden bevraagd: gelijke voorwaarden creëren gelijke kansen.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Bij elke analyse van een thema of elk regelgevend dossier wordt de genderdimensie bevraagd.

6. De herziening van het evaluatiebeleid (resultaatgericht).
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Met het koninklijk besluit van 23 november 2015 werd het evaluatiesysteem voor federale ambtenaren aangepast waarbij er enerzijds een aantal aanpassingen worden gedaan ten gevolge van de twee arresten van de Raad van State (o.a. de samenstelling beroepscommissie en de impact van afwezigheden op de evaluatieperiode) en anderzijds vereenvoudiging van het statuut door het evaluatiesysteem van toepassing te maken op de stagiair. In een volgende reglementaire aanpassing rond het evaluatiestelsel zal de samenstelling (m/v) van de beroepscommissie worden bekeken.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Er werden reeds acties uitgevoerd.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Bij de analyse van het regelgevend dossier werd de genderdimensie bevraagd.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Bij elke analyse van een thema of elk regelgevend dossier wordt de genderdimensie bevraagd.

7. De ontwikkeling van nieuwe arbeidsvormen (telewerk, flexibel werk, tijdelijke mobiliteit, enz.)

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Tijdens het najaar 2015 werd gewerkt aan de analyse en conceptualisering van een aantal wettelijke en reglementaire bepalingen.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Tijdens het najaar 2015 werd gewerkt aan de analyse en conceptualisering van een aantal wettelijke en reglementaire bepalingen. Het ontwerp van koninklijk besluit ligt sinds 12 januari 2017 voor advies voor bij de Raad van State. Uiteindelijk is het de bedoeling om deze reglementaire bepalingen bekend te maken in het Belgisch Staatsblad in het voorjaar van 2017.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

De Federale Overheidsdienst Personeel en Organisatie heeft een analyse uitgevoerd van de bestaande verlofregeling rekening houdend met de Europese richtlijnen en rechtspraak en de regelingen die bestaan voor de werknemers uit privésector maar ook met de aanbevelingen uit de academische literatuur en de resultaten van de bevragingen van de verschillende belanghebbenden.

De verschillende arbeidsvormen worden geregeld in verschillende wetten en Koninklijke besluiten. Momenteel wordt er gewerkt aan de analyse van de arbeidsvormen met het oog op het vaststellen van een aantal beleidsopties. Hierbij wordt gezocht naar mogelijkheden om de *Work Life Balance* te verbeteren voor alle medewerkers, ongeacht de levenskeuzes die men gemaakt heeft en rekening houdend met de genderdimensie. Daarnaast wordt ook gekeken naar een verbetering van de arbeidsmobiliteit en flexibiliteit. In de analyse- en conceptfase werd rekening gehouden met aanbevelingen uit verschillende academische studies rond Work Life Balance, arbeidsmobiliteit, het nieuwe werken en flexibiliteit en de resultaten van de bevragingen van de belanghebbenden.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Er wordt voorgesteld om het regelgevend kader rond telewerk te versoepelen en een duidelijk kader voor satellietwerk te voorzien zodat ambtenaren dichter bij huis kunnen werken.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden? Ja*
Zo ja, welke?

Deze zijn momenteel nog in onderzoeksfase.

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

1) Het actieplan *gender mainstreaming* wordt opgenomen in het jaarlijks bestuursplan. Het naleven van de integratie van de genderdimensie in al de activiteiten.

2) Na onderling overleg tussen de bevoegde kabinetten, de FOD Personeel & Organisatie en Selor, werd beslist om bij vacatures voor federale overheidsdiensten voortaan de gebruikelijke omschrijving 'M/V' uit te breiden tot 'M/V/X'. De X biedt hierbij een alternatief voor alle personen die zich niet in de M of de V kunnen terugvinden.
   Door deze aangepaste formulering wil de federale overheid het belang van genderneutraliteit bij aanwervingen expliciet onderstrepen. Door de M/V niet gewoon weg te laten maar er expliciet een X aan toe te voegen, is het de bedoeling om alle mogelijke kandidaten echt aan te spreken en aan te moedigen.
   Ook Selor wil alle mogelijke discriminatie vermijden. 'Gelijke kansen voor iedereen' is en blijft de rode draad, en ook genderneutraliteit is daarbij een speerpunt. Zo zijn bij Selor momenteel zowel alle teksten als functietitels al zo genderneutraal als mogelijk opgesteld.

3) Top Skills, een initiatief dat vrouwen met ambitie stimuleert om deel te nemen aan de simulatie van een assessment voor managementfuncties werd opnieuw georganiseerd. Vrouwen krijgen hierbij de kans om in een veilige context een casestudy te presenteren aan een jury en ze krijgen nadien feedback en concrete tips. Top Skills wil vrouwen stimuleren om te solliciteren voor managementfuncties.

Minister van Mobiliteit

De heer François Bellot

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De verbetering van de verkeersongevallenregistratie bij politie, ziekenhuizen, verzekeringsmaatschappijen (uitsplitsing naar geslacht van de gegevens).
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Via het Rekover-KB (waarvan de lead bij de FOD Binnenlandse Zaken ligt) dat zou toelaten om de gegevens van de politie te koppelen aan die van de ziekenhuizen en zo de toegankelijkheid en interpretatie van de gegevens uit de ziekenhuizen zou moeten verbeteren.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* De opstelling van dit KB (dat politiegegevens toegankelijker maakt voor onderzoek) loopt vertraging op. Er wordt verhoopt dat dit KB in 2017 zal uitgevaardigd worden.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Verkeersongevallenstatistieken zijn nu reeds beschikbaar volgens het geslacht van de slachtoffers, of de gegevensbron nu de politie, de ziekenhuizen of de verzekeringsmaatschappijen zijn. Ook in de toekomst zal deze opdeling steeds beschikbaar zijn.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Kennis van het aantal verkeersslachtoffers is beschikbaar per geslacht, ongeacht de gegevensbron. Voorbeeld van verschil tussen vrouwen en mannen: mannen zijn veel vaker betrokken bij verkeersongevallen dan vrouwen.

2. De analyse van de oorzaak van de ongevallen.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Via de aanname van een wetgevend kader (wet) om een instituut voor accidentologie op te richten.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* De oprichting van een instituut voor accidentologie zal plaats vinden begin 2018 (onder voorbehoud van een akkoord met het College van Procureurs-generaal).
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Voorstellen met het oog op de integratie van de genderdimensie zullen geformuleerd worden wanneer het instituut voor accidentologie effectief is opgericht en operationeel is. Maar de informatie over de oorzaken van ongevallen is al beschikbaar volgens geslacht.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Vooralsnog geen resultaten vermits het instituut nog niet werd opgericht.

3. De beheerscontracten van de NMBS (reizigersstatistieken uitgesplitst naar geslacht, kwaliteit van de dienstverlening, werkingsverslagen…) en Infrabel (aangepaste infrastructuur, veiligheid in de stations, …).

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Onderhandeling over de beheerscontracten.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

De nieuwe beheerscontracten tussen enerzijds de Staat en de NMBS en anderzijds tussen de Staat en Infrabel zullen in het voorjaar van 2017 in werking treden.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

- De principes van *gender mainstreaming* werden uitgelegd aan de NMBS en aan Infrabel in het kader van de onderhandelingen over de komende beheerscontracten.
- De onderhandelaars voor de beheerscontracten werden geïnformeerd over de engagementen van de regering inzake de integratie van de genderdimensie.
- Er moeten voorstellen worden gedaan over de thema's die zouden kunnen worden opgenomen in het beheerscontract.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

De verzamelde gegevens zullen naar geslacht uitgesplitst worden indien de systemen voor de verzameling van statistieken dit toelaten zonder bijkomende kost en indien het relevant is. Indien er tevredenheidsenquêtes voorzien worden in het beheerscontract, zullen de resultaten hiervan naar geslacht uitgesplitst worden.
Het is echter ook nodig een evenwicht te vinden met de in het regeerakkoord opgenomen wil om de rapportage over de beheerscontracten te vereenvoudigen.

4. De verbetering van de veiligheid van de reizigers en het personeel in de stations en de stationsomgeving;

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Het vraagstuk van de veiligheid van de reizigers, en in het bijzonder van de vrouwelijke reizigers, zal in overweging worden genomen tijdens de onderhandeling van het komende beheerscontract met de NMBS, die instaat voor de sociale veiligheid.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Het nieuwe beheerscontract tussen de Staat en de NMBS zal in de loop van het jaar 2017 in werking treden.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

- De principes van *gender mainstreaming* werden uitgelegd aan de NMBS en aan Infrabel in het kader van de onderhandelingen over de komende beheerscontracten.
- Er moeten voorstellen worden gedaan over de thema's die zouden kunnen worden opgenomen in het beheerscontract.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

De onderhandelaars van de beheerscontracten zijn op de hoogte gesteld van de verbintenissen van de regering inzake integratie van de genderdimensie.

5. De evaluatie van het gratis-beleid (geslachtelijke samenstelling van de betrokken categorieën);

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Uit een analyse van de bestaande statistische gegevens blijkt dat naar geslacht uitgesplitste gegevens niet altijd beschikbaar zijn. Waar mogelijk zullen die gegevens onderzocht worden teneinde een evaluatie op te maken van de gratis-beleidslijnen binnen de spoorwegen.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Het onderzoek zal in de loop van het jaar 2017 worden uitgevoerd, voorafgaandelijk aan het sluiten van een nieuw beheerscontract met de NMBS en Infrabel.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Geen enkele actie tot dusver vermits de gesprekken zich momenteel nog steeds op de grote financiële evenwichten toespitsen.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

/

6. Het globale mobiliteitsdebat in het Executief Comité van de ministers van Mobiliteit en de in dit kader gevraagde studies.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

A. Werkzaamheden met betrekking tot het intermodaliteitsplatform.
B. Nieuwe enquête over de woon-werkverplaatsingen.

Wanneer *werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

A. Lente 2016: lancering van het intermodaliteitsplatform.
B. 2017: uitvoering van de enquête woon-werkverkeer.

Welke ***acties*** *werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

A. De vraag over de gelijkheid tussen mannen en vrouwen in de mobiliteit zal geïntegreerd kunnen worden in de werkzaamheden in het kader van het intermodaliteitsplatform, daar waar de uitgesplitste gegevens naar geslacht beschikbaar zijn en inzake thema's die in het bijzonder de reizigers aanbelangen (men denkt hier aan het toegankelijkheidsbeleid en de intermodaliteit).

B. In het kader van de nieuwe enquête woon-werkverplaatsingen van de Belgen, heeft de FOD aan de sociale partners voorgesteld om de statistieken verplicht naar geslacht op te splitsen. Door het uitblijven van een positief antwoord, is het onderscheid per geslacht facultatief gebleven, maar er zal een specifiek schrijven gericht worden naar de werkgevers om deze aan te moedigen de gegevens naar geslacht aan te bieden.

Wat zijn de eventuele ***bereikte resultaten*** *in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

A. Wat het intermodaliteitsplatform betreft zijn de werkzaamheden op het GEN-werk en het nieuwe vervoersplan van 2017 toegespitst. De GEN-werken betreffen de infrastructuur, waardoor een genderanalyse overbodig is. Vermits de reizigersgegevens niet per geslacht zijn uitgesplitst is het ook zo dat de gesprekken over het nieuwe vervoersplan gericht zijn op de verzoeken van de Gewesten, van de provincies en van de reizigersverenigingen.
B. Met betrekking tot de woon- werkenquête was er een bewustmaking van de sociale partners door het debat over de genderstatistieken op het niveau van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven te brengen.
   Door het uitblijven van een positief antwoord en rekening houdend met de extra potentiële werklast voor de werkgevers (die nodig zijn voor het verzamelen van de gegevens van mobiliteit van hun werknemers), is het onderscheid van per geslacht voor de belangrijkste vervoerswijze facultatief gebleven in het voorstel van de vragenlijst die voorgelegd werd voor advies aan de sociale partners en de Gewesten in december 2016.
   Er zal een specifiek schrijven gericht worden naar de werkgevers om deze aan te moedigen de gegevens naar geslacht aan te bieden en de resultaten van de studie zullen een genderanalyse bevatten.
   Het laatste rapport over de woon- werkenquête bevat eveneens een hoofdstuk over de verschillen tussen mannen en vrouwen inzake vervoer, wat bijdraagt tot de sensibilisering voor deze zaken bij de werkgevers.

7. Het stimuleren van het gebruik van de fiets.

Welke ***vorm*** *heeft deze beleidslijn aangenomen?*

In het kader van de subsidies die worden toegekend om de zachte mobiliteit te bevorderen zal een bijzondere oproep worden gedaan naar de vrouwenverenigingen toe, waarbij ze aangemoedigd worden om projecten in te dienen die erop gericht zijn het gebruik van de fiets bij de vrouwen te stimuleren, zich daarbij rekenschap gevend van

de kosten die vandaag bestaan in dat verband.

Wanneer *werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

De oproep zal in de loop van het jaar 2017 gedaan kunnen worden, met als doel een financiering van het project in 2018.

Welke ***acties*** *werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

In 2016 werd een voorstel voor het indienen van een projectoproep uitgewerkt maar werd bevroren door voornamelijk budgettaire blokkeringen.

Begin 2017 is het de bedoeling deze projectoproep opnieuw in te dienen met de hoop dat de begrotingen vrijgemaakt kunnen worden.

Wat zijn de eventuele ***bereikte resultaten*** *in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Geen resultaten tot dusver wegens de budgettaire blokkeringen.

Wenst u voor de rest van de legislatuur ***nieuwe engagementen*** *op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?*
Zo ja, welke?

/

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming'*

Welke ***andere acties*** *zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele* ***bereikte resultaten****?*

II.1. Coördinatie binnen het département
De coördinatie binnen het departement gebeurt via integratie in het netwerk van de cel Duurzame Ontwikkeling van de FOD Mobiliteit en Vervoer.
De coördinatrice *gender mainstreaming* behoort tot dit netwerk, wat zorgt voor een goede zichtbaarheid van de *gender mainstreaming*-problematiek binnen de FOD M&V.

II.2. Overheidsopdrachten
De coördinatrice *gender mainstreaming* heeft aan de cel Overheidsopdrachten meegedeeld dat, luidens de wet van 12 januari 2007, iedere minister 'erop moet toezien dat, in het kader van de procedures voor het gunnen van de overheidsopdrachten en voor het toekennen van subsidies, rekening wordt gehouden met de gelijkheid tussen mannen en vrouwen en de genderdimensie wordt geïntegreerd.'

Staatssecretaris voor Buitenlandse Handel

De heer Pieter De Crem

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De ontwikkeling van concrete initiatieven met alle bevoegde overheden, maar binnen de grenzen van de eigen bevoegdheid, om tot een analyse en een coherente strategie te komen.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Continu proces van overleg met de bevoegde instanties en overheden.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Continu proces.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* a. Integratie van de genderdimensie in de criteria voor de subsidiëring van de Belgische Kamers van Koophandel en Zakenclubs in België en het buitenland vanaf 2017. b. De kennis helpen vergaren, binnen de grenzen van de eigen bevoegdheid, van de naar geslacht uitgesplitste samenstelling van de doelgroep(en) van deze initiatieven. c. De genderdimensie integreren in de landenfiches.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* a. De Kamer of zakenclub die in aanmerking wil komen voor subsidies vanaf 2017, dient rekening te houden met gendergelijkheid en de integratie van de genderdimensie. Beide thema's moeten in het activiteitenverslag aan bod komen. b. Geïntegreerd, continu proces (ad hoc) in de werking van de FOD Buitenlandse Zaken. c. Geïntegreerd, continu proces in de werking van de FOD Buitenlandse Zaken.

2. De bescherming van de mensenrechten, de actieve verdediging van deze waarden op het internationaal vlak en hulp aan de ontplooiing van het eerste nationale plan 'bedrijven en mensenrechten'.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Participatie aan het opstellen van het Nationale Actieplan Bedrijven en Mensenrechten.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Het federale luik van het nationale actieplan Bedrijven en Mensenrechten werd op de IKW van 15 december 2016 bevestigd.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Integratie van gendergelijkheid, vervat in actie 23, i.e. de ratificatie van de IAO conventies, in het federale luik van het nationale actieplan Bedrijven en Mensenrechten.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Integratie van gendergelijkheid, vervat in actie 23, i.e. de ratificatie van de IAO conventies, in het federale luik van het nationale actieplan Bedrijven en Mensenrechten.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?* *Zo ja, welke?* */*

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?* • Crescendo: zowel de coördinatrice *gender mainstreaming* als verschillende leden van de task force *gender mainstreaming* lieten de opdrachten die zij vervullen in het kader van *gender mainstreaming* opnemen in hun functiebeschrijving. • Verder werd de genderdimensie geïntegreerd in de bestuursovereenkomst(2016-2018) en het bestuursplan. • De bepalingen in de omzendbrief met betrekking tot *gender budgeting* worden correct opgevolgd en uitgevoerd. • De FOD Buitenlandse Zaken besteedt veel aandacht aan het opsplitsen van statistieken naar geslacht, recent werd het mogelijk de klachten die de FOD behandelt naar geslacht te analyseren. Bij de creatie van nieuwe databases wordt aandacht besteed aan de analyseerbaarheid van de gegevens. • Bij de organisatie van vorming voor onze personeelsleden is een toenemende aandacht voor de nood aan opleiding en sensibilisering m.b.t. *gender mainstreaming*. • De FOD Buitenlandse Zaken beschikt sinds 2013 over een interne coördinatiestructuur *gender mainstreaming*: de task force *gender mainstreaming.*

Staatssecretaris voor Bestrijding van de sociale fraude

De heer Philippe De Backer

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De opsporing van slachtoffers van economische uitbuiting (mensenhandel).
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* - Een brochure voor asielzoekers is opgesteld om hen te informeren over de rechten die de werkgevers moeten naleven. Doel van deze brochure is het voorkomen van de uitbuiting van migrerende werknemers die in een asielprocedure zitten. Ze geeft informatie over de diensten (instellingen of NGO's) die kunnen worden gecontacteerd bij uitbuiting http://fedasil.be/sites/5042.fedimbo.belgium.be/files/en_asylum_and_work.pdf ; - De omzendbrief die de doorverwijzing en de bescherming van de slachtoffers van mensenhandel organiseert en die uit 2008 dateert, werd geactualiseerd. Die is door alle bevoegde Ministers ondertekend en wordt binnenkort in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. De omzendbrief herinnert o.a. eraan dat naast buitenlanders ook Belgen slachtoffers kunnen zijn van mensenhandel en het thema van de bescherming van minderjarigen komt ook uitgebreider aan bod.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* - Brochure – in september 2016 gepubliceerd, beschikbaar op internet en terbeschikkingstelling op papieren versie nog hangend.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Op het gebied van mensenhandel komt de genderdimensie vaker inzake seksuele uitbuiting dan inzake economische uitbuiting voor. Bij economische uitbuiting stelt men vast dat de geregistreerde slachtoffers meestal mannen zijn, terwijl bij seksuele uitbuiting de slachtoffers meestal vrouwen zijn. In het kader van de nieuwe omzendbrief betreffende de doorverwijzing van de slachtoffers werd de aandacht eveneens gevestigd op de techniek van de zogenaamde « loverboys » als één van de vormen van seksuele uitbuiting. Het zijn vooral jonge vrouwen of minderjarige meisjes die hiervan slachtoffers zijn en in de tekst wordt erop aangedrongen dat in dit geval de specifieke beschermingsmaatregelen voor slachtoffers van mensenhandel effectief moeten worden toegepast.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* /

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?* *Zo ja, welke?* /

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?* */*

Staatssecretaris voor Armoedebestrijding, belast met Grote Steden

Mevrouw Elke Sleurs

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De opstelling van het derde federaal armoedebestrijdingsplan.
***Wanneer** werd deze maatregel uitgevoerd?* Het federaal plan armoedebestrijding werd goedgekeurd op 20 juli 2016. Dit plan zal tijdens de periode 2016-2019 worden uitgevoerd.
*Welke **acties** werden ondernomen om deze maatregel uit te voeren?* De administratieve coördinatrice *gender mainstreaming* maakte deel uit van de groep ambtenaren die de eerste versie hebben opgesteld van het plan in 2015. De inhoud van het plan werd bepaald op basis van het regeerakkoord. De Staatssecretaris belast met gelijke kansen heeft het Instituut voor gelijke kansen voor vrouwen en mannen verzocht om kennis te nemen van het plan en eventueel haar commentaren hierover te geven. Er werd rekening gehouden met verschillende opmerkingen die het instituut geformuleerd heeft over de integratie van de genderdimensie in het plan.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?* Via een proces van monitoring kan de vooruitgang van het plan geëvalueerd worden. Aangezien de eerste monitoring van het plan werd uitgevoerd tijdens het opstellen van deze fiche, is het niet mogelijk om de resultaten die dit heeft opgeleverd op het vlak van integratie van de genderdimensie te bespreken. Naar aanleiding van een tussenkomst van het IGVM tijdens een vergadering van het « netwerk van federale armoedebestrijdingsambtenaren » werd overeengekomen dat de monitoringfiches van het 3de federaal plan armoedebestrijding een specifieke vraag zullen bevatten over de genderdimensie van elke voorgestelde actie. De template van de monitoring zal dus gewijzigd worden en een vraag bevatten in verband met de impact van de acties van het plan op de situatie van vrouwen en mannen.

2. De verdere ontwikkeling en versterking van het netwerk van federale armoedebestrijdingsambtenaren.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Deze beleidslijn heeft de uitbreiding tot doel van het federale netwerk van armoedebestrijdingsambtenaren.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Het netwerk van federale armoedebestrijdingsambtenaren wordt voortdurende versterkt. Er wordt voorzien in een uitbreiding naar andere administraties/instellingen.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen werd uitgenodigd om deel te nemen aan het netwerk.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen is voortaan lid van dit netwerk en zal verantwoordelijk zijn om bij te dragen aan de integratie van de genderdimensie in haar activiteiten.

3. De objectivering van de alimentatiebijdragen.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Nog in een voorbereidende fase.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Nog in een voorbereidende fase.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* De leden van de beleidscel die verantwoordelijk zijn voor dit beleid werden begin 2016 opgeleid in de *gender mainstreaming*.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* /

4. De goedkeuring van een tweede plan tegen kinderarmoede.
***Wanneer** werd deze maatregel uitgevoerd?* De goedkeuring wordt voorzien in 2017. De maatregel zal gedurende de volledige legislatuur worden uitgevoerd.

*Welke **acties** werden ondernomen om deze maatregel uit te voeren?*

Het nationaal plan kinderarmoedebestrijding wordt momenteel ontwikkeld. De eerste versie van het nationaal plan kinderarmoedebestrijding werd opgesteld en laat ruimte voor de input van de betrokken actoren van het maatschappelijk middenveld. Tijdens de volgende weken en maanden zullen de federale regering en de regeringen van de gefedereerde entiteiten overleggen en tot overeenstemming komen. De regering wil het nieuwe nationaal plan kinderarmoedebestrijding voorstellen in het voorjaar van 2017.

De manier waarop de genderdimensie moet geïntegreerd worden in de ontwikkeling van dit beleid moet nog worden onderzocht.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?*

Het tweede plan kinderarmoedebestrijding wordt momenteel opgesteld. De resultaten die dit heeft opgeleverd kunnen dus niet gedocumenteerd worden in deze rapportage.

5. De maatregelen die steden kunnen nemen in de strijd tegen kinderarmoede.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

In de vorm van projectoproepen die betrekking hebben op het doelpubliek en/of op specifieke thema's.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Tussen augustus 2015 en december 2016.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

In september 2015 werd een projectoproep gelanceerd bij de vzw's over armoede van de gezinnen in de stad die betrekking had op 2 luiken : enerzijds de versterking van het verenigingswerk in de openbare ruimten en anderzijds de versterking van het verenigingswerk in verband met participatie. Gelet op het specifieke kenmerk van het project en van de doelgroep ervan zijn gezinnen in armoede en vrouwen hier zeker bij betrokken.
Een ander initiatief van de POD MI in het kader van het grootstedenbeleid is de Verklaring van de burgemeesters tegen kinderarmoede. Deze tekst, goedgekeurd door meer dan 200 burgemeesters in België, vormt een verbintenis van de lokale verkozenen om armoede van de gezinnen te bestrijden door ervoor te zorgen dat er bijzondere aandacht wordt besteed aan alleenstaande ouders (hoofdzakelijk vrouwen) en aan de gelijkheid van de geslachten. Deze verbintenis heeft ook de verbetering tot doel van de informatie- en preventiesystemen op het vlak van gezondheid ten gunste van achtergestelde kinderen en zwangere vrouwen in een toestand van armoede.
De leden van de beleidscel die verantwoordelijk zijn voor dit beleid werden eind 2016 opgeleid in *gender mainstreaming*.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Momenteel wordt geen enkele projectoproep of nieuwe maatregel voorbereid. Wij kunnen de integratie van de genderdimensie dus niet documenteren in het invoeren van dit beleid.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?*
Zo ja, welke?

/

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

De integratie van de genderdimensie in andere beleidslijnen : de Staatssecretaris steunt het project MIRIAM, een project dat de empowerment tot doel heeft van alleenstaande moeders die een leefloon genieten. Dit project wordt uitgevoerd in 5 OCMW's (Charleroi, Gent, Leuven, Sint-Jans-Molenbeek en Namen), dankzij een samenwerking tussen de Nederlandstalige Vrouwenraad en de Karel De Grote Hogeschool en heeft als doel aan te tonen dat, dankzij een intensieve begeleiding en opvolging, gericht op de verhoging van het empowerment, zelfbeeld, zelfwaardering en de vergroting van het netwerk de moeilijke en geïsoleerde doelgroep van alleenstaande moeders een verhoogde kans op socioprofessionele integratie kennen. Via de resultaten van dit experiment kan de efficiëntie geëvalueerd worden van een geïntegreerde aanpak van de sociale diensten, in vergelijking met het klassieke dienstenaanbod voor de doelgroep van het project.
Bereikte resultaten: het project is gestart met een toelage die liep van september 2015 tot december 2016. Gelet op de eerste resultaten van het project heeft de Staatssecretaris beslist om dit pilootproject te verlengen tot december 2017. Het doel van dit tweede projectjaar is lessen trekken uit het eerste jaar en deze lessen delen met alle OCMW's om nieuwe benaderingen te stimuleren in het kader van de begeleiding, de activering en de maatschappelijke integratie van alleenstaande vrouwen.

Staatssecretaris voor

Wetenschapsbeleid

Mevrouw Elke Sleurs

I. Uitvoering van de beleidsverbintenissen in het kader van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De inpassing van de genderdimensie in de beheerscontracten van de federale wetenschappelijke instellingen.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

De bestuursovereenkomst werd op 30 december 2015 ondertekend en bestrijkt de periode 2016-2018. Zowel de ('centrale') administratie van de POD (Belspo) als de FWI's zijn die verbintenissen inzake *gender mainstreaming* aangegaan.
Het bestuursplan 2016 werd op 7 juni 2016 ondertekend.
Het directiecomité had normaliter een geïntegreerd actieplan moeten goedkeuren vóór 31/12/2016. Door de actualiteit betreffende de toekomst van het gehele departement* is de voorstelling ervan naar een latere datum verschoven waarop getoetst kan worden of dat plan relevant is. Als het nog van nut is dat plan op te stellen, wordt tegen 30 juni 2017 een voorstel voor een geïntegreerd actieplan ingediend.

* ontbinding van de POD Wetenschapsbeleid die beslist werd bij het aantreden van de huidige regering op 9 oktober 2014 - punt 5.3.3. van het regeerakkoord - en waarvan de ministerraad van 25 november 2016 akte heeft genomen; oprichting van een interfederaal ruimtevaartagentschap van België en van zelfstandige entiteiten die de FWI's groeperen.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

De bestuursovereenkomst geldt voor alle componenten van de POD wat de uitvoering betreft van de voor alle overheidsdiensten gemeenschappelijke horizontale doelstellingen als bedoeld bij art. 4 van de wet van 12 januari 2007.
Dienovereenkomstig wordt in dit stadium in geen enkele FWI het publieke *gender mainstreaming* beleid structureel uitgevoerd.
Daar de interne coördinatoren pas recentelijk een opleiding hebben genoten waarop ze bewust werden gemaakt van het genderprobleem (3 oktober 2016), moet het netwerk wat tijd worden gegund om de eerste acties op te zetten.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

De eerste stappen die daartoe werden genomen was de ondertekening op 7 juni 2016 van het bestuursplan. Daarin is vastgelegd dat "alle instellingen er zich algemeen toe verbinden de genderdimensie in hun activiteiten in te passen via specifieke en gerichte acties die vervolgens worden samengebracht in een geïntegreerd actieplan inzake *gender mainstreaming*".
Daar het netwerk op 18 oktober gestart is met maandelijkse vergaderingen, was het niet haalbaar het voornoemde plan op te stellen. Het netwerk heeft al zijn aandacht toegespitst op het verzamelen en analyseren van informatie, een taak die dient te worden voortgezet.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Op het ogenblik is het nog te vroeg om op die vraag te antwoorden.

2. De inpassing van de genderdimensie via een bijdrage van de federale wetenschappelijke instellingen aan het onderwijs, de diversiteit, de gezondheidszorg en de maatschappelijke doelstellingen;
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Die vraag komt te vroeg.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Die vraag komt te vroeg.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Het netwerk heeft ervoor gekozen het werk te verdelen over gespecialiseerde subgroepen. Deze laatste verzamelen informatie bij de ad-hocdiensten in hun respectieve FWI's.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Die vraag is op het ogenblik zonder voorwerp. Het netwerk heeft echter, in het vooruitzicht van het geïntegreerde actieplan, een reeks denkpistes onderstreept.

3. De collecties en archieven openstellen voor het grote publiek, de doelstelling om een zo ruim mogelijk publiek bereiken, de museologische aspecten van de dienstverlening promoten en de verbintenis hinderpalen te vermijden of uit de weg te ruimen;
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Die vraag komt te vroeg.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Die vraag komt te vroeg.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Daarvoor geldt hetzelfde reflectiekader van de vorige subgroep.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Er wordt in hoofdzaak verwezen naar het gegeven antwoord in de vorige rubriek. Daar het om door het PublieksObservatorium van de FWI's verrichte enquêtes gaat dankzij het in het netwerk gedane reflectiewerk, kan dat observatorium nu in zijn enquêtes de gegevens van de bezoekers van de betrokken instelling (volwassenen en

kinderen inbegrepen) per geslacht opsplitsen. Op termijn wordt het zo mogelijk om na te gaan of er nu echt verschillend bezoekersgedrag is tussen vrouwen en mannen in onze FWI's.

4. De federale steunverlening, premies en subsidies en de werking van de universitaire onderzoeksgroep daaromtrent.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Na alle basisallocaties te hebben doorgenomen van het budget van het Federaal Wetenschapsbeleid (afdeling 60 van sectie 46), is gebleken dat slechts enkele door Belspo beheerde nationale programma's voor onderzoek en ontwikkeling in aanmerking komen voor het genderbeleid. Het betreft in hoofdzaak "Brain-be" (Belgian Reasearch Action Through Interdisciplinary Networks) en "Drugs".
Brain-be is een meerjarig kaderprogramma (het lopende programma bestrijkt de periode 2012-2017) waarvan de onderzoeksprojecten gebaseerd zijn op wetenschappelijke excellentie en Europese en internationale verankering. Het kaderprogramma is rond zes thematische assen opgebouwd, die de wetenschappelijke noden van de federale departementen dekken. Die thematische assen zijn: 1/ Ecosystemen, biodiversiteit, evolutie; 2/ Geosystemen, heelal en klimaat; 3/ Cultureel, historisch en wetenschappelijk erfgoed; 4/ Strategieën van de federale overheid; 5/ Belangrijke maatschappelijke uitdagingen; 6/ Collectiebeheer
De programma's *Drugs* zijn wetenschappelijke onderzoeksprogramma's gericht op de begeleiding van een integraal en geïntegreerd beleid inzake drugs (= verslavingen: alcohol, illegale drugs, slaapmiddelen, kalmeringsmiddelen, computer, ...). Dat programma sluit aan op de algemene beleidsnota inzake drugs van 19/01/01.
De programma's "Brain-be" en "Drugs" vertegenwoordigen 40% van het budget van de nationale contracten voor O&O buiten de Interuniversitaire attractiepolen - IUAP (overgedragen aan de Gemeenschappen - FNRS & FWO - op 01/01/2018 in aansluiting op de 6e staatshervorming), zijnde zowat **2,9%** van het totaalbudget van het Federaal Wetenschapsbeleid (afdeling 60 van sectie 46).
Gender mainstreaming heeft zijn intrede gedaan in die programma's via oproepen tot projecten die de aandacht van de kandidaten erop vestigen en de selectiecriteria. Eigenlijk gaat het hier meer om bewustmaking dan om een echte verplichting (cf. acties hieronder).

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Vanaf 2010 werd in oproepen tot projecten met betrekking tot de programma's "drugs" die genderdimensie opgenomen in de volgende bewoordingen:

3.2 engagement in responsible research and innovation
Responsible Research and Innovation (RRI) implies that societal actors (researchers, citizens, policy makers, business, third sector organisations, etc.) work together during the whole research and innovation process in order to better align both the process and its outcomes with the values, needs and expectations of society. In the proposal, applicants will take great care in describing how they

- Engage with societal actors during the research process, in the follow-up committee that is compulsory to any BELSPO-funded project and possibly through other means;
- Develop outreach and valorisation activities at the end of the project to ensure the widest transfer and embededness of the produced knowledge;
- *Address the gender dimension by fostering gender balance in research teams, and integrating the gender dimension in research content to improve quality*

and societal relevance of expected results.

- Tackle ethical issues - especially when dealing with vulnerable groups - to ensure quality and integrity of the research (e.g. by adopting existing codes of ethical conduct adopted by the university of affiliation of the research team...);

Vanaf 2012 werd die dimensie ook ingevoegd in het programma Brain (lancering van de eerste fase - 2012-2018 - van het recurrente kaderprogramma voor onderzoek BRAIN-be, goedgekeurd door de ministerraad op 5 oktober 2012) in de volgende bewoordingen:

> *Describe how the project itself (network composition ...) and its research take into account or include gender and ethical issues such as sustainability, animal welfare, environmental respect, informed consent of the studied population ...*
> *If for methodological, budgetary or other reasons those aspects are not taken into consideration a justification is required.*

In de vorige programma's (PODO II en SSD) had men daar niettemin al aandacht voor.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

1. Bij de oproepen tot projecten in het kader van de programma's "Brain-be" en "Drugs", werd een punt ("item") "gender" opgenomen als een van de selectiecriteria van de projecten.
2. Sinds 2013 staat er in de algemene voorwaarden van de door Belspo gesloten O&O-contracten een artikel 14 dat gewijd is aan ethiek en waarvan de tekst luidt als volgt:

> *14.1 De STAAT wenst de gelijkheid tussen mannen en vrouwen in onderzoek te bevorderen. De INSTELLINGEN dienen hiermee rekening te houden zowel in de keuze van de onderzoekers alsook, indien relevant, door het integreren van de genderdimensie in hun onderzoek.*

3. Voor de toekenning van beurzen aan postdocs buiten de EU. (internationaal O&O), het ontvankelijkheidscriterium nr. 2 (op 7), "de inhoud van het voorgestelde onderzoeksproject (nieuwheid, haalbaarheid, opportuniteit, gender, ...), verwijst naar punt 25 van het bij de oproep tot kandidaatstelling gevoegde verklarend document:

> "Gender issues in the research content of the proposal. Please note that this question is related to research content only, and not to equal chances, gender parity in the lab or human resources management. For ideas on how to integrate Gender dimension in a research proposal, see : (...)
> a. Is your research project taking into account the gender issue/dimension in the research Content : YES/NO
> b. If YES, describe how. If NO, explain why.

4. Door bestaande gegevensbanken te kruisen kon een eerste gedeeltelijke analyse worden verricht van wat bestaat en constructieve en realistische voorstellen worden uitgewerkt.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Daar er op het ogenblik geen gekwantificeerde gegevens beschikbaar zijn over de genderdimensie in de programma's "Brain" en "Drugs", kan dat nu onmogelijk worden geëvalueerd (zie hieronder).

5. De actualisering van het rapport "Bristi" en de toekomstgerichte evaluatie.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Het rapport BRISTI werd in 206 niet geactualiseerd. De POD Wetenschapsbeleid is in volle verandering; het zou voorbarig zijn die actualisering te verrichten zonder het nieuwe landschap inzake onderzoek en innovatie in België in aanmerking te nemen waaraan nu nog wordt gewerkt.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Niet van toepassing (zie a.u.b. antwoord hiervoor).
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Niet van toepassing (zie a.u.b. antwoord hiervoor).
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Niet van toepassing (zie a.u.b. antwoord hiervoor).

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?* *Zo ja, welke?* Neen. De ingediende voorstellen in het kader van de verbintenissen 2 en 3 ten uitvoer leggen vereist heel wat werk. Daartoe moeten personele en materiële middelen worden uitgetrokken. In de herziene onderzoeksprogramma's zal de impact van *gender mainstreaming* alsmaar groter worden. De structurele en organisatorische wijzigingen in het departement Wetenschapsbeleid zijn tot slot van dien aard dat een geïntegreerde aanpak van *gender mainstreaming* kan worden uitgewerkt (beheerscontracten en dienstverlenende opdrachten, publieksgericht beleid en segmentering, rol van de koepelstructuur, sociale balans inzake humanresourcesmanagement, ...). Al die opdrachten moeten nog worden uitgevoerd alvorens nieuwe verbintenissen aan te gaan.

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming'*

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?* Niet van toepassing.

Staatssecretaris voor Personen met een beperking

Mevrouw Elke Sleurs

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De toepassing van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Er werd een federaal plan 'Handistreaming' aangenomen, dat meer dan 70 beleidslijnen bevat waarin de verschillende betrokken ministers en staatssecretarissen zich ertoe verbinden na te gaan wat de impact van de beoogde maatregel zou kunnen zijn op het leven van mensen met een handicap.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Ministerraad van 15 juli 2016.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* De uitvoering van het plan is nog maar in de beginfase. Er zal aan de verschillende betrokken beleidsmedewerkers gevraagd worden ook aandacht te besteden aan de genderdimensie.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* De uitvoering van het plan zit nog in de beginfase.

2. De productie van statistieken over personen met een beperking.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Alle statistische gegevens m.b.t. het stelsel van personen met een handicap dienen naar geslacht kunnen ingedeeld worden.
*Welke **acties** werden ondernomen om deze maatregel uit te voeren?* De database met statistische gegevens van de DG HAN is aangepast zodat de indeling naar geslacht voor alle soorten van gegevens beschikbaar is, d.w.z. administratieve, medische en financiële gegevens.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in deze beleidslijn?* Bij het meedelen van gegevens aan externen wordt de indeling naar geslacht opgenomen in de meegedeelde gegevens (in 2016 bvb gegevenslevering aan Aviq, de Provinciale Steunpunten, Iweps, enz.).

3. De pilootprojecten ter ondersteuning van mensen met een beperking die wensen toe te treden tot de arbeidsmarkt.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Er zal een pilootproject worden gelanceerd waarbij de personen met een handicap die geen ziektevergoeding genieten, toegang krijgen tot dezelfde maatregelen tot werkondersteuning als de personen die wel een dergelijke vergoeding genieten.

Daarnaast is ook een project ID@Work opgestart onder voorzitterschap van de Staatssecretaris.
Dit project is erop gericht om personen met een mentale handicap aan de slag te krijgen.
Inmiddels werden in het kader van dit project enkele personen met een mentale handicap tewerkgesteld als medewerker in het onderzoeksteam.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Dit eerste project is momenteel in een verkennende fase.
Het project ID@Work werd reeds opgestart in 2015, en wordt nu nog verder ontwikkeld.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

ID@Work : Bij de aanwerving van de personen voor het onderzoeksteam is er een gelijke verdeling man/vrouw.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

ID@Work: gelijke verdeling aanwerving onderzoeksteam man/vrouw + ook oog voor de genderdimensie bij het onderzoek van de noden voor de aanwerving van personen met een handicap.

*Wenst u voor de rest van de legislatuur **nieuwe engagementen** op te nemen rond de integratie van de genderdimensie in het kader van uw bevoegdheden?*
Zo ja, welke?

Voorlopig niet.

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

/

Staatssecretaris belast met
Administratieve Vereenvoudiging
De heer Theo Francken

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De informatisering van de gegevensverzameling en van het beheer van de opvangcentra in het kader van de asiel- en migratieprocedures.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

Fedasil werkt momenteel aan een uitgebreid project, nl het **Match-It project**, ten einde haar gegevensverzameling zo veel mogelijk te informatiseren. Dit project heeft als doel om de belangrijkste administratieve processen van het Agentschap te automatiseren om zodoende een efficiënter beheer van het gehele opvangnetwerk te realiseren.
Zo zal de Match-It applicatie onder meer toelaten om:

- in real time een exact beeld te hebben van de capaciteit en bezetting van het gehele netwerk;
- vragen tot opvang snel (aanvraag via unieke dossier en unieke takenscherm) en efficiënt te behandelen met automatische weergave van de opvangmogelijkheden die het beste aan de specifieke individuele behoeftes van de opvangbegunstigden beantwoorden;
- automatische controles uit te voeren van het recht op opvang (met linken RR);
- aanvragen tot verlenging van materiële hulp gecentraliseerd te behandelen en op te volgen;
- het opvangnetwerk in zijn geheel te beheren en te monitoren door middel van databeheer en statistische analyse.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

Het ontwikkelen van Match-It is in februari 2015 gestart. Door de crisis in de opvang (zomer 2015) werd de scope van de eerste fases aangepast (beheer van de opvangplaatsen, beheer van de bewonersdossiers en toewijzingstool). In juni 2016 startte het pilootproject en werd de toepassing gebruikt in 6 pilootcentra van Fedasil. Eind oktober 2016 gebruikten alle federale centra de toepassing en tegen half 2017 zal het hele opvangnetwerk de Match-It-applicatie gebruiken.
Volgende mijlpaal voor de Match-It applicatie zijn de persoonsdossiers, met onder meer de opvolging van de asielprocedure (link met het Rijksregister: signalisatiegegevens, code 206 en 207), de verblijfsprocedures en aanvragen betreffende materiële hulp (verlenging, opheffing, …). Implementatie is voorzien half 2017. Tenslotte, het ontwikkelen van het sociaal dossier (dagelijks beheer, individueel begeleidingsplan, sancties, …) moet nog geprioriteerd en ingepland worden.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

De genderdimensie is nog niet rechtstreeks geïntegreerd in de ontwikkeling van de Match-It tool zelf. De tool zal op termijn wel een belangrijk middel worden om verschillende acties in het kader van *gender-mainstreaming* in de praktijk te brengen. Immers, door de informatisering en het centraal beheer van de gegevensverzameling (bv. inzake behoeften) en de automatisering van de sleutelprocessen (bv. inzake toewijzing), kunnen kwetsbare profielen met een genderdimensie makkelijker geïdentificeerd worden en kan de opvanglocatie en begeleiding beter op hun specifieke opvangnoden afgestemd worden.
Verder zullen de gegevens die op basis van Match-It verzameld worden, toelaten om meer gender-gediversifieerde analyses te maken.

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* /

2. De verbetering van de kwaliteit van de regelgevingsimpactanalyse (RIA).
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* In ontwerp.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* Een nota werd geschreven en zou voor de Ministerraad van maart 2017 zijn.
*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* Het evalueren van de impact van voorstellen van regelgeving op de situatie van vrouwen en mannen is een onderdeel van de 'regelgevingsimpactanalyse' (RIA). We merken dat de uitvoering van deze RIA in het algemeen gezien wordt als een formaliteit (met inbegrip van de 'gendertest') en we zoeken het RIA proces dus te verbeteren zodat er bij het initiëren van nieuwe regelgeving, vanaf een vroeg stadium, effectief een evaluatie plaats vindt van de impact van het voorstel van regelgeving op de situatie van vrouwen en mannen.
*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?* /

II. <u>Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'</u>

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?* • Integratie van seksueel geweld in de rapportering aangaande incidenten in de opvangstructuren van Fedasil. Sinds april 2016 is er een nieuwe fiche voor het signaleren van incidenten in de collectieve opvangcentra in gebruik. Deze fiche omvat de categorie 'seksueel geweld'. Momenteel wordt onderzocht of een categorie "gendergerelateerd geweld" kan worden opgenomen. Maandelijks wordt er een 'incidentenrapport' opgemaakt op basis van de incidentenfiches. • Integratie van gendergerelateerde gegevens in het maandelijks statistisch overzicht van Fedasil.

Staatssecretaris voor Asiel en Migratie

De heer Theo Francken

I. Uitvoering van de politieke engagementen van het federaal plan *gender mainstreaming*

1. De aanpassingen en optimalisering van het bestaande opvangmodel.
*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?* Deze beleidslijn betreft aanpassingen aan het opvangtraject die reeds in 2014 een aanvang namen, waarbij de voorkeur gaat naar opvang in collectieve opvangstructuren. Bepaalde groepen asielzoekers zoals bepaalde kwetsbare doelgroepen en asielzoekers met een grote kans op het bekomen van een verblijfsstatuut, kunnen rechtstreeks worden toegewezen aan een individuele opvangplaats. Doel is om op deze manier vrijwel meteen de materiële hulp aan te bieden in de voor de asielzoeker meest aangepaste opvangplaats.
***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?* **Overzicht**: Oktober 2014: introductie van een 'nieuw opvangmodel' via het **regeerakkoord** April 2015: **start van het pilootproject** in 5 federale opvangcentra Juli 2015: **partiële introductie** van het model September 2015: project volledig **on hold** gezet wegens de dramatische toename van aankomsten van asielzoekers April 2016: beslissing tot **heropstarten** van de verschillende fases De invoering van het nieuwe opvangmodel zoals aangekondigd door de Staatssecretaris, werd, noodgedwongen, 'on hold' gezet ingevolge de zeer sterk verhoogde instroom van asielzoekers vanaf mei 2015. De voorbereiding van de invoering is hernomen vanaf het voorjaar 2016 nadat de instroom van asielzoekers opnieuw gedaald is. Reeds in maart 2016 werd er gestart met het transitieproject van Caritas waarbij kwetsbare erkende vluchtelingen ondersteund worden in de zoektocht naar huisvesting. Vanaf 1 augustus 2016 konden de **bewoners** die verbleven in de collectieve opvangcentra opgenomen in het afbouwplan en die een **machtiging tot verblijf van meer dan drie maanden** hadden gekregen hun transitieperiode van twee maanden in een lokaal opvanginitiatief doorbrengen (instructie van Fedasil van 20 juli 2016 'Transitie van materiële hulp naar maatschappelijke dienstverlening: maatregelen voor bewoners van collectieve opvangstructuren en begeleiding in de transitie fase'). Deze instructie voorziet dat Fedasil deze bewoners ook aan een individuele plaats bij één van zijn partners (NGO) kan toewijzen, in functie van de kwetsbaarheid van de bewoner. Vanaf 29 augustus 2016 is de transitie-opvang vanuit alle collectieve opvangcentra van toepassing. **Verplichting** om de collectieve opvangstructuur te verlaten via 2 opties: verlaten van het opvangnetwerk met ontvangst maandcheques voor een maand ter waarde van 280 € per volwassene en 120 € per minderjarige) of opvang in een lokaal opvanginitiatief/individuele opvangplaats beheerd door NGO's. Bij **toewijzing aan een LOI wordt imperatief rekening gehouden met drie criteria**: de taal van het onderwijs, medische behoeften en een bestaande arbeidsovereenkomst. Er is een **mogelijkheid om andere behoeften en kwetsbaarheden** aan te geven. Vanaf 13 oktober 2016 worden **asielzoekers met een hoge beschermingsgraad**, op **vrijwillige basis**, toegewezen aan een LOI (instructie van Fedasil 'Transfer van de collectieve opvang naar een Lokaal Opvanginitiatief – Toewijzing van asielzoekers met een hoge beschermingsgraad'). Het betreft bewoners met een beschermingsgraad van 90%, die gedurende minimum vier maanden in een collectieve opvangstructuur verbleven en die een asielprocedure hebben bij het CGVS (het percentage en de duur van het minimum verblijf kan gewijzigd worden). Het betreft momenteel asielzoekers uit

Libië, Syrië en Burundi. Bij de toewijzing wordt imperatief rekening gehouden met de taal van het onderwijs, de medische behoeften van de bewoner en een afgesloten arbeidscontract. Er kan ook rekening gehouden worden met andere specifieke behoeften van de bewoner.

Kwetsbare groepen:
Fedasil zal een instructie met betrekking tot kwetsbare groepen in het nieuw opvangmodel opstellen in 2017.
Belangrijke punten:
Mogelijkheid om een bewoner te transfereren naar lokale opvanginitiatieven/individuele opvangplaatsen (NGO's), afhankelijk van de specifieke individuele behoeften en dit in elk stadium van de procedure (vanaf de aankomst tot de transitie).

Projectfinanciering:
In de toekenning van de budgetten ikv de nationale (2016) en Europese projectfinanciering (voor de periode 2016-2017) werd zoveel mogelijk met de principes van dit opvangmodel rekening gehouden. Deze projecten zijn officieel van start gegaan in januari 2016 (nationale financiering) en mei 2016 (voor de EU-financiering).

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Het betreft de selectie van projecten en toekenning van financiering die in de periode gebeurde waarop dit rapport betrekking heeft. De acties die ikv van deze projectfinanciering in 2016 ondernomen werden, zijn:

Nationale financiering:
- het in contact brengen van (vrouwelijke) vrijwilligers als buddy met kwetsbare erkende vrouwen (ism Nederlandstalige Vrouwenraad)
- het opzetten van een intensieve en globale begeleiding van kwetsbare doelgroepen (met name kwetsbare vrouwen) ikv transitie van erkenden *(ism Form'Anim)*
- het toeleiden van kwetsbare LGBTI's naar het bestaande hulpnetwerk en verdere sensibilisering van de medewerkers omtrent de problematiek (*ism çavaria*)

Europese financiering:
- het begeleiden van vrouwen ikv de problematiek van de genitale verminking en het sensibiliseren van de (nieuwe) opvangstructuren hieromtrent (*ism met GAMS en Intact*)
- het ondersteunen van opvangstructuren om de uitstroom van kwetsbare erkende doelgroepen (waaronder vrouwen met kinderen en LGBT-personen) te faciliteren (*ism Caritas en Convivium*)

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Momenteel zijn de cijfers beschikbaar tot juni 2016, de eindresultaten zullen eind januari 2017 beschikbaar zijn.

Voor nationale financiering:
- **Vrouwenraad**: 16 buddy's begeleiden 11 erkende asielzoeksters, waarvan reeds 6 erkenden een logement hebben gevonden
- **Form'Anim**: 7 alleenstaande vrouwen met kinderen worden begeleid in de zoektocht naar een appartement
- **Çavaria**: 5 opvangcentra waarmee wordt samengewerkt zijn geïdentificeerd; 14 vrijwilligers hebben zich aangemeld, de identificatie van referentiepersonen die in de centra worden opgeleid is gaande. De buddy bijeenkomsten worden vorm gegeven. Een website is opgesteld.

Voor Europese financiering:

GAMS:

- 247 asielzoekers worden individueel gevolgd bij GAMS
- 28 zwangere vrouwen konden beroep doen op sessies te voorbereiding op de geboorte
- 19 adolescenten namen deel aan jongerenateliers van 1 namiddag
- 10 kinderen namen deel aan kinderateliers van 1 week
- 20 praatgroepen werden georganiseerd in de 4 antennes, waarmee 200 vrouwen zijn bereikt
- 15 sensibilisatiesessies in de centra zijn gereorganiseerd voor vrouwen die slachtoffers zijn van gender gerelateerd geweld. waarmee 250 vrouwen zijn bereikt.

INTACT

- 62 dossiers (114 personen) geopend voor juridische bijstand .
- 39 individuele juridische consultaties hebben plaatsgehad (op afspraak)
- 23 consultaties per mail (advocaat , sociaal assistent).

Project Caritas:

Er zijn 99 opvangplaatsen gecreëerd, 56 personen werden begeleid naar een eigen woning.

2. De realisatie van een kwaliteitsvol, humaan en duurzaam terugkeerbeleid, inclusief de optimalisatie van het maatschappelijk en psychologisch ondersteuningsteam en opleidingen voor begeleiders.

*Welke **vorm** heeft deze beleidslijn aangenomen?*

1. Sensibiliseren van personeel rond problematiek dmv vorming of infosessie
2. Analyse van manier waarop sociale, medische en psychologische dienstverlening momenteel is georganiseerd en of dit voldoende rekening houdt met problematieken gelinkt aan gender.

***Wanneer** werd deze beleidslijn aangenomen/uitgevoerd?*

De analyse van de 'as is-situatie' is gerealiseerd in 2016.

*Welke **acties** werden ondernomen om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

Lopende acties:

- Analyse situatie in de centra
- Bijkomende werving psycholoog voor ondersteuning in de centra en FITT-woningen

*Wat zijn de eventuele **bereikte resultaten** in het kader van de acties om de genderdimensie te integreren in die beleidslijn?*

(1) Analyse situatie in de centra

- Bevraging personeel is gebeurd, resultaten werden geanalyseerd, 'as is'-situatie werd uitgeschreven.
- Infosessies en workshops worden georganiseerd in de loop van 2017.

(2) Bijkomende psycholoog voor ondersteuning in de centra en FITT-woningen werd ondertussen aangeworven.

II. Andere acties ter uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'

*Welke **andere acties** zijn er ondernomen om de 'wet gender mainstreaming' uit te voeren en wat zijn de eventuele **bereikte resultaten**?*

Deze acties werden door Fedasil ook ondernomen:

- **Aanpak kindhuwelijken in de asielprocedure en opvang** (schrijven van een kadernota m.b.t. kindhuwelijken om een aanpak te ontwikkelen)
- **Studie over kwetsbaarheden (de identificatie en de zorg voor kwetsbare personen):**

Deze studie beoogt een gedetailleerd beeld op te stellen van de praktijken op het terrein rond de identificatie van kwetsbaarheden en specifieke noden en de mate waarin er over het algemeen rekening gehouden wordt met de bijzondere noden van kwetsbare personen binnen het opvangnetwerk. De gehanteerde methodologie voor deze studie maakt daarom vooral gebruik van informatieverzameling op het terrein, namelijk bij de medewerkers in de opvangstructuren van het opvangnetwerk, externe organisaties die – al dan niet gemandateerd door het Agentschap – gespecialiseerd zijn in de huisvesting of begeleiding van kwetsbare personen, en in de mate van het mogelijke ook bij de betrokken bewoners van het opvangnetwerk zelf.
De studie wordt uitgevoerd in twee fasen die elk verschillende activiteiten omvatten. In de **eerste fase** werden vier activiteiten uitgevoerd: **een literatuurstudie, een juridische analyse, observaties en verkennende gesprekken en een bevraging via enquête**. Deze vier activiteiten van de eerste fase vormen de basis voor een eerste syntheserapport (december 2016).
Voor de **tweede fase** van de studie in 2017 staan twee activiteiten gepland, namelijk **interviews en een inventarisatie van Europese praktijken**. De interviews zullen gehouden worden met de medewerkers van de opvangstructuren (maatschappelijk werkers/sociale begeleiders en gezondheidswerkers), de bewoners van de opvangstructuren zelf (waarbij getracht wordt te beoordelen hoe zij de aandacht die binnen de opvang geschonken wordt aan hun specifieke noden appreciëren) en medewerkers van externe organisaties die, al dan niet gemandateerd door het Agentschap, gespecialiseerd zijn in de huisvesting of begeleiding van kwetsbare personen (door hun grote ervaring in het ondersteunen van één of meerdere kwetsbare profielen, zullen de bevraagde beroepskrachten de verzamelde beweringen van de medewerkers van de opvangstructuren aanvullen, ontkrachten of bevestigen). De studie beperkt zich echter niet tot de Belgische praktijken. Een deelactiviteit van de studie zal namelijk bestaan uit een inventarisatie van de praktijken van de verschillende Europese landen. Deze inventarisatie zal gebeuren door het indienen van een verzoek bij het Belgisch contactpunt voor het Europees Migratienetwerk (EMN). Aan de hand van een 'ad-hoc query' zullen EU-lidstaten (en Noorwegen) bevraagd worden over de manier waarop zij, binnen de context van de opvang, kwetsbare personen die om internationale bescherming verzoeken identificeren, alsook hoe er rekening gehouden wordt met de bijzondere opvangnoden van kwetsbare bewoners. De op deze manier verzamelde Europese good practices zullen een belangrijke input vormen bij het formuleren van aanbevelingen voor de Belgische context.
Resultaten fase 1:
De eerste fase van de studie heeft vastgesteld dat er op het terrein nog een aantal algemene noden zijn met betrekking tot de identificatie van en zorg voor kwetsbare personen met bijzondere opvangbehoeften:

- ✓ Zo wordt het concept kwetsbaarheid binnen de opvang op een te enge manier ingevuld. Men moet eerder "**factoren van kwetsbaarheid**" in rekening brengen.
- ✓ Gezien de complexiteit van kwetsbaarheden en specifieke noden is een meer intensieve, individuele en multidisciplinaire aanpak vereist. Een **multidisciplinaire opvolging** houdt ook een samenwerking met, of indien nodig een doorverwijzing naar, externe gespecialiseerde diensten in.
- ✓ **De samenwerkingsverbanden met externe partners/diensten** moeten

bovendien verder ontwikkeld worden, in het bijzonder om de nodige zorg aan kwetsbare personen met specifieke noden te kunnen bieden.

- ✓ Opvangmedewerkers geven zelf aan onvoldoende of niet opgeleid te zijn om met specifieke kwetsbaarheden en noden om te gaan. Er is dus **nood aan meer specifieke opleidingen** voor opvangmedewerkers. Dit gaat gepaard met een vastgestelde nood aan een grotere sensibilisatie van zowel opvangmedewerkers als externe actoren waarmee wordt samengewerkt in het kader van de zorg voor kwetsbare personen met specifieke noden.
- ✓ Een andere vaststelling is dat de gebruikte **identificatietools** (zoals MDO's en IBP's) op het terrein niet op een geharmoniseerde manier worden toegepast. Bovendien wordt het gebruik van deze tools sterk beïnvloed door de opvangcontext.
- ✓ Ook werd de nood vastgesteld aan meer **aangepaste communicatiemiddelen** (bijvoorbeeld voor de communicatie met dove of blinde personen).
- ✓ In termen van communicatie vormt ook het **gebrek aan (gespecialiseerde) tolken** een belangrijk knelpunt binnen de opvang.
- ✓ Een andere vastgesteld knelpunt voor de identificatie van en zorg voor kwetsbare personen met specifieke noden is **de transfers en informatie-uitwisseling** tussen de opvangstructuren. Deze verloopt in sommige gevallen nog niet optimaal.
- ✓ Het beschikken over **meer tijd en een aangepaster personeelskader** en het **verduidelijken van de rol en verantwoordelijkheden** van de verschillende betrokken actoren in de identificatie en zorg voor kwetsbare personen vormen eveneens belangrijke noden die op het terrein werden vastgesteld.
- ✓ De studie toonde ook aan dat **de wijze waarop de opvang georganiseerd is** de kwetsbaarheid van personen kan beïnvloeden zoals de ligging van een opvangstructuur (bv. in afgezonderde, kleine dorpen), de grootte van opvangstructuren (bv. weinig mogelijkheden tot privacy, een gebrek aan individuele ruimtes), en de voorzieningen in de opvangstructuur (bv. gebrek aan aangepaste sanitaire voorzieningen). Er is dus nood aan meer aangepaste opvangstructuren.

➢ **Kwaliteitsnormen**

De Dienst Kwaliteit heeft kwaliteitsnormen uitgewerkt voor de opvang. Deze normen bevatten ook een aantal genderspecifieke kwaliteitsnormen. Aan de hand van deze normen werden testaudits uitgevoerd in enkele opvangstructuren.
Hieronder worden 2 voorbeelden van genderspecifieke normen beschreven:

- De opvangstructuur voorziet in de kosten van of organiseert de verplaatsing van de begunstigde (tenzij op loopafstand) in het kader van de asielprocedure, om medische of psychosociale redenen en voor de school (ook voor de ouder die het kind naar school brengt). De begunstigde kan op tijd op deze afspraken raken en dit met een redelijke reistijd. Dit is **inclusief verplaatsingen naar organisaties die begeleidingen/psychosociale steun aanbieden voor begunstigden met specifieke behoeften** (omwille van hun seksuele geaardheid, genitale verminking etc). Een redelijke reistijd wordt niet nader bepaald aangezien dit verschillend is voor elke begunstigde (vb een gezonde alleenstaande, een zwangere moeder met kleine kinderen, ...)
- De opvangstructuur voorziet opvangmogelijkheden voor kinderen van alleenstaande ouders die vorming/taallessen volgen.

In 2016 werd ook een aanzet gegeven tot **draft normen voor personen met special needs**. Dit zijn specifieke normen voor special needs die toegevoegd worden aan de normen rond infrastructuur, inboedel, veiligheid, maatschappelijke en juridische begeleiding, medische en psychologische begeleiding voor bepaalde groepen met special needs (zoals personen met fysieke en mentale beperking, zwaar zieken, zwangere vrouwen, ...).

➢ **Lastenboek**

Voor de creatie van extra opvangplaatsen werd door de Dienst Kwaliteit van Fedasil een lastenboek uitgewerkt (eind augustus 2015). Het lastenboek is gebaseerd op de kwaliteitsnormen. De normen in het lastenboek zijn afdwingbaar.
In het lastenboek voor opvangcentra staat onder meer dat volgende functies voldoende beschikbaar moeten zijn voor de begunstigden:

- tv-ruimte: minimaal 2 uur per dag/begunstigde, **aparte ruimte of andere openingsuren voor vrouwen en kinderen** (nog geen kwaliteitsnorm over gemeenschappelijke ruimten).
- 100% van de slaapkamers voor alleenstaande mannen en vrouwen zijn gescheiden.
- 100% van de slaapkamers kunnen langs binnen en langs buiten afgesloten worden door de begunstigden die er verblijven.
- 100% doucheruimtes gescheiden voor mannen en vrouwen (uitgezonderd de doucheruimtes die enkel ter beschikking staan van 1 familie).
- 100% wastafels gescheiden voor mannen en vrouwen (uitgezonderd wastafels die enkel ter beschikking zijn van 1 familie).
- 100 % gescheiden toiletten voor mannen en vrouwen (uitgezonderd toiletten die enkel ter beschikking zijn van 1 familie)
- 1 vuilnisbak met deksel/toilet gebruikt door vrouwen.

In het lastenboek staat voor gedeelde woningen (meerdere alleenstaanden of gezinnen per woning):

- het privégebruik van de woning moet gewaarborgd worden door buitendeuren met goed werkende sloten.
- alleenstaande vrouwen en mannen worden in aparte woningen opgevangen.
- 100 % van de slaapkamers kunnen op slot.
- 100% individueel afsluitbare douches of doucheruimten.
- elk raam is voorzien van raamverduistering. Deze is voldoende verduisterend.
- vuilnisbak met deksel/ toilet gebruikt door vrouwen.

❖ **Empowerment van vrouwen in de opvang**

- De Nederlandstalige Vrouwenraad (NVR) organiseerde een studie- en ontmoetingsdag rond gender, asiel en empowerment (17/11/2015).
- Opstart van de website: http://www.vrouwenontmoetenvrouwen.net/.
  Het project Vrouwen ontmoeten Vrouwen van de Vrouwenraad wil toepasbare kennis, adviezen en oplossingen geven bij de organisatie van vrouwenwerkingen in de opvangcentra, meer bepaald vragen op het terrein van welbevinden, participatie, autonomie, veiligheid en zelfredzaamheid. We investeren in de kracht en de onderlinge verbinding van vrouwen. We doen dit door medewerkers van de opvangcentra, vrouwenorganisaties en vrijwilligers te ondersteunen, te adviseren én met hen samen te werken. Zo kunnen deze partners hun werk voor de vrouwen van de opvangcentra zo goed mogelijk doen.

❖ **Sensibilisering rond genitale verminking van vrouwen en seksuele gezondheid**

- het verspreiden van informatie en vormingssessies georganiseerd door GAMS en INTACT.
- het deelnemen aan werkgroep van Sensoa rond "zanzu.be" + verspreiden van de informatie rond deze nieuwe nuttige website (www.zanzu.be) binnen het opvangnetwerk.

❖ **Opvang van heel kwetsbare vrouwen**

- specifieke conventie met Ciré voor opvang van heel kwetsbare vrouwen in aangepaste opvangplaatsen (20 plaatsen in OC te Louvranges, beheerd door Ciré).

❖ **Gender dimensie in landenfiches**

- Specifieke informatie aangaande bepaalde landen van herkomst bestemd voor terreinmedewerkers in de opvang, worden sinds 2015 voorzien van een luik met gendergerelateerde informatie. Ook landenfiches die gebruikt worden voor terugkeerbegeleiding en reïntegratieprogramma's bevatten gendergerelateerde informatie.

❖ **Aanpassingen aan gegevensverzameling**

- De gegevensfiches die regelmatig verzameld worden in het hele opvangnetwerk voor het genereren van statistieken werden in de afgelopen periode aangepast om meer gender gediversifieerde statistieken mogelijk te maken.
- Vanaf april 2016 vermeldt de fiche voor het signaleren van incidenten in de centra ook de categorie 'seksueel geweld'. Momenteel wordt nagegaan of een categorie "gendergerelateerd geweld" kan worden opgenomen.

❖ **Noodopvang**

Een bijkomende inspanning werd geleverd om in de huidige crisissituatie toch een minimum aan veiligheid voor vrouwen in nieuwe en noodopvangstructuren te voorzien, waaronder de afsluitbaarheid van de kamers en nabije en goed verlichte toegang tot het sanitair. Vereisten in die zin werden opgenomen in de lastenboeken (zie hoger) maar ook in de richtlijnen van Defensie voor het beheer van noodopvangplaatsen.

❖ **Opleiding (Her)kennen van en omgaan met slachtoffers van seksueel en gendergerelateerd geweld**

Eind 2016 heeft Fedasil in samenwerking met de International Center for Reproductive Health (verbonden aan UGent) een opleiding (met 2 modules) georganiseerd voor verpleegkundigen, artsen, voogden, en leden van het psychosociaal team (psychologen, sociale verpleegkundigen, sociaal assistenten) werkzaam in of verbonden aan het opvangnetwerk (twee Nederlandstalige en twee Franstalige sessies – er zijn nog twee sessies voorzien in februari 2017).

Leerdoelen module 1: Seksueel en gendergerelateerd geweld (h)erkennen
Participanten hebben inzicht verworven in:

- o de verschillende perspectieven om naar geweld te kijken;
- o wat intrafamiliaal en seksueel geweld inhoudt en wat de mogelijke gevolgen zijn;
- o de specifieke kwetsbaarheden van asielzoekers;
- o wat signalen en symptomen van intrafamiliaal en seksueel geweld zijn in het algemeen en bij asielzoekers in het bijzonder;
- o hoe men best reageert op het onthullen en niet-onthullen van geweld;
- o wat holistische opvang van slachtoffers inhoudt;
- o hoe men kan verwijzen naar gespecialiseerde diensten.

Leerdoelen module 2: Seksueel en gendergerelateerd geweld bespreekbaar stellen
Participanten hebben inzicht verworven in:

- o do's and don'ts in interculturele communicatie rond seksualiteit & relaties
- o goede vormen van verbale en non-verbale communicatie in het bespreken van geweld
- o het bespreken van geweld kunnen oefenen aan de hand van eigen geanonimiseerde casussen en daarop feedback gekregen
- o kennis genomen van waar ze ondersteunend materiaal kunnen terugvinden.

Tot eind 2016 werden 170 personen opgeleid.

❖ **Opleiding Mensenhandel**

Eind november 2016 organiseerde Fedasil de opleiding Mensenhandel in samenwerking met de Dienst Vreemdelingenzaken (Cel MINTEH), de Interdepartementale

Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel, de gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel (Pag-Asa, Surya, Payoke) en de beschermde opvangstructuren voor minderjarigen (Esperanto en Minor-Ndako).
Het theoretische deel van de opleiding heeft als doelstellingen het sensibiliseren van het personeel van Fedasil en haar partners en het verbeteren van het systeem van detectie en bescherming van de slachtoffers van mensenhandel binnen de opvangstructuren voor asielzoekers. De opleiding moet de terreinmedewerkers ook toelaten om tools te verwerven voor het verbeteren van de detectie en oriëntatie van slachtoffers van mensenhandel.
De opleiding richt zich in de eerste plaats tot maatschappelijke werkers die instaan voor de sociale begeleiding van bewoners (volwassenen en NBMV) binnen het netwerk van Fedasil en maatschappelijke werkers die (zullen) fungeren als SPOC mensenhandel binnen hun opvangstructuur. In het totaal werden 115 personen opgeleid.
Een tweede opleidingsdag zal georganiseerd worden per regio in het eerste semester 2017 en zal meer gericht zijn op netwerking vanuit de ervaringen op het terrein.

Deel III. De maatregelen die door de verschillende federale administraties zijn genomen in het kader van de uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*' van 12 januari 2007

FOD Kanselarij van de Eerste Minister

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: Mevrouw Françoise Audag-Dechamps, voorzitster van het Directiecomité (a.i.)
Voogdijminister: De heer Charles Michel, eerste minister

Actie	Ja / Nee	Stand van zaken
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Ja	De genderdoelstellingen zijn opgenomen in de evaluatiecyclus van de Gendercoördinator. Die doelstellingen zijn ook opgenomen in de evaluatiecycli van de medewerkers/medewerksters van de algemene directie Externe Communicatie.
Integratie van de genderdimensie in het bestuurscontract of andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Ja	De genderdimensie werd opgenomen in het bestuurscontract 2016-2018 van de Kanselarij van de Eerste Minister, dat werd ondertekend op 27 april 2016. Voor de genderkwesties werden KPI's opgesteld.
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Nee	De statistieken worden niet systematisch uitgesplitst naar geslacht maar kunnen dat op aanvraag wel. Aan die indicatoren wordt bijzondere aandacht besteed.
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA).	Ja	Test toegepast via de RIA.
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***.	Ja	Elk jaar tijdens de uitwerking van het ontwerp van algemene uitgavenbegroting.
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Ja	Specifieke bepalingen zijn opgenomen in de overheidsopdrachten die een genderdimensie kunnen vertonen, met name op het vlak van communicatie.
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Nee	Toch wordt bijzondere aandacht besteed aan genderkwesties tijdens het bestuderen van de dossiers.
Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Sinds 2012 bestaat er een interne coördinatiestructuur, waarvan de leden afkomstig zijn uit beleidsdiensten voor het welslagen van het project.
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Ja	De FOD Kanselarij van de Eerste Minister beschikt over een actieplan *gender mainstreaming* 2015-2019. Dat actieplan werd op 5 januari 2015 door het directiecomité goedgekeurd.
Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Voor het management en het middle management (niveau's A3 en hoger) alsook voor de medewerkers van de algemene directie Externe Communicatie werden bewustmakingsopleidingen georganiseerd.

FOD Personeel en Organisatie

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: De heer Alfons Boon, Voorzitter van het Directiecomité (a.i.)
Voogdijminister: De heer Steven Vandeput, Minister van Defensie, belast met Ambtenarenzaken

Actie	**Ja / Nee**	**Stand van zaken**
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	/	/
Integratie van de genderdimensie in het bestuurscontract en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	/	/
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	/	/
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA).	/	/
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***.	/	/
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	/	/
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	/	/
Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	/	/
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	/	/
Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	/	/

FOD Budget en Beheerscontrole

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: De heer Alfons Boon, Voorzitter van het Directiecomite
Voogdijminister: Mevrouw Sophie Wilmès, Minister van Begroting, belast met de Nationale Loterij

Actie	Ja / Nee	Stand van zaken
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Nee	Nog te verwezenlijken; wordt opgenomen in het kader van de reorganisatie van de horizontale departementen.
Integratie van de genderdimensie in het bestuurscontract en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Ja	De bestuursovereenkomst is in voege getreden op 1 januari 2016 en zal eindigen op 28 februari 2017 met de oprichting van de nieuwe FOD Beleid en Ondersteuning. In de lopende bestuursovereenkomst hebben de waarden vertrouwen, respect en verdraagzaamheid een centrale plaats gekregen. Deze professionele ingesteldheid wordt nog versterkt door het belang dat we hechten aan gelijkheid en objectiviteit in onze interne en externe relaties.
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Nee	De FOD Budget en Beheerscontrole verzamelt binnen zijn beleidsdomein geen statistieken die betrekking hebben op personen.
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA).	Nee	Als actor in het proces van de administratieve en begrotingscontrole volgt de FOD B&B alle dossiers van de ministerraad op en zie hij toe op het respect van de wettelijke of reglementaire bepalingen die nageleefd moeten worden w. o. de RIA.
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***.	Ja	Zoals elk jaar heeft de FOB B&B erop toegezien dat de richtlijnen van het Instituut in verband met *gender budgeting* werden ingelast in de omzendbrief betreffende de opmaak van de begroting van de federale Staat. De FOB B&B heeft daarnaast weinig of geen impact binnen zijn eigen begroting op het genderbeleid (we hebben alleen impact op de samenstelling van de circulaire) en dus valt er weinig te vermelden. De rangschikking werd opgemaakt zonder commentaar.
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Nee	Nee omdat de FOD geen in dat verband relevante opdrachten heeft.
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Nee	Niet van toepassing gezien de FOD geen subsidies toekent.
Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Nee	Gezien de omvang van de organisatie werd hier niet voor geopteerd
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Nee	Er werd geen specifiek plan opgemaakt.

Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Nee	Er werden op heden geen specifieke sensibiliseringsacties inzake *gender mainstreaming* voor het personeel van de organisatie georganiseerd. Verschillende personeelsleden van de FOD B&B volgden wel een gerichte opleiding of seminarie inzake *gender mainstreaming* en/of *gender budgetting* in het verleden.

FOD Informatie en Communicatietechnologie

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: De heer Jan Deprest, Voorzitter van het Directiecomité
Voogdijminister: De heer Alexander De Croo, Vice-eersteminister en minister van Ontwikkelingssamenwerking, Digitale Agenda, Telecommunicatie en Post

Actie	**Ja / Nee**	**Stand van zaken**
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Ja	Sinds de nieuwe wet.
Integratie van de genderdimensie in het bestuurscontract en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Nee	Niet van toepassing.
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Nee	Niet van toepassing. Fedict produceert, verzamelt noch bestelt statistieken.
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA).	Nee	Niet van toepassing.
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***.	Ja	Toevoeging in de budgetfiche van de vraag of de aankoop een genderdimensie heeft.
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Ja	Toevoeging van een clausule inzake gender.
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Nee	Niet van toepassing
Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Nee	Er is enkel een coördinatrice *gender mainstreaming*
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Nee	Niet van toepassing
Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	De coördinatrice volgde de cursus bij het IGVM.

FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: De heer Dirk Achten, Voorzitter van het Directiecomité
Voogdijministers: De heer Didier Reynders, Vice-eersteminister en minister van Buitenlandse Zaken en Europese Zaken, belast met Beliris en de Federale Culturele Instellingen De heer Alexander De Croo, Vice-eersteminister en minister van Ontwikkelingssamenwerking, Digitale Agenda, Telecommunicatie en Post De heer Pieter De Crem, Staatssecretaris voor Buitenlandse Handel, toegevoegd aan de minister belast met Buitenlandse Handel

Actie	**Ja / Nee**	**Stand van zaken**
Opname van de opdrachten van de **coördinatrice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Ja	De functie en taken van de coördinatrice *gender mainstreaming* zijn opgenomen in rubriek 12 van de functiebeschrijving en komen tot uiting in de jaarlijkse planning sinds 2014.
Integratie van de genderdimensie in het bestuurscontract en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Ja	De genderdimensie is sinds 2016 opgenomen in de bestuursovereenkomst (2016-2018). Het is opgenomen als een transversale doelstelling onder OD 02.05: «belangrijke waarden integreren in het geheel van de activiteiten van de FOD».
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Ja	Alle geproduceerde, verzamelde of bestelde statistieken zijn uitgesplitst naar geslacht. Alle databases die door het departement bijgehouden worden zijn opsplitsbaar naar geslacht.
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA).	Nee	De opvolging van de uitvoering van de RIA, waaronder ook de gendertest, is niet duidelijk geregeld binnen de FOD. De verduidelijking en of remediëring van deze situatie maakt dan ook deel uit van het intern actieplan *gender mainstreaming* 2017-2019.
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***.	Ja	De omzendbrief wordt toegepast.
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Nee	Dit werd vooralsnog niet structureel bekeken.
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Nee	De dossierbeheerders die instaan voor de verschillende subsidies uitgereikt door de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en ontwikkelingssamenwerking zijn verspreid over de verschillende directies. Er is ook een veelheid aan soorten subsidies. Het is nog niet mogelijk geweest om dit op een gestructureerde manier te bekijken voor het geheel van het departement. De integratie van de genderdimensie in subsidies maakt deel uit van het intern actieplan *gender mainstreaming* 2017-2019.

Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	De Task Force *gender mainstreaming* bestaat sinds 2013. Ze is samengesteld met vertegenwoordigers van alle directies en de beleidscellen van ministers Reynders en De Croo. Ze komt gemiddeld 2 maal per jaar samen. Haar activiteiten spitsen zich vooral toe op het opstellen en opvolgen van het intern actieplan *gender mainstreaming* en andere eerder ad hoc agendapunten.
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Ja	Het eerste intern actieplan *gender mainstreaming* (2014-2016) combineerde gemeenschappelijke acties (wet van 2007) met directie-specifieke acties die de verschillende directies zelf kozen en eerder te maken hadden met hun dagdagelijkse dossiers en verantwoordelijkheden. De directie-specifieke acties werden bijna allemaal volledig uitgevoerd (35/43), de uitvoeringsgraad voor de gemeenschappelijke acties lag opvallend lager (13/34). Voor een deel ligt dit aan het feit dat directies vlugger actie kunnen ondernemen in materies die binnen hun eigen competenties liggen, maar ook dat de algemene acties vaak zeer abstract bleven voor de directies. Daarnaast is het ook zo dat de uitvoering van de directie-specifieke acties reeds veel tijd vergde van de directies, die steeds meer moeten doen met steeds minder middelen. Het geheel van acties opgenomen in het eerste actieplan bleek dan ook te ambitieus en veeleisend. Desalniettemin is het van belang dat de wet systematisch ten uitvoer wordt gelegd. Daar zal aan gewerkt worden in een nieuw actieplan dat zal lopen van 2017 tot 2019.

Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Er werden sinds oktober 2014 verschillende sensibiliseringsacties/ opleidingen *gender mainstreaming* georganiseerd binnen de administratie. - 18/12/2014 - Infosessie GM diensthoofden DGC (2u): Theorie, Wet GM 2007, intern actieplan GM (12 personen) - 02/03/2015 - Infosessie gender in communicatie (2u): Integratie van de genderdimensie in communicatie (15 personen) - 11/06/2015 - Infomoment GM DGE (30 min): Theorie, Wet GM 2007, Integratie gender-dimensie in eigen werk (25 personen) - 14/01/2016 - Infosessie GM diensthoofden DGM (2u): Theorie, Wet GM 2007, Integratie gender-dimensie in eigen werk (12 personen) - Oktober 2016 - Gender awareness training voor de stagiairs diplomaten door engender + infosessie gender-dimensie FOD BZ door 3 interne experten (halve dag + 2u): Theorie, Wet GM 2007, Integratie gender-dimensie werk op post (40 personen).

FOD Binnenlandse Zaken

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: Mevrouw Isabelle Mazzara, Voorzitster van het Directiecomité
Voogdijminister: De heer Jan Jambon, Vice-eersteminister en minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, belast met de Regie der gebouwen

Actie	Ja / Nee	Stand van zaken
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Ja	In maart 2013.
Integratie van de genderdimensie in het bestuurscontract en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Ja	Opgenomen in de bestuursovereenkomst 2016-2018.
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Nee	/
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA)	Nee	/
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***	Nee	/
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Nee	/
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Nee	/
Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Sinds 2015. Leden: Sonia Van Laere (kabinet) Christel Mahieu (Coördinatiedienst van de Voorzitster) Sophie Simal (Verantwoordelijke diversiteit) Ophelie Boffa (Civiele veiligheid) Jacques Ickx (Civiele veiligheid) Pierre Thomas (ADVP) Christiane Olbrechts (Federale politie).
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Ja	4 acties binnen de administratie: - Preventie en bestrijding van radicalisering - Databank civiele veiligheid - Communicatie aanwerving brandweerpersoneel - Databank federale politie.
Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Nee	Niet in 2016.

FOD Financiën

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: Hans D'Hondt, Voorzitter van het Directiecomité
Voogdijminister: De heer Johan Van Overtveldt, Minister van Financiën, belast met bestrijding van de fiscale fraude

Actie	Ja / Nee	Stand van zaken
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Nee	/
Integratie van de genderdimensie in het bestuurscontract en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Ja	*Gender mainstreaming* wordt vermeld in de bestuursovereenkomst 2016-2018.
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Nee	De productie van de statistieken wordt meegenomen in de werkzaamheden van de Taskforce *gender mainstreaming* en zou binnen de huidige legislatuur moeten kunnen worden gerealiseerd.
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA).	Nee	/
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***.	Nee	/
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Nee	/
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Nee	Niet van toepassing.
Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Er werd een coördinatiegroep opgericht eind 2016. Leden: Jean-Luc Point, Vicky Van Roy, Myriam Bonnaerens, Margaux Devahive en Marc Decock.
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Nee	De betrokken diensten werden aangeschreven om hun expertise ter beschikking te stellen van de Taskforce.
Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Nee	/

FOD Mobiliteit en Vervoer

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: De heer Eugeen Van Craeyvelt, Voorzitter van het Directiecomité (a.i.)
Voogdijminister: De heer François Bellot, Minister van Mobiliteit, belast met Belgocontrol en de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen

Actie	Ja / Nee	Stand van zaken
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Ja	Functiebeschrijving ontvangen op 15 mei 2010.
Integratie van de genderdimensie in de bestuursovereenkomst en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Ja	*Gender mainstreaming* wordt vermeld in de artikelen 32 en 33 van de bestuursovereenkomst. De bestuursovereenkomst dekt de periode 2016-2018.
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken**. Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Ja	Voorstel tot integratie van de genderdimensie tijdens de onderhandelingen over de beheerscontracten tussen de Staat, de NMBS en Infrabel. Enquête over woon-werkverkeer: voorstel van de FOD naar de sociale partners toe om het gegeven 'geslacht' verplicht op te nemen in de volgende enquête over woon-werkverkeer.
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA).	Ja	De Cel Duurzame Ontwikkeling van de FOD Mobiliteit en Vervoer staat ter beschikking van elk personeelslid dat een 'regelgevingsimpactanalyse' (RIA) wenst uit te voeren. Indien de voorgestelde interne ondersteuning onvoldoende is, wordt het personeelslid naar het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen doorverwezen voor bijkomende bijstand.
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***.	Ja	*Gender budgeting* wordt binnen de FOD Mobiliteit en Vervoer uitgevoerd. Doorgaans bevatten de activiteiten van de FOD geen genderdimensie. Daarom hebben de meeste basisallocaties (BA) een code 1, op enkele BA's na die een code 3 hebben.
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Ja	Een e-mailbericht met betrekking tot deze wettelijke verplichting werd in augustus 2016 in de FOD Mobiliteit en Vervoer verspreid. Andere acties (zoals het wijzigen van de bestekken) zijn in uitvoering.
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Ja	Een e-mailbericht met betrekking tot deze wettelijke verplichting werd in augustus 2016 in de FOD Mobiliteit en Vervoer verspreid. Andere acties (zoals het informeren van het Kabinet, het wijzigen van het koninklijk besluit, het toevoegen van een gelijkaardige vermelding in de brief voor de begunstigde) zijn in uitvoering.

Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Sinds 2010 maakt *gender mainstreaming* integraal deel uit van de Cel Duurzame Ontwikkeling van de FOD Mobiliteit en Vervoer. Deze cel wordt 1x/3 maanden bijeengeroepen en *gender mainstreaming* wordt er aangekaart door de coördinatrice *gender mainstreaming*.
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Ja	Eerste plan voorgesteld in oktober 2008 aan het directiecomité. Enkele voorbeelden van maatregelen van het plan die werden uitgevoerd: - Uitwerking van een strategie ter bevordering van de gelijkheid in het geheel van de beleidslijnen inzake mobiliteit en vervoer. - De personeelsleden belast met de voorbereiding en de beoordeling van het beleid worden gesensibiliseerd en opgeleid rond *gender mainstreaming*. - Het advies van genderdeskundigen en/of de stakeholders wordt gevraagd voor de projecten die een gedifferentieerde impact kunnen hebben op vrouwen en mannen.
Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Naast veel informatie die door de coördinatrice tijdens de vergaderingen van de Cel Duurzame Ontwikkeling werd verschaft, is er een infosessie over *gender mainstreaming* voorzien voor het personeel in 2017, in samenwerking met het IGVM.

FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: De heer Pierre-Paul Maeter, Voorzitter van het Directiecomité
Voogdijminister: De heer Kris Peeters, Vice-eersteminister en minister van Werk, Economie en Consumenten, belast met Buitenlandse Handel

Actie	**Ja/Nee**	**Stand van zaken**
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Ja	De opdrachten van de gender coördinatrice zijn opgenomen in de functiebeschrijving en worden vertaald in de jaarlijkse doelstellingen van het planningsgesprek. De functie krijgt leiding van de Voorzitter van het Directiecomité. Er is een back-up coördinator *gender mainstreaming* aangesteld.
Integratie van de genderdimensie in het bestuurscontract en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Ja	Opname *gender mainstreaming* en acties m.b.t. gendergelijkheid in de bestuursovereenkomst 2016-2018: - In artikel 25 (loonevolutie); - In artikel 28 (loopbaanrekening en loopbaansparen); - In artikel 62 (inclusieve arbeidsmarkt zonder discriminatie); - In artikel 73 (duurzame ontwikkeling).
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Ja	Alle geproduceerde, verzamelde of bestelde statistieken door de FOD WASO worden doorgaans opgesplitst naar geslacht indien pertinent. De FOD WASO verzamelt een reeks indicatoren m.b.t. de gelijkheid van vrouwen en mannen en presenteert deze onder een specifieke tab op haar website (pagina Statistieken →Structurele indicatoren werkgelegenheid en arbeidsmarkt → diversiteit en discriminatie) http://www.werk.belgie.be/moduleDefault.aspx?id=21166. Deze beantwoorden aan de indicatoren die worden toegepast en opgevolgd in het kader van Europese Werkgelegenheidsstrategie en slaan op discriminatie op basis van geslacht in het werk en loondiscriminatie Op de website kan je ook publicaties selecteren die verband houden met het thema Non-discriminatie en Diversiteit (onder andere het rapport over de loonkloof) http://www.werk.belgie.be/moduleHome.aspx?id=163 In 2015 voerde het gendernetwerk, onder leiding van de gender coördinatrice, een interne werkopdracht uit m.b.t. de gendergerelateerde statistieken van de FOD WASO. Algemeen werd geconcludeerd dat het

		genderperspectief vrij goed geïntegreerd in de statistieken en studies die wij uitvoeren en opvragen bij andere overheidsinstanties, indien de opsplitsing naar geslacht relevant is. De conclusie van het rapport en enkele verbetervoorstellen werden voorgelegd aan het Directiecomité. In 2016 werd een stand van zaken opgevraagd over de opvolging van de verbetervoorstellen.
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA).	Ja	- 2015: Herhaling uitvoering gendertest in vorming *gender mainstreaming* (opleiding RIA voor juristen 1ste semester 2014); - RIA handleiding beschikbaar op intern documentatieplatform 'gendersite'; - Bespreking gendertest op intern netwerk *gender mainstreaming*.
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***.	Ja	Enkel de basisallocaties met code categorie 2 en 3 vallen onder *gender budgeting*. We hebben 1 basisallocatie van categorie 2, aangaande een dotatie voor het IGVM. Voor categorie 2 moet een gendernota worden opgemaakt die toegevoegd moet worden bij het indienen van het initieel budget. Er werd een gendernota opgemaakt voor het initieel budget 2014. Voor categorie 3 moet een verantwoording over de genderimpact toegevoegd worden bij de verantwoording van het budget. Deze verantwoording wordt steeds geïntegreerd in de algemene verantwoording.
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Ja	Sinds 2013 wordt de genderdimensie rechtstreeks of onrechtstreeks geïntegreerd in de lastenboeken door toevoeging van een modelclausule inzake gender. - Clausule in de uitsluitingscriteria; - Clausule bij deel over de uitvoering van de opdracht. Voor studieopdrachten die aangevraagd worden door de AD Humanisering van de Arbeid, wordt in de beschrijving van de te presteren diensten verzocht om, indien mogelijk, rekening te houden met de genderdimensie. Het is één van de criteria waarop de ingediende offerte beoordeeld wordt.
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Ja	2016: Presentatie door het IGVM van de nieuwe *Handleiding en checklist voor de integratie van de genderdimensie in de procedures voor de toekenning van subsidies* aan het gendernetwerk. De handleiding en checklist werden bezorgd aan de Stafdienst B&B.
Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Sinds 2013 bestaat er een intern netwerk *gender mainstreaming* binnen de FOD WASO, met vertegenwoordigers

		van de Algemene Directies, Stafdiensten en medewerkers die werken rond de gekozen beleidslijnen in het federaal plan of een specifieke rol hebben bij de uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*'. De bedoeling van het netwerk is om via onderlinge samenwerking, informatie-uitwisseling, sensibilisering en deelname aan gemeenschappelijke initiatieven de genderdimensie te integreren in het geheel van de activiteiten van de organisatie. Tot nu toe kwam het netwerk gemiddeld 2x per jaar samen. Een mission statement werd opgesteld om de opdracht en de visie van het netwerk en de rol van de netwerkleden te verduidelijken en kracht bij te zetten. Dit document werd goedgekeurd door het Directiecomité. Aanstelling van een back-up coördinator *gender mainstreaming*. Ontwikkeling van een intern, gemeenschappelijk document- en werkplatform, specifiek voor *gender mainstreaming*. Dit platform is toegankelijk voor alle personeelsleden.
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Ja	Jaarlijks worden een intern actieplan en een evaluatienota opgemaakt. Beide documenten worden ter goedkeuring voorgelegd aan het Directiecomité.
Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Deelname/Organisatie opleidingen/studie-dagen/infosessies *gender mainstreaming*: - 2015: Volgen van opleiding *gender mainstreaming* voor coördinatoren; - 2015: Organisatie van 2de basisopleiding *gender mainstreaming* voor de netwerkleden GM, nieuwe personeelsleden, stagiairs-statutair, P&O correspondenten (43 deelnemers); - 2015-2016: Geven van presentaties over GM door de coördinatrice aan verschillende netwerken, diensten binnen de FOD; - 2015-2016: Geven van presentaties en workshops in het gendernetwerk: handleiding subsidies, task force loonkloof, intern communicatieplan *gender mainstreaming*,…; - 2015: Deelname aan ateliers 'Devenir manager quand on est une femme. Quelles différences entre entreprises sociales et entreprises classiques ?; - 2016: Deelname International Conference on Men and Equal Opportunities (ICMEO). "Who cares? Who shares? Men as agents and

		beneficiaries in Gender Equality policies. Deelname aan verschillende externe genderprojecten/-werkgroepen/ netwerken waaronder: - 2015: Deelname aan Europees Project CARVE: Companies against Gender Violence; - Deelname Interdepartmentale coördinatiegroep GM van het IGVM; - Deelname Task force loonkloof; - Deelname Federale werkgroep 'gender'; Organiseren van sensibiliseringsacties over gender: - Infostand op intern evenement van de FOD; - Inlevingsoefening over gender en diversiteit tijdens intern evenement van de FOD, in gendernetwerk, alsook voorzien in integratietraject van nieuwkomers; - Organisatie van colloquium over de loonkloofwet (2015): 150-tal inschrijvingen; - Plaatsen van artikels op de interne blog over gendergerelateerde thema's.

FOD Sociale Zekerheid

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: De heer Frank Van Massenhove, Voorzitter van het Directiecomité
Voogdijminister: De heer Kris Peeters, Vice-eersteminister en minister van Werk, Economie en Consumenten, belast met Buitenlandse Handel Mevrouw Maggie De Block, Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid De heer Daniel Bacquelaine, Minister van Pensioenen De heer Willy Borsus, Minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie De heer Steven Vandeput, Minister van Defensie, belast met Ambtenarenzaken De heer Philippe De Backer, Staatssecretaris voor Bestrijding van de sociale fraude, Privacy en Noordzee, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid Mevrouw Elke Sleurs, Staatssecretaris voor Armoedebestrijding, Gelijke Kansen, Personen met een beperking, en Wetenschapsbeleid, belast met Grote Steden, toegevoegd aan de minister van Financiën

Actie	**Ja / Nee**	**Stand van zaken**
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Ja	Evaluatiecyclus 2015
Integratie van de genderdimensie in de bestuursovereenkomst en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Ja	De FOD Sociale Zekerheid is vastbesloten de genderdimensie in al zijn activiteiten te integreren. Hiertoe zal de administratie een beroep doen op de interne coördinatiestructuur vastgelegd in het kader van het koninklijk besluit van 26 januari 2010. Meer specifiek verbindt de FOD Sociale Zekerheid zich ertoe gendergelijkheid te bevorderen in alle activiteiten en projecten die deel uitmaken van de bestuursovereenkomst van de FOD.
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Ja	Sinds 2013 voegt de dienst Strategische Gegevens van de DG Sociaal Beleid de genderdimensie toe aan het Vademecum van de financiële en strategische gegevens over de sociale bescherming in België. Aan de tabellen wordt informatie of een hyperlink toegevoegd met betrekking tot het bestaan van een uitsplitsing V/M, ofwel worden de tabellen aangepast. Het Vademecum brengt de evolutie van de statistische en financiële gegevens in kaart.
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA)	Ja	De test wordt uitgevoerd voor alle dossiers waarvoor dit vereist is.
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***	Ja	Dit is de evaluatie van de bestaande budgetten vanuit een genderperspectief op alle niveaus van het budgettaire proces. De FOD Sociale zekerheid analyseert sinds budget 2011 iedere basisallocatie op zijn gender-dimensie. Voor de budgetten met een gender-dimensie werd er in de begrotingsverantwoording (parlementair document) een bijkomende uitleg toegevoegd.
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Ja	De FOD Sociale Zekerheid ziet erop toe dat de kansengelijkheid tussen vrouwen en mannen optimaal wordt toegepast en nagestreefd in alle overheidsopdrachten,

		en dit sinds 2011.
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Ja	De eerste stappen ter zake werden gezet in 2013. De administratie onderzoekt hoe dit aspect meer structureel kan worden aangepakt.
Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Bij de FOD Sociale Zekerheid werd een interne coördinatiestructuur opgericht. Deze structuur bestaat uit de gendercoördinatrice en haar plaatsvervangers. Er vond overleg plaats om de door de ICG geplande acties voor de bereiden, te evalueren en uit te voeren.
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Nee	Er bestaat geen specifiek actieplan voor onze FOD.
Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Het intranet van de FOD bevat een tekst over *gender mainstreaming*, de ICG en de coördinatrices *gender mainstreaming.*

FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: De heer Tom Auwers, Voorzitter van het Directiecomité
Voogdijministers: Mevrouw Maggie De Block, Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid De heer Willy Borsus, Minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie Mevrouw Marie Christine Marghem, Minister van Energie, Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling De heer Philippe De Backer, Staatssecretaris voor Bestrijding van de sociale fraude, Privacy en Noordzee, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid

Actie	**Ja / Nee**	**Stand van zaken**
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	/	/
Integratie van de genderdimensie in het bestuurscontract en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	/	/
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	/	/
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA).	/	/
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***.	/	/
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	/	/
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	/	/
Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	/	/
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	/	/
Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	/	/

FOD Justitie

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: De heer Jean-Paul Janssens, Voorzitter van het Directiecomité
Voogdijminister: De heer Koen Geens, Minister van Justitie

Actie	Ja / Nee	Stand van zaken
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Ja	Ja, sinds mei 2003
Integratie van de genderdimensie in het bestuurscontract en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Ja	*Gender mainstreaming* wordt vermeld in de bestuursovereenkomst in het kader van de transversale federale doelstellingen. Dit werd opgenomen bij de opstelling van het bestuurscontract. Exacte vermelding: "De FOD engageert zich ertoe, overeenkomstig de bepalingen van de 'wet *gender mainstreaming*' van 12 januari 2007 en van haar uitvoeringsbesluiten, het actuele beleid inzake *gender mainstreaming* uit te voeren en te intensifiëren. De FOD zal rekening houden met de verschillende situatie van vrouwen en mannen (integratie van de genderdimensie of *gender mainstreaming*) in al haar acties, programma's en projecten, en in het bijzonder in de activiteiten die ze in het kader van de huidige overeenkomst zal uitvoeren." Looptijd: 2016-2018
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Ja Nee	De meeste statistieken die beschikbaar zijn binnen het departement kunnen worden uitgesplitst naar geslacht. Genderindicatoren werden nog niet uitgewerkt.
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA).	Ja	De reglementaire impactanalyse werd op systematische wijze toegepast op alle wetsvoorstellen. Aan de coördinatrice *gender mainstreaming* werd hiervoor geen enkele uitdrukkelijke ondersteuning gevraagd. De RIA is toegelicht in de CODEX van de algemene directie Wetgeving en Fundamentele Rechten en Vrijheden. Deze CODEX herneemt alle fasen van het wetgevingsproces et wordt toegepast door alle medewerkers van de DG. De werknemers van de DG Wetgeving die aan wetgevingsvoorstellen werken, kregen op 27/2/2015 een specifieke opleiding door experts in het Parlement.

Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***.	Nee	In februari 2015 werd in samenwerking met het IGVM een opleiding gepland. Die kon echter niet plaatsvinden omwille van te drukke agenda's tijdens deze periode. Aan de coördinatrice *gender mainstreaming* werd geen enkele uitdrukkelijke ondersteuning gevraagd voor de uitvoering van *gender budgeting*.
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Ja	Wat betreft het Public Procurement Expertise Center sinds 2012 en meer bepaald in het kader van de opmaak van contracten voor dienstprestaties. In het kader van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten, houden we rekening met de gelijkheid van mannen en vrouwen. In feite vinden we die preciseringen hoofdzakelijk bij de opmaak van de technische specificaties en meer bepaald in de functiebeschrijvingen waarin we systematisch een mannelijk of een vrouwelijk profiel voorzien.
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Ja	De principes van *gender mainstreaming* worden ook in de subsidiedossiers toegepast.
Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Nee	In de verschillende diensten werden POC's aangewezen, maar een coördinatiestructuur werd nooit opgezet wegens onvoldoende middelen om de opvolging te kunnen verzekeren.
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Ja	In 2014 en 2015 werd een actieplan opgesteld. Inhoud: Er werden hoofdzakelijk acties tot sensibilisatie of communicatie voorzien. Uitgevoerde acties: - Voorstelling van de algemene principes aan het directiecomité; - Basisopleiding bestemd voor medewerkers van diensten die specifiek betrokken zijn bij GM; - Creatie van een rubriek GM op het intranet; - Publicatie van een artikel over GM in het intern tijdschrift van de rechterlijke orde; - Oprichting van een netwerk van POC's.
Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Een algemene opleiding vond plaats op 14/10/2014 met de steun van het IGVM. Ze omvatte een theoretische voorstelling van het concept *gender mainstreaming* en een praktische toepassing met oefeningen over de thema's die bij de FOD Justitie behandeld worden. Duur: Twee sessies (1 Fr en 1 Nl) van één dag. Aantal gesensibiliseerde personen (V-M): 15 Franstalige medewerkers en 7 Nederlandstalige medewerkers, waaronder 17 vrouwen en 5 mannen.

FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: De heer Jean-Marc Delporte, Voorzitter van het Directiecomité
Voogdijministers: De heer Kris Peeters, Vice-eersteminister en minister van Werk, Economie en Consumenten, belast met Buitenlandse Handel De heer Alexander De Croo, Vice-eersteminister en minister van Ontwikkelingssamenwerking, Digitale Agenda, Telecommunicatie en Post De heer Willy Borsus, Minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie Mevrouw Marie Christine Marghem, Minister van Energie, Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling De heer Philippe De Backer, Staatssecretaris voor Bestrijding van de sociale fraude, Privacy en Noordzee, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid

Actie	**Ja / Nee**	**Stand van zaken**
Opname van de opdrachten van de **coördinator / -trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Ja	Sinds de functiebeschrijving 2016 voor de coördinatrice en sinds de functiebeschrijving 2015 voor haar plaatsvervanger
Integratie van de genderdimensie in de bestuursovereenkomst of andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Ja	De bestuursovereenkomst van de FOD Economie werd op 19 januari 2016 ondertekend. Exacte vermelding: "Het integreren van de genderdimensie in het geheel van zijn activiteiten (*gender mainstreaming*)", "Het uitvoeren van het federaal plan *gender mainstreaming* 2015-2019" (zie artikel 31 van de bestuursovereenkomst van de FOD Economie). Looptijd: Drie kalenderjaren (zie artikel 2 van de bestuursovereenkomst)
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Ja	Voor de uitsplitsing naar geslacht van statistieken: voornamelijk follow-up van de verbintenis van minister Peeters inzake de productie van statistieken (medewerkers sensibiliseren zodat zij de genderdimensie in publicaties integreren, aandacht besteden aan de referentiepersoon, …).
Ondersteuning voor de uitvoering van de **"gendertest"** (thema 3 van de RIA).	Nee	/
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***.	Nee	/
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Nee	/
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Nee	/
Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Beslissing van het Directiecomité van 30 september 2014 om bij de FOD een interne werkgroep *gender mainstreaming* op te richten Leden: Elke entiteit van de FOD moest een referentiemedewerker aanwijzen. Er worden plenaire vergaderingen of bilaterales georganiseerd.
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Nee	/

Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Op 9 december 2014 Inhoud: De leden van de interne werkgroep *gender mainstreaming* van de FOD Economie volgden een opleiding betreffende de gelijkheid van mannen en vrouwen, die gefinancierd werd door het IGVM. Duur:1 dag. Aantal gesensibiliseerde personen: +/- 15.

Ministerie van Landsverdediging

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: Generaal Marc Compernol, Chef Defensie
Voogdijminister: De heer Steven Vandeput, Minister van Defensie, belast met Ambtenarenzaken

Actie	Ja / Nee	Stand van zaken
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Ja	Gezien deze functie een cumulfunctie is worden deze opdrachten echter toegevoegd bij alle andere talrijke bevoegdheden. Actueel wordt deze functie vervuld door een officier van de Human Resources Management/Bureau Policy maar in de toekomst kan deze functie eventueel worden verzorgd door een personeelslid van een ander stafdepartement of algemene directie.
Integratie van de genderdimensie in het bestuurscontract en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Ja	De genderdimensie in het beleid van Defensie werd opgenomen in de transversale specifieke procedure 'Gender in het diversiteitsbeleid'.
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Nee	Defensie produceert, verzamelt of besteld binnen zijn beleidsdomein geen statistieken die betrekking hebben op personen.
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA).	Nee	Geen RIA voor autoregulering. We voeren geen RIA uit voor beleidslijnen die betrekking hebben tot de uitvoering van onze opdrachten, maar we gebruiken de Bijlage RR van de Chief of Defence Operation Order (CHODOPORD) die meer vragen inhoudt dan de gendertest van de RIA.
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***.	Ja	De Algemene Directie Budget en Financiën (DGBF/BFB) is verantwoordelijk voor de toepassing van *gender mainstreaming* in het budgettair proces: *gender budgeting*. In dit kader zorgt deze dienst voor de opname van het genderperspectief in de planning, opstelling, opvolging en uitvoering van de begrotingsprocedure.
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Ja	Voor 2006 heeft Defensie de genderdimensie al toegevoegd in zijn overheidsopdrachten onder de vorm van een uitvoeringsvoorwaarde en deze werd opgenomen in het speciaal lastenboek.
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Nee	Niet van toepassing bij Defensie.

Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	De Werkgroep *gender mainstreaming* maakt deel uit van de Stuurgroep Diversiteit sinds 08 oktober 2008 en bestaat uit leden van alle stafdepartementen en algemene directies van Defensie. De bijeenkomsten worden gepland door de voorzitter van de Stuurgroep Diversiteit.
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Ja	Opname van de genderdimensie in de Chief of Defence (CHOD) Guidance Defensie, Risico's en Uitdagingen, orientaties van de Chef Defensie. Defensie is een van de departementen betrokken bij het Nationaal Actieplan Vrouwen, Vrede & Veiligheid (NAP UNSCR 1325) 2013-2016 en bij de opmaak van het nieuwe Nationaal Actieplan Women, Peace & Security (WPS) 2017-2021. De uitvoering van de actielijnen hernomen in dit plan zijn gedeeltelijk *gender mainstreaming* acties die de betrokkenheid van de administratie behoeven.
Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Het diversiteits-/waardentheater is sinds 2006 geïntegreerd in de militaire basisvorming van de vrijwilligers, onderofficieren en officieren. De genderdimensie wordt substantieel behandeld tijdens deze voorstellingen en simulaties. Vorming van 1 dag, gefinancierd door het IGVM. Deelname van 8 vrouwen en 16 mannen. - **25 november 2014** - Nederlandstalige vorming *gender mainstreaming* voor de leden van de Stuurgroep Diversiteit; - **26 november 2014** - Franstalige vorming *gender mainstreaming* voor de Stuurgroep Diversiteit.

POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: Julien Van Geertsom, Voorzitter van het Directiecomité
Voogdijministers: De heer Willy Borsus, Minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie Mevrouw Elke Sleurs, Staatssecretaris voor Armoedebestrijding, Gelijke Kansen, Personen met een beperking, en Wetenschapsbeleid, belast met Grote Steden, toegevoegd aan de minister van Financiën

Actie	Ja / Nee	Stand van zaken
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Nee	Wordt binnenkort veranderd.
Integratie van de genderdimensie in het bestuurscontract en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Ja	De bestuursovereenkomst 2016-2019 vermeldt in operationele doelstelling 24 "Een beleid gericht op *gender mainstreaming* en handistreaming voorbereiden en mee uitvoeren op federaal niveau en binnen de eigen regelgeving"
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Ja	In maart 2016, werd een statistische focusnota exclusief over het thema gender in maatschappelijke integratie door de POD MI gepubliceerd: http://www.mi-is.be/nl/studies-publicaties-statistieken/focusnota-nr-14-mannen-en-vrouwen-het-ocmw.
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA).	Nee	/
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***.	Ja	De budgettaire formulieren zijn aangepast voor de uitvoering van *gender budgeting*.
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Nee	/
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Nee	/
Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Nee	/
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Nee	/
Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Nee	/

Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: De heer Dieter Vander Beke, Directeur (a.i.)
Voogdijminister: Mevrouw Marie Christine Marghem, Minister van Energie, Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling

Actie	Ja / Nee	Stand van zaken
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Ja	Opgenomen in de evaluatiecyclus sinds 2013, maar niet in de functiebeschrijving.
Integratie van de genderdimensie in het bestuurscontract en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Ja	Het FIDO wil een transversale aanpak van duurzame ontwikkeling bevorderen, die evenwichtig is voor de verschillende dimensies, onder meer de genderdimensie. Het gaat om een belangrijk aandachtspunt, opgenomen in strategische projecten zoals de langetermijnvisie inzake duurzame ontwikkeling, het federaal plan voor duurzame ontwikkeling of de nationale strategie voor duurzame ontwikkeling.
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Ja	Het FIDO werkt geen indicatoren uit over personen, maar de uitsplitsing naar geslacht gebeurt in het activiteitenverslag, wanneer dat mogelijk is.
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA).	Ja	Het FIDO werkt samen met het IGVM in het kader van het impactanalysecomité van de RIA en heeft vragen naar opleidingen vanuit de FOD's aan het IAC bezorgd om een pluridisciplinaire aanpak van het instrument te bevorderen.
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting*.**	Nee	Opvolging van de richtlijnen van Fedcom in dit verband.
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Ja	De genderdimensie wordt opgevolgd door de ICDO-WG duurzame overheidsopdrachten, gecoördineerd door het FIDO. De website gidsvoorduurzameaankomen.be verwijst overigens expliciet naar de brochure die het IVGM heeft gepubliceerd.
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Nee	Tot op heden werd de integratie van de genderdimensie niet relevant geacht in het kader van de toekenning van onze subsidies.
Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Nee	Gelet op de grootte van onze organisatie werd het niet noodzakelijk geacht om een specifieke structuur op te richten. Eventuele informatie wordt overgemaakt aan het team indien ze relevant is. De medewerkers geven informatie door aan de directie indien dat nuttig wordt geacht (zoals het opleidingsvoorstel).

Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Nee	Tot op heden werd het niet relevant geacht om een specifiek actieplan uit te werken.
Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Opleiding van de twee vertegenwoordigers bij de ICG in 2013. Opleiding voorgesteld aan het hele FIDO-team op 5/12/2016 (1/2 dag).

POD Wetenschapsbeleid

Verantwoordelijke leidinggevende ambtenaar: De heer René Delcourt, Voorzitter van het Directiecomité
Voogdijminister: Mevrouw Elke Sleurs, Staatssecretaris voor Armoedebestrijding, Gelijke Kansen, Personen met een beperking, en Wetenschapsbeleid, belast met Grote Steden

Actie	Ja/Nee	Stand van zaken
Opname van de opdrachten van de **coördinator-trice** *gender mainstreaming* in de functiebeschrijving.	Nee	Indiensttreding op 25/5/2016 Daar er voor die functiebeschrijving geen modelfiche terug te vinden is in de federale cartografie, maakt de dienst P&O van Belspo daar nu werk van.
Integratie van de genderdimensie in het bestuurscontract en andere **instrumenten voor strategische planning** onder de controle van de administratie.	Ja	De bestuursovereenkomst werd ondertekend op 30 december 2015 en bestrijkt de periode 2016-2018. De aangegane verbintenissen inzake *gender mainstreaming* betreffen zowel de 'centrale" administratie van de POD als de FWI's. Het bestuursplan 2016 werd op 7 juni 2016 ondertekend.
Uitsplitsing naar geslacht van geproduceerde, verzamelde of bestelde **statistieken** Uitwerking van genderindicatoren met betrekking tot het beleid (beleidsindicatoren).	Nee	Het netwerk *Gender mainstreaming* tracht de onderwezen methodologie toe te passen die in de eerste plaats gebaseerd is op het verzamelen van kwantificeerbare informatie. Het centrale bestuur beschikt spijtig genoeg niet over onmiddellijk bruikbare statistieken en moet dus gegevensbanken kruisen voor de materie die het rechtstreeks beheert (onderzoekscontracten). Wat de toegang betreft tot de cultuur in musea en de eraan verbonden educatieve opdrachten, kan het departement bij gebrek aan een beleid gericht op het cultuurpubliek dienovereenkomstig geen geobjectiveerde gendergegevens bezorgen. Het PublieksObservatorium van de FWI's verleent zijn waardevolle medewerking om dat tekort aan gegevens in de toekomst weg te werken. Uit de sinds een tiental jaren verrichte enquêtes kunnen immers voorlopige lessen worden getrokken, die een waardevolle bijdrage vormen om een eerste geïntegreerd actieplan op te stellen dat rond de regeringsverbintenissen wordt opgebouwd.
Ondersteuning voor de uitvoering van de **'gendertest'** (thema 3 van de RIA).	Nee	Die taak moest niet worden uitgevoerd in de POD; het departement zou er wel elementen aan kunnen ontlenen bij de herwerking/lancering van de onderzoeksprogramma's BRAIN-be 2.0 en Fed-tWIN.
Ondersteuning voor de uitvoering van ***gender budgeting***.	Ja	Sinds 2014 neemt de POD *gender budgeting* in zijn budget op. Bij gebrek aan middelen zijn er echter geen maatregelen genomen om de aanzet daartoe te volgen. Bijgevolg is er geen enkele controle, zodat de efficiëntie ervan niet kan worden

		getoetst. De opgezette acties vinden dus in het kader van de sensibilisering voor de genderdimensie plaats. Dat is een eerste stap die om verdere concretere acties vraagt. Daartoe moeten een aantal basisvoorwaarden worden vervuld inzake informatieverzameling en exploitatie van gegevensbanken. Op het ogenblik is het onmogelijk te meten of de inpassing van de genderdimensie/het criterium *gender budgeting*, en wat eruit voortvloeit, een kwantificeerbare impact heeft. In de parlementaire verantwoordingsstukken voor 2017 (wet van 25 december 2016 houdende goedkeuring van de algemene uitgavenbegroting), werd een paragraaf over *gender* ingevoegd in de op die thematiek betrekking hebbende basisallocaties. Het gaat meer bepaald om: 1) Binnen organisatieafdeling 21 Beheersorganen van de 'BA. 21.01.12.11.21 Promotie van het wetenschapsbeleid': De initiatieven voor de promotie van het wetenschapsbeleid zijn meestal het resultaat van externe samenwerking (Europese Commissie, Belgische universiteiten en onderzoeksinstellingen, 'Jeunesses scientifiques de Belgique', 'Jeugd, Cultuur en Wetenschap', federale wetenschappelijke instellingen (FWI's) die ressorteren onder het Federaal Wetenschapsbeleid of andere federale overheidsdiensten (FOD's)). Al die initiatieven zijn erop gericht om de wetenschap meer ingang te doen vinden in onze maatschappij en jongeren aan te zetten wetenschappelijke studies te doen. Bij de exacte wetenschappen is spijtig genoeg gebleken dat meisjes minder geneigd zijn dan jongens om dat studieprogramma te volgen. Daarom moet er aan het imago en aan een evenwichtige gendervertegenwoordiging worden gewerkt. Zo wordt er bijvoorbeeld in het tijdschrift 'Science Connection' nauwlettend op toegezien dat vrouwelijke wetenschappers aan het woord komen. Terzelfder tijd moet eenzelfde redenering worden gemaakt voor de museografie en de scenografie voor permanente en tijdelijke tentoonstellingen. De les die eruit getrokken moet worden is dat *gender mainstreaming* systematisch deel moet uitmaken van de verschillende vormen van (interne en externe) communicatie. Zo worden liefst "clichés" vermeden (fotografische of iconografische dragers, vervrouwelijking van beroepsnamen, ...). Die ontwikkelingen

		kunnen pas worden geëvalueerd als er voor elk project tools worden ingevoerd om gegevens ex ante en ex post te verzamelen, waardoor statistieken kunnen worden verwerkt die vereist zijn voor de productie van indicatoren. In meer algemene termen zou een checklist 'gender' moeten worden overwogen. 2) Binnen organisatieafdeling 60 Wetenschapsbeleid, geeft het begrotingsprogramma '60/1 - Onderzoek en ontwikkeling op nationaal vlak' een aanzet voor het in aanmerking nemen van de genderdimensie. In de programma's wordt immers de wens uitgedrukt de gelijkheid tussen vrouwen en mannen te bevorderen. Die bewustmaking is duidelijk zichtbaar in de nieuwe oproepen voor voorstellen. In die oproepen wordt de aandacht toegespitst op twee hoofdlijnen: 1°) de keuze van onderzoekers; 2°) de inpassing van de genderdimensie in het onderzoek, zodra dat dat verantwoord is. Dat aspect is terug te vinden in de evaluatiecriteria van de voorstellen. Daar alle criteria echter niet duidelijk werden gewogen en er geen gevolgen zijn verbonden aan het over het hoofd zien van de genderdimensie, weegt de genderdimensie in de nationale programma's voor O&O heden heel weinig door. Anders gezegd hangt het in acht nemen van het genderbeleid bij het selecteren van projecten de facto af van de bewustmaking van de leden van de jury voor dat aspect. Die vaststelling kan in de volgende BA's worden gemaakt: - 60.11.45.00.71 (financiering van studies, onderzoek, publicaties en opdrachten voor derden); - 60.11.35.10.71 (financiering van studies, onderzoek, publicaties en opdrachten voor derden - gedeelte Europese Unie); - 60.11.41.30.71 (financiering van studies, onderzoek, publicaties en opdrachten voor derden - gedeelte ADBA (administratieve diensten met boekhoudkundige autonomie); - 60.11.45.00.51 (uitgaven verbonden aan contracten, overeenkomsten en mandaten met betrekking tot de O&O-programma's en -acties op nationaal vlak). Onder de meerjarenprogramma's in het kader waarvan een aantal onderzoeksprojecten of acties voor wetenschappelijke dienstverlening worden uitgevoerd, is er in het programma Brain.be (Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks), dat nu het programma

		Brain-be 2.0 gaat worden, en in het toekomstige programma FED-tWIN (samenwerkingsprogramma op het gebied van het onderzoek tussen de federale wetenschappelijke instellingen en de universiteiten) heel wat potentieel voorhanden om veranderingen aan te brengen inzake gender. - 60.21.45.00.57 (uitgaven verbonden aan contracten, overeenkomsten en mandaten met betrekking tot de O&O-programma's en -acties op internationaal vlak). Voor postdocbeurzen buiten de EU, alsook in het kader van andere initiatieven van het Federaal Wetenschapsbeleid, worden de onderzoekers uitgenodigd uit te leggen in hoever hun voorstel of project voldoet aan de noden van zowel vrouwen als mannen en of bij hun werk met eventuele genderverschillen rekening wordt gehouden. Als de respondenten vinden dat die genderdimensie niet van toepassing is op hun voorstel of project, moeten zij ze toch zonder verdere voorwaarden verantwoorden. Het in aanmerking nemen van de genderdimensie is in dat geval een eerste stap. Vervolgens is ook de manier waarop de genderdimensie door de onderzoekers wordt behandeld een maatstaf voor de kwaliteit van het voorstel. Ook hier is de weging van dat item subjectief, omdat de criteria niet duidelijk zijn afgewogen. Daarnaast moedigt het Federaal Wetenschapsbeleid vrouwen aan deel te nemen aan zijn programma's en activiteiten en ziet het erop toe dat, bij de evaluaties door experts van onderzoeksvoorstellen, -projecten en -programma's, de panels ook met vrouwen worden bevolkt. Op het ogenblik is er een duidelijke wanverhouding tussen vrouwen en mannen, want het aantal vrouwen die academische posten bekleden bedraagt slechts 10% (onder andere gelet op het ‘glazen plafond’ en het gebrek aan harmonie tussen beroepsleven en privéleven); - 60.37.12.11.12 (ondersteunende activiteiten in verband met het beheer, de valorisatie en de opleiding in de federale wetenschappelijke instellingen). De door die BA gedekte initiatieven worden, in de meeste gevallen, opgezet in samenwerking met derden (Europese Commissie, Belgische universiteiten en onderzoeksinstellingen, FWI's). Die

		initiatieven bieden manoeuvreerruimte op gendergebied, maar of de genderdimensie echt in aanmerking wordt genomen kan niet worden nagegaan.
Integratie van de genderdimensie in **overheidsopdrachten**.	Nee	/
Integratie van de genderdimensie in **subsidies**.	Ja	Wij verwijzen naar de rubriek '*gender budgeting*'.
Oprichting van een **coördinatiestructuur** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	In oktober 2016 werd een netwerk van *gender mainstreaming* coördinatoren opgericht. Dat netwerk bestaat uit een algemeen coördinator afkomstig uit de centrale administratie van Wetenschapsbeleid en één vertegenwoordiger per FWI, de interne coördinatoren. Enkele instellingen hebben aanvaard een plaatsvervangend lid in het netwerk in te passen. Voor de lancering van het netwerk werden maandelijks van oktober tot december vergaderingen belegd (buiten de opleidingsdagen). In 2017 zijn er vergaderingen gepland om de drie maanden.
Uitwerking van een **actieplan** *gender mainstreaming* voor de administratie.	Nee	Een geïntegreerd actieplan zou vóór 31/12/2016 moeten zijn voorgelegd aan het directiecomité. De actualiteit over de toekomst van het departement heeft de opstelling en de voorstelling ervan naar een latere datum verschoven. Zo het nog nut heeft dat plan op te stellen, wordt tegen 30 juni 2017 een voorstel van geïntegreerd actieplan ingediend.
Organisatie van **sensibiliseringsacties / opleidingen** *gender mainstreaming* binnen de administratie.	Ja	Er werden verscheidene opleidingen inzake *gender mainstreaming* georganiseerd: - december 2014: 20 personen (5 M - 15 V); een halve dag - oktober 2016: 16 personen (7 M - 9 V); één dag NB: voor het kabinet van de Staatssecretaris werden twee halve opleidingsdagen inzake *gender mainstreaming* georganiseerd, te weten op 22 februari en 6 december 2016.

Conclusie

De 'wet *gender mainstreaming*' van 12 januari 2007 beoogt om de genderdimensie te integreren in alle beleidslijnen van de federale regering. Dit wil zeggen dat elke beleidsbeslissing enerzijds rekening houdt met de situatieverschillen die bestaan tussen mannen en vrouwen en anderzijds bijdraagt tot het versterken van de gelijkheid van vrouwen en mannen.

In het kader van de uitvoering van deze wet heeft ook de huidige regering een federaal plan *gender mainstreaming* aangenomen. Hierin hebben de regeringsleden zich geëngageerd om de genderdimensie prioritair te integreren in 75 beleidslijnen. Ook zullen zij waken dat de administraties die onder hun bevoegdheden vallen vooruitgang boeken bij de uitvoering van de verschillende bepalingen van de 'wet *gender mainstreaming*'.

Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (Instituut) ondersteunt en begeleidt het proces van de integratie van de genderdimensie en de uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*' middels de volgende acties:

- de omkadering van het opstellen van het federaal plan en de goedkeuring ervan door de interdepartementale coördinatiegroep (ICG) en daarna door de Ministerraad;
- de organisatie van de vergaderingen van de ICG;
- de organisatie van de opleiding rond *gender mainstreaming* voor de leden van de ICG, de beleidscellen en de FOD's en POD's;
- de financiering van adviezen op basis waarvan de integratie van de genderdimensie in de federale beleidslijnen vergemakkelijkt kan worden;
- de bilaterale contacten met de verschillende actoren die betrokken zijn bij de toepassing van de aanpak, zowel op regerings- als op administratief niveau;
- de opstelling van ondersteuningsinstrumenten voor de uitvoering van de aanpak (handleidingen, checklists, …).

Het tussentijds verslag maakt de balans op die halfweg de regeerperiode opgemaakt kan worden over de toepassing van *gender mainstreaming* op federaal niveau.

1. De politieke verbintenissen van het plan

1.1. Vooruitgang en opportuniteiten

Tegenover de vorige legislatuur werd het opstellen van het federaal plan dit keer veel meer omkaderd. Het Instituut was ermee belast om de leden van de Regering een selectie van beleidslijnen met een significante genderdimensie voor te leggen. Hoewel het in bepaalde gevallen moeilijk was om exact te weten welke vorm de aangekondigde beleidslijnen gingen nemen, maakte deze methode, gebaseerd op een screening van de algemene beleidsnota's, het mogelijk om te vermijden dat specifieke gelijkheidsmaatregelen of maatregelen met betrekking tot de interne organisatie of werking van de departementen vermeld werden in het plan.

Gender mainstreaming is een aanpak die beoogt dat de personen die de inhoud van het overheidsbeleid bepalen vooraf zouden nadenken over de situatieverschillen tussen mannen en

vrouwen. Hoewel het opstellen van een plan kan bijdragen tot het versterken en versnellen van de toepassing van deze aanpak, is het natuurlijk geen garantie op succes. Sommige elementen wijzen er echter wel op er vooruitgang wordt geboekt bij de integratie van de genderdimensie op federaal niveau.

Er werden bijvoorbeeld een groot aantal acties gevoerd op het gebied van de *preventie van psychosociale risico's*, zoals de organisatie van sensibiliseringsdagen, de integratie van de genderdimensie in de gevoerde onderzoeken, en de uitsplitsing naar geslacht en de analyse van de Belgische cijfers over de arbeidsomstandigheden. Er waren ook acties van de Unit Radicalisme van de FOD Binnenlandse zaken om de expertise te versterken en de aandacht van de actoren op het terrein te vestigen op het thema '*gender en radicalisering*'. Ook werd bij het departement Binnenlandse Zaken zeer goed rekening gehouden met de genderdimensie in het kader van de verschillende luiken van de nationale campagne voor de *rekrutering van vrijwillige brandweerlui*. In het *ontwikkelingssamenwerkingsbeleid* wordt traditioneel veel aandacht geschonken aan de genderdimensie bij de uitgevoerde programma's, de projectoproepen die gelanceerd worden en bij politieke interventies op bi- of multilateraal niveau. Het genderaspect komt al geruime tijd aan bod in de '*Cultural Awareness Briefing*' bij de voorbereiding van Belgische *militaire missies*. *Gender Focal Points* adviseren de commandanten van de detachementen en waken over de praktische integratie van de genderdimensie in de dagelijkse activiteiten (fouillering, patrouilles, checkpoints). Er waren ook groot aantal maatregelen en projecten om rekening te houden met de kwetsbaarheid en veiligheid van vrouwen in het kader van de *opvang van migranten*.

In het kader van de *hervorming van de huwelijksstelsels en het erfrecht* heeft het Instituut de opstelling van een advies voorgesteld en gefinancierd over '*de financiële gevolgen van relatiebreuken met een vergelijking van huwelijken en samenwoonsten, vanuit genderperspectief'* door een expert van de Universiteit Antwerpen. Deze expert werd vervolgens uitgenodigd om zijn conclusies te komen voorstellen aan de personen die met deze hervorming belast zijn. Een doeltreffende integratie van de genderdimensie in die hervorming zou een voorbeeld kunnen zijn van de succesvolle toepassing van *gender mainstreaming*. Ook werd door het Instituut een studie gefinancierd over de verschillen in situatie tussen vrouwen en mannen inzake *de toegang en het gebruik van digitale technologieën*. Op basis daarvan zou een correcte integratie van de genderdimensie bij de bevordering van de deelname aan de digitale wereld kunnen worden gerealiseerd. Er moet wel benadrukt worden dat de geslaagde integratie van de genderdimensie in een beleidslijn ook kan plaatsvinden zonder beroep te doen op externe expertise. De *modernisering van de gezinsdimensie van de pensioensystemen* zou ook een gelegenheid kunnen vormen om een beleid op te stellen dat rekening houdt met de verschillen in situatie tussen vrouwen en mannen en dat de gelijkheid van vrouwen en mannen versterkt op basis van de besluite van de werkgroep van de Academische Raad belast met richting geven aan deze hervorming.
Op een ander vlak zou de meer geïndividualiseerde opvolging in het kader van *maatschappelijke integratie* (Geïndividualiseerd Project voor Maatschappelijke Integratie) of het beheer van *opvangcentra voor* migranten (Administratieve Vereenvoudiging) ook een mogelijkheid kunnen zijn om de bestaande situatieverschillen tussen mannen en vrouwen beter te identificeren en in aanmerking te nemen.
Bovendien zouden bepaalde elementen van de *hervorming van het arbeidsrecht* door de Minister van Werk (glijdende werktijden, telewerken, loopbaanrekening) of de hervormingsprojecten voor het

openbaar ambt (vereenvoudiging van de regelingen voor deeltijds werken, ontwikkeling van nieuwe arbeidsvormen) kunnen toelaten om de combinatie van werk en privéleven te verbeteren en dus bij te dragen tot het versterken van de gelijkheid van vrouwen en mannen.
Er kan ook op gewezen worden dat volgend op de vaststelling van de ongelijke toegang van vrouwen en mannen tot zorgverlening *een afdeling voor vrouwelijke geïnterneerden met een verhoogd risicoprofiel* werd geopend en dat in de toekomst nog andere opvangplaatsen zullen openen.

Er werden ook vorderingen geboekt bij de uitsplitsing naar geslacht van statistieken, die een onmisbaar hulpmiddel zijn om situatieverschillen tussen mannen en vrouwen vast te stellen en dus voor de toepassing van *gender mainstreaming*. De initiatieven die werden genomen op het gebied van de productie en het gebruik van naar geslacht uitgesplitste statistieken in de economie, in het kader van interventieverslagen van de brandweer, bij de participatie van vrouwen en mannen in de ICT, bij de vrijstelling van sociale bijdragen, in het kader van de bezoeken aan de federale wetenschappelijke instellingen en bij het beleid met betrekking tot gehandicapten dragen duidelijk bij tot de toepassing van *gender mainstreaming* op federaal niveau.

Sommige meer organisatorische maatregelen helpen bij de invoering en verspreiding van *gender mainstreaming* op federaal niveau. Het Instituut is zo officieel toegetreden tot het netwerk van federale armoedeambtenaren om de structurele integratie van de genderdimensie in de armoedebestrijdingsmaatregelen te stimuleren. De genderdimensie maakt voortaan deel uit van de financieringscriteria van de Belgische Kamers van Koophandel en de Business Clubs in België en in het buitenland. Wat administratieve vereenvoudiging betreft, zou de wens om de uitvoering van de regelgevingsimpactanalyse (RIA) te verbeteren ook kunnen bijdragen tot een betere uitvoering van *gender mainstreaming* op federaal niveau. Sinds de inwerkingtreding ervan begin 2014, werd dit instrument, dat ook een een 'gendertest' omvat, immers veelal niet correct geïntegreerd in het beslissingsproces.

1.2. De andere acties door de leden van de regering

Parallel aan deze vooruitgang die geboekt is in het kader van de politieke engagementen uit het federaal plan *gender mainstreaming*, hebben sommige regeringsleden, in samenwerking met hun administraties, maatregelen genomen die rechtstreeks gericht zijn op de uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*' en van het koninklijk besluit van 26 januari 2010 (naar geslacht uitgesplitste statistieken, opleiding en sensibilisering, coördinatiestructuren, *gender budgeting* met inbegrip van de integratie van de genderdimensie in subsidies en overheidsopdrachten, integratie van de genderdimensie in de bestuursovereenkomsten en de functiebeschrijvingen, …)[5].

Sommige regeringsleden hebben ook maatregelen vermeld die genomen zijn om de gelijkheid van vrouwen en mannen te versterken, maar die niet vermeld zijn in het federaal plan *gender mainstreaming*. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de Minister van Justitie, die wijst op de wijziging van de artikelen van het Burgerlijk Wetboek over de familienaam na het arrest van het Grondwettelijk Hof van 14 januari 2016. De Minister van Defensie vermeldt meerdere studies om maatregelen te bepalen om beter rekening te houden met gender binnen het departement. De

[5] Zie punt 'II. De uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*' door de FOD's, de POD's en het Ministerie van Defensie'.

Minister van Ambtenarenzaken heeft initiatieven genomen rond *genderneutraliteit* en de *ondersteuning van vrouwen in het kader van de rekrutering*. De Staatssecretaris voor Armoedebestrijding steunt het *Project MIRIAM* (*empowerment* van alleenstaande moeders met een leefloon). De Staatssecretaris voor Asiel en Migratie heeft talloze initiatieven genomen in het kader van *de opvang van migranten* (problematiek van huwelijken met minderjarigen, studie naar het identificeren en begeleiden van de kwetsbare personen, de integratie van de genderdimensie in de kwaliteitsnormen voor de opvang en in het bestek voor de creatie van bijkomende plaatsen, de empowerment van vrouwen in de opvang, sensibiliseren rond genitale verminking en seksuele gezondheid, de integratie van de genderdimensie in de landenfiches, het organiseren van opleidingen voor het herkennen en bijstaan van slachtoffers en seksueel en gendergerelateerd geweld,…).

1.3. De nieuwe verbintenissen

Afhankelijk van de uitvoeringsgraad en de relevantie van de verbintenissen die werden aangegaan in het kader van het federaal plan *gender mainstreaming*, heeft het Instituut de regeringsleden de mogelijkheid geboden om nieuwe verbintenissen aan te gaan met betrekking tot de integratie van de genderdimensie voor de rest van de legislatuur.

Zo heeft de Minister van Werk zich geëngageerd om de genderdimensie zoveel mogelijk te integreren in eventuele nieuwe initiatieven rond de toekomstige uitdagingen van de arbeidsmarkt in het kader van de Future of Work (digitalisering & robotisering, vergrijzing, deeleconomie), loopbaantransities en de autonome medewerker, bij de eventuele verdere oefeningen in het kader van de harmonisering arbeiders-bedienden, en bij de uitvoering van het Interprofessioneel Akkoord en de besteding van de welvaartsenveloppe (in het bijzonder de verhoogde uitkering voor thematische verloven voor alleenstaanden met kinderlast). De Minister van Economie zal een conferentie over 'het belang van de gelijkheid van mannen en vrouwen in het beroepsleven' organiseren. De Minister van Energie, Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling zal de adviesorganen onder haar bevoegdheid vragen om bij het formuleren van hun adviezen rekening te houden met de eventuele verschillen tussen mannen en vrouwen, de genderdimensie integreren in de coördinatie van de werkzaamheden voor de uitvoering van de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling en de daar bij horende doelstellingen en de genderdimensie opnemen in haar milieubeleid. Het departement Defensie engageert zich om de genderdimensie op te nemen bij het ter beschikking stellen van een tool voor de voorbereiding van de lichamelijke tests voor kandidaten voor een baan bij het leger en bij de creatie van een netwerk voor de uitwisseling van ervaringen.

2. De uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*' door de FOD's, de POD's en het Ministerie van Defensie

Allereerst moet er in herinnering gebracht worden dat twee van de 17 betrokken administraties geen informatie aangeleverd hebben voor dit verslag.
Zoals tijdens de vorige legislatuur zijn er coördinatoren-trices *gender mainstreaming* benoemd in alle FOD's en POD's en in het Ministerie van Defensie. In tien van de 17 betrokken administraties zijn de taken rond *gender mainstreaming* opgenomen in de functiebeschrijving of de te behalen doelstelling van de coördinatoren-trices *gender mainstreaming*.

De integratie van de genderdimensie is opgenomen in een hoger aantal bestuursovereenkomsten of instrumenten van strategische planning (14 administraties) dan tijdens vorige legislatuur. Dit komt deels door een tussenkomst van het Instituut waarbij gevraagd werd dit element op te nemen in het model met transversale aandachtspunten die in alle overeenkomsten aanwezig zouden moeten zijn. Er zijn echter ook enkele administraties die verder gaan dan de standaardverwijzing. Zo vermeldt de bestuursovereenkomst van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg het engagement om aan *gender mainstreaming* te doen in de verschillende fasen van beleidsvoering, maar verwijst het ook specifiek naar gender in enkele concrete doelstellingen ter ondersteuning van het beleid (loonevolutie, loopbaanrekening en loopbaansparen en inclusieve arbeidsmarkt). De FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie haalt expliciet de interne coördinatie rond *gender mainstreaming* binnen de organisatie aan.

In acht administraties zijn een groot aantal van de statistieken die op het niveau van individuen verzameld worden uitgesplitst naar geslacht of werden er acties ondernomen om deze uitsplitsing te verbeteren. Zo deed de FOD Mobiliteit en Vervoer voorstellen om deze uitsplitsing op te nemen in de beheerscontracten van de NMBS en Infrabel en de enquête over woon-werkverkeer. Bij de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg werd een interne analyse gemaakt van de uitsplitsing naar geslacht en werden er verbetervoorstellen geformuleerd voor die gevallen waar deze uitsplitsing nog niet gebeurde. De POD Maatschappelijke Integratie publiceerde een statistische focusnota exclusief over het thema gender in maatschappelijke integratie.

De FOD Mobiliteit en Vervoer, de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en de FOD Justitie hebben informatie over het luik 3 (Gelijkheid van vrouwen en mannen) van de RIA verspreid via sessies van hun netwerk, informatie op het intranet of opname van de informatie in interne richtlijnen.

De FOD Budget en Beheerscontrole heeft erop toegezien dat de richtlijnen inzake *gender budgeting* opgenomen zijn in de jaarlijkse omzendbrief over de opmaak van de begroting van de federale staat. Uit de evaluatie van de toepassing van *gender budgeting* op het budget 2015 bleek dat 11 van de geanalyseerde administraties beschikten over basisallocaties die niet waren gecategoriseerd volgens de methode uit de omzendbrief *gender budgeting*. Acht administraties beschikten over basisallocaties die betrekking hadden op dossiers die een genderdimensie bevatten (categorie 3) en vier administraties over basisallocaties die betrekking hadden op dossiers die specifiek tot doel hebben de gelijkheid van vrouwen en mannen te bevorderen (categorie 2). Zes administraties beschikten volgens hun categorisering van de basisallocaties noch over dossiers die een genderdimensie bevatten of die specifiek tot doel hadden de gelijkheid van vrouwen en mannen te bevorderen.

De FOD Kanselarij van de Eerste Minister, de FOD Informatie- en Communicatietechnologie, de FOD Mobiliteit en Vervoer, de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, de FOD Sociale Zekerheid, de FOD Justitie, het Ministerie van Defensie en het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling hebben acties ondernomen om de genderdimensie te integreren in de toekenningsprocedures voor overheidsopdrachten. Het ging dan over sensibilisering van het personeel of het toevoegen van clausules rond gender in bestekken. De FOD Mobiliteit en Vervoer,

de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, de FOD Sociale Zekerheid, de FOD Justitie en de POD Wetenschapsbeleid hebben gelijkaardige acties ondernomen met het oog op de integratie van de genderdimensie in de toekenningsprocedures voor subsidies.

Tien administraties beschikken over een interne coördinatiestructuur waarbij vertegenwoordigers-sters uit verschillende geledingen van de administratie samengebracht worden om de uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*' te stimuleren. Zeven administraties beschikken over een actieplan *gender mainstreaming* dat uiteenzet welke acties de administratie zal ondernemen om de genderdimensie te integreren in haar activiteiten. De FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking maakte een evaluatie van de uitvoering van het eerste actieplan en is bezig op basis daarvan een nieuw actieplan op te stellen voor de periode 2017-2019.

Ten slotte werden er in negen administraties acties georganiseerd om te sensibiliseren rond *gender mainstreaming*. Naast de opleidingen *gender mainstreaming*, uitgewerkt en gefinancierd door het Instituut, werden er onder andere ook infosessies georganiseerd voor diensthoofden, infostands gehouden en informatie op het intranet van verschillende overheidsdiensten geplaatst.

3. Ondervonden moeilijkheden en voorstellen om deze te verhelpen

De integratie van de genderdimensie in de reflectie die leidt tot de opstelling van federale beleidslijnen, met inbegrip van diegenen uit het federaal plan *gender mainstreaming*, blijft te beperkt. De voornaamste reden voor deze beperkte integratie is de investering die gedaan moet worden door de personen die de inhoud van het overheidsbeleid bepalen. Zowel binnen de beleidscellen als binnen de administraties worden deze personen opgeroepen de impact van 'hun' beleidslijnen te evalueren op de situatie van vrouwen en mannen en om op basis van die evaluatie eventueel de inhoud aan te passen. Ondanks het federaal plan, waarvan de omvang (75 maatregelen) en de snelheid waarmee het aangenomen werd (juli 2015) zeer positieve politieke signalen zijn, wordt *gender mainstreaming* nog steeds vaak als een secundaire doelstelling beschouwd, waarvoor relatief weinig tijd en mensen worden ingezet.

Zo wordt de functie van coördinator (op politiek of administratief niveau) maar zeer zelden voltijds uitgevoerd. Zo goed als altijd wordt deze functie enkel toegevoegd aan de hoofdtaak of -taken van de personen in kwestie. Bij de hiërarchie van de beleidscellen of de administraties lijken er maar zwakke verwachtingen te zijn inzake concrete resultaten. Het secundaire karakter van de functie van coördinator vertaalt zich met name in de beperkte contacten tussen de administratieve en politieke coördinatoren over de beleidslijnen van het plan of de meer algemene toepassing van *gender mainstreaming*. De coördinatoren-trices *gender mainstreaming* blijken bovendien zelden betrokken te worden bij de voorbereiding van de beleidslijnen. In dezelfde lijn en ondanks aanwijzingen dat zijn steun zeer gewaardeerd en als noodzakelijk beschouwd wordt, wordt het Instituut maar weinig gevraagd om de genderdimensie (rechtstreeks of via externe experts) te helpen integreren in de beleidslijnen van het plan. Ondanks meerdere voorstellen van het Instituut, hebben bijvoorbeeld maar twee departementen gebruik gemaakt van de door het Instituut aangeboden genderexpertise in de vorm van de financiering voor het advies van een academisch expert.

Een ander belangrijk obstakel blijft het feit dat het concept *gender mainstreaming* niet altijd correct begrepen en dus uitgevoerd wordt. Er wordt nog regelmatig gedacht dat het organiseren van een specifieke actie ten voordele van vrouwen wordt beschouwd als *gender mainstreaming*, terwijl beleidslijnen die een belangrijke impact kunnen hebben op verschillen in situatie tussen vrouwen en mannen uitgevoerd worden zonder dat er rekening wordt gehouden met de genderdimensie.
Binnen de administraties wordt *gender mainstreaming* nog vaak verward met het uitvoeren van acties inzake de diversiteit van het eigen personeel. Zo staat *gender mainstreaming* in verschillende bestuursovereenkomsten onder het onderdeel dat betrekking heeft op de gelijke kansen van het eigen personeel. Ook wordt inzake statistieken vaak aangeven dat het werk uitgevoerd is, aangezien de personeelsstatistieken uitgesplitst zijn naar geslacht. Wanneer er echter gekeken wordt naar statistieken over personen waarop het beleid gericht is, blijkt dat de variabele geslacht hier niet altijd beschikbaar is.
Meerdere administraties gaven ook aan dat er nog een gebrek aan kennis is over de manier waarop bepaalde bepalingen van de 'wet *gender mainstreaming'* uitgevoerd moeten worden. De uitvoering van de 'gendertest' (luik 3 van de RIA), de toepassing van *gender budgeting* of de integratie van de genderdimensie in de toekenningsprocedures voor overheidsopdrachten en subsidies worden beschouwd als iets zeer technisch wat extra bijstand vereist. Zowel voor deze technische dossiers als voor de uitvoering van *gender mainstreaming* in het algemeen, werd verschillende keren aangegeven dat de ondersteuning door het Instituut enorm gewaardeerd en noodzakelijk geacht werd.

Ten slotte moet de moeilijkheid worden benadrukt van de uitvoering van een redelijk recente transversale en gestandaardiseerde aanpak binnen verticaal georganiseerde departementen die hun eigen verleden, cultuur, organisatie en werking hebben. Ook het feit dat de betrekkingen tussen de beleidscellen en de administraties sterk kunnen variëren van één beleidsdomein tot een ander en van de ene legislatuur tot de andere bemoeilijkt de uitvoering van een transversale en gestandaardiseerde aanpak.

Het bestaan van de wet en het aannemen van het federaal plan zijn onmisbare elementen voor de geleidelijke integratie van de genderdimensie in de federale beleidslijnen. Ze volstaan echter niet om de dynamiek op gang te brengen die noodzakelijk is voor de structurele integratie van de genderdimensie in de administratieve processen in het politiek besluitvormingsproces. De doeltreffende toepassing van *gender mainstreaming* versterken, vereist meer proactiviteit, niet enkel van de coördinatoren-trices *gender mainstreaming* en de beleidsverantwoordelijken, maar ook van de verschillende hiërarchische niveaus die de prioriteiten bepalen en het dagelijks werk organiseren.
In dit kader zal de Staatsecretaris voor Gelijke Kansen met de steun van de Eerste Minister haar collega's blijven aanzetten om bijzondere aandacht te schenken aan *gender mainstreaming* en om dit te promoten bij hun medewerkers en in hun administraties als een aanpak die de gelijkheid van vrouwen en mannen in de maatschappij versterkt en de kwaliteit van het overheidsbeleid verbetert.
Ze zal de Ministerraad regelmatig blijven informeren over de evolutie van de uitvoering van het federaal plan en blijven voorstellen om door het Instituut gefinancierde opleidingen rond *gender mainstreaming* te organiseren bij de beleidscellen en de administraties.
De cel *gender mainstreaming* van het Instituut zal de uitvoering van *gender mainstreaming* blijven ondersteunen met alle middelen die tot zijn beschikking staan. Ze zal vragen om actiever betrokken te worden bij alle stappen die kunnen bijdragen tot de integratie van de genderdimensie in de federale beleidslijnen. De directie van het Instituut zal zich tevens richten tot het College van

Voorzitters van de FOD's om te sensibiliseren over de noodzaak om de genderdimensie te integreren in elke actie van de overheid en daarnaast om het belang te benadrukken van de opleiding rond *gender mainstreaming* die door het Instituut kosteloos wordt georganiseerd in de federale administraties.

III. VERSLAG VAN DE STAATSSECRETARIS VOOR GELIJKE KANSEN OVER HET BELEID DAT WERD GEVOERD IN OVEREENSTEMMING MET DE DOELSTELLINGEN VAN DE VIERDE WERELDVROUWENCONFERENTIE DIE IN SEPTEMBER 1995 IN PEKING HEEFT PLAATSGEHAD

1. Inleiding

In dit verslag van de Staatssecretaris voor Gelijke Kansen worden de politieke acties uiteengezet die ze gevoerd heeft sinds het begin van de legislatuur (oktober 2014-december 2016), in overeenstemming met de verbintenissen die ze aangegaan is in het kader van haar algemene beleidsnota's die aan het Parlement werden voorgesteld en die verband houden met de domeinen en strategische doelstellingen van de vierde Wereldvrouwenconferentie in Peking.

2. Acties in de verschillende domeinen van het actieplatform van Peking

Doelstelling A. Vrouwen en armoede

De toegang tot DAVO

In samenwerking met de minister van Financiën heeft de Staatssecretaris de digitalisering van de toegang tot de Dienst voor Alimentatievorderingen (DAVO) ondersteund. Wie door een ex-echtgenoot/echtgenote verschuldigde alimentatie wil recupereren en een voorschot wil ontvangen van DAVO moet zich dus niet meer ter plaatse begeven, maar kan het dossier voortaan online indienen via de website http://www.davo.belgium.be.
Daaraan voorafgaand heeft de Staatssecretaris ervoor gezorgd dat DAVO beter bekend werd bij de bevolking. Onder haar impuls heeft de Koninklijke federatie van het Belgisch Notariaat een brief gestuurd naar de notarissen om hen te vragen dat de gegevens van DAVO vermeld worden in de notariële echtscheidingsaktes. De meeste echtscheidingen zijn immers echtscheidingen door onderlinge toestemming.

Het derde Federaal Plan Armoedebestrijding en het netwerk van federale armoedeambtenaren

De Staatssecretaris heeft het Federaal Plan Armoedebestrijding opgenomen in haar engagementen op het gebied van de integratie van de genderdimensie. De coördinatrice *gender mainstreaming* van de POD Maatschappelijke Integratie maakte deel uit van de groep van ambtenaren die in 2015 het eerste ontwerp van het plan hebben opgesteld. De Staatssecretaris heeft ook het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (hierna 'Instituut') gevraagd om zijn commentaar te geven op het plan. Het op 20 juli 2016 op de Ministerraad voorgestelde plan voorziet dat het armoedebestrijdingsbeleid rekening zal houden met de situatieverschillen tussen mannen en vrouwen.

De Staatssecretaris wenste ook dat het Instituut deel zou uitmaken van het netwerk van federale armoedeambtenaren. Het moet er bijdragen aan de integratie van de genderdimensie bij de opvolging van de uitvoering van het plan.

Het project MIRIAM

De Staatssecretaris steunt het project MIRIAM dat gericht is op de empowerment van alleenstaande moeders met een leefloon. Dit project loopt in 5 OCMW's (Charleroi, Gent, Leuven, Sint-Jans-Molenbeek en Namen) dankzij een samenwerking tussen Nederlandstalige Vrouwenraad en de Karel De Grote Hogeschool. De doelstelling ervan is om aan te tonen dat, dankzij een intensieve begeleiding en opvolging die vooral toegespitst is op de versterking van empowerment, zelfbeeld, zelfwaardering en het vergroten van het persoonlijk netwerk, de moeilijke en geïsoleerde doelgroep van de alleenstaande moeders hun kansen op een geslaagde socioprofessionele integratie kan vergroten. De resultaten van dit experiment zullen het mogelijk maken om de doeltreffendheid van een geïntegreerde aanpak van de sociale diensten te evalueren ten opzichte van de klassieke dienstverlening voor de doelgroep. Het project ging van start met een subsidie van september 2015 tot september 2016. In het licht van de eerste resultaten heeft de Staatssecretaris beslist om deze subsidie te hernieuwen in 2017.

Doelstelling D. Geweld tegen vrouwen

Nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld 2015-2019

De Staatssecretaris bevoegd voor Gelijke Kansen heeft een nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld (NAP) 2015-2019 opgesteld in samenwerking met de betrokken federale, gewest- en gemeenschapsministers. Dit NAP 2015-2019 ligt in de lijn van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld en is gebaseerd op aanbevelingen uit het verenigingsleven. De globale doelstellingen ervan zijn: een geïntegreerd beleid voeren en kwantitatieve en kwalitatieve gegevens verzamelen, geweld voorkomen, slachtoffers beschermen en ondersteunen, beschermingsmaatregelen onderzoeken, nastreven en aannemen, de genderdimensie integreren in het asiel- en migratiebeleid en het geweld op internationaal niveau bestrijden. Dit NAP 2015-2019 werd op 10 december 2015 officieel voorgesteld door de Staatssecretaris. De doelstellingen zijn om een coherent en gecoördineerd beleid te voeren waarbij de federale staat, de gewesten en de gemeenschappen nauw samenwerken aan de uitvoering van 235 concrete maatregelen ter bestrijding partnergeweld, seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking, gedwongen huwelijken, eergerelateerd geweld en prostitutie. Om te zorgen dat de 235 maatregelen van het NAP ook effectief opgevolgd en uitgevoerd worden, heeft de Staatssecretaris een interdepartementale werkgroep opgericht onder leiding van het Instituut waarin alle betrokken administraties van zowel de federale regering als de deelstaten vertegenwoordigd zijn.

Het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld

Het Verdrag ter bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld van de Raad van Europa werd op 14 maart 2016 door België geratificeerd. Het Instituut, dat ook al het nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld coördineert, werd op vraag van de

Staatssecretaris ook officieel aangeduid als het orgaan dat verantwoordelijk is voor de coördinatie, uitvoering, opvolging en evaluatie van de beleidslijnen en maatregelen in België in het kader van dit verdrag. Het Instituut verzekert deze opdracht in nauwe samenwerking met de federale, gewestelijke en gemeenschapsdepartementen die betrokken zijn bij de preventie en bestrijding van gendergerelateerd geweld.

De strijd tegen seksueel geweld

De Staatssecretaris heeft zich als doel gesteld om multidisciplinaire opvangcentra voor slachtoffers van seksueel geweld op te richten. Deze opvangcentra moeten juridische, medische, politionele en psychosociale opvolging garanderen, zowel voor vrouwelijke als voor mannelijke slachtoffers van seksueel geweld. De Staatssecretaris heeft een haalbaarheidsstudie besteld over de implementering van deze centra (*sexual assault referral centres - SARC*) bij het *International Centre for Reproductive Health* (ICRH). In kader van die studie ging een Belgische delegatie in oktober 2015 naar Nederland en het Verenigd Koninkrijk om lessen te trekken uit de voorzieningen in die landen. De buitenlandse voorbeelden tonen aan dat deze globale multidisciplinaire aanpak vruchten afwerpt. De resultaten van de haalbaarheidsstudie waren eind 2016 klaar. In april 2016 vroeg de Staatssecretaris aan het Instituut om, in nauwe samenwerking met het ICRH, een project uit werken met het oog op de voorbereiding van het opzetten van pilootprojecten voor de opvang van het slachtoffers van seksueel geweld in België. Concreet heeft het Instituut een overeenkomst gesloten met het ICRH om een nieuwe specifieke studie te maken, getiteld "Naar een holistische benadering van seksueel geweld in België: voorbereiding pilootproject Belgische centra seksueel geweld." De studie moet leiden tot duidelijke vastgelegde randvoorwaarden in het Belgische SARC-model, in overeenstemming met de bepalingen van het Verdrag van Istanbul, een aanpak door alle betrokken instanties (politie, justitie, ziekenhuizen en zorgverstrekkers), op kleine schaal getest in drie proefprojecten in België.

In 2016 lanceerde de Staatssecretaris de website http://www.seksueelgeweld.be, waar men alle informatie kan terugvinden over verkrachtingsmythes, waar en hoe men aangifte kan doen, hoe de procedure bij de arts of politie verloopt, bij wie men terecht kan, en antwoorden op andere vragen.

De aanpak van seksueel geweld verschilt soms zeer sterk afhankelijk van het politiekantoor. Daarom heeft de Staatssecretaris het vernieuwde draaiboek zedenmisdrijven ruim verspreid bij de politiediensten door dit elektronisch beschikbaar te maken via het intranet van de politie. Het werd op een usb-stick bezorgd aan alle korpschefs en gespecialiseerde instellingen en er werd ook een studiedag aan gekoppeld. Wegens groot succes en op vraag van de politie zelf heeft de Staatssecretaris intussen vijf van dergelijke studiedagen georganiseerd in 2015-2016, waarop meer dan 1000 politiemensen aanwezig waren. De getuigenissen van slachtoffers bleken daarbij bijzonder nuttig.

De Staatssecretaris heeft aan de dienst gedragswetenschappen van de federale politie gevraagd om een vergelijkend onderzoek te starten naar de risicotaxatie-instrumenten om recidive van seksuele delinquenten te kunnen inschatten. Er is een analyse gebeurd van de meest adequate, gevalideerde en gebruikte instrumenten in het buitenland. De huidige werkwijze binnen de Belgische forensische praktijk werd onderzocht door middel van een grootschalige enquête bij gespecialiseerde hulpverleningscentra, het gevangeniswezen, justitiehuizen, strafuitvoeringsrechtbanken en gerechtsdeskundigen. Het doel hiervan is om een overzicht te krijgen en een analyse te maken van

de mogelijke lacunes in het efficiënt, adequaat en uniform gebruik van risicotaxatie-instrumenten en risicomanagementsystemen in België.

De Staatssecretaris heeft een project opgestart rond seksueel geweld ondergaan door studenten, in samenwerking met de vzw Zijn. Dit project bestaat uit een door en voor studenten ontwikkelde preventiecampagne over seksueel geweld binnen deze doelgroep (studenten van 18 tot 25 jaar). Het betreft een participatief project, waarbij studenten gevraagd wordt om na te denken over seksualiteit, grensoverschrijdend gedrag, seksueel geweld, enz. Sensibilisering speelt hierbij een belangrijke rol. De doelgroep wordt van bij het begin van het project betrokken. De studenten worden op gedetailleerde wijze geïnformeerd over de problematiek en de doelstellingen van het project. Ze kunnen rekenen op professionele ondersteuning en kunnen een beroep doen op een educatief dossier. De bedoeling is om tot 5 potentiële projecten per taalregio te komen met één illustratie en vervolgens een finaal project te kiezen met de hulp van een jury van experts. De officiële oproep werd gelanceerd op 13 oktober 2016. Op 12 mei 2017 zal het winnende project bekend gemaakt worden en voorziet de Staatssecretaris een nationale uitrol van het winnende campagnevoorstel.

De Staatssecretaris wil de ontwikkeling van het cognitief verhoor van zwaar getraumatiseerde slachtoffers van seksueel geweld begunstigen. Vaak kunnen slachtoffers geen informatie verschaffen over bepaalde belangrijke feiten of details die verband houden met de dader. Een gespecialiseerd cognitief verhoor kan dan tot antwoorden leiden. Daarom wilde de Staatssecretaris dat een Nederlandstalige en Franstalige politieagent met kennis van specifieke verhoortechnieken een gespecialiseerde opleiding volgden over 'cognitive enhanced interview'. Deze twee agenten hebben in oktober 2016 deze opleiding gevolgd in Ierland, in samenwerking met de Ierse politie en de Amerikaanse Universiteit van Portland.

<u>De strijd tegen partnergeweld</u>

De Staatssecretaris heeft de *University College Leuven-Limburg* (UCLL) gevraagd om een risicotaxatie-instrument rond partnergeweld te ontwikkelen. Samen met het Instituut wenste de Staatssecretaris ook dat er een document over risicobeheer werd aan toegevoegd. Dit document bevat een lijst van de mogelijke gerechtelijke stappen, onder meer op basis van de omzendbrief COL 4/2006. Bij de ontwikkeling van het instrument baseerde men zich enerzijds op een studie van de internationale wetenschappelijke literatuur en anderzijds op enquêtes en evaluaties bij professionals uit diverse sectoren. Het einddoel van de tool is om doeltreffend tussen te komen op basis van een 'wetenschappelijk berekend risico'. Na het gebruik van de online tool biedt dit document de professionals een overzicht van de mogelijke antwoorden op concrete vragen zoals de verwijdering van de dader, de bescherming van de kinderen, de aanpak van de dader, enz. Deze beschermingsfactoren werden ontwikkeld in samenwerking met de substituten van de procureur-generaal van Brussel, Antwerpen en Limburg. De Staatssecretaris heeft deze belangrijke tool besteld om hem ter beschikking te stellen van de professionals. Hij werd op 13 juli 2016 officieel voorgesteld door de Staatssecretaris en is sindsdien gratis online beschikbaar. Hij biedt professionals (politie, magistraten…) die met gevallen van partnergeweld te maken krijgen een praktisch middel om die probleemsituaties correct, onmiddellijk en gestructureerd te evalueren. In samenwerking met de bevoegde ministers heeft de Staatssecretaris het initiatief genomen om alle referentiemagistraten en -politiemensen te informeren. Er werd een infosessie georganiseerd in oktober en in december 2016

vond een studievoormiddag plaats om de professionals uit de politiediensten en het gerecht ermee vertrouwd te maken. De bedoeling was om de terreinactoren te informeren over het bestaan en de doeltreffendheid van dit instrument, maar ook om het op termijn op te nemen in de opleiding van politiemensen en magistraten.

Sinds 2014 kent de Staatssecretaris, samen met de Vlaamse minister van Welzijn en de stad en provincie Antwerpen, financiële steun toe aan het CO3-proefproject in Antwerpen, dat in juni 2016 officieel werd omgedoopt tot het eerste Family Justice Centre (FJC) in België. De bedoeling is om alle bevoegde diensten samen te brengen in één gebouw voor een integrale slachtoffergerichte aanpak. De beleidscel van de Staatssecretaris en het Instituut zetelen ook in de stuurgroep van het FJC van Antwerpen. In Leuven werd ook een ketenaanpak-proefproject opgestart met financiële steun van de Staatssecretaris. Aan Franstalige zijde heeft de Staatssecretaris de provinciale coördinatoren ook opgeroepen om een financiële ondersteuning vrij te maken om zo'n proefproject op te starten. Daarbij heeft ze de Franstalige verantwoordelijken uitgenodigd om het FJC in Antwerpen te bezoeken in 2016.

De Staatssecretaris werkte in 2016 aan de invoering van een werkbare 'meldcode' voor professionals die door artikel 458bis van het Strafwetboek aan het beroepsgeheim gebonden zijn en die geconfronteerd worden met (een vermoeden van) partnergeweld. De doelstelling is de ontwikkeling van gestandaardiseerde, pragmatische richtlijnen om het beslissingsproces inzake het al dan niet doorbreken van het beroepsgeheim in het kader van partnergeweld te structureren. In een eerste fase heeft de Staatssecretaris al alle beroepsfederaties (artsen, psychologen, tandartsen, gynaecologen, …) samengebracht om dit te bespreken en hen onder te brengen in focusgroepen. De bedoeling is om tegen eind volgend jaar tot een basismodel te komen en dit af te toetsen met alle verenigingen.
De Staatssecretaris heeft het Instituut gevraagd om de verschillende types van therapeutische interventies bij daders van partnergeweld in kaart te brengen, met inbegrip van de doeltreffendheid ervan. De bedoeling is om vast te stellen hoe deze therapieën gestructureerd en georganiseerd zijn, wie ze volgt, hoe daders erin terechtkomen en te bepalen hoe ze in de toekomst kunnen geoptimaliseerd worden om recidive effectief te voorkomen.

<u>Strijd tegen genitale verminking, eergerelateerd geweld en gedwongen huwelijken</u>
In 2016 werd er een werkgroep onder leiding van het College van Procureurs-Generaal opgericht om een omzendbrief ter bestrijding van eergerelateerd geweld, gedwongen huwelijken en genitale verminking op te stellen. Het doel hiervan is om gemeenschappelijke richtlijnen te voorzien voor politie en justitie voor de behandeling van dergelijke zaken, zoals ook al het geval is voor partnergeweld.

<u>Verzameling van statistieken over gendergerelateerd geweld</u>
Eén van de prioritaire doelstellingen van het NAP 2015-2019 is het verzamelen van statistieken rond gendergerelateerd geweld. De betrokken instellingen moeten zich toeleggen op het verzamelen van naar geslacht uitgesplitste statistieken en die vervolgens bezorgen aan het Instituut. Als coördinator van dit plan en als de nationale instelling die verantwoordelijk is voor het opvolgen van het Verdrag moet het ook toezien op het verzamelen van alle statistische gegevens. Daarom heeft de Staatssecretaris binnen het Instituut en naast de interdepartementale werkgroep een ad hoc

werkgroep opgericht die zich specifiek moet wijden aan het verzamelen van deze statistieken. Deze groep werd in september 2016 opgericht om dit proces gedurende het hele NAP 2015-2019 te begeleiden. De bedoeling is met name om zo goed mogelijk tegemoet te komen aan de Europese en internationale verbintenissen van België op het gebied van statistieken aangaande gendergerelateerd geweld en, in de eerste plaats, aan de bepalingen van het Verdrag van Istanbul. De Staatssecretaris heeft tot slot een grondig onderzoek van vier jaar gelanceerd dat de prevalentie van seksueel geweld bij de Belgische bevolking zal meten. Dit onderzoek zal midden 2017 van start gaan. Het zal de eerste keer zijn dat er zo een breed en diepgaand onderzoek wordt gevoerd rond dit thema, en het zal ook de eerste keer zijn dat er niet enkel naar seksueel geweld bij vrouwen wordt gemeten, maar ook naar seksueel geweld bij mannen en bij kwetsbare groepen, zoals bij LGBT's, migranten, en binnen asielcentra. Tevens zal er uitgebreid onderzoek gebeuren naar de perceptie van seksueel geweld bij de Belgische bevolking en zal men nagaan op welke zorg er een beroep werd gedaan en hoe ze dit hebben ervaren. De resultaten van dit onderzoek kunnen in aanmerking worden genomen bij het optimaliseren van de zorg binnen de dan uitgerolde multidisciplinaire opvangcentra, maar zullen ook een belangrijke sensibiliseringstool zijn naar de brede bevolking toe.

Nationaal actieplan ter bestrijding van mensenhandel 2015-2019

Sinds juli 2014 maakte de Staatssecretaris deel uit van de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van mensenhandel. De Staatssecretaris wilde met haar diensten meewerken om beter rekening te kunnen houden met de genderdimensie in het beleid ter bestrijding van mensenhandel. Dit engagement kwam met name tot uiting door het raadplegen en het in aanmerking van de bemerkingen van het Instituut bij het opstellen van het nationaal actieplan ter bestrijding van mensenhandel 2015-2019.

Ondersteuning van de gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel

Op federaal niveau kent enkel de Staatssecretaris een structurele subsidie toe aan de drie gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel (Payoke in Antwerpen, Pag-Asa in Brussel en Surya in Luik). De drie centra werken met multidisciplinaire teams van opvoeders, maatschappelijk werkers en criminologen. Ze bieden slachtoffers een geheim onderkomen, advies, psychologische en medische hulp en juridische bijstand. Vanuit de overtuiging dat het essentieel is om deze centra de nodige financiële steun te geven, wilde de Staatssecretaris in 2015 een aanvullende subsidie toekennen van 163.000 euro per centrum. In 2016 werd dit bedrag op 165.000 euro per centrum gebracht. Sinds de start van de regering kregen deze centra dus een aanvullende subsidie van 984.000 euro van de Staatssecretaris.

Doelstelling E. Vrouwen en gewapende conflicten

In 2000 keurde de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties resolutie 1325 'Vrouwen, vrede en veiligheid' goed. Die resolutie vraagt aan de lidstaten om de nodige stappen te ondernemen om de deelname van vrouwen bij de preventie en de beheersing van conflicten en bij het herstel van de vrede te bevorderen, en om de vrouwen voor, tijdens en na conflicten te beschermen. Om de resolutie op nationaal niveau te implementeren, vraagt de Veiligheidsraad aan de lidstaten om een nationaal actieplan (NAP) op te stellen.

Het eerste Belgische NAP bestreek de periode 2009 – 2012. Nadien werd er een tweede NAP opgesteld voor de periode 2013 - 2016.
In dit tweede NAP hernamen het regeringslid bevoegd voor Gelijke Kansen en haar administratie de ondersteunende en sensibiliserende rol van het vorige actieplan en namen ze ook een rol van monitoring op zich, via de coördinatie van het verslag dat vanaf 2015 jaarlijks aan het Parlement voorgelegd wordt en dat de vorderingen inzake de uitvoering van het actieplan voorstelt.

Vanaf het begin van de legislatuur werd de ondersteuning voor de uitvoering van het NAP en de resolutie verdergezet. Er werden onder andere aanbevelingen gedaan aan de betrokken departementen, er werd een training unit over *'Women in armed conflict'* en één over *'Gender & Peacebuilding'* uitgewerkt die twee keer per jaar gegeven wordt tijdens de *Basic Generic Training on Civilian Crisis Management* en er werd actief deelgenomen aan de *EU Informal Task Force on UNSCR 1325* die het beleid van de EU en de Lidstaten rond deze thematiek mee vormgeeft.
De Staatssecretaris zette ook het sensibiliseringswerk rond resolutie 1325 voort, via de ondersteuning van het Belgisch Platform 1325. Er werden broches in de vorm van een witte klaproos verdeeld; door een dergelijke broche op te spelden, drukt men steun voor de resolutie en het NAP. Ook de campagne met als titel 'Zoek uw Vredesvrouw' werd in 2014 en 2016 herhaald. Deze campagne is bedoeld om vrouwen te bekronen die de uitvoering van resolutie 1325 steunen of zelf die resolutie toepassen op het terrein en vrouwen en plaatselijke vrouwenbewegingen in regio's in een (post-)conflictsituatie steunen. De winnaressen werden op 4 december 2014 en 15 december 2016 bekroond tijdens een ceremonie. Ze ontvingen een certificaat dat hen de titel 'vredesvrouw' verleent, alsook een zilveren broche in de vorm van een klaproos en hun namen werden gepubliceerd op de website http://www.vrouwenkracht.net.
In 2015 ondersteunde de Staatssecretaris de conferentie 'Vrouwenkracht is Vredesmacht' die op 31 oktober georganiseerd werd in Ieper ter gelegenheid van de 15e verjaardag van de resolutie.

Tenslotte heeft de Staatssecretaris in 2016 aan het Instituut gevraagd om opnieuw de onderhandelingen voor een NAP 2017-2019 op te starten.

Doelstelling F. Vrouwen en de economie

Het ontwerp van *federaal Actieplan 'Gender en Werk'*
Vanuit de overtuiging dat de problematiek van de genderongelijkheden in de professionele sfeer horizontaal moet aangepakt wordt, heeft de Staatssecretaris beslist om voor de eerste maal in België een *federaal Actieplan 'Gender en Werk'* te lanceren.

Dit plan beoogt om een reeks concrete maatregelen rond vijf assen uit te werken::

- de strijd tegen genderdiscriminaties op de arbeidsmarkt,
- de verbetering van de verzoening van werk en privéleven,
- de strijd tegen de loonkloof,
- de bevordering van de evenwichtige vertegenwoordiging in de economische besluitvorming
- de deconstructie van seksistische stereotypen.

Het middenveld werd geraadpleegd en het plan zal in 2017 besproken worden met de betrokken ministers.

De strijd tegen de loonkloof
Het Instituut heeft een 'Loonkloof taskforce' op poten gezet die moet instaan voor de opvolging van de wet van 22 april 2012 ter bestrijding van de loonkloof tussen mannen en vrouwen met de verschillende betrokken diensten. Deze groep komt regelmatig samen sinds begin 2015.

Het Instituut heeft in 2015 en 2016 ook zijn jaarrapport over de loonkloof gepubliceerd. Daarin wordt de evolutie van de loonkloof geanalyseerd op basis van het uurloon (9% in het rapport 2015 en 8% in dat van 2016) en het jaarloon met diverse aanbevelingen.

Tot slot organiseerde het in oktober 2016, in samenwerking met de Europese Commissie en de FOD Werk, Arbeid en Sociaal Overleg, een uitwisseling van Europese goede praktijken met betrekking tot de loonkloof en de Belgische wet van 2012 in het bijzonder.

Sensibiliseringsacties
Begin 2014 zorgde het Instituut voor de update van zijn databank 'goede praktijken in ondernemingen' uit 2008, die de aandacht vestigt op de maatregelen van ondernemingen om de gelijkheid van vrouwen en mannen intern te bevorderen.[6] Het Instituut heeft deze ondernemingen samengebracht in een netwerk om zo de onderlinge uitwisseling te begunstigen. Er vonden verschillende vergaderingen plaats over thema's als de impact van de stereotypen op de loopbanen van vrouwen en mannen, de combinatie van werk en privéleven enz.).

In 2016 publiceerde het Instituut een studie getiteld "Gender en tijdsbesteding" op basis van de enquête naar het tijdsgebruik uit 2013. Er werd ook een seminarie georganiseerd in aanwezigheid van de Staatssecretaris over de resultaten ervan en over de wijze waarop vrouwen gebruik maken van ouderschapsverlof en andere verloven (tijdskrediet) in België.

[6] Zie http://www.igvm-action.be.

Doelstelling G. Participatie en besluitvorming

De bevordering van een evenwichtige vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in de besluitvorming bij de overheid en in de privésector

Op het niveau van het federaal openbaar ambt ondersteunt de Staatssecretaris de acties van het netwerk "diversiteit", in het bijzonder door zich te laten vertegenwoordigen in de stuurgroep die belast is met de opvolging van het strategisch plan diversiteit 2015-2018. Wat het evenwicht tussen mannen en vrouwen in bestuursfuncties betreft onderstreept dit plan met name de belangrijkheid van een cultuur- en mentaliteitsverandering en het investeren in het ondersteunen, sensibiliseren en motiveren van vrouwen met ambitie.

Monitoring van de wet van 28 juli 2011

Het Instituut heeft een analyse gemaakt van de aanwezigheid van vrouwen in de bestuursraden van beursgenoteerde ondernemingen en overheidsbedrijven een paar maanden voor de verplichtingen van wet van 28 juli 2011 in werking treden (quota van een derde leden van elk geslacht op straffe van financiële sancties vanaf 2017). Tussen 2008 en 2016 is het percentage vrouwen in de raden van bestuur gestegen van 8,2% naar 21,6%, maar in 2016 respecteerde slechts 38,7% van de bedrijven de door wet voorziene quota.

De bevordering van een evenwichtige vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in de politieke besluitvorming

In 2015 publiceerde het Instituut een genderanalyse van de resultaten van de federale, regionale en Europese verkiezingen van 25 mei 2014 met bijzondere aandacht voor de impact van de quota op aanwezigheid van vrouwen op de kandidatenlijsten, bij de verkozenen, bij de parlementsleden en in de regeringen. Deze analyse plaatste ook de resultaten van 2014 in perspectief met die van de verkiezingen op verschillende machtsniveaus sinds 1995.

De evenwichtige aanwezigheid van mannen en vrouwen in de adviesorganen

Conform het koninklijk besluit van 19 januari 2010 heeft de Staatssecretaris eind 2015 de "Commissie ter bevordering van de evenwichtige aanwezigheid van mannen en vrouwen in adviesorganen" opgericht binnen de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen.

In het najaar van 2016 heeft de Staatssecretaris een uitgebreide consultatieronde uitgevoerd bij de federale beleidscellen teneinde de lijst van adviesorganen samen te stellen die onder het toepassingsgebied van de wet van 20 juli 1990 ter bevordering van de evenwichtige aanwezigheid van mannen en vrouwen in organen met adviserende bevoegdheid. Het opstellen van deze lijst zal de vereiste rechtszekerheid scheppen voor de toepassing van de wet van 20 juli 1990.

Vrouwen en politie

Binnen de Federale Politie werd een taskforce opgericht rond "gender en politie".

Doelstelling H. Institutionele mechanismen voor de verbetering van de positie van de vrouw

Het federaal plan *gender mainstreaming*

De Staatssecretaris ondersteunde en begeleidde de federale regering bij de uitvoering van de 'wet *gender mainstreaming*' van 12 januari 2007, onder andere via de sturing van de Interdepartementale Coördinatiegroep en de coördinatie van de opmaak van het federaal plan *gender mainstreaming*. Voor meer informatie hierover, zie het verslag van de regering.

In het kader van de werkzaamheden rond de '2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling' (de 2030 Agenda) en de daartoe behorende Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (DOD's), heeft de Staatssecretaris meermaals de noodzaak onderstreept van de uitsplitsing naar geslacht van alle opvolgingsindicatoren die verzameld worden op het niveau van het individu. Alleen zo kan erop toegezien worden dat de monitoring zowel de situatie van vrouwen als mannen opvolgt.

Het Instituut ging ook verder met de sensibilisering en opvolging in het kader van de toepassing van *gender mainstreaming* en in het bijzonder van het artikel 4 van de wet van 2007 dat de uitsplitsing naar geslacht van de federale statistieken voorziet.

Doelstelling I. Mensenrechten van vrouwen

De Commissie voor de Status van de Vrouw (CSW)

De Staatssecretaris nam in 2015 deel aan de 59e sessie van de Commissie voor de Status van de Vrouw van de Verenigde Naties in New York. Deze stond in het teken van 20 jaar Verklaring en Actieplatform van Peking. Tijdens de Belgische Verklaring bood de Staatssecretaris tegengewicht tegen de conservatieve tendensen die zich in bepaalde delen van de wereld voordoen op het vlak van vrouwenrechten. De belangrijkste thema's waren: geweld tegen vrouwen en seksuele en reproductieve rechten. De Staatssecretaris nam daarnaast ook actief deel aan de Ministeriële Ronde Tafel *"Making the economy work for women and girls"* en had ook verschillende bilaterale ontmoetingen.

Het prioritair thema van de 60e sessie van de Commissie voor de Status van de Vrouw was *"Empowerment van vrouwen en de link met duurzame ontwikkeling".* De Staatssecretaris heeft actief bijgedragen aan de voorbereiding van de Belgische positie voor deze sessie, meer bepaald door de opstelling van de Belgische *position paper* te coördineren. Een lid van haar administratie was aanwezig tijdens heel de sessie en zag er mee op toe dat, in het bijzonder tijdens de onderhandelingen over de overeengekomen conclusies, onder andere de volgende punten verdedigd werden: de bevordering van de vrouwenrechten die integraal deel uitmaken van de universele en onvervreemdbare mensenrechten, de systematische integratie van de genderdimensie in de uitvoering van de 2030 Agenda en de uitsplitsing naar geslacht van de opvolgingsindicatoren van deze agenda.

Het tussentijds CEDAW-verslag

In november 2014 beschouwde het CEDAW-Comité drie aanbevelingen als prioritair voor België bij zijn onderzoek van het 7de Belgische periodieke verslag. Het vroeg om hierover binnen de 2 jaar

verslag uit te brengen. Het ging daarbij over geweld tegen vrouwen (met name over vluchthuizen voor vrouwen en illegale migrantenvrouwen die het slachtoffer zijn van geweld) en over mensenhandel. Het Instituut coördineerde het antwoord van de Belgische overheid van november 2016.

Ondersteuning van de Commissie en van de voorzitterschappen van de Europese Unie

De Staatssecretaris steunde de werkzaamheden van de Commissie, in het bijzonder in het kader van het strategisch engagement voor de gelijkheid tussen vrouwen en mannen (2016-2019) en de naar voren geschoven acties ter bestrijding van geweld tegen vrouwen. Ze gaf ook haar steun aan de werkzaamheden van de voorzitterschappen van de Raad bij de goedkeuring van hun conclusies over de thema's pensioenen (Lets voorzitterschap), besluitvorming (Luxemburgs voorzitterschap), de opvolging van het strategisch engagement (Nederlands voorzitterschap) en armoede (Slovaaks voorzitterschap).

De evaluatie van de 'genderwet' van 2007

Op 18 november 2015 heeft de Staatssecretaris het koninklijk besluit laten opstellen tot oprichting van de commissie van experten die belast is met de evaluatie van de drie antidiscriminatiewetten van 2007, waaronder de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen. Het artikel 52 §1 van de wet ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie bepaalt dat de toepassing en de doeltreffendheid van deze wet, net als van de twee andere, moet geëvalueerd worden door de wetgevende Kamers. Op 4 augustus 2017 heeft de Staatssecretaris het koninklijk besluit houdende de benoeming van de leden van de commissie van experten laten opstellen. Het eerste evaluatieverslag is voorzien voor binnen de eerste zes maanden die volgen op de samenstellingen van de hierboven vermelde commissie

Wet van 26 december 2016 over de naamsoverdracht

In navolging van het arrest van 14 januari 2016 van het Grondwettelijk Hof, heeft de Staatssecretaris samen met de minister van Justitie een wetsontwerp uitgewerkt teneinde tegemoet te komen aan de discriminatie op grond van geslacht in de naamwetgeving. Op grond van de wet van 26 december 2016 worden de ouders waarvan de afstammingsband gelijktijdig vastgesteld wordt, genoopt om samen een expliciete naamskeuze te maken van het eerste gemeenschappelijke kind. Ouders worden zo op volstrekte voet van gelijkheid geplaatst en uitgenodigd om samen de naam van het kind te bepalen: naam van de moeder, naam van de vader of beiden namen na elkaar in de volgorde naar keuze. Indien er geen expliciete keuze wordt gemaakt, zal dit gelijkgesteld worden met een geval van onenigheid. De onenigheidsregel bepaalt dat het kind de dubbele naam draagt in alfabetische volgorde.

Doelstelling K. Vrouwen en het milieu

In september 2015 werden de '2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling' (de 2030 Agenda) en de daartoe behorende Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (DOD's) goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de VN. De Staatssecretaris heeft er vanaf de voorbereiding van deze 2030 Agenda actief voor gepleit dat er zowel een specifieke doelstelling rond gendergelijkheid en de bevordering van de situatie van vrouwen kwam als een engagement om doorheen de hele uitvoering van de agenda rekening te houden met de genderdimensie. Ook toen deze doelstelling (DOD 5: *Achieve gender equality and empower all women and girls*),en dit engagement opgenomen waren in de Agenda, bleef de Staatssecretaris actief rond dit onderwerp. Vooral wat de integratie van de genderdimensie betreft in de andere DOD's, heeft de Staatssecretaris, zowel op federaal als internationaal niveau, de uitsplitsing naar geslacht van de opvolgingsindicatoren vele malen gepromoot. Dit is onontbeerlijk voor een gendergevoelige opvolging van de 2030 Agenda.

3. Conclusie

De Staatssecretaris heeft acties ter bevordering van de gelijkheid van vrouwen en mannen gevoerd in 8 van de 12 actiedomeinen van het Actieplatform van Peking die onder haar bevoegdheden vallen. Deze acties hadden voornamelijk betrekking op de opvolging van de wetgeving en het aannemen van actieplannen (federaal plan armoedebestrijding, nationaal actieplan 'Vrouwen, vrede en veiligheid', nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld 2015-2019). Het domein van de bestrijding van geweld tegen vrouwen kreeg in het bijzonder de aandacht van de Staatssecretaris, die daarbij met name de nadruk legde op de bestrijding van seksueel geweld.

IV. Verslag van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking over het beleid dat werd gevoerd in overeenstemming met de doelstellingen van de vierde Wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad

1. Inleiding en achtergrond

1.1. Juridisch kader

De Belgische ontwikkelingssamenwerking is ingegeven door de *wet van 19 maart 2013 betreffende de Belgische ontwikkelingssamenwerking*. Artikel 11 van deze wet voorziet dat de ontwikkelingssamenwerking **op een transversale manier, in al haar interventies, de genderdimensie dient te integreren**. België is trouwens verbintenissen aangegaan in een reeks verdragen, overeenkomsten, resoluties en actieplannen die allemaal gericht zijn op gendergelijkheid en de rechten van vrouwen, alsook op de effectieve uitoefening daarvan.

Op Europees niveau is het genderactieplan (***Gender Action Plan*, GAP**) van de Europese Unie een leidraad voor het Belgisch beleid op verschillende sleutelgebieden. Op het niveau van de Verenigde Naties noteren we met name :

- Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women - CEDAW (VN-verdrag uit 1979 tot uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen),
- De resoluties van de VN-Veiligheidsraad (o.a. 1325, 1820, 1888, 1889, 1960, 2106, 2122, 2242),
- Het Verdrag inzake de rechten van het kind (CRC, 1989)
- De Internationale Conferentie over Bevolking en Ontwikkeling (CIPD, 1994).

Het ***Programma voor Duurzame Ontwikkeling 2030*** van de Verenigde Naties biedt eveneens een referentie-actiekader voor de Belgische samenwerking. Het slotdocument van de Top van de Verenigde Naties van september 2015 bepaalt dat "de verwezenlijking van gendergelijkheid en empowerment van vrouwen en meisjes een essentiële bijdrage zal leveren tot de verwezenlijking van alle *doelstellingen* [inzake **duurzame ontwikkeling**, **Sustainable Development Goals,** SDG's] en doelen"[7]. Bovenop de specifieke SDG met betrekking tot gendergelijkheid, "*is het van cruciaal belang dat het principe van de gelijkheid der geslachten systematisch wordt geïntegreerd in de toepassing van het Programma* [voor ontwikkeling 2030] »[8]. De acties van de Belgische ontwikkelingssamenwerking inzake gender moeten tegen deze achtergrond worden gezien.

[7] *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, A/70/L.1, AVVN70, p. 7.*
[8] *Idem*.

1.2. Strategienota « Gender in de Belgische ontwikkelingssamenwerking »

De vorige strategienota over de genderdimensie dateert van 2002. In 2013 werd een evaluatie uitgevoerd van de thematiek "*Gender en ontwikkeling in de Belgische samenwerking*"[9]. De evaluatie besloeg de jaren 2002 tot 2013 en bevatte onder andere de volgende aanbevelingen : de behoefte aan een duidelijk politiek en een institutioneel engagement dat zowel pragmatisch als ambitieus is, de bevestiging van de tweesporenbenadering (specifieke acties en *gender mainstreaming*) en de integratie van gender in de beleidsdialoog met de partnerlanden.

In 2015 werd begonnen met de uitwerking van een nieuwe strategienota inzake gender. Deze nota werd uitgewerkt op basis van discussiegroepen opgericht binnen de directie-generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGD), van een gedetailleerde adviesnota van de Adviesraad Gender en Ontwikkeling en van bedenkingen vanuit de verschillende posten waar de Belgische coöperatie in 2015 actief is. Op 8 maart 2016 werden de strategienota "***Gender in de Belgische ontwikkelingssamenwerking***"[10] en het bijbehorende actieplan gepubliceerd. De strategienota bepaalt de vier prioritaire acties van de Belgische samenwerking :

1. Onderwijs en besluitvorming
2. Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR))
3. Voedselzekerheid, toegang tot natuurlijke hulpbronnen en economisch empowerment
4. Bescherming van rechten en de strijd tegen geweld (in al zijn vormen) op basis van gender, met bijzondere aandacht voor LGBTI's (*Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersexued*)

Het *Actieplan* beschrijft de concrete acties die inzake gender kunnen worden gevoerd per type samenwerking (gouvernementele samenwerking, multilaterale en thematische samenwerking, samenwerking met de actoren van de niet-gouvernementele samenwerking, gemeenschappelijke acties). Niet alle acties kunnen elk jaar worden gevoerd. In 2017 zal de Belgische samenwerking de sleutelacties voor het lopende jaar bepalen.

2. Acties op verschillende actiegebieden van het actieplatform van Peking

Het is onbegonnen werk alle acties te vermelden die op de verschillende actiegebieden van het actieplatform van Peking werden gevoerd. Er werd dan ook een selectie gemaakt, waarbij acties in de betrokken domeinen in hun geheel worden voorgesteld en de nadruk wordt gelegd op alle partnerlanden van de Belgische samenwerking. Het was vooral de bedoeling de veelheid aan acties te tonen. De volgende acties zijn niet interessanter dan andere (die niet worden vermeld).

[9] Dienst Bijzondere Evaluatie / SES (2013*), Evaluatie Gender en Ontwikkeling in de Belgische samenwerking,* FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Brussel.
[10] Raadpleeg de strategienota op de volgende link:
http://diplomatie.belgium.be/nl/Beleid/Ontwikkelingssamenwerking/Wat_doen_we/Thema/Maatschappijopbouw/Gender

Doelstelling A. Vrouwen en armoede

Armoedebestrijding blijft een centrale doelstelling van de Belgische samenwerking en het Programma voor Duurzame Ontwikkeling 2030 van de Verenigde Naties (SDG 1).
In het kader van de bilaterale samenwerking neemt België in **Mali** deel aan verschillende programma's met een genderdimensie. De Belgische Technische Coöperatie (BTC) voerde een programma van 6,5 miljoen euro uit in de strijd tegen voedselonzekerheid en ondervoeding in het gebied van Nara (Koulikoro). De FAO (Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties) realiseert een programma ter versterking van de weerbaarheid van de bevolkingsgroepen die geconfronteerd werden met de crisis, door middel van veehouderij in de weidelanden in de noordelijke regio's van Mali. In beide programma's werd werk gemaakt van de transversale integratie van de genderdimensie: er werd rekening gehouden met de invalshoek van de armoede alsook met de invalshoek van de economie en de besluitvorming door vrouwen.

Een ander voorbeeld betreft de bilaterale samenwerking van België met de **Democratische Republiek Congo**. In het kader van zijn programma inzake landbouwontwikkeling voert de BTC acties uit om het voedseltekort en de armoede terug te dringen via het duurzame herstel van de landbouwsector. De specifieke resultaten die voorop worden gesteld houden verband met vrouwen, gendergelijkheid, empowerment van vrouwen en hun leiderschap in de landbouwsector. De acties worden georganiseerd in samenwerking met het ministerie van landbouw, visserij, veeteelt, de provinciale ministeries, de provinciale administraties, de boerenverenigingen en ook met de privésector (periode : 2014-2021 ; budget 42 miljoen euro).

Met betrekking tot de doelstelling "armoede" leverde België indirecte steun aan **Niger** via de deelname aan humanitaire programma's of projecten voor vrouwen en ter versterking van de weerbaarheid bij voedselcrisissen. Het betrof onder andere het project PRECA van de ngo Caritas België met een budget van 792.783 euro en een project van de ngo Oxfam voor 1.304.326 euro.

Doelstelling B. Vrouwen en onderwijs

Onderwijs en opleiding is ook een van de vier prioritaire domeinen van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking. De doelstellingen inzake onderwijs liggen in de lijn van duurzame ontwikkelingsdoelstelling nr. 4 van het VN-Programma (SDG 4 - Agenda 2030). Daarom is er ook bijzondere aandacht voor de programma's die deze thematiek meewegen.

Sinds 2015 wordt de genderdimensie op transversale wijze in alle interventies en programma's van de Belgische samenwerking in **Palestina** geïntegreerd. De bestrijding van geweld, economisch empowerment, de participatie van vrouwen in het beleid en de besluitvorming alsook onderwijs zijn als prioriteiten aangemerkt.

In het kader van de bilaterale samenwerking heeft het project "*Enhancing Capacities and Institutional Building*" (ECIB) als doel jonge vrouwen en mannen te sensibiliseren voor de stereotiepe denkbeelden over de technische en beroepsopleidingen die normaliter door mannen worden gevolgd. Dit project met een budget van 5 miljoen euro moedigt vrouwen aan deel te nemen aan

deze specifieke opleidingen om hun kansen op de arbeidsmarkt te verhogen. Bovendien zijn er beursmiddelen waarvan minstens 28% bestemd zijn voor jonge meisjes en vrouwen (positieve discriminatie). In 2015 waren de eerste resultaten verrassend positief: 48% van de middelen waren toegekend aan meisjes en vrouwen.
In Palestina, waar de werkloosheidsgraad hoog is onder jongeren met een diploma informatietechnologie, loopt sinds november 2016 ook een project van gedelegeerde samenwerking van UNHABITAT in samenwerking met UN Women. Dit project van 1 miljoen euro waarbij vrouwenverenigingen in Gaza betrokken zijn, heeft betrekking op lokaal goed bestuur en ruimtelijke ordening en maakt gebruik van digitale technologie zoals de applicatie "*Minecraft"*. Door het inzetten van dit soort applicaties verwerven vrouwen een grotere economische autonomie en kunnen zij een grotere inbreng in de ruimtelijke plannen hebben.

In **Oeganda**, een ander partnerland van België, zijn genderdimensie en *empowerment* (verzelfstandiging) van vrouwen twee transversale thema's die deel uitmaken van de programma's van de bilaterale samenwerking, meer bepaald in de twee belangrijkste sectoren : gezondheid en onderwijs.

In het programma "*Support to the Development of Human Resources (SDHR)*" heeft een aantal begunstigde organisaties uit de gezondheids- en onderwijssector de nadruk gelegd op de versterking van de organisatorische capaciteiten van het personeel, meer bepaald vanuit het oogpunt van gendergelijkheid. Na opleidingen over genderintegratie en empowerment van vrouwen hadden deze organisaties bijzondere aandacht voor de gelijke deelname van vrouwen en mannen aan de opleidingen.

Een andere genderongelijkheid bestaat bij het beroepsonderwijs en de beroepsopleidingen (BTVET – "*Business Technical Vocational Education and Training* "). Het hulpprogramma " *Support to Skilling Uganda* " besteedt bijzondere aandacht aan de gelijke toegang tot de opleidingen. Zo worden er in Oeganda bijvoorbeeld beurzen toegekend om de deelname van vrouwen aan de BTVET-opleidingen te bevorderen en worden er sensibiliseringsacties inzake de ontwikkeling van vaardigheden gevoerd.

Van 2014 tot 2016 werden in het kader van bilaterale samenwerking tussen België en **Marokko** de projecten voortgezet die tussen 2010 en 2013 van start waren gegaan. De meeste projecten hadden betrekking op landbouw, water en sanering, organisatorische capaciteitsopbouw, maar bevatten ook een luik inzake gender. Zo werd de genderbenadering geïntegreerd in de activiteiten betreffende het onderwijs.

Het project voor de ontwikkeling van de productieketen van de amandelboom (PROFAO 2011-18) dat de BTC in partnerschap met het ministerie voor landbouw en zeevisserij (MAPM) in de regio Oriental uitvoert, kwam tot eind 2015 rechtstreeks ten goede aan 270 vrouwen. 200 vrouwen hadden deelgenomen aan plantactiviteiten en 70 vrouwen aan ondersteuningsacties en opleidingen. 67% van de middelen die in 2015 voor het project werden uitgetrokken, werden volgens een evaluatie genderbewust gebudgetteerd.

In het kader van het programma voor organisatorische capaciteitsopbouw door de toekenning van beurzen (RC Bourses, 2013-17), dat de BTC in partnerschap met het ministerie voor buitenlandse

zaken en ontwikkelingssamenwerking van Marokko uitvoert, werden opleidingen inzake gender georganiseerd waarbij bijzondere aandacht werd besteed aan de participatie van vrouwen. In 2016 werd ook een "gender-geheugensteuntje" uitgewerkt en werd steun uitgetrokken voor het excellentiecentrum voor genderbewust budgetteren van het ministerie voor economie en financiën. 57% van de middelen die voor het project in 2015 werden uitgetrokken, werden volgens een evaluatie genderbewust gebudgetteerd.

In het kader van de bilaterale samenwerking organiseert België in de **DRC** via de BTC in de periode 2014-2020 4 programma's ter ondersteuning van het technisch onderwijs en de beroepsopleiding (budget van 40 miljoen euro voor de periode 2014-2020).

In het kader van deze programma's werd het aantal acties verhoogd met betrekking tot gender, de bevordering van het onderwijs en de tewerkstelling van meisjes in het kader van de verwezenlijking van een betere toegang van meisjes en jongens tot een kwalitatief onderwijs. Bovendien droegen de programma's ook bij tot een verhoging van het aantal goed opgeleide arbeidskrachten die als werknemer of als zelfstandige aan de slag kunnen gaan.

Om deze acties te optimaliseren, werd een samenwerking met vrouwelijke ondernemers op het getouw gezet waarbij het de bedoeling is de autonomie van meisjes te verhogen, ze aan te moedigen aan de slag te gaan in domeinen zoals de levensmiddelenindustrie of de voedselverwerkende industrie of op weg te helpen naar technische opleidingen (premies, promotie, beurs, wedstrijd, model, …).

Een ander voorbeeld uit **Benin**. In de gezondheidssector levert het programma *PASS Sourou* sinds 2014 een bijdrage aan een minder ongelijke toegang tot kwalitatieve gezondheidsdiensten, de bestrijding van geweld tegen vrouwen en kinderen en de bevordering van de seksuele en reproductieve gezondheid. In het kader van het programma worden sanitaire opleidingen aangeboden voor het verzorgend personeel dat kwalitatief werk levert en gemotiveerd is, in dit geval de vroedvrouwen.

Ten slotte heeft België in juni 2016 een nieuw samenwerkingsproject in **Niger** opgestart : het project "*Sarraounia"* dat gericht is op de bevordering van het onderwijstraject van meisjes in de regio Dosso. In deze beginfase is het nog wachten op de gegevens van de basisstudie, die in maart 2017 beschikbaar zullen zijn. Het is dus nog te vroeg om het al over de verwezenlijking van doelstellingen te hebben, maar het is alvast het vermelden waard dat in de 6 colleges waarvoor steun wordt uitgetrokken, "schoolregeringen" werden ingericht (jonge meisjes die door de medeleerlingen zijn verkozen om alle leerlingen in de dialoog met de schoolautoriteiten te vertegenwoordigen).

Doelstelling C. Vrouwen en gezondheid

De Belgische ontwikkelingssamenwerking hecht prioritaire en bijzondere aandacht aan het gezondheidsdomein vanuit het oogpunt van gendergelijkheid. Dit domein omvat ook de seksuele en reproductieve rechten (SDG 5.6).

Het Bevolkingsfonds van de Verenigde Naties (UNFPA) is als multilaterale partner onmisbaar aangezien zijn mandaat betrekking heeft op gezondheid en seksuele en reproductieve rechten, gezinsplanning inbegrepen, gendergelijkheid en analyses over de bevolkingsdynamiek in verband met ontwikkeling. Het Fonds heeft bijzondere aandacht voor jongeren. Sinds 2014 bedraagt de Belgische bijdrage aan de werkingsmiddelen van het Fonds 7 miljoen euro. In 2016 werd een aanvullende steun voor programma's in Burkina Faso, Guinee, Marokko en Niger toegekend via de gedelegeerde samenwerking. Enkele programma's worden in dit verslag nader toegelicht.

In **Peru**, een partnerland van België, financierde de Belgische samenwerking tot op heden drie projecten waarin de genderdimensie is geïntegreerd. Het betreft onder andere de verbetering van de situatie van de vrouw op het gebied van de gezondheid. Met de opgezette acties werden belangrijke resultaten bereikt: zo bevielen er meer zwangere vrouwen in plattelandsgebieden in een gezondheidscentrum, daalde de moedersterfte en kregen meer arme zwangere vrouwen een volledige prenatale controle.
Dit zijn de resultaten van programma's die gericht zijn op de bevordering, de bescherming en de eerbiediging van de rechten van elk individu om volledig zeggenschap te hebben over alle aspecten die verband houden met seksualiteit en de seksuele en reproductieve gezondheid. Te vermelden is het bilaterale programma "*Budget Support to the Universal Health Insurance Policy in Peru"* (SISFIN) met een budget van 6,5 miljoen euro voor een periode van 3 jaar of het programma dat de ngo FOS samen met PROMSEX (142 000 euro/3 jaar), een lokale partner, heeft opgezet en dat vrouwen helpt hun recht op gezondheid en hun seksuele en reproductieve rechten in drie regio's van Peru uit te oefenen.

In **Burundi** financierde België via de gedelegeerde samenwerking het project ter bestrijding van fistels en ter bevordering van de gezondheid van moeders in Burundi (*Lutte contre les fistules et promotion de la santé maternelle au Burundi)*. Oorspronkelijk zou dit programma 3 jaar lang lopen (november 2012 tot november 2015), maar er werd ingestemd met een eerste verlenging van 12 maanden tot eind december 2016. Nu werd een aanvraag voor een tweede verlenging met 4 maanden ingediend. Rechtstreeks begunstigd zijn vrouwen met fistels. Dit project werd deels uitgevoerd door de UNFPA (1 250 000 euro) en deels door Handicap International (150 000 USD).

De activiteiten van dit project vinden in heel het land plaats, maar de chirurgische ingrepen worden in het gezondheidscentrum Urumuri in Gitega uitgevoerd. De beoogde resultaten zijn een studie van de prevalentie, preventie, de behandeling van fistels en de socio-economische re-integratie van de behandelde vrouwen.

Een van de bereikte resultaten is dat de prevalentie van obstetrische fistels in Burundi momenteel gekend is (3 550 gevallen van obstetrische fistels werden vastgesteld bij een incidentie van 750 nieuwe gevallen elk jaar). Doordat deze cijfers gekend zijn konden de sleutel-interventies in kaart worden gebracht die in de nationale strategie moeten worden opgenomen. Een tweede resultaat zijn de opleidingen voor het verzorgend personeel. 27 artsen van de kraamafdeling van 21 ziekenhuizen en 27 verplegers die in het operatiekwartier werken kregen een opleiding over vasectomie zonder scalpel en 14 artsen over het afbinden van de eileiders via een mini laparotomie onder lokale verdoving. Deze technologie staat nu in 21 openbare ziekenhuizen in het land ter beschikking.

Een derde resultaat is dat het centrum Urumuri in Gitega tussen 2014 en 2015 meer dan 500 gevallen van obstetrische fistels heeft behandeld. Dit project is zeer succesvol wat de socio-economische ondersteuning van de vrouwen met fistels betreft, maar er waren ook grote problemen bij de uitvoering ervan vanwege administratieve procedures en de socio-politieke crisis in Burundi.

In **Senegal** is het ondersteuningsprogramma in de gezondheidssector " *Programme d'Appui à l'Offre et à la Demande de Soins dans les 5 régions médicales de Diourbel, Fatick, Kaffrine, Kaolack et Thiès* **»** (PAODES) er specifiek op gericht de bevolking in de vermelde regio's een gelijke toegang heeft tot kwalitatieve gezondheidszorg te geven en een goede sociale bescherming. Het programma werd in november 2011 met een budget van 16 912 889 euro over 6 jaar opgestart. Het komt rechtstreeks ten goede aan de gezondheidsactoren en heeft positieve gevolgen voor vrouwen en kinderen.

Deze twee groepen komen inderdaad vaker naar de gezondheidsdiensten en er wordt dan ook ervan uitgegaan dat de verbeterde kwaliteit van de openbare gezondheidsdiensten eerst en vooral hen ten goede komt.

Dit project heeft geleid tot een beter beheer van de reproductieve gezondheidszorg met als eerste doelstelling een vermindering van de moedersterfte, nog steeds een van de grotere problemen in Senegal. Tussen 2011 en 2015 is de moedersterfte bijvoorbeeld van 370 naar 315 op 10 000 gedaald.

Een ander voorbeeld, het percentage bevallingen die worden begeleid door niet-gekwalificeerd personeel is van 79% naar 84% gegaan. Dit zijn bescheiden resultaten met een positieve tendens die het gevolg zijn van een ingewikkeld proces waarbij omvattende obstetrische en neonatale spoedzorg (Soins Obstétricaux et Néonataux d'Urgence Complet - SONUC) wordt verstrekt en keizersneden in ruraal gebied doeltreffend worden uitgevoerd.

Een ander **Senegalees** programma is PASEPAR "*le Programme d'amélioration des services de l'eau potable et de l'assainissement en milieu rural",* een drinkwaterprogramma dat in januari 2015 voor een periode van 5 jaar werd opgestart met een bijdrage van 6 500 000 euro. Het programma is gericht op de duurzame verbetering van de diensten inzake drinkwatervoorziening en sanering. Het is de bedoeling zowel de hoeveelheid als de kwaliteit ervan voor de bevolking op het platteland in het aardnotenbekken te verbeteren met inachtneming van een geïntegreerd waterbeheer (GIRE). Dit programma ligt in de lijn van de doelstelling gezondheid maar ook van de doelstelling milieu en economie.

De acties die werden ondernomen hebben rechtstreekse gevolgen voor de gezondheid van moeders en kinderen. De toegang tot gezond drinkwater is immers uiterst belangrijk in een regio die geregeld kampt met een hoog gehalte aan verschillende zouten in het putwater. De toegang tot water en sanering heeft onrechtstreeks ook economische gevolgen (meer tijd en potentiële effecten op de economische activiteit) omdat anders vrouwen en kinderen water moeten gaan halen, wat zwaar werk is.

Op het gebied van gezondheid en in het kader van humanitaire hulp biedt het Internationaal Comité van het Rode Kruis in de **Democratische Republiek Congo** hulp aan slachtoffers van seksueel geweld in gebieden waar veel geweld heerst teneinde hun leefomstandigheden te verbeteren en te zorgen voor een betere toegang tot medische en psychosociale diensten (" *Strengthening the response to sexual violence"* in Noord-Kivu en Zuid-Kivu, periode 2015-2017).

In **Mali** werd een programma van de bilaterale ontwikkelingssamenwerking goedgekeurd in juni 2016. Dit project - dat in 2017 zal worden uitgevoerd door UNICEF, UNFPA en de lokale partners - gaat over de preventie (door mobilisatie van de gemeenschappen) en (medische en sociale) ondersteuning van vrouwen en meisjes die slachtoffer werden van genitale verminking, vroegtijdige huwelijken en obstetrische fistels in de Koulikoro-regio.

Doelstelling D. Geweld tegen vrouwen

De bestrijding van het geweld tegen vrouwen is een thema dat voorkomt in meerdere programma's en projecten in verband met de Belgische samenwerking aangezien het om een prioritair actiedomein gaat dat ook het voorwerp is van SDG 5.2 van het Programma voor Duurzame Ontwikkeling 2030 van de Verenigde Naties.

Via een gedelegeerde samenwerking voor een bedrag van 10 miljoen euro werd in het kader van het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (UNDP) in de **Democratische Republiek Congo** van 2009 tot 2015 uitvoering gegeven aan een programma ter ondersteuning van de bestrijding van seksueel geweld via een steun aan het STAREC-programma (stabilisering en verzoening in Oost-Congo). Het programma dat in de provincie Noord-Kivu en de oostelijke provincie werd uitgevoerd, bevat sensibiliseringsacties in scholen, de inrichting of de reactivering van gemeenschapsstructuren voor preventie en bescherming, campagnes « *He for She* » die tot doel hebben mannen en jongens ertoe aan te moedigen de rechten van vrouwen te verdedigen of acties inzake medische, psycho-sociale en juridische hulp.

In **Burundi** leverde België een financiële bijdrage van 476 600 euro voor een project ter bestrijding van de straffeloosheid op cultureel en juridisch gebied van geweld tegen vrouwen in Burundi ("*Lutte contre l'impunité culturelle et judiciaire des violences contre les femmes au Burundi*". Dit project werd van januari tot december 2016 in drie provincies in Burundi (Bururi, Mwaro et Muramvya) uitgevoerd door de ngo RCN Justice & Démocratie (*Réseau Citoyens-Citizens Network Justice & Démocratie*). De doelgroep waren Burundese vrouwen, meisjes, mannen en jongens in het algemeen als leden van de samenleving en de gemeenschappen (naasten van de slachtoffers, slachtoffers, daders of mogelijke daders van geweld tegen vrouwen). Een tweede doelgroep waren Burundese mannen en jongens als daders of mogelijke daders van geweld. De geprivilegieerde lokale partners waren de katholieke vereniging van juristen in Burundi (association de juristes catholique du Burundi - AJCB), de collectieven van vrouwenverenigingen en -ngo's in Burundi (collectifs des associations et les ONG féminines du Burundi - CAFOB).

Dit project kwam onder andere ten goede aan de leiders van de gemeenschappen in de drie vermelde provincies (ongeveer 150 verkozen, traditionele of religieuze leiders) die betrokken zijn bij de communautaire dialogen en de acties ter verspreiding van het recht.
Andere begunstigden zijn de actoren die betrokken zijn bij de strafrechtketen en de sociale opvang van slachtoffers ; de kaderleden en leden van partnerorganisaties van de civiele samenleving maar ook 1 000 à 2 000 vrouwen en meisjes die het slachtoffer zijn van huiselijk en seksueel geweld. Zij kunnen terecht bij geïntegreerde centra waar ze hun verhaal kwijt kunnen en waar de ze als

slachtoffer een beroep kunnen doen op oriënteringsdiensten, een begeleiding door de actoren van de strafrechtketen en sociale opvang.

Het project liep in december 2016 af en de resultaten liggen nog niet voor, maar verwacht wordt dat vrouwen, mannen en de gemeenschappen seksueel en huiselijk geweld beschouwen als schadelijke en laakbare praktijken en dat ze daardoor een ondersteunende houding aannemen ten aanzien van de slachtoffers. Ten tweede gaat men ervan uit dat de sociale actoren en de actoren van de strafrechtketen een doeltreffende en respectvolle respons bieden die afgestemd is op de vrouwen en meisjes die het slachtoffer zijn van seksueel of huiselijk geweld.

In het **laatste trimester van 2016** werd een aantal nieuwe programma's opgestart ter bestrijding van geweld tegen vrouwen.

In de **Democratische Republiek Congo** wordt uitvoering gegeven aan nieuwe programma's die in het teken staan van de bevordering van gendergelijkheid en ingaan op de situatie en de bescherming van vrouwen en meisjes. Zo is er het gezondheidsprogramma DRC, waarmee de BTC (bilaterale samenwerking van 3 miljoen euro) in samenwerking met het ministerie van volksgezondheid de strijd aanbindt tegen seksueel geweld en dit thema onder de aandacht brengt in de provinciale gezondheidsafdelingen en in 9 gezondheidsregio's.

In november 2016 werd het sectorale programma inzake vrouwen- en kinderrechten van de Belgisch –**Marokkaanse** samenwerking opgestart. Het UNFPA (het Bevolkingsfonds van de Verenigde Naties)) en het ministerie van solidariteit, gezin, vrouw en sociale ontwikkeling zetten samen hun schouders onder dit projet ter ondersteuning van de bestrijding van geweld tegen vrouwen in Marokko. Het betreft een project van gedelegeerde samenwerking met een budget van 2,7 miljoen euro waaraan België een bijdrage levert van 1,25 miljoen euro. Het project is erop gericht steun te verlenen bij de toepassing van de bepalingen van het institutionele, wettelijke en regelgevende kader inzake de bescherming van vrouwen in Marokko tegen geweld en ondersteuning te bieden aan de opvangmechanismen.

Doelstelling E. Vrouwen en gewapende conflicten

Het thema "vrouwen en gewapende conflicten" is net als de vorige doelstelling prioritair voor de Belgische samenwerking. België heeft ook een Nationaal actieplan 2013-2016 "*Vrouwen, vrede en veiligheid*" uitgewerkt waarmee concreet uitvoering wordt gegeven aan resolutie 1325 die de Verenigde Naties in 2000 hebben goedgekeurd.

Voor de periode 2015-2017 levert België via een gedelegeerde samenwerking een bijdrage van 2 miljoen euro aan het programma UN Women dat gericht is op de ondersteuning van de rechten en de deelname van de Congolese vrouwen aan conflictoplossingen en vredesopbouw in **de Democratische Republiek Congo** (Resolutie 1325).
Er werden reeds enkele resultaten behaald: zo werden in 2 provincies centra opgericht die toezien op de politieke participatie van vrouwen, via technische steun voor de onafhankelijke nationale kiescommissie werd de participatiegraad van vrouwen bij de werving in de pilootsite van Noord-

Ubangi opgevoerd en er werd een 1325-secretariaat opgericht dat opleidingen organiseert voor zijn leden.

In **Palestina** levert de Belgische samenwerking een actieve bijdrage aan de nationale inspanningen inzake gender, onder andere inzake Resolutie 1325 van de Verenigde Naties en het Nationaal Actieplan 2017-2019 dat sinds de zomer 2016 wordt uitgevoerd. Vanwege de gevoelige situatie in Palestina zijn de bescherming van vrouwen en meisjes tegen alle vormen van geweld, hun toegang tot onderwijs en hun deelname in het economische en politieke leven een transversale prioriteit van de Belgische interventies.

De projecten die België via humanitaire fondsen financiert, behelzen een analyse van de gendermainstreaming per activiteit die wordt opgezet. In 2016 werden vier humanitaire projecten via de niet-gouvernementele samenwerking gefinancierd. Een ervan is het project "*Integrated Healthcare and Protection Services for the vulnerable groups in the Gaza Strip"* van CARITAS BELGIË met een budget van 1 060 077 euro.

Verder zijn er specifieke activiteiten waarbij streefcijfers moeten worden behaald. Zo is het de bedoeling psycho-sociale hulp te bieden aan 3 000 vrouwen en kinderen met oorlogstrauma's of 220 vrouwen op te leiden inzake vrouwen- en kinderrechten.

Na de ondertekening van het '*Accord pour la Paix et la Réconciliation au Mali'* in juni 2015, heeft het Belgisch Diplomatiek Bureau te **Mali**, in samenwerking met het Ministerie voor de Bevordering van de Vrouw, Kind en Gezin, het vredesakkoord ('*Accord pour la Paix et la Réconciliation au Mali*') herlezen vanuit het gender oogpunt. Deze herlezing werd uitgevoerd op basis van de vaststelling dat het vredesakkoord geen rekening hield met het lijden van vrouwen en meisjes gedurende de crisis in Noord-Mali, noch met de capaciteiten van vrouwen en meisjes om vrede te bewerkstelligen. Eén en ander werd gefinancierd door de Belgische Ontwikkelingssamenwerking en uitgevoerd in de zomer van 2016. Het hielp om (samen met de civiele maatschappij) concrete aanbevelingen te formuleren waarmee zal moeten rekening gehouden worden door de Malinese instellingen die bevoegd zijn voor de uitvoering van het Vredesakkoord.

Doelstelling F. Vrouwen en economie

Zoals bepaald in de strategienota gender, legt de Belgische ontwikkelingssamenwerking de klemtoon op de financiering van sociaaleconomische programma's die onder meer de draagkracht van kleine en middelgrote ondernemingen en plaatselijke micro-ondernemers moeten versterken. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar de uitvoering van specifieke actie die de participatie van de vrouwen hebben als doestelling.

Via het Indicatief Samenwerkingsprogramma (ISP) 2013-2017 met **Benin** is België betrokken bij concrete maatregelen die een daadwerkelijke genderintegratie beogen; zowel op procesniveau als bij de verschillende manieren waarop het ISP wordt uitgevoerd, voornamelijk in de politieke dialoog, in interventies in concentratiesectoren en in multisectorale interventies.

In de landbouwsector is het doel van het PROFI (het steunprogramma voor de landbouwsectoren) een gunstig klimaat te creëren om vrouwenrechten te promoten. Dat gebeurt door de inachtneming van gender bij institutionele niet-overheidspartners (boerenorganisaties) en een transversale, systematische betrekking van gender in alle activiteiten van het programma.

Dat engagement werkt enkel wanneer het ondersteund wordt door nationale structuren bij de uitvoering van het genderactieplan in de landbouwsector en als de 'gendergevoelige' waardeketens beoogd worden.

Concreet draait het om de versterking van de economische onafhankelijkheid van vrouwelijke ondernemers door een betere toegang tot productiefactoren, in het bijzonder de beschikking over grondstoffen en gronden; om de versterking van politieke autonomie op gemeenschapsniveau en om de versterking van persoonlijke capaciteiten die in het werk worden gesteld bij het uitvoeren van zulke strategieën.

Het ondersteuningsproject voor de Beninse organisaties, gericht op versterking van persoonlijke capaciteiten is toegespitst op de kennisuitbreiding inzake human resources binnen de begunstigde organisaties in de concentratiesectoren. De acties draaien vooral rond capaciteitsversterking om vrouwelijk ondernemerschap en de vertegenwoordiging van vrouwen een boost te geven. In het project wordt erop gelet dat de toekenningscriteria voor beurzen en stages de genderdimensie meewegen en wordt er gewaakt over een evenredige toekenning aan mannen en vrouwen.

In het kader van de bilaterale samenwerking met **Marokko** en bij de verdere uitvoering van het indicatief samenwerkingsprogramma 2010-2013 waarvan sprake eerder in dit document (*doelstelling B Vrouwen en Onderwijs*), heeft de Belgische Technische Coöperatie samen met de Nationale Landbouwraad het project voor de ontwikkeling van de keten van saffraan en dadelpalm geïmplementeerd (Safran-Dattes, 2013-19). In 2015 steeg het aantal vrouwen in de coöperatieven die bij het project betrokken waren en droeg het project dus bij tot hun economische emancipatie. 27% van het budget dat in 2015 aan het project werd toegekend, werd volgens een evaluatie genderbewust gebudgetteerd.

De BTC gaat, in samenwerking met het Ministerie van Tewerkstelling en het Agence nationale de promotion de l'emploi een programma rond '*jong en vrouwelijk ondernemerschap*' opstarten met een budget van 3 miljoen euro. Dat project moet de tewerkstelling en het zelfstandig werk voor vrouwen en jongeren in Marokko bevorderen. Het bouwt voort op de ervaring van het '*Min Ajliki*'-project van de APEFE (*Association pour la Promotion de l'Education et de la Formation à l'Etranger*) van 2014-2016 en legt het zwaartepunt bij vrouwelijk ondernemerschap. Het formuleringsproces van het programma vond plaats in november 2016.

Er loopt nog een ander programma van de Belgische ontwikkelingssamenwerking rond 'vrouwen en economie'. Het is een **Peruaans** programma, dat wordt uitgevoerd door de ngo *Aide au Développement Gembloux* (ADG), met als insteek de gelijke toegang van vrouwen tot financiële diensten en productiemiddelen, waaronder land, handel en ondernemerschap. Het doel van het programma is op een duurzame manier de agrarische productie van boerenfamilies te verbeteren, met bijzondere aandacht voor vrouwen.

In 2016 hadden 750 families baat bij het programma, waaronder 280 vrouwen en 470 mannen, via opleidingen (agro-ecologische technieken en certificeringen), deelname aan onderzoek met producenten, deelname aan ecologiebeurzen, uitwisseling van ervaringen, de ontwikkeling van een gids rond de marketingstrategieën voor kleine organisaties, en van een marketingplan voor 9 agro-ecologische producten en door mee te werken aan de verwerking van de producten en aan de verbetering van de administratieve processen voor kleine producenten.

Voor het jaar 2016 werd dan ook vastgesteld dat het aantal ecologische producenten die betrokken zijn in de bevorderde alternatieve verkoopkanalen, gestegen was: het betrof 150 vrouwen en 50 mannen (tegen 51/8 in 2013). Wat het aantal producenten betreft, die aangesloten zijn bij een agro-ecologische landbouworganisatie gaat het om 297 vrouwen en 363 mannen (2013: 202/203). We signaleren ook de stijging van het aantal vrouwen in een directiepositie van nul in 2013 naar 24 in 2016.

Het programma '*Bassins de rétention et de valorisation de forages dans les régions de Diourbel, Fatick, Kaolack, Kaffrine et Thiès*' (BARVAFOR) dat in juli 2011 in **Senegal** werd opgestart, is gericht op een verhoging van de bos-, weide- en akkerbouwproductie pron de 5 concentratieregio's door een duurzame toegang tot water voor de productie (budget van 11.906.418 euro gespreid over 6 jaar).

Het project besteedt bijzondere aandacht aan vrouwen die sterk betrokken zijn bij de groenteteelt. De locatie van de faciliteiten en de selectiecriteria zorgen voornamelijk voor toegang voor arme vrouwen tot economische hulpbronnen (verbeterde, productievere gronden) om daar extra inkomsten uit te halen.

In de resultaten zien we dat 4 van de 23 in 2015 opgerichte beheerscomités door vrouwen beheerd worden, dat vrouwen bovendien 48% van de leden van de besluitvormingsorganen uitmaken in de beheers- en onderhoudscommissies (CGEO - Comités de Gestion et d'Entretien des Ouvrages) en 49% van de leden van het dagelijks bestuur (BE - Bureaux Ecécutifs). Ook op institutioneel niveau speelde het project in 2015 een centrale rol in de institutionalisering van gender in het ministerie van Landbouw en Landbouwuitrusting.

Tot slot is België indirect betrokken in **Niger** via de financiering van projecten door het Belgisch Fonds voor de Voedselzekerheid. De projecten zijn voornamelijk gericht op vrouwen en hun fundamentele rol in de voedselzekerheid en voedselvoorziening en de lokale economische ontwikkeling. Daaronder valt ook het programma '*PADEL: Programme d'Appui au Développement Economique Local*', dat werd uitgevoerd door het Fonds voor Uitrusting van de Verenigde Naties (UNCDF) tussen maart 2010 en juni 2016, met een budget van 4,3 miljoen euro.

Van 2008 tot 2017 heeft de Belgische ontwikkelingssamenwerking voor bijna 900.000 euro aan het **Malinese** project deelgenomen ter ondersteuning van vrouwengroeperingen in de veeteeltproductie met een korte levenscyclus (PAFEC).Het gaat hierbij om een project bedoeld om activiteiten op te zetten die inkomsten genereren en bijdragen aan de voeding- en voedselzekerheid. Vrouwen worden in de mogelijkheid gesteld om deel te nemen aan groepsverkopen die samen met commerciële tussenpersonen georganiseerd worden. De verkregen resultaten zijn positief. De pluimveefokkerij blijkt inderdaad een succesformule te zijn, waarbij de goede beheersing van de teelt er een duidelijk bewijs van vormt .

Nog steeds in **Mali**, en dit sinds 2012, financiert de gedelegeerde samenwerking het project "*Gender en lokale ontwikkeling in het kader van de voedselzekerheid in de regio's Kayes en Koulikoro*" voor een bedrag van 400.000 euro, dit project wordt geleid door UN Women. Dit project mikt op interventies die de betrokkenheid van vrouwen garanderen in activiteiten uitgevoerd door de indirecte actoren actief in een ruimere programma in het kader van het *Belgisch Fonds voor de Voedselzekerheid* (PLIAM programma - bestrijding van voedselonzekerheid en ondervoeding). Dit project beantwoordt aan de doelstellingen "Vrouw en Economie, Vrouwen en Armoede" en het objectief "Participatie en besluitvorming".

Doelstelling G. Participatie en besluitvorming

Een andere prioriteit van de Belgische ontwikkelingssamenwerking is 'Besluitvorming en vrouwen', opgenomen in de Duurzame-Ontwikkelingsdoelstelling (SDG) 5.5 van het Programma voor Duurzame Ontwikkeling 2030 van de Verenigde Naties.

Rwanda staat bekend als wereldleider in gendergelijkheid.
De sterke politieke wil en de inzet voor gendergelijkheid hebben de oprichting van een juridisch en politiek kader met veel aandacht voor genderkwesties vergemakkelijkt. De principes van gendergelijkheid en vrouwenrechten staan in de grondwet, waardoor wetten werden opgesteld waarin de genderdimensie in acht werd genomen en waardoor discriminerende wetten herzien of geschrapt werden.

We stellen sterke prestaties vast in de sectoren onderwijs en vrouwen op besluitvormingsniveau. De Rwandese grondwet schrijft een quotum voor van 30% vrouwen in besluitvormende posities. Dat vertaalde zich in een stijging van het aantal vrouwen in besluitvormende posities gedurende de voorbije 15 jaar. Het grotere aantal vrouwen in besluitvormende posities heeft een gunstig effect op de bevordering van gendergelijkheid, doordat ze bijdragen aan de verandering van de patriarchale denkwijzen en handelingen, vrouwen meer vertrouwen schenken en positieve rolmodellen voorstellen aan jongeren.

In het kader van de doelstelling moedigt de Belgische ontwikkelingssamenwerking via het '*Belgian Common TVET Support Program' empowerment* aan met acties rond gelijke toegang tot kwaliteitsonderwijs; bewustmakingscampagnes; een beroepsopleiding over gendergelijkheid en het opstellen van gesplitste gegevens. Via het ondersteuningsprogramma voor decentralisatie, gesteund door de RALGA (*Rwandan Association of Local Government Authorities)*, worden acties gevoerd rond politieke en burgerrechten en rond de stem en participatie van vrouwen.

Ook in **Palestina** zien we acties die bijdragen aan de doelstelling 'participatie en besluitvorming van vrouwen', in programma's van indirecte samenwerking.

Zo heeft de NGO Solidarité Socialiste met een budget van 942.448 euro tussen 2014 en 2016 een programma ingericht om de capaciteit van leden van de ondersteunde organisaties (vier nationale vakbonden, 18 clubs en jeugdverenigingen, studentengroeperingen en volkscomités op de Westelijke Jordaanoever en in Gaza), en in het bijzonder jonge vrouwen, te versterken. Zij worden ondersteund

in hun bijdrage aan de oprichting van een sociale, democratische, doeltreffende jongerenbeweging zonder politieke kleur. Daarin zijn verschillende sectoren van de samenleving vertegenwoordigd; de organisatie heeft een actieve invloed op de formulering van een beleid rond meer gelijkheid, vrijheid, respect voor mensenrechten en sociale, politieke en economische rechtvaardigheid.

In dat kader werd bijzondere aandacht besteed aan jongerenverenigingen, de drijvende kracht achter sociale veranderingen op grote schaal. Dat gebeurde met een sensibiliseringsstrategie rond gender, gericht op alle leden en met verschillende activiteiten: van opleidingen over de vernieuwing van de organisatieorganismen tot lobbyactiviteiten.

Eind 2016 startte het sectorale programma in **Marokko** rond de verbetering van vaardigheden van kaderleden in de ambtenarij, dat ook binnen de doelstelling 'vrouwen en besluitvorming' past. Het programma wordt uitgevoerd door de BTC in samenwerking met het ministerie van Ambtenarenzaken en tegelijkertijd met de modernisering van de ambtenarij. Met een budget van 3,5 miljoen euro ondersteunt het de uitvoering van andere sectorale programma's door middel van capaciteitsversterking. Het programma ziet *gender* als een fundamentele as doorheen de institutionele capaciteitsversterking inzake planning en budgettering rond gender.

Doelstelling H. Institutionele mechanismen voor de verbetering van de positie van de vrouw

Die doelstelling is samen met de volgende (mensenrechten van vrouwen) gedeeltelijk opgenomen in SDG 5c van het Programma voor Duurzame Ontwikkeling 2030 van de Verenigde Naties: *'Een gezond beleid en afdwingbare wetgeving goedkeuren en versterken voor de bevordering van gendergelijkheid en de empowerment van alle vrouwen en meisjes op alle niveaus'*.

Wat de acties in de partnerlanden van de Belgische ontwikkelingssamenwerking betreft: in **Burundi** financiert België op de basisallocatie *Maatschappijopbouw* twee projecten die voornamelijk met gender te maken hebben. Een daarvan is het programma van het UNDP (Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties), een project van twee miljoen euro dat zich specifiek richt op de strijd tegen gendergerelateerd geweld (GGG).

Dat project werd opgestart in 2013 en leverde al eerste resultaten op in 2014. Er werden 1395 gevallen van geweld behandeld, waarbij in 1227 gevallen vrouwen het slachtoffer waren. In 2015 werden 1160 gevallen van geweld opgetekend, waarvan 1031 gericht tegen vrouwen en meisjes. Er werden ook 219 dossiers over 225 slachtoffers van seksueel geweld opgemaakt. De dossiers werden opgemaakt door de gerechtelijke politie en doorgestuurd naar het parket in 2015. Het UNDP werkt samen met het Centre Humura dat gespecialiseerd is in het opvangen van slachtoffers van seksueel of gendergerelateerd geweld.

Het UNDP zorgde ook voor 42 kamers, gespecialiseerd in GGG in alle parketten van het land. Op dit ogenblik worden GGG-zaken prioritair behandeld in het hele land.

De NGO Advocaten Zonder Grenzen (AdZG) ontving van België een subsidie van 271.686 euro voor een project van 2 jaar (januari 2015-december 2016) met als titel '*Verbetering van de rechtstoegang voor kwetsbare bevolkingsgroepen in Burundi*' met bijzondere aandacht voor vrouwen en meisjes. De begunstigden van het project zijn gedetineerde vrouwen en minderjarigen, vrouwen die slachtoffer

zijn van seksueel geweld, vrouwen in voorlopige hechtenis, slachtoffers van schendingen van de mensenrechten en rechtzoekenden in Burundi. Het doel van dit project is om de nationale strategie voor rechtshulp te ontplooien dankzij een goede coördinatie binnen de nationale en provinciale fora en de goedkeuring van een financieringsmechanisme voor rechtsbijstand. Een ander doel is de toegang tot rechtsbijstandverleners, hun hulpverlening en tot kwalitatieve juridische bijstand. Het project is onlangs afgelopen; het finale rapport is nog niet opgesteld.

In het kader van de gouvernementele samenwerking tussen België en **Senegal** is het project van 3.142.140 euro, het '*Programma voor de Versterking van de Institutionele Capaciteiten door de toekenning van beurzen*' uitdrukkelijk gericht op *empowerment* van vrouwen. Een van de verwachte resultaten was de capaciteitsversterking inzake gender in de sectoren en van de nationale instantie die de uitvoering van een nationale strategie omtrent gelijke genderkansen en –rechten ondersteunt. Dat laatste heeft geleid tot de creatie van de post van 'technisch raadgever gender'. In 2015 werkte die lokale expert nauw samen met het ministerie van de Vrouw, het Gezin en het Kind, door de ontplooiing van een nationaal mechanisme rond gender te ondersteunen.

In verband met die samenwerking belichten we een aantal resultaten zoals het inrichten van gendercellen in de twee prioritaire interventiesectoren van de Belgische ontwikkelingssamenwerking in Senegal (gezondheid en waterbouw); de opleiding van de leden van die cellen en het opstellen van roadmaps per sector; de genderaudit van het ministerie van Gezondheid en Sociale Actie en het Institutionaliseringsproces rond gender dat daaruit is voortgevloeid; het opstellen van een 'genderactieplan' van het ministerie van Waterbouw en Waterzuivering voor 2016-2020 en de strategische integratie van gender in het sectoraal beleid van het ministerie van Waterbouw en Waterzuivering.

In de transversale toepassing van het programma zien we dat het quotum van opleidingsbeurzen voor vrouwelijk gezondheidspersoneel 42% heeft bereikt .

Doelstelling I. Grondrechten van vrouwen

De Belgische ontwikkelingssamenwerking draagt substantieel bij aan de algemene middelen van **UN-Women**, *het agentschap van de Verenigde Naties voor gendergelijkheid en de verzelfstandiging van vrouwen.* In 2014, 2015 en 2016 ontving het agentschap een bijdrage van vier miljoen euro aan de algemene middelen. Daarbij komen ook nog middelen in het kader van geoormerkte bijdragen. Een aantal verwezenlijkingen van UN Women worden in dit verslag voorgesteld. De totale Belgische bijdrage aan UN-Women beliep in 2016 5.070.000 euro.

UN-Women heeft een drievoudig mandaat:

- intergouvernementele organen zoals de *Vrouwenrechtencommissie* ondersteunen bij het opstellen van wereldwijde strategieën, regels en normen;
- de lidstaten begeleiden bij het toepassen van die regels en de nodige technische en financiële steun bieden aan landen die daarom vragen;
- de werkzaamheden van de Verenigde Naties op gebied van gendergelijkheid leiden en coördineren, door een regelmatige opvolging van de vooruitgang in de hele organisatie.

Terug naar de partnerlanden van de Belgische ontwikkelingssamenwerking. Een start-upprogramma zorgde voor een hernieuwde samenwerking tussen België en **Burkina Faso**. Een luik van dat programma draait rond gender. In juli 2016 werd het project *'Versnelling van seksuele en reproductieve rechten verwezenlijking'* opgestart. Dat kon door de gedelegeerde samenwerking met het VN-Bevolkingsfonds voor een bedrag van vijf miljoen euro. Het project wil de mensenrechten die, inherent verbonden zijn met reproductieve gezondheid, promoten. Het programma werd in samenwerking met de sleutelfiguren voor de uitvoering ontwikkeld, om zo leiderschap en nationale verantwoordelijkheid te versterken. Voor de uitvoering van het programma zijn twee duidelijke, kwetsbare doelgroepen geïdentificeerd: de vrouwen in de betrokken organisaties en jongeren en tieners.

Naast het thema *grondrechten van vrouwen* draagt het project ook bij tot de opleiding van meisjes en vrouwen rond informatietechnologie. Zo krijgen ze betere toegang tot de juiste informatie rond seksuele en reproductieve rechten, maar worden ze ook gesterkt in hun veerkracht en in hun mogelijkheden om welvaart voor vrouwen te creëren. Dat laatste kan met name door toegang tot microkredieten, die op hun beurt de blijvende toegang tot diensten rond seksuele en reproductieve gezondheid waarborgen.

In **Mozambique** past de Belgische ontwikkelingssamenwerking een transversale aanpak van gender in alle interventies toe, waarbij vrouwen de hoofdbegunstigden van de meeste interventies zijn.

Van 2014 tot 2016 richtte het programma, dat werd uitgevoerd door de ngo OXFAM Solidariteit, zich op de belangenverdediging van kleine boeren, vooral vrouwen, in het bijzonder op de kwestie van toegang tot grond.

Dat programma droeg bij tot het structureren van de landbouwerbeweging op verschillende niveaus om de rechten van de landbouwers beter te verdedigen en de genderongelijkheid in landbouwersverenigingen te verminderen. Oxfam ontwikkelde een doeltreffende benadering: 'Gender-Action-Learning (GAL)', een functionele en participatieve opleiding voor vrouwen via alfabetisering en de verbetering van hun landbouwtechnieken.

Ook in **Burundi** worden inspanningen geleverd rond gender in het licht van de grondrechten. België ondersteunde met 250.000 euro het project '*Bijdragen aan het creëren van een gunstig wettelijk kader ter bevordering van de rechten van de mens door de voorkoming van seksueel geweld*', dat wordt uitgevoerd door het Centre SERUKA, een lokale ngo. Het project, waarvan de activiteiten in 2015 werden afgesloten, besloeg de zone van Bujumbura Mairie, Bubanza en Bujumbura Rural en bood juridische bijstand aan slachtoffers van gendergerelateerd geweld, voornamelijk vrouwen uit de interventieregio maar ook uit andere provincies.

Onder de indirecte begunstigden zien we de versterkte rechterlijke macht; de gemeenschapsstructuren; de lokale verkozenen; de ambtenarij en de 720 politieagenten en magistraten die opgeleid werden over de strijd tegen seksueel geweld.

De belangrijkste partners van het Centre SERUKA zijn de Burundese regering en (inter)nationale organisaties die strijden tegen gendergerelateerd geweld. Het project heeft twee specifieke doelstellingen: de toegang tot kwalitatieve juridische dienstverlening aan slachtoffers van seksueel

en gendergerelateerd geweld verbeteren en de gemeenschapsstructuren aansturen om acties te ondernemen tegen socioculturee l gedrag dat seksueel en gendergerelateerd geweld in de hand werkt. Het project was zeer succesvol maar kende een aantal problemen in de uitvoering. Dat was toe te schrijven aan een gebrek aan kennis van de wet; de weerstand van bepaalde personen die te maken had met de Burundese cultuur en een gebrek aan financiële middelen om te voorzien in alle behoeften van capaciteitsversterking van AGP en magistraten (organisatie in verschillende stappen). Sinds 2015 in **Mali** is België samen met UN Women voorzitter van de themagroep Gender van de donoren. Ons land blijft dus pleiten voor vrouwenrechten en in het bijzonder voor Resolutie 1325. België begeleidt er het overleg, de communicatie en de uitwisseling tussen de partner die op dit gebied actief zijn. Het betreft institutionele partners of partners van de civiele maatschappij.

Doelstelling J. Vrouwen en media

Die doelstelling is ook opgenomen als SDG onder doelstelling 5b, over het verbeteren van het gebruik van technologie, in het bijzonder de communicatietechnologie, om te komen tot een grotere zelfredzaamheid van vrouwen.

Als onderdeel van de gouvernementele samenwerking tussen België en **Algerije**, met name in het kader van de gedelegeerde samenwerking, ging in 2015 het project van UN-Women van start, getiteld '*Versterking van de doeltreffendheid van de gelijke rechten tussen mannen en vrouwen in Algerije*'. Het project zal tweeënhalf jaar lopen.

Met dit programma worden drie pijlers gesteund. De eerste twee zijn de bevordering van de politieke participatie van vrouwen door de capaciteitsversterking van de verkozen vrouwen in het Parlement, op lokaal en wilayal niveau, en de strijd tegen geweld tegen vrouwen.

De derde pijler betreft de doelstelling 'vrouwen en media' en wil gelijkwaardigheid promoten door seksistische stereotypes in de media tegen te gaan.

Om geweld tegen vrouwen te bestrijden en te voorkomen werden drie grote lobbyactiviteiten uitgevoerd tussen het laatste kwartaal van 2015 en het eerste kwartaal van 2016 met het ministerie van Communicatie; de media; het ministerie van Nationale Solidariteit, Familie en Vrouwenrechten en met veiligheidsorganen (nationale politie en gendarmerie), maar ook met vertegenwoordigers op hoog niveau, waaronder de eerste minister.

Daarnaast werd in september 2016 een documentaire over het werk van de directoraten Sociale Actie en Solidariteit gemaakt, met de technische ondersteuning van UN-Women. De documentaire werd voor het eerst vertoond in de Nationale Bibliotheek, tijdens een prijsuitreiking van het ministerie van Nationale Solidariteit, Familie en Vrouwenrechten op 24 november 2016.

In samenwerking met de UNESCO werd in Algerije ook een nieuw initiatief rond gelijkheidscultuur ontplooid, zodat een studie over genderindicatoren op verschillende niveaus in de media kon uitgevoerd worden. De studie draaide rond socio-professionele situaties, audiovisuele programmering en capaciteitsversterking van journalisten rond gender. Het doel daarvan is om een mediaboodschap zonder genderstereotypes te verspreiden. De studie, die in het najaar van 2016 werd afgerond, zal aan het publiek worden voorgesteld in februari 2017, tijdens een communicatie-

event dat samen met de minister van communicatie wordt georganiseerd (de minister wordt hierbij verwacht).

In november 2016 ten slotte lanceerde UN-Women, in samenwerking met de Algerijnse minister van communicatie, een eerste sensibiliseringsworkshop voor de media over genderkwesties en ongelijkheden tussen mannen en vrouwen. Die workshop bracht 30 mediaprofessionals (journalisten van radiozenders, televisie en geschreven pers) uit 5 centraal gelegen wilayas samen en kreeg aanzienlijke media-aandacht. Er zullen nog twee gelijkaardige workshops volgen in 2017.

Doelstelling K. Vrouwen en milieu

Op het gebied van milieu financiert België het volledige **Mozambikaanse** project dat wordt uitgevoerd door UN-Women onder de titel '*Expanding Woman's Role in Agricultural Production and Natural Resource Management as a Strategy for Improved Food Security and Climate Change Resilience*' over een periode van vier jaar (1.637.170 euro).

Het project, dat wordt uitgevoerd in de provincie Gaza, wil de economische situatie van de vrouwen verbeteren door een betere voedselzekerheid en een betere aanpassing aan en weerstand tegen de klimaatveranderingen. De vrouwen uit verenigingen die gesteund worden met dit project hebben hun technische vaardigheden verbeterd op het gebied van voedselzekerheid, beheer en ondernemerschap. Zo verbeteren zij niet alleen hun socio-economische situatie, maar nemen zij ook deel aan de beslissingen die genomen worden op districtsniveau zodat zij hun rechten kunnen verdedigen. Nu vinden de vrouwen oplossingen die aangepast zijn aan hun omgeving. Ze kregen eenvoudige technieken aangeleerd om de opbrengst van hun landbouw te verhogen en zich bezig te houden met de gezondheid van hun dieren. Bovendien hebben zij toegang tot de ontwikkelingsfondsen van het district.

Er werden strategische partnerschappen opgericht met de technische ministeries om de specifieke behoeften van de vrouwen en de *genderbenadering* van het nationale beleid op het gebied van gender, omgeving, klimaatveranderingen en voedselzekerheid beter te integreren.

Doelstelling L. Jonge meisjes

België levert een belangrijke bijdrage aan de algemene middelen van **UNICEF**, het ***Kinderfonds van de Verenigde Naties***. Die deelname bedroeg 17 miljoen euro in 2014, 2015 en 2016. Er wordt ook aanvullende steun verleend in de vorm van humanitaire hulp voor de bijstand en bescherming van kinderen in humanitaire crisissituaties. In die zin maken de steun voor jonge meisjes, hun bescherming en de verdediging van hun fundamentele rechten integraal deel uit van het mandaat van UNICEF.

De genderthematiek verdient speciale aandacht in **Niger**, een van de landen waar de positie van de vrouw er het slechtst aan toe is en waar de gelijkheid tussen mannen en vrouwen nog een doelstelling voor de verre toekomst is. De intergouvernementele samenwerking behelst daarom

sinds lang acties en projecten om deze situatie te verbeteren. Verschillende niet-gouvernementele Belgische partners stellen de verbetering van de positie van vrouwen en jonge meisjes als doel, zoals in deze doestelling L. Als voorbeeld kunnen we hier het project van de ngo Plan België aanstippen: '*Meisjes, geen bruiden. Bevorderen van de rechten van meisjes in een beschermde omgeving in Tillabéry*'. Dat project liep van juli 2015 tot december 2016 en werd gesubsidieerd door de Belgische ontwikkelingssamenwerking voor een bedrag van 281.022 euro.

De doelstelling 'jonge meisjes' vinden we ook terug in projecten die in **Benin** werden opgezet. Binnen de gedelegeerde samenwerking met UNICEF werd zo een deel van het toegewezen budget gewijd aan de bestrijding van gendergelateerde ongelijkheden, meer bepaald de bestrijding van de kinderhuwelijken. Dat dossier wordt sinds 2016 geanalyseerd en gaat over een budget van 1.170.000 euro.

België voldoet met zijn acties op dit gebied aan de doelstellingen van het Programma voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties, punt 5.3: Uitbannen van alle schadelijke praktijken, zoals kind, vroegtijdige en gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking'.

3. Vastgestelde hindernissen

De hindernissen die werden vastgesteld bij het uitvoeren van acties rond gender zijn (vaak) bekend en betrekkelijk vergelijkbaar, voornamelijk in het kader van de samenwerkingen zoals hierboven beschreven.

Zo gebeurt het dat een meerderheid in het parlement en een deel van de civiele samenleving een zeer conservatiefstandpunt inneemt en zich verzet tegen een beleid rond gender en seksuele en reproductieve gezondheid, terwijl de zittende regering dat precies wil ontwikkelen.

Sommige landen kennen gedurende jaren een aanhoudende economische groei die zich echter helaas niet vertaalt in een vooruitgang op gebied van bijvoorbeeld armoede, scholingsgraad of toegang tot medische zorgen. Zo'n situatie kan voortvloeien uit een buitensporige demografische groei. Die wordt in de hand gewerkt door het zwak onderwijsniveau bij vrouwen, het grote schoolverzuim bij meisjes en de vele vroegtijdige huwelijken. Op zijn beurt vernietigt de demografische groei een belangrijk deel van de inspanningen om (onder andere) het scholingsniveau en het schoolbezoek van meisjes te verbeteren.

In die zin zal de vooruitgang op het gebied van gender aanleiding geven tot directe voordelen voor de ontwikkeling in het algemeen.

Daarnaast houdt het demografisch dividend, waarover zoveel wordt gesproken, zeker een belofte voor de toekomst in. Dat zal echter pas een effect hebben als - maar vooral nadat - de demografische groei onder controle is. Wat zeker een hindernis voor de vooruitgang vormt, is een sterke culturele of religieuze conservatieve traditie zeker een grote rol.

Elementen zoals de slechte werking van het gerecht (de strijd tegen de straffeloosheid, de corruptie,...), de onveiligheid in bepaalde gebieden, de administratieve lasten of het grote

personeelsverloop aan het hoofd van het ministerie voor Gender of andere belangrijke ministeries vormen op hun beurt hindernissen bij de goede uitvoering van projecten.

Een extra moeilijkheid is dat de notie '*gender*' als een te abstract en theoretisch begrip beschouwd wordt en niet altijd goed begrepen wordt door de verschillende actoren zoals regeringen of uitvoerende partners, zeker wanneer de theorie in de praktijk moet omgezet worden.

4. Conclusie

De Belgische ontwikkelingssamenwerking onderneemt veel verschillende acties rond de bevordering van gelijkheid van mannen en vrouwen en rond gendermainstreaming. Die acties kunnen rechtstreeks gericht zijn op vrouwen en jonge meisjes, maar ook op staatsstructuren bereiken.
De in het vorige punt beschreven hindernissen bevestigen de noodzaak om zowel bij het hoofdbestuur als op het terrein **voldoende opleidingen aan te bieden rond de integratie van de genderdimensie**, opdat het concept niet alleen beter wordt begrepen maar ook - en vooral - in alle fases van het project of van toekomstige programma's wordt toegepast.

V. Bijlagen

Bijlage 1 - De 'wet *gender mainstreaming*' van 12 januari 2007

12 januari 2007 - Wet strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen

Publicatie: 13-02-2007

Artikel 1.
Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.
Ze zet meer bepaald artikel 1 om van de Richtlijn 2002/73 van het Europees Parlement en de Raad van 23 december 2002 tot wijziging van de richtlijn 76/207 van de Raad betreffende de tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen, en ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden.

Art. 2.
§ 1. De regering waakt over de tenuitvoerlegging van de doelstellingen van de vierde Wereldvrouwenconferentie die in september 1995 te Peking heeft plaatsgehad, en meer in het bijzonder over de integratie van de genderdimensie in het geheel van haar beleidslijnen, maatregelen, begrotingsvoorbereidingen of acties en dit met het oog op het vermijden of corrigeren van eventuele ongelijkheden tussen vrouwen en mannen. Daartoe definieert zij, in het begin van de legislatuur, ter gelegenheid van de regeringsverklaring, voor het geheel van de beleidsvlakken, de strategische doelstellingen die zij in de loop ervan wil verwezenlijken in overeenstemming met de doelstellingen van de Vierde Wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking werd gehouden en, in de mate van het mogelijke, met de conclusies die werden geformuleerd door het Forum van de niet-gouvernementele organisaties dat tegelijkertijd met de Wereldvrouwenconferentie in China heeft plaatsgevonden.
§ 2. De kredieten met betrekking tot de acties om gelijkheid van mannen en vrouwen te verwezenlijken, worden per departement, staatsdienst met afzonderlijk beheer, overheidsbedrijf en instelling van openbaar nut, uiteengezet in een gendernota die als bijlage wordt gevoegd bij elk ontwerp van algemene uitgavenbegroting.
§ 3. Elke minister stelt jaarlijks, ter gelegenheid van de bespreking van de algemene beleidsnota's, de acties, maatregelen en projecten voor die bijdragen tot de verwezenlijking van de strategische doelstellingen bedoeld in § 1 alsook tot de bevordering van de gelijkheid van mannen en vrouwen.

Art. 3.
Elke minister integreert de genderdimensie in alle beleidslijnen, maatregelen en acties die onder zijn of haar bevoegdheden vallen. Daartoe:
1° waakt hij over de tenuitvoerlegging van de strategische doelstellingen vastgesteld in artikel 2, paragraaf 1, en van de integratie van de genderdimensie in de managementplannen, in de beheerscontracten en in elk ander instrument voor strategische planning van de federale overheidsdiensten, het ministerie van Landsverdediging, de programmatorische overheidsdiensten, de overheidsinstellingen voor sociale zekerheid, de federale wetenschappelijke instellingen en instellingen van openbaar nut die onder zijn bevoegdheid vallen.
Daartoe keurt hij de relevante genderindicatoren goed die het mogelijk maken om het proces van de integratie van de genderdimensie en de realisatie van de strategische doelstellingen te meten;

2° stelt hij voor elk wetgevend en reglementair project een evaluatieverslag op van de impact ervan op de respectievelijke situatie van vrouwen en mannen;
De Koning regelt, bij besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, het model-evaluatieverslag van de impact, “gendertest" genaamd, en legt de inwerkingtreding ervan vast.
3° waakt hij, in het kader van de procedures voor de toekenning van overheidsopdrachten en de toekenning van subsidies, over het in aanmerking nemen van de gelijkheid van vrouwen en mannen en de integratie van de genderdimensie.

Art. 4.
Naast de maatregelen vervat in artikel 3 van deze wet, ziet elke minister er, in de domeinen die onder zijn bevoegdheden vallen, op toe dat de statistieken die de federale overheidsdiensten, het ministerie van Landsverdediging, de programmatorische overheidsdiensten, de overheidsinstellingen voor sociale zekerheid, de federale wetenschappelijke instellingen en de instellingen van openbaar nut in hun actiedomein produceren, verzamelen en bestellen, naar geslacht opgesplitst worden en dat er genderindicatoren worden opgesteld wanneer dit relevant is.

Art. 5.
§ 1. De regering legt aan de federale kamers een tussentijds verslag en een verslag op het eind van de legislatuur voor over het beleid dat werd gevoerd overeenkomstig de doelstellingen van de vierde Wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad. Deze verslagen integreren het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid en het specifiek beleid inzake de gelijkheid van vrouwen en mannen.
§ 2. Het tussentijds verslag gaat over de opvolging van de vorderingen die werden verwezenlijkt met het oog op het bereiken van de in artikel 2 vastgelegde doelstellingen, waarbij de eventuele ondervonden moeilijkheden worden beschreven en de voorstellen die men voorziet om deze hinderpalen te verhelpen.
Het wordt aan de federale kamers overgemaakt binnen een termijn van 60 dagen volgend op de indiening bij de kamer van volksvertegenwoordigers van het tweede ontwerp van algemene uitgavenbegroting.
§ 3. Het verslag op het einde van de legislatuur is een diagnostische nota waarin de situatie aan het begin van de legislatuur wordt vergeleken met die op het einde van de legislatuur.
Het wordt aan de federale kamers overgemaakt binnen een termijn van 60 dagen volgend op de indiening bij de kamer van volksvertegenwoordigers van het vierde ontwerp van algemene uitgavenbegroting.

Art. 6.
Om de tenuitvoerlegging van deze wet te waarborgen wordt, op federaal niveau, een interdepartementale coördinatiegroep opgericht van personen die aangewezen werden binnen de beleidscel van elke minister en binnen alle federale overheidsdiensten, het ministerie van Landsverdediging en de programmatorische overheidsdiensten alsook vertegenwoordigers van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen.
De ministers kunnen er een vertegenwoordiger uitnodigen per overheidsinstelling voor sociale zekerheid, federale wetenschappelijke instelling of instelling van openbaar nut die onder hun bevoegdheden valt.

Art. 7.
Overeenkomstig zijn opdracht, die werd omschreven in de wet van 16 december 2002 houdende oprichting van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, is het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen belast met de begeleiding en de ondersteuning van het proces van de integratie van de genderdimensie in de beleidslijnen, maatregelen en acties van de overheid.

Art. 8.
De Koning bepaalt de uitvoeringsmodaliteiten van deze wet bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, in het bijzonder om sommige vormelijke en inhoudelijke regels te verduidelijken die moeten worden nageleefd bij de opstelling van de verslagen bedoeld in artikel 5, om een zeker niveau van minimale kwalificaties te waarborgen bij de aanwijzing van de personen in de beleidscellen en de overheidsadministraties die de in artikel 6 bedoelde interdepartementale coördinatiegroep vormen en om de regels te verduidelijken die verband houden met de oprichting en de werking van deze laatste.

Art. 9.
De Koning is gemachtigd om de bepalingen van deze wet te coördineren met de bepalingen van de wetten over de gelijke behandeling van mannen en vrouwen.
Met het oog hierop kan de Koning:
1° de volgorde van de nummering van de titels, hoofdstukken, afdelingen, artikelen, paragrafen en leden van de te coördineren teksten wijzigen, ze op een andere manier hergroeperen, sommige bepalingen groeperen in de nieuwe titels, hoofdstukken of afdelingen en deze voorzien van een opschrift;
2° de verwijzingen in de te coördineren teksten wijzigen om ze in overeenstemming te brengen met de nieuwe nummering;
3° de redactie van de te coördineren bepalingen wijzigen om ze onderling te doen overeenstemmen en eenheid in de terminologie te brengen.

Overgangsbepalingen.

Art. 10.
Deze wet treedt in werking op de dag van de bekendmaking ervan in het Belgisch Staatsblad, met uitzondering van de artikelen 2, 3 en 5, die in werking treden vanaf de eerste dag van de nieuwe legislatuur die volgt op de legislatuur die loopt op het moment van de inwerkingtreding van deze wet.

Tot het einde van de legislatuur zal de opstelling van de verslagen blijven gebeuren conform de voorschriften van de wet van 6 maart 1996 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de Wereldvrouwenconferentie die van 4 tot 14 september 1995 in Peking heeft plaatsgehad. Bij wijze van afwijking zullen deze verslagen bepaald in de wet van 6 maart 1996 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de Wereldvrouwenconferentie die van 4 tot 14 september 1995 in Peking heeft plaatsgehad, ook de vooruitgang beschrijven en evalueren die werd geboekt in de uitvoering van artikel 4 van deze wet.

Art. 11.
De wet van 6 maart 1996 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de Wereldvrouwenconferentie die van 4 tot 14 september 1995 in Peking heeft plaatsgehad, wordt opgeheven vanaf de eerste dag van het begin van de legislatuur die volgt op de legislatuur die loopt op het moment van de inwerkingtreding van deze wet.

Bijlage 2 - Het koninklijk besluit van 26 januari 2010

26 januari 2010 - Koninklijk besluit tot vastlegging van de samenstelling, de opdrachten en de werkingsregels van een interdepartementale coördinatiegroep alsook van het niveau van minimale kwalificaties van zijn leden in uitvoering van artikel 8 van de wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen

Publicatie: 08-02-2010

HOOFDSTUK I. — Algemene bepalingen
Artikel 1.
Voor de toepassing van dit besluit, wordt verstaan onder:
1° « wet »: de wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen;
2° « groep »: de interdepartementale coördinatiegroep ingesteld door artikel 6 van de wet;
3° « coördinator in geïntegreerde genderaanpak »: de persoon die binnen elke federale overheidsdienst, het Ministerie van Defensie en elke programmatorische federale overheidsdienst aangeduid is om deel te nemen aan de interdepartementale coördinatiegroep voorzien door het artikel 6 van de wet;
4° « geïntegreerde genderaanpak »: een aanpak die bestaat uit de (re)organisatie, de verbetering, de evolutie en de evaluatie van de besluitvormingsprocessen met het oog op de integratie van het perspectief van de gelijkheid tussen vrouwen en mannen in alle domeinen en op alle niveaus, door de actoren die in het algemeen betrokken zijn bij de tenuitvoerlegging van de beleidslijnen;
5° « genderstatistieken »: de geproduceerde, verzamelde en bestelde statistieken die naar geslacht worden opgesplitst in toepassing van artikel 4 van de wet.

Het gebruik van het mannelijk in dit besluit is gemeenslachtig.

HOOFDSTUK II. — Samenstelling van de groep
Art. 2.
De groep is als volgt samengesteld:
1° een lid van de beleidscel van elke minister, door hem aangewezen en ambtenaar van niveau A of houder van een diploma dat toegang geeft tot dit niveau;
2° een ambtenaar van niveau A van elke federale overheidsdienst, van het Ministerie van Defensie en van elke programmatorische federale overheidsdienst, naargelang van het geval aangewezen door de voorzitter van het directiecomité, de secretaris-generaal of de voorzitter;
3° een lid van de directie van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, die het voorzitterschap van de groep verzorgt.
Op dezelfde wijze wordt een plaatsvervanger voor elk van de voormelde leden aangewezen.

Art. 3.
§ 1. De groepsleden bedoeld in artikel 2, 2°, nemen de functie van coördinator in geïntegreerde genderaanpak op binnen hun federale overheidsdienst, hun ministerie of hun programmatorische federale overheidsdienst. In dit opzicht brengen ze rechtstreeks verslag uit aan de voorzitter van het directiecomité, de secretaris-generaal of de voorzitter.
§ 2. De opdrachten uitgevoerd in het kader van de functie van coördinator in geïntegreerde genderaanpak worden opgenomen in de functiebeschrijving van de groepsleden en zullen geëvalueerd worden in het kader van de evaluatiecyclus van de coördinatoren.
§ 3. Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen organiseert een opleiding omtrent geïntegreerde genderaanpak voor alle groepsleden.
§ 4. Er wordt geen enkele verloning, toelage, vergoeding of presentiegeld toegekend aan de groepsleden.

HOOFDSTUK III. — Opdrachten van de groep
Art. 4.
§ 1. De groep heeft als algemene opdracht:
1° het stimuleren, oriënteren en bijdragen tot de uitvoering van de geïntegreerde genderaanpak, in het bijzonder door de verspreiding en het gebruik van hulpmiddelen, instrumenten en methodes in het geheel van de federale beleidslijnen;
2° het bevorderen van de samenwerking en de verspreiding van informatie en goede praktijken tussen alle diensten bedoeld in artikel 6 van de wet;
3° het organiseren van een voortdurend overleg en een permanente coördinatie tussen de administraties en de beleidscellen.
§ 2. Daartoe ziet de groep zich in het bijzonder de volgende opdrachten toevertrouwd:
1° het opstellen van een ontwerp van federaal plan dat ten doel heeft de genderdimensie in het geheel van de beleidslijnen te integreren met het oog op het vermijden of corrigeren van eventuele ongelijkheden tussen vrouwen en mannen. Dit ontwerp van plan, opgesteld voor de legislatuur, baseert zich met name op:
- de strategische doelstellingen met dat doel vastgesteld en bedoeld in artikel 2, § 1, van de wet;
- de ministeriele initiatieven zoals bedoeld in artikel 2, § 3, van de wet en vastgesteld in de algemene beleidsnota's van het begin van de legislatuur;
- de informatie aangaande de integratie van de genderdimensie in de managementplannen, de beheerscontracten en in elk ander instrument voor strategische planning conform artikel 3, 1°, van de wet;
- de andere acties en middelen die de integratie van de genderdimensie in de administraties beogen;
- de relevante genderindicatoren bedoeld in artikel 3, 1°, alinea 2, van de wet.

Het ontwerp van federaal plan wordt verzonden naar de Minister van Gelijke Kansen, die het voorstelt aan de Ministerraad.
2° het opstellen van een halfjaarlijks opvolgingsverslag over de tenuitvoerlegging van het federaal plan verzonden naar de Minister van Gelijke Kansen.
3° het voorbereiden en coördineren van het ontwerp van tussentijds verslag en het verslag op het eind van de legislatuur bedoeld in hoofdstuk VI en het verzekeren van de opvolging ervan volgens de bepalingen van het artikel 10.
Met het oog hierop, kan de groep de organen, instanties of experten betrokken bij de studie en tenuitvoerlegging van de gelijkheid van vrouwen en mannen raadplegen.

HOOFDSTUK IV. — Werking van de groep
Art. 5.
Het huishoudelijk reglement van de groep wordt door hem bepaald binnen de drie maanden na zijn installatie.

Art. 6.
De Voorzitter en de groep worden in hun werkzaamheden bijgestaan door een secretariaat verzekerd door personeelsleden van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen aangeduid door de directeur.

HOOFDSTUK V. — Tenuitvoerlegging van de geïntegreerde genderaanpak binnen de administraties
Art. 7.
§ 1. De coördinator in geïntegreerde genderaanpak heeft als hoofdopdrachten:
1° het voorbereiden van het voorstel tot bijdrage van de administratie waar hij van afhangt voor het federaal plan bedoeld in het artikel 4, § 2, 1°;
2° het voorbereiden van de bijdrage van zijn administratie voor de verslagen bedoeld in Hoofdstuk VI;
3° het installeren van een proces van opvolging van de « gendertests » en gendernota's uitgevoerd binnen zijn administratie;
4° het installeren van een proces van opvolging van de inachtneming van de geïntegreerde genderaanpak in het kader van de toekenning van overheidsopdrachten en de toekenning van subsidies van zijn administratie en bedoeld in het artikel 3, 3°, van de wet;
5° het installeren van een proces van opvolging voor de productie van naar geslacht opgesplitste statistieken en de opstelling van genderindicatoren bedoeld in het artikel 4 van de wet;
6° het organiseren van de opleiding en het verspreiden van informatie binnen zijn administratie wat de geïntegreerde genderaanpak en de concrete uitvoering daarvan betreft.
§ 2. De coördinator in geïntegreerde genderaanpak is de referentiepersoon voor elke beambte die betrokken is bij de uitvoering van de geïntegreerde genderaanpak binnen zijn administratie.

Art. 8.
§ 1. De opdrachten van de coördinator in geïntegreerde genderaanpak worden uitgevoerd onder het gezag van de leidende ambtenaar die de eindverantwoordelijkheid op zich neemt.
§ 2. De leidende ambtenaar waakt erover dat de coördinator in geïntegreerde genderaanpak de interne coördinatie noodzakelijk voor de uitvoering van de opdrachten vastgesteld in § 1 van artikel 7 kan verzekeren.
§ 3. De leidende ambtenaar verzekert zich van de inachtneming van de geïntegreerde genderaanpak door de leden van het directiecomité.
§ 4. De leidende ambtenaar brengt regelmatig verslag uit van de uitvoering van de geïntegreerde genderaanpak binnen zijn departement aan de minister waarvan hij afhangt.

HOOFDSTUK VI. — De verslagen
Art. 9.
§ 1. Het tussentijds verslag heeft minstens betrekking op de beschrijving, de stand van zaken en de vorderingen van de volgende elementen:
- het plan bedoeld in artikel 4, § 2, 1°, in het bijzonder de relevante genderindicatoren bedoeld in artikel 3, 1°, alinea 2, van de wet;
- de productie, de analyse en het gebruik door de administraties van de genderstatistieken bedoeld in artikel 4 van de wet;
- de gendernota bedoeld in artikel 2, § 2, van de wet;
- de acties en initiatieven met betrekking tot de « gendertest » bedoeld in artikel 3, 2°, van de wet;
- rekening houden met de geïntegreerde genderaanpak in de procedures voor de toekenning van overheidsopdrachten en de toekenning van subsidies bedoeld in artikel 3, 3°, van de wet.

§ 2. Het gaat bovendien over de beschrijving en de vorderingen van de integratie van de genderdimensie in het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid en over het specifieke beleid inzake gelijkheid van vrouwen en mannen, overeenkomstig het artikel 5, § 1, van de wet.

§ 3. Het formuleert alle aanbevelingen die de beleidslijnen of de tenuitvoerlegging ervan in de onder §§ 1 en 2 bedoelde domeinen zouden kunnen verbeteren.

Art. 10.
§ 1. Het verslag aan het einde van de legislatuur bestaat uit een diagnostische nota die een analyse bevat van de maatregelen bedoeld in artikel 9, § 1 en de vorderingen die verwezenlijkt werden door de regering en de administraties tijdens de legislatuur.
§ 2. Het verslag aan het einde van de legislatuur beschrijft de moeilijkheden bij de uitvoering van de wet en formuleert aanbevelingen om ze aan te pakken.

Art. 11.
De goedgekeurde verslagen bedoeld in de artikels 9 en 10 worden doorgestuurd naar de Minister die Gelijke Kansen tussen vrouwen en mannen onder zijn bevoegdheden heeft.

HOOFDSTUK VII. — Slotbepalingen
Art. 12.
De Minister van Gelijke Kansen en de Minister van Ambtenarenzaken zijn, ieder wat hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit.

Bijlage 3 - Het federaal plan *gender mainstreaming*

Federaal plan met betrekking tot de uitvoering van *gender mainstreaming* (2015-2019)

De gelijkheid van vrouwen en mannen is een **basisprincipe** van moderne democratische samenlevingen en wordt verzekerd door de Grondwet. Sinds de Wereldvrouwenconferentie die 20 jaar geleden plaatsvond in Peking heeft België zich geëngageerd om de gelijkheid van vrouwen en mannen in de samenleving te versterken door de genderdimensie te integreren in het gehele overheidsbeleid (*gender mainstreaming*). De **wet van 12 januari 2007** strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen (B.S. van 13 februari 2007) voorziet in deze integratie op federaal niveau.

In het Regeerakkoord van 9 oktober 2014 staat vermeld: *"De regering engageert er zich toe de genderdimensie te integreren in elk beleidsdomein zodat bestaande ongelijkheden worden weggewerkt en het overheidsbeleid geen ongelijkheden tussen vrouwen en mannen creëert of versterkt (gender mainstreaming)."* Het Akkoord verduidelijkt eveneens: *"Er zal bijzondere aandacht gaan naar de verschillende situatie van vrouwen en mannen in het kader van socio-economische hervormingen."*

In het kader van deze legislatuur engageren wij ons ertoe om:

- *Gender mainstreaming* uit te voeren als aanpak bedoeld om de gelijkheid van vrouwen en mannen in de samenleving concreet te versterken.
- Effectief rekening te houden met de genderdimensie bij de uitwerking en uitvoering van ons beleid en de Staatssecretaris bevoegd voor Gelijke Kansen hier op optimale wijze bij te betrekken in haar functie van centraal coördinatie- en opvolgingspunt.
- Bijzondere aandacht te besteden aan de verwezenlijking van de regelgevingsimpactanalyse (RIA), opgericht door de wet van 15 december 2013 houdende diverse bepalingen inzake administratieve vereenvoudiging, en meer in het bijzonder van het thema 3 dat betrekking heeft op de gelijkheid van vrouwen en mannen.
- De productie van naar geslacht uitgesplitste statistieken en genderindicatoren uit te werken of te verbeteren.
- De werking van de Interdepartementale Coördinatiegroep (ICG) te bevorderen en te ondersteunen.
- Erover te waken dat de administraties die onder onze respectieve bevoegdheden vallen vooruitgang boeken inzake de uitvoering van de andere bepalingen van de wet en het koninklijk besluit van 26 januari 2010[11] die op hen betrekking hebben, met name:
    - de uitvoering van *gender budgeting* overeenkomstig de omzendbrief van 29 april 2010[12];

[11] Koninklijk besluit van 26 januari 2010 tot vastlegging van de samenstelling, de opdrachten en de werkingsregels van een interdepartementale coördinatiegroep alsook van het niveau van minimale kwalificaties van zijn leden in uitvoering van artikel 8 van de wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen *(B.S. van 8 februari 2010).*

- de integratie van de genderdimensie in instrumenten van strategische planning (managementplan, beheerscontract, …);
- de integratie van de genderdimensie in overheidsopdrachten;
- de integratie van de genderdimensie in subsidies.

In overeenstemming met de nota die op 27 maart 2015 aangenomen werd op de Ministerraad en na raadpleging van het maatschappelijke middenveld, engageren wij ons er in het bijzonder toe om tussen hier en het einde van de legislatuur de genderdimensie minstens in de hieronder vermelden beleidslijnen te integreren.

De integratie van de genderdimensie in een overheidsbeleidslijn verloopt in principe in 4 fases:

5. Analyseren van de naar geslacht uitgesplitste doelgroepen van de beleidslijnen.
6. Identificeren van de verschillen die bestaan tussen de respectieve situaties van vrouwen en mannen.
7. Bepalen in welke mate deze verschillen problematisch zijn.
8. Opstellen van beleidslijnen die rekening houden met de resultaten van de uitgevoerde genderanalyse en die eventuele ongelijkheden vermijden of corrigeren.

In nauwe samenwerking met de Staatssecretaris voor Gelijke Kansen, zal de Eerste Minister de engagementen ondersteunen die aangegaan zijn in het kader van dit federaal plan *gender mainstreaming*. Hij zal waken over het respect voor de beslissing van de Ministerraad van 27 maart 2015 om de Staatssecretaris voor Gelijke Kansen uit te nodigen om deel te nemen aan de besprekingen binnen de Ministerraad die betrekking hebben op beleidslijnen die een impact hebben op de gelijkheid van vrouwen en mannen.

[12] Omzendbrief van 29 april 2010 inzake de uitvoering van *gender budgeting* zoals voorzien in de wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen.

Federale beleidslijnen die prioritair het onderwerp zullen uitmaken van een integratie van de genderdimensie

(2015-2019)

De heer **Charles Michel**, Eerste minister, engageert zich ertoe:

1. De integratie van de genderdimensie in de communicatie van de federale overheid naar de burgers verder te zetten.
2. Een *screening* vanuit genderperspectief van de communicatiecampagnes van de federale overheid uit te voeren.

De heer **Kris Peeters,** Vice-eersteminister en minister van Werk, Economie en Consumenten, belast met Buitenlandse Handel, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

Werk:

1. De sensibilisering en vorming aangaande de preventie van psychosociale risico's op het werk.
2. De modernisering van het arbeidsrecht met inbegrip van de glijdende arbeidsuren, de herziening van CAO 85 inzake telewerken en het opstarten van een algemene denkoefening over de loopbaan, loopbaanrekening en werkbaar werk.

Economie:

1. De productie van statistieken (analyse van de statistieken in functie van de domeinen, om deze naar geslacht uit te splitsen indien dit niet het geval is, wanneer het relevant is en voor zover dit niet tegen de richtlijnen van Eurostat ingaat).
2. Het bestand van de Centrale voor kredieten aan particulieren (uitsplitsing naar geslacht van de gegevens met betrekking tot de kredieten aan particulieren).

De heer **Jan Jambon**, Vice-eersteminister en minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, belast met de Regie der gebouwen, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

1. De preventie en strijd tegen radicalisering.
2. De Algemene Nationale Gegevensbank (vermelding van het geslacht zowel bij daders als bij slachtoffers).
3. De basisopleiding van de brandweer.

De heer **Alexander De Croo**, Vice-eersteminister en minister van Ontwikkelingssamenwerking, Digitale Agenda, Telecommunicatie en Post, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

Ontwikkelingssamenwerking:

1. De twee centrale assen van de hervorming van het ontwikkelingsbeleid:
   - de rechtenbenadering: aandacht voor de capaciteiten om rechten te kennen, op te eisen en uit te oefenen, identificatie van specifieke hindernissen en risico's, voorwaarden verbonden aan ontwikkelingsinspanningen, aanpassing van de modaliteiten van samenwerking als er zaken fout gaan.
   - de duurzame economische groei: scheppen van juiste randvoorwaarden voor ondernemen en arbeidsmarktparticipatie, werken aan inclusieve economische groei, het verhogen en verbreden van de belastbare basis, aandacht voor landbouw en voedselzekerheid, ondersteuning van de lokale privésector.
2. Het geïntegreerd beleid en de verwachte impact door grotere concentratie en samenwerking van nationale en internationale actoren.
3. De methodologie georiënteerd op resultaten, transparantie en wederzijdse verantwoording waarbij het 'more for more' principe kan worden toegepast.

Hij zal erop toezien dat dit gebeurt in alle instrumenten van de Belgische (federale) ontwikkelingssamenwerking:

- bilaterale hulp / BTC (Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden);
- multilaterale hulp;
- humanitaire hulp;
- indirecte hulp via actoren van de niet-gouvernementele samenwerking;
- BIO (Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden).

Digitale Agenda, Telecommunicatie en Post:

1. De bevordering van de deelname van iedereen aan het digitale, het verlenen van toegang tot internet en ICT in een beveiligde omgeving voor alle burgers en ondernemingen en het dichten van de digitale kloof.
2. De voorbereiding van de bevolking op de digitale jobs van morgen.

De heer **Didier Reynders**, Vice-eersteminister en minister van Buitenlandse Zaken en Europese Zaken, belast met Beliris en de Federale Culturele Instellingen, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

1. De coördinerende en ondersteunende rol van Buitenlandse Zaken bij het uitwerken van een multidimensionale, technische, politieke en strategische aanpak.
2. De bescherming van de mensenrechten, de actieve verdediging van onze waarden op het internationaal vlak en de ontplooiing van het eerste nationale plan 'bedrijven en mensenrechten'.
3. De ontwikkeling van het Gemeenschappelijk veiligheids-en defensiebeleid (GVDB), waaronder het luik 'civiel beheer van de crisissen'.

4. De werking van de diensten van de FOD zoals bepaald in het intern actieplan *gender mainstreaming*.

De heer **Hervé Jamar**, Minister van Begroting, belast met de Nationale Loterij, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

1. De ondersteuning voor de opmaak van de algemene uitgavenbegroting, conform aan de richtlijnen van de omzendbrief met betrekking tot de uitvoering van *gender budgeting*.
2. De ontwikkeling en implementatie van de interne controle en de initiatieven om hierin vooruitgang te boeken.
3. Het beleid rond integriteit en de uittekening en het actueel houden van een waardenkader.

De heer **Koen Geens**, Minister van Justitie, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

1. Het penitentiair beleid en het beleid tegenover geïnterneerden.
2. De hervorming van het huwelijksvermogensrecht en het erfrecht.

Mevrouw **Maggie De Block**, Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

1. De uitbouw van de geestelijke gezondheidszorg.
2. Het gebruik van concrete gezondheidsdoelstellingen bij de opmaak van het beleid.
3. De aanpassing van het systeem aan de noden van de samenleving en in het verzekeren van een kwaliteitsvolle, betaalbare en toegankelijke gezondheidszorg voor alle burgers, aangepast aan de evoluerende noden van de patiënt.
4. De implementatie van de 'post-2015 duurzame ontwikkelingsagenda' en de herziening van de 'EU 2020 doelstellingen'.
5. Het onderzoek van de investeringen voor de toegang tot geneesmiddelen.

De heer **Daniel Bacquelaine**, Minister van Pensioenen, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

1. De modernisering van de gezinsdimensie van de pensioensystemen (split van de rechten, afgeleide rechten, wettelijk samenwonen).

De heer **Johan Van Overtveldt**, Minister van Financiën, belast met bestrijding van de fiscale fraude, engageert zich ertoe:

1. De task force *'gender mainstreaming'* binnen FOD Financiën te doen heropleven om:
    - het beleid te analyseren en eventueel concrete voorstellen te doen en te budgetteren naar aanleiding van de socio-economische hervormingen (met bijzondere aandacht voor de fiscale werkbonus, de aftrekbare beroepskosten, de aanmoediging van pensioensparen …);
    - het WIB 92 te evalueren met focus op de genderdimensie en voorstellen doen tot bijsturing indien er nog verschillen worden vastgesteld.
2. De genderdimensie te integreren in:
    - de opstelling van het managementplan en de operationele plannen van de FOD Financiën;
    - de productie van statistieken (analyse van de statistieken in functie van de domeinen, om deze naar geslacht uit te splitsen indien dit niet het geval is en het relevant is).

De heer **Willy Borsus**, Minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw en Maatschappelijke Integratie, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

Maatschappelijke Integratie:

1. Het activeringsbeleid en de hervorming van de instrumenten van socio-professionele activering die de OCMW's ter beschikking hebben, zoals de socio-professionele vrijstelling en het Geïndividualiseerd Project voor Maatschappelijke Integratie (GPMI).
2. De vereenvoudiging en harmonisering van de reglementering met betrekking tot verschillende categorieën van begunstigden.

Middenstand, Zelfstandigen, KMO's, Landbouw:

1. De omvorming van het statuut van meewerkende echtgenoot tot een co-ondernemerscontract.
2. De goedkeuring van een wettelijk kader waarin de redenen worden opgesomd die toelaten om een vrijstelling van bijdragen te verkrijgen;
3. De gegevens over de vrijstelling van bijdragen (uitsplitsing naar geslacht, cf. Actieplan «Ondernemerschap 2020» van de Europese Commissie).

Mevrouw **Marie-Christine Marghem**, Minister van Energie, Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

- De evaluatie van de sociale tarieven voor gas en elektriciteit.
- De evaluatie (en eventuele herstructurering/aanpassing) van de sociale energiefondsen.

De heer **Steven Vandeput**, Minister van Defensie, belast met Ambtenarenzaken, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

Landsverdediging:

1. De deelname aan missies zoals de *EU Training Mission* in Mali, aan de operatie *Resolute Support Mission* (RSM) in Afghanistan, aan de NAVO opdracht van *Baltic Air Policing*, alsook aan het Militair Partnership Programma (MPP) in Afrika en de planning van operationele inzet.
2. De versterking van de geloofwaardigheid van Defensie binnen de NAVO.

Ambtenarenzaken:

1. De vereenvoudiging/wijziging van het statuut.
2. De vereenvoudiging van de regelingen voor deeltijds werken.
3. De ontwikkeling van het wettelijk kader tot het regelen van uitzendwerk in de federale administratie.
4. Het rekening houden met het EVC-principe (erkenning van elders verworven competenties) en de erkenning van gecertificeerde competenties, ervaring en opleiding bij de rekrutering of aanwerving van personeel.
5. De herziening van het verloningsbeleid (prestatiegericht).
6. De herziening van het evaluatiebeleid (resultaatgericht).
7. De ontwikkeling van nieuwe arbeidsvormen (telewerk, flexibel werk, tijdelijke mobiliteit, enz.)

Mevrouw **Jacqueline Galant**, Minister van Mobiliteit, belast met Belgocontrol en de Nationale Maatschappij der Belgische spoorwegen, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

1. De verbetering van de verkeersongevallenregistratie bij politie, ziekenhuizen, verzekeringsmaatschappijen (uitsplitsing naar geslacht van de gegevens).
2. De analyse van de oorzaak van de ongevallen.
3. De beheerscontracten van de NMBS (reizigersstatistieken uitgesplitst naar geslacht, kwaliteit van de dienstverlening, werkingsverslagen…) en Infrabel (aangepaste infrastructuur, veiligheid in de stations, …).
4. De verbetering van de veiligheid van de reizigers en het personeel in de stations en de stationsomgeving;
5. De evaluatie van het gratis-beleid (geslachtelijke samenstelling van de betrokken categorieën);
6. Het globale mobiliteitsdebat in het Executief Comité van de ministers van Mobiliteit en de in dit kader gevraagde studies.
7. Het stimuleren van het gebruik van de fiets.

De heer **Pieter De Crem**, Staatssecretaris voor Buitenlandse Handel, toegevoegd aan de minister belast met Buitenlandse Handel, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

1. De ontwikkeling van concrete initiatieven met alle bevoegde overheden, maar binnen de grenzen van de eigen bevoegdheid, om tot een analyse en een coherente strategie te komen.
2. De bescherming van de mensenrechten, de actieve verdediging van deze waarden op het internationaal vlak en hulp aan de ontplooiing van het eerste nationale plan 'bedrijven en mensenrechten'.

De heer **Bart Tommelein**, Staatssecretaris voor Bestrijding van de sociale fraude, Privacy en Noordzee, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

1. De opsporing van slachtoffers van economische uitbuiting (mensenhandel).

Mevrouw **Elke Sleurs**, Staatssecretaris voor Armoedebestrijding, Gelijke Kansen, Personen met een beperking, en Wetenschapsbeleid, belast met Grote Steden, toegevoegd aan de minister van Financiën, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

Armoedebestrijding & Grootstedenbeleid:

1. De opstelling van het derde federaal armoedebestrijdingsplan.
2. De verdere ontwikkeling en versterking van het netwerk van federale armoedebestrijdingsambtenaren.
3. De objectivering van de alimentatiebijdragen.
4. De goedkeuring van een tweede plan tegen kinderarmoede.
5. De maatregelen die steden kunnen nemen in de strijd tegen kinderarmoede.

Wetenschapsbeleid:

1. De beheersovereenkomsten van de Federale Wetenschappelijke Instellingen (FWI);
2. De bijdrage van de FWI's aan onderwijs, diversiteit, gezondheidszorg en sociaal-maatschappelijke doelstellingen.
3. De openstelling van collecties en archieven voor het ruim publiek, het maximaliseren van het publieksbereik, het inzetten op de ontwikkeling van de museale aspecten van de publiekswerking en het vermijden of wegwerken van drempels.
4. De federale steunmaatregelen, premies en subsidies en de werking van de universitaire onderzoeksgroep hieromtrent.
5. De update van het 'BRISTI' rapport en de evaluatie met het oog op de toekomst.

Personen met een beperking:

1. De toepassing van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap.
2. De productie van statistieken over personen met een beperking.

3. De pilootprojecten ter ondersteuning van mensen met een beperking die wensen toe te treden tot de arbeidsmarkt.

De heer **Theo Francken**, Staatssecretaris voor Asiel en Migratie, belast met Administratieve Vereenvoudiging, toegevoegd aan de minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, engageert zich ertoe de genderdimensie te integreren in:

Administratieve Vereenvoudiging:

1. De informatisering van de gegevensverzameling en van het beheer van de opvangcentra in het kader van de asiel- en migratieprocedures.
2. De verbetering van de kwaliteit van de regelgevingsimpactanalyse (RIA).

Asiel en Migratie:

1. De aanpassingen en optimalisering van het bestaande opvangmodel.
2. De hervestiging van kwetsbare vluchtelingen.
3. De realisatie van een kwaliteitsvol, humaan en duurzaam terugkeerbeleid, inclusief de optimalisatie van het maatschappelijk en psychologisch ondersteuningsteam en opleidingen voor begeleiders.

Bijlage 4 - De omzendbrief *gender budgeting*

Omzendbrief inzake de uitvoering van *gender budgeting* zoals voorzien in de wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen

Bijlage: model gendernota

1. Inleiding

Op 12 januari 2007 nam België een zeer ambitieuze wetgeving[13] aan met het oog op de integratie van de genderdimensie in het geheel van de beleidslijnen die op Belgisch federaal niveau bepaald en uitgevoerd worden (*gender mainstreaming*). Deze benadering, die het verwezenlijken van de **gelijkheid van mannen en vrouwen** beoogt, heeft betrekking op **alle domeinen** en **alle fasen** van het politieke besluitvormingsproces (Analyse - Definitie - Uitvoering - Evaluatie). In dit kader draagt ze bovendien door de objectivering van het beslissingsproces bij tot de versterking van het principe van "goed bestuur".
De wet voorziet een reeks acties door de regering en de administraties, waaronder de invoering van *gender budgeting*.
Art. 2, § 1 van de wet geeft aan dat de Regering zorgt voor "*de integratie van de genderdimensie in het geheel van haar beleidslijnen, maatregelen, **begrotingsvoorbereidingen** of acties en dit met het oog op het vermijden of corrigeren van eventuele ongelijkheden tussen vrouwen en mannen*."
Art. 2, § 2 voegt daaraan toe: "*De kredieten met betrekking tot de acties om gelijkheid van mannen en vrouwen te verwezenlijken, worden per departement, staatsdienst met afzonderlijk beheer, overheidsbedrijf en instelling van openbaar nut, uiteengezet in een **gendernota** die als bijlage wordt gevoegd bij elk ontwerp van algemene uitgavenbegroting*."

2. Definities

2.1. Gender mainstreaming
De Raad van Europa definieert het concept ***gender mainstreaming*** als volgt: "*Gender mainstreaming bestaat uit het (re)organiseren, verbeteren, ontwikkelen en evalueren van de besluitvormingsprocessen teneinde het perspectief van de gelijkheid tussen vrouwen en mannen op te nemen in alle domeinen en op alle niveaus, door de actoren die in het algemeen betrokken zijn bij de beleidsuitvoering*."

2.2. Gender budgeting
De Raad van Europa definieert het concept ***gender budgeting*** als volgt: "*Gender budgeting is een toepassing van gender mainstreaming in het budgettair proces. Het houdt een op een genderperspectief gebaseerde beoordeling in van de bestaande budgetten op alle niveaus van de begrotingsprocedure evenals een herstructurering van de ontvangsten en uitgaven met als doel gelijkheid tussen vrouwen en mannen te bevorderen*."

Voor de opmaak van de Belgische staatsbegroting is het doel om, via een categorisering van de basisallocaties (zie punt 3), rekening te houden met de potentiële impact van de **overheidsuitgaven** op de respectievelijke situatie van vrouwen en mannen.

[13] De wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen. (B.S. van 13 februari 2007)

2.3. Genderdimensie
Wanneer beleidslijnen, maatregelen, enz. een invloed hebben op de situatie van vrouwen en mannen, bevatten dezen een **genderdimensie**.
Dossiers met een genderdimensie zijn bijgevolg die dossiers die een (potentiële) impact hebben op de situatie van vrouwen en mannen.

2.4. Genderanalyse
Een genderanalyse is een analyse die rekening houdt met de impact van een beleidslijn, maatregel, etc. op de respectievelijke situatie van vrouwen en mannen.

3. Categorisering

In het kader van *gender budgeting* moeten de basisallocaties onderverdeeld worden in drie categorieën.

- Categorie 1:
  De eerste categorie omvat de kredieten met betrekking tot de dossiers **die geen genderdimensie bevatten**.
  Het gaat hier voornamelijk over de "technische" kredieten, zoals kredieten voorzien voor verwijlintresten of de huur.
  Bepaalde "technische" kredieten kunnen echter toch een genderdimensie bevatten (zoals de kredieten voor de aankoop van uniformen) en moeten ondergebracht worden in categorie 3.

- Categorie 2:
  De tweede categorie bestaat uit de kredieten met betrekking tot de acties om **gelijkheid van mannen en vrouwen** te verwezenlijken. Deze kredieten, die vermeld worden in het art. 2, § 2 van de wet, moeten opgenomen worden in de **gendernota**.
  Voorbeelden hiervan zijn salarissen voor gender- of diversiteitambtenaren, een budget voor acties om de aanwezigheid van mannen of vrouwen te vergroten daar waar ze ondervertegenwoordigd zijn (bijvoorbeeld de sector van de gezondheidszorg, etc. voor de eersten en het wetenschappelijke milieu, zelfstandigen, etc. voor de tweeden) of kredieten die specifiek dienen om de gelijkheid tussen vrouwen en mannen te bevorderen binnen verschillende domeinen (opleidingen voorzien voor ongeschoolde vrouwen, bestrijden van geweld tegen vrouwen, …).

- Categorie 3:
  De derde en laatste categorie bestaat uit al de overige kredieten, zijnde diegenen met betrekking tot de dossiers **die een genderdimensie bevatten**, met uitzondering van de personeelskosten, die in categorie 1 opgenomen moeten worden.
  Het gaat voornamelijk over kosten voor projecten of acties (bijvoorbeeld kredieten voor een pilootproject rond het drugsbeleid, kredieten voor initiatieven ter bevordering van de werking van de politie, enz.), overheidsopdrachten (zoals onderzoeken, campagnes, enz.), subsidies en dotaties.
  Tijdens de voorbereiding en definitie van de dossiers met betrekking tot de kredieten van categorie 3, moet er een **diepgaande analyse van de genderdimensie** gemaakt worden en moet er rekening gehouden worden met de resultaten van deze analyse tijdens de uitvoering van het dossier. De manier waarop men dit dossier wil analyseren en men rekening wil houden met de resultaten moet reeds in de verantwoording van de basisallocaties aangegeven worden.

4. Procedure

Het proces van *gender budgeting* moet als volgt verlopen:

1) In eerste instantie, moeten de **dossierbeheerders**, afhankelijk van de aard en de inhoud van hun dossiers, bepalen tot welke categorie de kredieten die ze vragen behoren. Ze moeten dus een eerste reflectie uitvoeren die hen toestaat te weten of het dossier dat ze wensen te financieren
   - geen genderdimensie bevat (categorie 1);
   - specifiek streeft naar het verwezenlijken van de gelijkheid tussen vrouwen en mannen (categorie 2);
   - een genderdimensie bevat (categorie 3).

   Indien de gevraagde kredieten behoren tot categorie 3 (kredieten met betrekking tot dossiers die een genderdimensie bevatten), moeten de dossierbeheerders hun reflectie verdiepen om aan te kunnen geven op welke manier er met de genderdimensie rekening gehouden zal worden tijdens de uitwerking van het dossier.

2) Op het moment dat dossierbeheerders bij de dienst 'Budget en Beheer' van hun administratie een **budget aanvragen**, moeten zij ook de categorie van kredieten vermelden waartoe hun dossier behoort.
   Voor de kredieten die tot categorie 3 behoren, moet ook het resultaat van de diepgaande reflectie doorgegeven worden aan de dienst 'Budget en Beheer', zodat dit in de verantwoording van de basisallocaties ingevoegd kan worden.

3) De doorgegeven informatie wordt door de **dienst 'Budget en Beheer'** in de budgettaire fiches geïntegreerd. Voor elke allocatie moet er in de kolom G (kolom 8 in de tabel van de begrotingsvoorstellen bij ongewijzigd beleid) aangeduid worden tot welke categorie (1, 2 of 3) deze behoort.
   De kredieten van categorie 2 moeten geïntegreerd worden in het model van de gendernota dat door het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (Instituut) voorzien wordt.
   Voor de kredieten van de categorie 3 moet de door de dossierbeheerders verstrekte bijkomende informatie in de verantwoording van de basisallocaties ingevoegd worden.

4) De **Federale Overheidsdienst Budget en Beheerscontrole** zal de gendernota en de informatie die in de budgettaire fiches van de verschillende administraties vermeld staat, integreren in het ontwerp van Belgische staatsbegroting.
   - De categorisering (1, 2 of 3) van de basisallocaties zal, op basis van de gegevens die de administraties via de budgettaire fiches doorgeven, opgenomen worden in de kolom CRIPG (kolom 11) van de krediettabellen.
   - De informatie betreffende de diepgaande reflectie over de dossiers die een genderdimensie bevatten (categorie 3) zal opgenomen worden in de verantwoording van de basisallocaties.
   - De door de administraties doorgegeven gendernota's zullen toegevoegd worden aan de verantwoording van de basisallocaties van de betrokken administratie.

Bij de toepassing van *gender budgeting* is voor de diensten 'Budget en Beheer' van elke administratie dus voornamelijk **een coördinerende rol** voorzien. Het is niet aan hen om zelf een genderanalyse uit te voeren van de verschillende kredieten en de daaraan verbonden dossiers. Wel wordt van de diensten 'Begroting en Beheer' verwacht dat ze erop toezien dat de dossierbeheerders de nodige informatie leveren voor het invullen van de budgettaire fiches en de gendernota.

De Ministers en de Voorzitters van de directiecomités van de Federale Overheidsdiensten, de Programmatorische Federale Overheidsdiensten en het Ministerie van Landsverdediging worden verzocht het personeel van hun beleidscel(len) of van hun administratie aan te sporen de verplichtingen inzake *gender mainstreaming* en *gender budgeting* na te leven, en meer specifiek de betrokken dossierbeheerders op te roepen de gevraagde informatie tijdig te leveren aan de dienst 'Budget en Beheer' van hun administratie.

5. Budget 2011 en vervolg

Elke Federale Overheidsdienst en Programmatorische Federale Overheidsdienst, evenals het Ministerie van Defensie, moet erop toezien dat de Federale Overheidsdienst Budget en Beheerscontrole over de nodige gegevens beschikt voor de integratie van de genderdimensie in de Belgische staatsbegroting.
In dit kader moeten de betrokken administraties de gevraagde informatie reeds opnemen in de budgettaire fiches die naar de Federale Overheidsdienst Budget en Beheerscontrole opgestuurd worden met hun budgettaire voorstellen.
Deze verplichting wordt ook vermeld in de Omzendbrief betreffende de richtlijnen voor de voorafbeelding van de begroting 2011.

Voor de opmaak van het budget voor het jaar 2011 worden verwacht:
- een eerste poging tot **categorisering** van de basisallocaties;
- de invulling van een **gendernota** met de opsomming van de kredieten met betrekking tot de acties om gelijkheid van vrouwen en mannen te verwezenlijken (categorie 2), in het geval dat de administratie dergelijke acties voorziet;
- de opname van de **diepgaande genderreflectie** met betrekking tot de dossiers van categorie 3 in de verantwoording van de basisallocaties.

Het Instituut is belast met de begeleiding van de uitvoering van en de controle op *gender budgeting*. Het zal aandacht hebben voor de correcte categorisering en verantwoording van de basisallocaties en met name onderzoeken of er rekening gehouden wordt met de genderdimensie in alle dossiers waar deze relevant is en op welke manier men deze dimensie precies wenst te integreren.

6. Ondersteuning

Voor de kredieten van categorie 2, wordt er een **model** van de gendernota ter beschikking gesteld aan de administraties. Deze nota is in bijlage aan deze omzendbrief toegevoegd.

Bij vragen kan contact opgenomen worden met:

Jeroen Decuyper
Attaché
Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen
Ernest Blerotstraat 1 (lokaal 2031)
1070 Brussel
tel.: +32 (0)2 233 42 33
fax: +32 (0)2 233 40 32
email: jeroen.decuyper@igvm.belgie.be
website: www.igvm.belgium.be

Bijlage: model van de gendernota

FOD/POD/Instelling ....

Categorie 2 : Kredieten met betrekking tot de acties om gelijkheid van vrouwen en mannen te verwezenlijken			
Organisatieafdeling	*Programma*	*Naam van de basisallocatie*	*budget (in duizendtallen euro)*

Bijlage 5 - De evaluatie *gender budgeting* van het budget 2015

Evaluatie van de toepassing van *gender budgeting* zoals beschreven in de 'Omzendbrief inzake de uitvoering van *gender budgeting* zoals voorzien in de wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen' in het kader van het budget 2015

1. Voorafgaande opmerkingen

In uitvoering van de 'omzendbrief *gender budgeting*'[14], moeten de budgettaire allocaties onderverdeeld worden in drie categorieën[15].

- Categorie 1:
  De eerste categorie omvat de kredieten met betrekking tot de dossiers die **de interne werking betreffen of geen genderdimensie bevatten**. Het gaat hier vooral over de technische kredieten, zoals de aankoop van materiaal of kredieten voorzien voor verwijlintresten. Ook de personeelskredieten horen in deze categorie thuis, omdat deze geen betrekking hebben op het beleid dat de administratie voert ten aanzien van haar doelpubliek.
- Categorie 2:
  De tweede categorie bestaat uit de kredieten met betrekking tot de acties om **gelijkheid van mannen en vrouwen** te verwezenlijken.
  Voorbeelden hiervan zijn salarissen voor gender- of diversiteitambtenaren, een budget voor acties om de aanwezigheid van mannen of vrouwen te vergroten daar waar ze ondervertegenwoordigd zijn (bijvoorbeeld de sector van de gezondheidszorg, etc. voor de eersten en het wetenschappelijke milieu, zelfstandigen, etc. voor de tweeden) of kredieten die specifiek dienen om de gelijkheid tussen vrouwen en mannen te bevorderen binnen verschillende domeinen (opleidingen voorzien voor ongeschoolde vrouwen, bestrijden van geweld tegen vrouwen, …).
  Deze kredieten, die vermeld worden in het art. 2, § 2 van de wet, moeten opgenomen worden in de **gendernota**.
- Categorie 3:
  De derde en laatste categorie bestaat uit al de overige kredieten, zijnde diegenen met betrekking tot de dossiers **die het overheidsbeleid betreffen en een genderdimensie bevatten**.
  Het gaat voornamelijk over kosten voor projecten of acties (bijvoorbeeld kredieten voor een pilootproject rond het drugsbeleid, kredieten voor initiatieven ter bevordering van de werking van de politie, enz.), overheidsopdrachten (zoals onderzoeken, campagnes, enz.), subsidies en dotaties.
  Voor deze kredieten moet er nagedacht worden over de manier waarop in het betrokken dossier rekening gehouden kan worden met de genderdimensie en dit moet in de verantwoording van de basisallocaties weergegeven worden door de toevoeging van een **gendertoelichting**. Deze toelichting moet dus uiteenzetten welke acties ondernomen zullen

[14] Omzendbrief inzake de uitvoering van *gender budgeting* zoals voorzien in de wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen'. Deze kan geraadpleegd worden via: http://igvm-iefh.belgium.be/nl/binaries/Circulaire%20gender%20budgeting%20NL1_tcm336-118944.pdf.

[15] Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen heeft een handleiding gepubliceerd die de volledige procedure uiteenzet en die concrete voorbeelden geeft. Deze handleiding kan geraadpleegd worden via: http://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties/handleiding_voor_de_toepassing_van_gender_budgeting_binnen_de_belgische_federale_overheid.jsp.

worden om zich ervan te verzekeren dat er rekening gehouden zal worden met de genderdimensie.

Basisallocaties waarvoor de FOD Budget en Beheerscontrole geen categorisering ontving werden aangeduid met het cijfer '0'.

De FOD Budget en Beheerscontrole heeft beslist om de categorisering van de basisallocaties niet op te nemen in de kolom CRIPG[16], maar om hiervoor een aparte kolom G te creëren.

2. Analyse van het voorstel van algemene uitgavebegroting voor 2015

Van de 16 geanalyseerde secties (de FOD's, het Ministerie van Landsverdediging en de POD's) zijn er 11[17] die over basisallocaties beschikken die niet gecategoriseerd waren en door de FOD Budget en Beheerscontrole categorie 0 toegewezen gekregen hebben.
8 secties[18] gaven via de categorisering aan over basisallocaties te beschikken die betrekking hebben op dossiers die een genderdimensie bevatten (categorie 3).
4 secties[19] gaven aan basisallocaties in hun begroting te hebben die betrekking hebben op dossiers die specifiek tot doel hebben de gelijkheid van vrouwen en mannen te bevorderen (categorie 2).
Voor 6 secties[20] kunnen we via de categorisering afleiden dat geen enkele van de basisallocaties in hun begroting betrekking zou hebben op dossiers die een genderdimensie bevatten of die specifiek tot doel hebben de gelijkheid van vrouwen en mannen te bevorderen.

Er werden geen gendernota's voorgelegd voor de basisallocaties van categorie 2.

Het Ministerie van Landsverdediging, de FOD Sociale Zekerheid en de POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie geven in de verantwoording van de basisallocaties voor elke basisallocatie aan tot welke categorie deze behoort. De FOD Kanselarij van de Eerste Minister doet dit per programma.
De FOD Financiën, de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg, de FOD Sociale Zekerheid, de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, de POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie en de POD Wetenschapsbeleid hebben, conform aan de omzendbrief, in de verantwoording van de basisallocaties een gendertoelichting voorzien voor (bijna) elke basisallocatie die onder categorie 3 geklasseerd is. De FOD Kanselarij van de Eerste

[16] De codes die in deze kolom konden voorkomen waren de volgende:
- C: uitgaven bestemd voor de financiële dienst van geprefinancierde uitgaven.
- R: uitgaven volledig beschouwd als wetenschappelijk onderzoek of als wetenschappelijk dienstbetoon.
- I: uitgaven volledig beschouwd als overheidsinvestering.
- P: transfer (geheel of gedeeltelijk) naar een "parastataal".
- G: uitgaven die in aanmerking komen voor *gender budgeting*.

[17] FOD Kanselarij van de Eerste Minister, FOD Budget en Beheerscontrole, FOD Justitie, FOD Binnenlandse Zaken, FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Ministerie van Landsverdediging, FOD Sociale Zekerheid, FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie en POD Wetenschapsbeleid.

[18] FOD Kanselarij van de Eerste Minister, FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, FOD Financiën, FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg, FOD Sociale Zekerheid, FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie, POD Wetenschapsbeleid.

[19] FOD Personeel en Organisatie, FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Ministerie van Landsverdediging en FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg.

[20] FOD Budget en Beheerscontrole, FOD Informatie- en Communicatietechnologie, FOD Justitie, FOD Binnenlandse Zaken, FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie en FOD Mobiliteit en Vervoer.

Minister heeft algemene informatie geleverd over de genderstrategie van één programma, zonder voor elke basisallocatie te preciseren hoe de genderdimensie in aanmerking genomen zou worden. De FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking heeft hetzelfde gedaan, maar leverde ook een specifieke gendertoelichting voor twee basisallocaties die aan een ander departement toebehoorden.

Hieronder volgt een korte analyse per sectie van de toepassing van *gender budgeting* op de begroting 2015 van de verschillende FODs, PODs en het Ministerie van Landsverdediging.
Voor elke overheidsadministratie wordt telkens het aantal basisallocaties per categorie vermeld evenals het percentage dat die categorie uitmaakt binnen het totaal van de basisallocaties van de betrokken administratie.
Nadien wordt er een conclusie geformuleerd over

- het al dan niet categoriseren van de basisallocaties;
- het feit of deze categorisering correct is;
- de toevoeging van een gendernota en gendertoelichtingen daar waar dit nodig is.

2.1. FOD Kanselarij van de Eerste Minister (sectie 02)

Categorie 0: 14 basisallocatie (26,42 % van het totaal)

Categorie 1: 25 basisallocaties (47,17 % van het totaal)

Categorie 2: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 3: 14 basisallocaties (26,42 % van het totaal)

CONCLUSIE:
14 basisallocaties werden niet gecategoriseerd.

Verder werden er 14 basisallocaties in categorie 3 geplaatst. De andere basisallocaties zijn geklasseerd onder categorie 1. Enkelen hiervan horen misschien toch in categorie 3 thuis, zoals "Dienstverleningscontract voor de nieuwsberichten van de persagentschappen" (31 11 12.11.28) en "Werkingskosten van de Vaste Nationale Cultuurpactcommissie" (32 20 12.11.24).

Daar er geen basisallocaties van categorie 2 zijn, werd er geen gendernota toegevoegd.
De verantwoording van de basisallocaties geeft geen specifieke informatie voor elke aparte basisallocatie. Daarom vinden we ook geen aparte gendertoelichting voor elke allocatie van categorie 3. Wel wordt er per programma aangegeven onder welke categorie dit valt. "Programma 31.1: Externe Communicatie", dat basisallocaties van categorie 3 bevat, is als categorie 3 geklasseerd en bevat uitleg over de manier waarop er bij de programma's rond externe communicatie rekening zal worden gehouden met de genderdimensie. "Programma 2: Federale culturele Instellingen" is eveneens als categorie 3 geklasseerd maar hiervoor is geen gendertoelichting toegevoegd.

2.2. FOD Budget en Beheerscontrole (sectie 03)

Categorie 0: 10 basisallocaties (29,41 % van het totaal)

Categorie 1: 24 basisallocaties (70,59 % van het totaal)

Categorie 2: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 3: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

CONCLUSIE:
10 basisallocaties werden niet gecategoriseerd.

Er zijn verder enkel basisallocaties van categorie 1 teruggevonden. Voor een dienst die een technische, niet-persoonsgebonden materie als budget en begroting als bevoegdheid heeft, is dit mogelijk.
De genderdimensie in de werking van de FOD Budget en Beheerscontrole ligt bij het faciliteren van de toepassing van *gender budgeting* binnen de opmaak van de begroting en het controleren van de technische toepassing ervan. Indien er dus budgetten voorzien zijn voor onderzoeken, adviezen, het bestellen van opleidingen op maat, etc. zou men hierin aandacht moeten hebben voor *gender budgeting*.

Daar er geen basisallocaties van categorie 2 of 3 waren, werden er geen gendernota en gendertoelichtingen teruggevonden.

2.3. FOD Personeel en Organisatie (sectie 04)

Categorie 0: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 1: 22 basisallocaties (91,67 % van het totaal)

Categorie 2: 2 basisallocaties (8,33 % van het totaal)

Categorie 3: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

CONCLUSIE:
Alle basisallocaties werden gecategoriseerd.

Twee basisallocaties werden in categorie 2 geplaatst: "Hervorming en modernisering van het openbaar ambt" (31 10 12.11.52) en "Dotatie bestemd om de werkingskosten te dekken van het Selectiebureau van de Federale Overheid (Selor)" (31 30 41.30.01). Noch de hervorming en modernisering van het openbaar ambt, noch de dotatie voor Selor lijken ons een basisallocatie te zijn waarvan het hoofddoel is om de gelijkheid van vrouwen en mannen te bevorderen. Het lijken daarentegen wel basisallocaties te zijn waarin bij de uitwerking ervan rekening gehouden zou moeten worden met de genderdimensie. Deze twee basisallocaties lijken dus eerder in categorie 3 thuis te horen. Indien onder één van deze basisallocaties enkele projecten zitten die zich specifiek richten op de bevordering van gelijke kansen tussen vrouwen en mannen, moet deze toch in categorie 3 geplaatst worden. Voor de projecten rond gelijke kansen moet dan, in overeenkomst met de omzendbrief *gender budgeting*, een gendernota opgemaakt worden, voor de andere, niet specifiek op gelijke kansen gerichte projecten een gendertoelichting die opgenomen moet worden in de verantwoording van de basisallocaties.
Er zijn verder enkel basisallocaties van categorie 1 teruggevonden. Toch zijn er basisallocaties die doen vermoeden dat er een genderdimensie aanwezig is. Zo horen o.a. "Diverse subsidies voor de bevordering van het Openbaar Ambt en de diversiteit in het Openbaar Ambt" (31 10 33.00.01), "Opleidings en sensibiliseringsactiviteiten uitgeoefend door of onder het gezag van het Opleidingsinstituut van de Federale Overheid" (31 20 12.11.51) en "Dotatie bestemd om de werkingskosten te dekken van Fed+" (31 40 41.30.01) waarschijnlijk in categorie 3 thuis.

Er werd voor de allocaties van categorie 2 geen gendernota teruggevonden, maar wel informatie over gender in de verantwoording van de basisallocaties.
Daar er geen allocaties onder categorie 3 geplaatst werden, werden er geen gendertoelichtingen aan de verantwoording van de basisallocaties toegevoegd.

2.4. FOD Informatie- en Communicatietechnologie (sectie 05)

Categorie 0: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 1: 10 basisallocaties (100 % van het totaal)

Categorie 2: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 3: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

CONCLUSIE:
Alle basisallocaties werden gecategoriseerd.

Er zijn enkel basisallocaties van categorie 1 teruggevonden. Voor een dienst die een technische materie als bevoegdheid heeft, is dit mogelijk. Basisallocaties waar projecten onder vallen die ruimer gaan dan enkel technische voorzieningen en die betrekking hebben op personen (ontwikkeling van platformen, ondersteuning gebruiksvriendelijkheid, communicatie, enz.), zouden onder categorie 3 kunnen vallen.

Daar er geen basisallocaties van categorie 2 of 3 waren, werden er geen gendernota en gendertoelichtingen teruggevonden.

2.5. FOD Justitie (sectie 12)

Categorie 0: 8 basisallocaties (3,70 % van het totaal)

Categorie 1: 208 basisallocaties (96,30 % van het totaal)

Categorie 2: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 3: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

CONCLUSIE:
8 basisallocaties werden niet gecategoriseerd.

Er zijn verder enkel basisallocaties van categorie 1 teruggevonden. Toch zijn er basisallocaties die doen vermoeden dat er een genderdimensie aanwezig is. Zo horen o.a. “Financiering van het maatschappelijk onderzoek in het kader van adoptie” (40 03 45.23.01), “Uitgaven met betrekking tot de informatie over de politiek van het departement” (40 11 12.11.38), “Allerhande uitgaven met betrekking tot de acties voor de verbetering van de werking van Justitie” (40 31 12.11.39) en “Toelagen aan organismen voor het organiseren van activiteiten van dienstverlening en vorming in het kader van een gerechtelijke procedure, herstelbemiddeling, begeleiding van het omgangsrecht en justitiële slachtofferzorg” (52 03 33.00.06) waarschijnlijk in categorie 3 thuis.

Daar er geen basisallocaties van categorie 2 of 3 waren, werden er geen gendernota en gendertoelichtingen teruggevonden.

2.6. FOD Binnenlandse Zaken (sectie 13)

Categorie 0: 24 basisallocaties (9,34 % van het totaal)

Categorie 1: 233 basisallocaties (90,66 % van het totaal)

Categorie 2: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 3: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

CONCLUSIE:
24 basisallocaties werden niet gecategoriseerd.

Er zijn verder enkel basisallocaties van categorie 1 teruggevonden. Toch zijn er basisallocaties die doen vermoeden dat er een genderdimensie aanwezig is. Zo horen o.a. “Kosten voor voorlichting, documentatie en public relations inzake het departement” (40 03 12.11.29), “Krediet voor specifieke initiatieven ter bevordering van de werking van de politie en de veiligheid in steden en gemeenten”(50 30 12.11.28), “Variabel krediet bestemd voor het financieren van de beroepsopleiding voor leden van de brandweerkorpsen en van de Civiele Veiligheid, alsmede van het onderzoek en de informatie betreffende preventie en bestrijding van brand en ontploffing en tot het dekken van de uitgaven voor het toekennen van subsidies aan de gemeenten voor de behoeften van de brandweerdiensten” (54 22 12.11.47) en “Onderhoud van vreemdelingen zonder middelen van bestaan of die zich in een onwettige toestand bevinden (kleding, voeding, zorgen, ...)” (55 13 12.11.24) waarschijnlijk in categorie 3 thuis.

Daar er geen basisallocaties van categorie 2 of 3 waren, werden er geen gendernota en gendertoelichtingen teruggevonden.

2.7. FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (sectie 14)

Categorie 0: 16 basisallocaties (9,36 % van het totaal)

Categorie 1: 84 basisallocaties (49,12 % van het totaal)

Categorie 2: 1 basisallocatie (0,58 % van het totaal)

Categorie 3: 70 basisallocaties (40,94 % van het totaal)

CONCLUSIE:
16 basisallocaties werden niet gecategoriseerd.

De basisallocatie "Allerlei uitgaven in het kader van *gender mainstreaming*" (21 01 12.11.11) werd correct geklasseerd onder categorie 2.
Verder werden er70 basisallocaties onder categorie 3 geplaatst, voornamelijk afkomstig uit Afdeling 54 (Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking) De andere basisallocaties zijn geklasseerd onder categorie 1. Van enkele basisallocaties van categorie 1 kan afgevraagd worden of deze niet tot categorie 3 zouden kunnen behoren, zoals "Permanente opleidingsuitgaven" (40 21 12.11.10), "Uitgaven van allerhande aard bestemd ter bevordering van de communicatie en de informatie" (40 61 12.11.10) en "Toelagen aan verenigingen voor de bevordering van de dialoog tussen verschillende culturen en aan de organisaties die zich hiermee associëren" (51 11 35.40.03).

Er werd geen gendernota teruggevonden voor de basisallocatie van categorie 2.
Voor de twee basisallocaties van categorie 3 onder programma 4 van Afdeling 53 (Directie-Generaal Multilaterale Zaken en Mondialisering) werd een specifieke gendertoelichting opgenomen in de verantwoording. Hierin wordt reeds duidelijk een aanzet gegeven over de manier waarop men rekening zal houden met de genderdimensie: "Bij elke financieringsaanvraag bij de betrokken dienst wordt aan de indienende organisatie gevraagd de genderstrategie toe te lichten."
De verantwoording van de basisallocaties van afdeling 54 (Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking) bevat een gedetailleerde uiteenzetting van de genderstrategie die toegepast wordt en geeft per groep van basisallocaties aan op welke manier er met de genderdimensie rekening zal worden gehouden.

2.8. Ministerie van Landsverdediging (sectie 16)

Categorie 0: 16 basisallocaties (17,78 % van het totaal)

Categorie 1: 70 basisallocaties (77,78 % van het totaal)

Categorie 2: 4 basisallocaties (4,44 % van het totaal)

Categorie 3: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

CONCLUSIE:
16 basisallocaties werden niet gecategoriseerd.

Er werden 4 basisallocaties onder categorie 2 geplaatst. “Algemene werkingskosten” (50 03 12.11.01), “Algemene werkingskosten ” (50 15 12.11.01), “Bijdragen aan werkingsuitgaven van organismes van de Europese Unie” (50 41 35.10.01) en Bijdragen aan werkingsuitgaven van andere organismes dan deze van de Europese Unie” (50 41 35.40.01). Geen van deze basisallocaties lijken ons de gelijkheid van vrouwen en mannen als hoofddoel te hebben. Het lijken daarentegen wel basisallocaties te zijn waarin bij de uitwerking ervan rekening gehouden zou moeten worden met de genderdimensie. Deze twee basisallocaties lijken dus eerder in categorie 3 thuis te horen. Indien onder één van deze basisallocaties enkele projecten zitten die zich specifiek richten op de bevordering van gelijke kansen tussen vrouwen en mannen, moet deze toch in categorie 3 geplaatst worden. Voor de projecten rond gelijke kansen moet dan, in overeenkomst met de omzendbrief *gender budgeting*, een gendernota opgemaakt worden, voor de andere, niet specifiek op gelijke kansen gerichte projecten een gendertoelichting die opgenomen moet worden in de verantwoording van de basisallocaties.
Er zijn verder enkel basisallocaties van categorie 1 teruggevonden. Toch zijn er basisallocaties die doen vermoeden dat er een genderdimensie aanwezig is. Zo horen o.a. “Subsidie wetenschappelijk onderzoek” (50 72 41.50.01) en “Dotatie Koninklijk Museum voor het Leger en de Krijgsgeschiedenis” (50 94 41.30.01) evenals de allocatie waaronder communicatiecampagnes vallen, waarschijnlijk in categorie 3 thuis.

Voor de basisallocaties van categorie 2 werd geen gendernota teruggevonden, maar wel informatie over gender in de verantwoording van de basisallocaties.
Daar er geen allocaties onder categorie 3 geplaatst werden, werden er geen gendertoelichtingen aan de verantwoording van de basisallocaties toegevoegd.

2.9. FOD Financiën (sectie 18)

Categorie 0: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 1: 88 basisallocaties (98,88 % van het totaal)

Categorie 2: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 3: 1 basisallocatie (1,12 % van het totaal)

CONCLUSIE:
Alle basisallocaties werden gecategoriseerd.

Verder werd er 1 basisallocatie in categorie 3 geplaatst. De andere basisallocaties zijn geklasseerd onder categorie 1. Van enkele basisallocaties van categorie 1 kan afgevraagd worden of deze niet tot categorie 3 zouden kunnen behoren, zoals “Toelagen aan internationale instellingen” (40 03 35.40.41).

Daar er geen basisallocaties van categorie 2, werd er geen gendernota teruggevonden.
Voor de basisallocatie van categorie 3 werd een gendertoelichting toegevoegd in de verantwoording van de basisallocaties.

2.10. FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg (sectie 23)

Categorie 0: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 1: 90 basisallocaties (86,54 % van het totaal)

Categorie 2: 1 basisallocatie (0,96 % van het totaal)

Categorie 3: 13 basisallocaties (12,50 % van het totaal)

CONCLUSIE:
Alle basisallocaties werden gecategoriseerd.

De basisallocatie “Dotatie aan het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen” (40 50 41.40.01) is correct in categorie 2 geplaatst.
Verder werden er 13 basisallocaties in categorie 3 geplaatst. De andere basisallocaties zijn geklasseerd onder categorie 1. Van enkele basisallocaties van categorie 1 kan afgevraagd worden of deze niet tot categorie 3 zouden kunnen behoren, zoals “Subsidies om de initiatieven en het onderzoek in de sociale internationale politiek te stimuleren” (40 10 35.60.20) en “Dotatie aan de Nationale Arbeidsraad” (51 10 41.40.02).

Er werd geen gendernota teruggevonden voor de basisallocatie van categorie 2.
Voor de basisallocaties van categorie 3 werd een gendertoelichting opgenomen in de verantwoording van de basisallocaties. Hierin wordt reeds duidelijk een aanzet gegeven over de manier waarop men rekening zal houden met de genderdimensie.

2.11. FOD Sociale Zekerheid (sectie 24)

Categorie 0: 23 basisallocaties (18,85 % van het totaal)

Categorie 1: 71 basisallocaties (58,20 % van het totaal)

Categorie 2: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 3: 28 basisallocaties (22,95 % van het totaal)

CONCLUSIE:
23 basisallocaties werden niet gecategoriseerd.

Verder werden 28 basisallocaties in categorie 3 geplaatst. De andere basisallocaties zijn geklasseerd onder categorie 1. Van enkele basisallocaties van categorie 1 kan afgevraagd worden of deze niet tot categorie 3 zouden kunnen behoren, zoals “Coördinatiecel leefmilieu en duurzame ontwikkeling” (21 10 12.11.03) en “Dotatie aan het Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg” (58 41 42.20.01).

Daar er geen basisallocaties van categorie 2 waren, werd er geen gendernota teruggevonden.
Voor de meeste basisallocaties van categorie 3, werden er gendertoelichtingen teruggevonden. Hoewel sommige gendertoelichtingen goed opgemaakt zijn, zouden anderen duidelijker kunnen vermelden op welke wijze er rekening gehouden zal worden met eventuele verschillen tussen vrouwen en mannen in plaats van enkel aan te geven dat de projecten of acties een doelpubliek betreffen dat zowel vrouwen als mannen omvat. Het is zeer positief dat het gebruik van naar geslacht uitgesplitste statistieken enkele malen vermeld wordt.

2.12. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu (sectie 25)

Categorie 0: 1 basisallocatie (0,51 % van het totaal)

Categorie 1: 166 basisallocaties (84,69 % van het totaal)

Categorie 2: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 3: 29 basisallocaties (14,80 % van het totaal)

CONCLUSIE:
1 basisallocatie werd niet gecategoriseerd.

Verder werden er 29 basisallocaties in categorie 3 geplaatst. De andere basisallocaties zijn geklasseerd onder categorie 1. Van enkele basisallocaties van categorie 1 kan afgevraagd worden of deze niet tot categorie 3 zouden kunnen behoren, zoals, zoals "Informatiecampagne orgaandonatie" (51 32 12.11.01), "Pilootprojecten drugbeleid" (51 42 12.11.13) en "Studies in het kader van EU verplichtingen" (54 31 12.11.13).

Daar er geen basisallocaties van categorie 2, werd er geen gendernota teruggevonden.
Niet voor alle basisallocaties van categorie 3, werden er gendertoelichtingen teruggevonden. Hoewel sommige gendertoelichtingen goed opgemaakt zijn, zouden anderen duidelijker kunnen vermelden op welke wijze er rekening gehouden zal worden met eventuele verschillen tussen vrouwen en mannen in plaats van enkel aan te geven dat de projecten of acties een doelpubliek betreffen dat zowel vrouwen als mannen omvat. Het is zeer positief dat het gebruik van naar geslacht uitgesplitste statistieken enkele malen vermeld wordt.

2.13. FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie (sectie 32)

Categorie 0: 1 basisallocatie (0,51 % van het totaal)

Categorie 1: 195 basisallocaties (99,49 % van het totaal)

Categorie 2: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 3: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

CONCLUSIE:
1 basisallocatie werd niet gecategoriseerd.

Verder werden er enkel basisallocaties van categorie 1 teruggevonden. Toch zijn er basisallocaties die doen vermoeden dat er een genderdimensie aanwezig is. Zo horen o.a. “Subsidie aan de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven.” (21 40 41.40.02), “Prospectieve studies” (42 60 12.11.21), “Uitvoering van studies” (44 03 12.11.32), “Promotie van het ambacht” (45 10 12.11.22) en “Bevordering van de Ondernemingsloketten en van de Kruispuntbank-Ondernemingen” (45 10 12.11.36) waarschijnlijk in categorie 3 thuis.

Daar er geen basisallocaties van categorie 2 of 3 waren, werden er geen gendernota en gendertoelichtingen teruggevonden.

2.14. FOD Mobiliteit en Vervoer (sectie 33)

Categorie 0: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 1: 156 basisallocaties (100 % van het totaal)

Categorie 2: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 3: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

CONCLUSIE:
Alle basisallocaties zijn gecategoriseerd.

Er zijn enkel basisallocaties van categorie 1 teruggevonden. Toch zijn er basisallocaties die doen vermoeden dat er een genderdimensie aanwezig is. Zo horen o.a. Toelagen inzake mobiliteit en vervoer" (21 10 33.00.01), "Werkingskosten duurzame mobiliteit" (51 70 12.11.01) en "Subsidie BIVV" (56 71 33.00.01) waarschijnlijk in categorie 3 thuis.

Daar er geen basisallocaties van categorie 2 of 3 waren, werden er geen gendernota's en gendertoelichtingen teruggevonden. In de verantwoording van de basisallocaties werd voor "Programma 7: Duurzame mobiliteit" wel aangehaald dat er bij de vermelde activiteiten rekening gehouden zal worden met het genderaspect.

2.15. POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie (sectie 44)

Categorie 0: 7 basisallocaties (14,89 % van het totaal)

Categorie 1: 22 basisallocaties (46,81 % van het totaal)

Categorie 2: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 3: 18 basisallocaties (38,30 % van het totaal)

CONCLUSIE:
7 basisallocaties werden niet gecategoriseerd.

Verder werden er 18 basisallocaties in categorie 3 geplaatst. De andere basisallocaties zijn geklasseerd onder categorie 1. Enkelen hiervan horen misschien toch in categorie 3 thuis, zoals “Steunpunt armoedebestrijding” (55 11 41.40.01) en “Aankoop niet-duurzame goederen en diensten” (56 63 12.11.01).

Daar er geen basisallocaties van categorie 2, werd er geen gendernota teruggevonden.
In de verantwoording van de basisallocaties werd voor elke basisallocatie aangegeven aan welke categorie deze toegekend is en waarom. Hoewel sommige gendertoelichtingen voor categorie 3 goed opgemaakt zijn, zouden anderen duidelijker kunnen vermelden op welke wijze er rekening gehouden zal worden met eventuele verschillen tussen vrouwen en mannen in plaats van enkel aan te geven dat de projecten of acties een doelpubliek betreffen dat zowel vrouwen als mannen omvat.
In sommige gevallen komt de categorie in de krediettabellen van de algemene uitgavenbegroting niet overeen met de verklaring die gegeven wordt in de gendertoelichting in de verantwoording.

2.16. POD Wetenschapsbeleid (sectie 46)

Categorie 0: 5 basisallocaties (5,43 % van het totaal)

Categorie 1: 82 basisallocaties (89,13 % van het totaal)

Categorie 2: 0 basisallocaties (0 % van het totaal)

Categorie 3: 5 basisallocaties (5,43 % van het totaal)

CONCLUSIE:
5 basisallocaties werden niet gecategoriseerd.

Verder werden er 5 basisallocaties in categorie 3 geplaatst. De andere basisallocaties zijn geklasseerd onder categorie 1. Enkelen hiervan horen misschien toch in categorie 3 thuis, zoals “Toelagen aan de Academia Belgica in Rome” (60 13 33.00.01) en “Steunverlening aan culturele organisaties” (61 14 33.00.11).

Daar er geen basisallocaties van categorie 2 waren, werd er geen gendernota teruggevonden.
Voor de basisallocatie van categorie 3 werd een gendertoelichting toegevoegd in de verantwoording van de basisallocaties. Hierin wordt reeds duidelijk een aanzet gegeven over de manier waarop men rekening zal houden met de genderdimensie.